

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORÇUN YANMAZ

KARAYOLU YOLCU TAŞIMACILIĞI ZORUNLU KOLTUK FERDİ KAZA SİĞORTASI

Sağlık Hukuku Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORÇUN YANMAZ

KARAYOLU YOLCU TAŞIMACILIĞI ZORUNLU KOLTUK FERDİ KAZA SİGORTASI

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi İlknur ULUĞ CİCİM

Sağlık Hukuku Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Orçun Yanmaz'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Sağlık Hukuku Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Doç. Dr. AHMET KÜRŞAT ERSÖZ	(İmza)
Üye (Danışman)	: Dr. Öğr. Üyesi İlknur ULUĞ CİCİM	(İmza)
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Güven YARAR	(İmza)

Tez Başlığı: Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 05/11/2024

Mezuniyet Tarihi : 05/12/2024

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(İmza)

Orçun Yanmaz

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Orçun Yanmaz
Öğrenci Numarası	202152089016
Anabilim Dalı	Sağlık Hukuku Anabilim Dalı
Programı	Sağlık Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Dr. Öğr. Üyesi İlknur Uluğ Cicim
Yüksek Lisans Tez Başlığı	Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	2503689846
Rapor Tarihi	03.12.2024
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: %9 Alıntılar dahil: %17
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 155 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orjinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orjinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.	
Danışman Öğretim Üyesi Unvanı, Adı-Soyadı Dr. Öğr. Üyesi İlknur ULUĞ CİCİM İmza	

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TABLolar LİSTESİ	v
KISALTMALAR LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
TEŞEKKÜR	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTA VE KOLTUK SİGORTASI HAKKINDA GENEL BİLGİLER SÖZLEŞMENİN TARAFLARI VE TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1.1. Sigorta Hakkında Genel Bilgiler	3
1.2. Sigorta Sözleşmesinin Tanımı	3
1.3. Koltuk Sigortasının Tanımı	4
1.4. Koltuk Sigortasının Sigorta Sözleşmeleri Tasnifi İçindeki Yeri	5
1.4.1. Tasnifte Kanun Sistematiği	6
1.4.2. Can Sigortası Türleri	6
1.4.3. Kaza Sigortası.....	7
1.4.4. Koltuk Sigortasının Kaza Sigortası Olmasının Sonuçları	8
1.4.5. Koltuk Sigortasının Zorunlu Sigorta Olmasının Sonuçları	9
1.5. Koltuk Sigortasının Benzer Sigortalardan Farkları	15
1.6. Koltuk Sigortası Uyuşmazlıklarında Uygulanacak Mevzuat Kaynakları	17
1.6.1. Genel Olarak.....	17
1.6.2. Sözleşme Özel Şartları.....	18
1.6.3. Sigorta Genel Şartları	18
1.6.4. Türk Ticaret Kanunu Hükümleri	19

1.6.5. Diğer Mevzuat	20
1.7. Koltuk Sigortasının Tarafları	21
1.7.1. Sigortacı	21
1.7.2. Sigorta Ettiren	22
1.8. Sigorta Aracıları	24
1.8.1. Sigorta Acentesi	24
1.8.2. Broker	25
1.9. İrade Açıklamaları	25
1.9.1. Susma	26
1.9.2. Sözleşmenin Kurulduğu An ve Süresi	26
1.9.3. Sigortacının Sözleşme Yapma Zorunluluğu	27
1.10. Koltuk Sigortasının Şekli	27
1.11. Sigortacının Yükümlülükleri	28
1.11.1. Aydınlatma Yükümlülüğü	28
1.11.2. Sigorta Poliçesi Verme Yükümlülüğü	30
1.11.3. Sigorta Himayesi Sağlama Yükümlülüğü	31
1.11.4. Giderleri Ödeme Borcu	31
1.11.5. Sigorta Bedelini Ödeme Borcu	32
1.11.6. Sır Saklama Yükümlülüğü	35
1.12. Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri	35
1.12.1. Prim Ödeme Borcu	36
1.12.2. Beyan Görevi	38
1.12.3. Bilgi Verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verme Görevi	46
1.12.4. Zararı Önleme, Azaltma ve Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Görevi	47
1.12.5. Sözleşmede Ayrıca Öngörülen Yükümlülükler	47

İKİNCİ BÖLÜM

KOLTUK SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDE HİMAYENİN KAPSAMI

2.1. Yer ve Zaman Yönünden Himayenin Kapsamı.....	49
2.2. Olaylar Yönünden Himayenin Kapsamı	50
2.2.1. Riziko	50
2.2.2. Kaza.....	51
2.3. Sigortalanan Kişiler Yönünden Himayenin Kapsamı	59
2.3.1. Sigortalı	60
2.3.2. Yolcular	61
2.3.3. Sürücüler.....	63
2.3.4. Yardımcı Kişiler	64
2.4. Teminat Çeşitleri	64
2.4.1. Ölüm Teminatı.....	65
2.4.2. Engellilik Teminatı	68
2.4.3. Tedavi Giderleri Teminatı	76
2.5. Sigorta Bedeli ve Ödemenin Şartları	86
2.5.1. Sigortacıya Kazanın Bildirilmesi	88
2.5.2. Gerekli Önlemlerin Alınması	89
2.5.3. Gerekli Belgelerin Verilmesi.....	91
2.5.4. Bedelin Ödenmesi	91
2.6. Koltuk Sigortasında Kusurun Bedele Etkisi	95
2.7. Güvence Hesabı.....	96
2.7.1. Güvence Hesabında Rücu.....	99
2.7.2. Güvence Hesabı Tarafında İstenen Belgeler	100
2.8. Himayenin Sınırlandırılması	101
2.8.1. Konu Açısından Sınırlandırma	101
2.8.2. Yer Açısından Sınırlandırma	103

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ VE UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI

3.1. Sözleşmenin Sona Erme Sebepleri	107
3.1.1. Genel Olarak.....	107
3.1.2. Sürenin Dolması	108
3.1.3. Sigorta Konusunun Ortadan Kalkması	108
3.1.4. Anlaşma	108
3.1.5. Sigortacının İflası	109
3.1.6. Fesih	109
3.1.7. Cayma.....	111
3.2. Sigortacının Halefiyeti.....	113
3.2.1. Genel Olarak.....	113
3.2.2. Ölüm Ve Engellilik Teminat Bedellerinde Halefiyet Kurumu.....	113
3.2.3. Tedavi Giderleri Teminatında Halefiyet Kurumu	114
3.3. Rücu Hakkı	115
3.3.1. Sigortacının Zarar Sorumlusuna Rücu Hakkı.....	116
3.3.2. Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Hakkı	116
3.4. Zamanaşımı	122
3.5. Ortaya Çıkan Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları	124
3.5.1. Görevli Ve Yetkili Mahkeme	124
3.5.2. Hakem Bilirkişi	129
3.5.3. Arabuluculuk	130
3.5.4. Tahkim.....	132
3.5.5. Sigorta Tahkim Komisyonu ve Arabuluculuk Arasındaki İlişki	135
SONUÇ	137
KAYNAKÇA.....	142
ÖZGEÇMİŞ	159

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. 1 Araç Türlerine Göre Teminat Sayısı ve Prim Miktarı.....	38
Tablo 2. 1 Ölüm Teminatı Ödenen Tutar ve Mağdur Sayıları	68
Tablo 2. 2 Engellilik Teminat Oranları	71
Tablo 2. 3 Engellilik Teminatı Ödenen Tutar ve Mağdur Sayıları.....	74
Tablo 2. 4 Tedavi Giderleri Teminatı Ödenen Tutar ve Mağdur Sayıları.....	82

KISALTMALAR LİSTESİ

AY	: Anayasa
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
Bkz.	: Bakınız
E.	: Esas
GHY	: Güvence Hesabı Yönetmeliği
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
K.	: Karar
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KTk	: Karayolu Taşıma Kanunu
KTY	: Karayolu Taşıma Yönetmeliği
m.	: Madde
RG.	: Resmi Gazete
SEDDK	: Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SK	: Sigortacılık Kanunu
SSBİY	: Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik
STK	: Sigorta Tahkim Komisyonu
T.	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
YIBHGK	: Yargıtay İçtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kurulu
ZKTMSS	: Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası

ÖZET

Şehirleşmenin yaygınlaşması ile birlikte ulaşım duyulan ihtiyaç hızla artarken teknolojinin gelişmesi ile birlikte ulaşım faaliyetleri de çeşitlenmiştir. Havayolları, denizyolu, demiryolu ve karayolu olarak genel bir sınıflandırmaya tabi tutulabilecek ulaşım faaliyetleri yürütülürken istenmeyen durumların gerçekleşmesi, insanları hem malvarlığı adına hem de can sağlığı adına endişeye sürüklemiştir. Bu endişe ve güvence ihtiyacı sebebi ile de sigortacılık önem kazanmış, faaliyetler arttıkça sigortacılık da bu çeşitlenmeye cevap vererek gelişmiştir.

Ülkemizin coğrafi özellikleri en önemli faktör olmak üzere ulaşım ağlarından en çok gelişme gösteren, hemen hemen her coğrafyaya uzanması ve ekonomik olması nedeniyle yoğunlukla tercih edilen ulaşım türü de karayolu olmuştur. Ancak karayolu ulaşım faaliyeti esnasında gerek öznelere göstermesi gereken özen ve dikkati göstermemesi gerekse kullanılan araçlarda bulunan kusurlar nedeniyle kazalar sıkça yaşanmaktadır. Bunun sonucunda da mal ve can kayıpları söz konusu olabilmektedir. Her ne kadar hukukumuzda karayollarında yaşanan kaza sebebiyle oluşan kayıplar, sözleşme ve haksız fiil sorumluluğuna dayanılarak telafi edilebilir olsa da, ekonomik boyuta indirgeyemeyeceğimiz insan sağlığını tehlikeye atan sonuçlar da mümkündür. Özellikle yolcu taşıma faaliyeti sırasında yaşanabilecek bir kaza, onlarca kişinin hayatını kaybedebileceği bir boyuta ulaşabilmektedir. Bu sebeple modern hukukta insan sağlığına ve vücut bütünlüğüne verilen değerden ötürü bu tehlikeli faaliyet, sorumluların ve sorumluluk sigortacılarının yanı sıra ayrıca bir can sigortasıyla güvence altına alınmak istenmiştir.

Bunun sonucunda yolcu taşıma faaliyeti özelinde kitlesel önem ve sosyal gereklilikler göz önüne alınarak Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası oluşturulmuştur. Bu sigorta türü can sigortası türü olarak düzenlenmiş, diğer sorumluluk sigortalarının aksine kazadan etkilenen kişilerin zarar ve zarara bağlı tazminat ilişkisi içine girmeden en kısa zamanda kaza kaynakları etkileri himaye altına almaya yönelik özellikleriyle kaza sonrası yaşanabilecek mağduriyetlerin önüne geçilmeye çalışılmıştır. İstenmeyen durumun gerçekleşmesi ile birlikte taşıma sözleşmesinde yolcu sıfatındaki kişiler, sürücüler ve sürücü yardımcıları sigorta sözleşmesinde sigortalı olurken, sigortacı sigorta sözleşmesi kurulurken sayısal olarak bilgi sahibi olduğu kişilere himaye sağlamak durumunda kalmaktadır.

Anahtar kelimeler: Sigorta, Sigorta Hukuku, Kaza Sigortası, Sigortacılık

ABSTRACT
ROAD PASSENGER TRANSPORTATION COMPULSORY SEAT PERSONAL
ACCIDENT INSURANCE

While the need for transportation has increased rapidly with the spread of urbanization, transportation activities have also diversified with the development of technology. While carrying out transportation activities, which can be subject to a general classification as airlines, maritime, railway and highway, the occurrence of undesirable situations has led people to worry both on behalf of their property and on behalf of their health. Due to this concern and the need for assurance, insurance has gained importance, and as the activities have diversified, insurance has also developed in response to this diversification.

With the geographical characteristics of our country being the most important factor, the most developed transportation network, extending to almost every geography and being economical, the most preferred type of transportation has been the highway. However, accidents are frequently experienced during road transportation activities due to both the lack of care and attention of the subjects and the defects in the vehicles used. As a result, there may be loss of life and property. Although in our law, losses caused by accidents on highways can be compensated on the basis of contractual and tort liability, there are also consequences that endanger human health, which cannot be reduced to an economic dimension. In particular, an accident that may occur during passenger transportation activities may reach a dimension where dozens of people may lose their lives. For this reason, due to the value given to human health and bodily integrity in modern law, this dangerous activity is intended to be secured by a life insurance in addition to those responsible and liability insurers.

As a result, Road Passenger Transportation Compulsory Personal Accident Insurance was established by taking into account the mass importance and social requirements specific to passenger transportation. This type of insurance is regulated as a type of life insurance, and unlike other liability insurances, it is aimed to prevent the victimization that may be experienced after the accident with its features aimed at protecting the effects of the accident sources as soon as possible without entering into a compensation relationship with the persons affected by the accident due to loss and damage. Upon the occurrence of the undesirable situation, the persons who are passengers in the transportation contract, drivers and driver assistants become insured in the insurance contract, while the insurer is obliged to provide protection to the persons whom it has numerical information when the insurance contract is established.

Key words: Insurance, Insurance Law, Accident Insurance

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın tüm aşamalarında bilgi, birikim ve tecrübesi ile bana rehberlik eden, gösterdiği kıymetli desteği hep hissettiğim değerli ve saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi İlknur ULUĞ CİCİM'e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca tez savunma jürisinde yer alan, çalışmanın son şeklini almasına katkı sağlayan değerli hocalarım, Doç. Dr. Ahmet Kürşat ERSÖZ'e ve Dr. Öğr. Üyesi Güven YARAR'a tüm samimiyetimle teşekkür ederim.

Tez yazım sürecinde beni cesaretlendiren ve motive eden Enes BAŞ'a, her daim yanımda olan sevgili eşim Başak Merve YANMAZ'a; tüm eğitim hayatımda desteklerini hissettiğim sevgili annem Leyla YANMAZ, babam Ramazan YANMAZ ve ağabeyim Hüseyin YANMAZ'a teşekkür ederim.

GİRİŞ

Kaza olgusu insan sağlığını tehlikeye atmaktadır ve insan yaşıadığı tehlikelerin etkisini azaltabilmek için sigortacılık sistemini kurmuştur. Karayolunda yolcu taşımacılığı toplu olarak gerçekleştirilmekte ve doğası gereği bir yerden bir yere seyahat uzun vakitler alabilmektedir. Bu nedenle karayolu üzerinde yaşanabilecek kazalar sonucunda ölüm, sakatlık ve kişinin sağlığını geri kazanmaya yönelik uygulanacak tedavi giderlerine ilişkin güvence sağlayacak bir sigorta türüne ihtiyaç var mıdır?

Karayolunda yolcu taşımacılığı faaliyeti içindeki yolcular ve sigorta himayesinden yararlanan sürücü ve yardımcıları yolculuk esnasında yalnız araç içinde bulunmamaktadırlar. Mola yerleri, durak yerleri, dinlenme tesisleri gibi birçok mekân da taşımacılık faaliyeti gerçekleştirilirken kullanılmaktadır. Aynı zamanda bu kişilerin sağlığına ve vücut bütünlüğüne etki eden kazanın salt trafik kazası temelli olması da gerekmez. Faaliyet gerçekleşirken birçok değişik mekânla birlikte tehlike oluşturabilecek sonsuz ihtimal vardır. Yürütölen faaliyetin zaman aralığını kapsayan ve bu zaman aralığında faaliyetten bağımsız gerçekleşecek kazaları güvence altına alabilecek bir sigorta türü oluşturulabilir mi?

Karayolunda yolcu taşımacılığı genellikle birden fazla kişinin aynı araçla içerisinde gerçekleştirildiğinden kişiler aynı riziko şartları altındadır. Rizikonun gerçekleşme ihtimalinde ise etki neticesi oldukça yüksek sonuçlar meydana gelmektedir. Bu unsurun eklenmesi ile birlikte devlet bu faaliyet üzerinde denetim gücünü nasıl kullanmalıdır ve istenmeyen durumun meydana gelmesinden kaynaklı oluşın mağduriyetin giderilmesinde kamu kaynaklarının kullanılması olası bir durum mudur? Ekonomik etkileri de düşünöldüğünde riziko etkisini hafifletecek güvence, faaliyete özel hukuk tüzel kişilerinin dolayısıyla sigorta şirketlerinin dâhil edilerek sağlanabilir mi?

Yukarıda saydığımız unsurlarla birlikte mevzuatımıza yönelttiğimiz sorular neticesinde karşımıza Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası çıkmaktadır. Söz konusu sigorta türü karayolu yolcu taşımacılığının sigorta güvencesi altında yürütölmesinde büyük rol oynamaktadır. Zira söz konusu sigorta türü yolculuğun başlangıcından sonuna kadar yaşanabilecek tüm kazalara ilişkin himaye sağlamaktadır. Ancak ihtiyacın giderilmesine yönelik oluşturulan bu sigorta türü, ilk düzenlendiğinde (1989) yalnız otoböslle gerçekleştirilen faaliyeti kapsadığından ardından kapsama alanı genişletilse de (2004) otobös taşımacılığı ile birlikte anılmaya devam etmektedir.

Trafik ve karayollarını ilgilendiren birçok sigorta türü bulunmaktadır. Ancak Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası, diğer sigorta türlerinin himaye

sağlamadığı alanları himaye kapsamına alarak; taşımacılık faaliyetinin tamamen sigorta himayesi altında gerçekleşmesini sağlayan bir rolü bulunmaktadır. Söz konusu sigorta şu an dahi birçok ihtiyaca cevap vermekle birlikte, oluşturulduğu anda dayanak olarak gösterilebilecek tüm kanunlar genel şartlarının düzenlendiği 2004 yılından bu yana değişiklik göstermiştir. Bunların en başında değişen Sigortacılık Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu gelmektedir. Bunun sonucunda her geçen gün ilerleyen ve kendini yenileyen sigortacılık alanında birçok değişiklik yapılmış ve sigorta sözleşmesini düzenleyen Türk Ticaret Kanunu'nda değişen sigorta sistemi nedeniyle terminolojik anlamda farklılıklar meydana gelmiştir. Dolayısıyla var oluşuyla bir boşluğu dolduran ancak tüm dayanak kanunları değişmesine rağmen yeniden ele alınmaması nedeniyle güncel ihtiyaçlara cevap vermekte güçlük çeken, terminolojik yorumlara açık; amaç yorumu ile lafzi yorum arasında çelişkiler meydana gelen sigorta türünün yeniden düzenlenmesi ve gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Yukarıda tez konusu seçiminde önemli bulunan unsurlara kısaca değinilmiştir. Buna göre; tezimizin ilk bölümünde sigorta hukuku hakkında genel bilgilerle birlikte tez konumuz sigorta türü hakkında tanımlamalar yapılmış, sigorta dalları içindeki yeri tespit edilmeye, sigorta türünün mevzuatımızdaki kaynaklarına değinilmeye çalışılmıştır.

İkinci bölümde; sigorta ilişkisi bir sözleşme türü olduğundan sözleşmeye ilişkin esaslar ve sigorta ilişkisinin kurulabilmesi için gereken asgari şartlar incelenmiş, Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortasının tarafları ve yardımcı kişiler hakkında bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümde; tez konusu sigorta türüne ilişkin himaye, bu himayenin kapsamı, sigortanın rizikonun gerçekleşmesi ihtimalinde sağladığı teminatlar incelenmiştir. Sigorta türünün sağladığı teminatlara yönelik hukuki uyumsuzluklara yer verilmeye çalışılmış, doktrin görüşleri esas alınarak ölüm, yaralanma ve tedavi giderlerine ilişkin uygulamalara değinilmiş, yargı kararlarıyla birlikte sigortanın sağladığı teminata ilişkin alan tespit edilmeye çalışılmıştır.

Dördüncü bölümde; sigorta sözleşmesinin taraflarının borç ve ödevleri incelenmiş ve bu hususların ihlali durumunda sigorta sözleşmesine olan etkisi ve aynı zamanda sigorta sözleşmelerinin ilgilileri ve tarafları ayrımının anlaşılması amaçlanmıştır.

Beşinci ve son bölümde ise sözleşmenin sona ermesi, halefiyet, rücu ve zamanaşımı kavramlarına değinilmiş; sözleşme ilgilisi sigortalananın söz konusu durumların sigortalının haklarına etkisi ve kazadan etkilenen kişilere ileri sürebilmenin şartları tespit edilmeye çalışılmıştır. Nitekim bu tespit yapılırken doktrin görüşleri ile birlikte, uygulamada karşılaşılan vakalar ve Yargıtay görüşlerine de yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTA VE KOLTUK SİGORTASI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

SÖZLEŞMENİN TARAFLARI VE TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1.1. Sigorta Hakkında Genel Bilgiler

Doğa her daim hareket halindedir ve sürekli değişim içindedir, insan faaliyetleri de bu değişim ve harekete uyum sağlamak durumundadır. Bazen bu değişim ve hareket ister doğadan isterse insan faaliyetinden kaynağını alsın, hayatımızda tehlikeye yol açar.¹ İnsan, beşerî unsurlarla geliştirdiği sosyal hayatın içerisinde, etki neticesi ölüme kadar uzanan birçok risk altındadır. Sanat, dil, din, ekonomi gibi alanlarda kendi düzenini kuran insan; karşılaşabileceği riskleri ve olumsuz sonuçlarını hafifletecek hukuki düzenlemeleri de zamanla geliştirmiştir.² İnsan; yaşamını, bedenini, sağlığını ve ekonomik gücünü konu edinen “sigorta” kavramını, zarara karşı korunma düşüncesi ile meydana getirmiştir.³

Sigorta Latince “güvence” anlamında kullanılan “sicurta” kelimesinden gelir.⁴ Sigorta; belirli zaman diliminde aynı rizikoya uğrama ihtimali bulunan kişiler topluluğundan alınan katkı payları (prim) ile ortaya çıkabilecek zararın karşılanması esasına dayalı hukuki bir sistemdir.⁵ Sigortanın varlığından söz edebilmek için bazı unsurların bulunması gerekmektedir. Bunlar; tehlike altındaki topluluk, ileride yaşanacak riziko, yaşanacak rizikonun ayniyeti veyahut benzerliği, rizikosu gerçekleşen bireylerin ihtiyacının giderilmesi, himayeye ilişkin talep hakkı ve himayenin karşılığını oluşturan primdir.⁶

1.2. Sigorta Sözleşmesinin Tanımı

Doktrinde⁷ çeşitli şekillerde tanımlanan sigorta sözleşmesinin kendine has ekonomik ve hukuki özellikleri nedeniyle sistemin gelişen ve değişen yapısına uyum sağlamayacağından

¹ Arseven, 1987: 417.

² Ulaş, 2002: 4.

³ Çeker, 2016: 1.

⁴ Güvel ve Güvel, 2018: 27.

⁵ Özdamar ve Doğan, 2020: 18.

⁶ Kender, 2016: 3.

⁷ Çeker, 2016: 55 “sigortacının sigorta güvencesini üzerine aldığı ve sigorta ettirenin ise prim ödeme borcu altına girdiği her iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme” ; Kayıhan, 2005: 513 “asıl borcu prim ödemek olan sigorta ettiren ile asıl borcu himaye sağlamak olan sigortacının arasında düzenlenip karşılıklı edimler içeren tam iki taraflı sözleşme” ; Kender, 2016: 166 vd. “sigortacının himaye, sigorta ettirenin prim ödeme borcunu üzerine aldığı tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Sigortacının yükümlülükleri rizikonun gerçekleşme zamanına indirgenemez. Sigorta sözleşmesi riziko ve prim arasında sürekli bir denge bulunmasını, sigortacının her an gerçekleşebilecek rizikoyu taşımaya hazır durumda olmasını gerektiren devamlı bir borç ilişkisi doğuran bir sözleşme”; Ünan, 2016: 12 “Sigorta sözleşmesi, taraflardan birinin (sigortacının), diğer tarafa, bir prim karşılığında belirli bir rizikoya karşı sigorta koruması (sigorta teminatı) sağladığı sözleşmedir.” ; Yazıcıoğlu ve Ögüz Şeker, 2021: 1 “Aynı veya benzer rizikolara maruz bulunan şahıslar topluluğunda, belirli bir karşılık ödeyerek, rizikonun

hareketle kaçınılmaz olarak yanlış ve eksik kalacağı için sigorta sözleşmesinin kanunda tarifinin yapılması yanlış bulunmuştur.⁸ Ancak Türk Ticaret Kanunu⁹ (TTK) sigorta hukukunun düzenlendiği altıncı kitabın ilk maddesinde sigorta sözleşmesini tanımlama yolunu seçmiştir.¹⁰ TTK m. 1401'e göre sigorta sözleşmesi şu şekilde tanımlanmıştır:

“Sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşme”

Kanaatimizce sigorta sözleşmesi; riziko tehlikesi altında bulunan kişiler adına ödenen prim karşılığında, sigortacının sözleşme süresi boyunca riziko etkilerine karşı sürekli bir güvence sağladığı “her iki tarafa borç doğuran”¹¹ bir sözleşmedir. Sigorta sözleşmesinin sürekli olmasının nedeni, riziko tehlikesi altında bulunan kişilerde oluşturduğu güven duygusu ve sigortacının rizikonun gerçekleştiği an edimini gerçekleştirmek üzere hazır bulunmasıdır.¹² Sözleşme süresi boyunca riziko ve prim dengesi göz önünde bulundurulur. Riziko ve prim dengesinde herhangi bir bozulma söz konusu olduğunda, sözleşmenin sonlandırılması mümkün olduğu gibi, dengeyi yeniden kuracak unsurlarda anlaşarak sözleşme ayakta da tutulabilir. Sigorta sözleşmesinden anlaşılması gereken, prim karşılığında ileri tarihli bir güvencenin aksine sürekli bir ilişki olduğudur; aksi durumda rizikonun gerçekleşmemesi ihtimalinde sigortacının ediminden söz edilemeyeceğinden “tek taraflı veya eksik iki taraflı sözleşme türleri”¹³ gündeme gelebilecektir. Süreklilik arz ettiğinde hayatın olağan akışına aykırı unsurlar içeren sigortalanabilir rizikoların tespiti ve benzer riziko altındaki toplulukların risk paylaşım gayeleri belirlenebilir olmaktadır. Bu sebeple “sigortalanabilir risk” ve “riziko altındaki topluluk” kavramları sigorta sözleşmelerinin tamamlayıcı unsurları olarak değerlendirilmelidir.

1.3. Koltuk Sigortasının Tanımı

Sigorta, ortaya çıktığı günden bu güne ticaret ile iç içe olmuş iktisadi bir kavramdır. Bu nedenle kullanım gelişimini tekil olarak değil, insan topluluklarının ihtiyaçlarında oluşan

gerçekleşmesi halinde ortaya çıkacak ekonomik ihtiyacın karşılanmasına yönelik bağımsız talebe sahip olunması” şeklinde tanımlanmıştır.

⁸ Kender, 2016: 164.

⁹ RG. 14.02.2011/27846 No.: 6102 Kabul Tarihi: 13.01.2011 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 01.07.2012 Son Değişiklik Tarihi: 09.07.2024.

¹⁰ Eriş, 2022: 23 Sigorta sözleşmesinin niteliği gereği sigortanın tanımlanması doğru gözükmemektedir. Tanım hukuksal koruma sigortası ve pasif sigortayı kapsamamaktadır.; Omağ, 2019: 327 Sigorta sözleşmesinin tanımı: Bu tanım sigorta sözleşmesi kavramıyla örtüşmemektedir. Tanım, sigorta sözleşmesinin şarta bağlı bir sözleşme olduğu izlenimi vermekte, pasif sigortalarını içermemektedir.

¹¹ Oğuzman ve Öz, 2019: 354.

¹² Sigorta sözleşmesinin ani edimli olduğu görüşü için bkz. Şeker, 2000: 1048.

¹³ Farklarının detaylı incelemesi için bkz. Akıntürk ve Ateş, 2022: 22; Ateş, 2021: 8-12; Oğuzman ve Öz, 2019: 47 vd.

gereksinimlere cevap vererek sürdürmüştür. Toplumsal gelişme ile birlikte beşeri faaliyetler de faaliyetlere yönelik ihtiyaçlar da farklılaşmıştır. Sigorta, bir sigorta türüne daha fazla poliçe yaratarak değil; sigorta türlerinin çeşitlenmesi ile etki alanını genişleterek gelişmiştir. Bu nedenle sigortacılık sisteminde her mal için ayrı, her riziko için ayrı sigorta anlayışı hâkimdir.¹⁴

Taşımacılık alanı da ticaretin olmazsa olmaz unsurlarından biri olması ve çok katmanlı yapısı nedeniyle birçok sigorta türünün de ayrı ayrı gelişmesine olanak sağlamıştır. Taşımacılık alanında kendine yer bulan sigorta türlerinden biri de Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası'dır. Kendine özgü yapısı ile diğer sigortalardan ayrılan, Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası, Genel Şartlar¹⁵ madde A.1'de sigorta konusu şu şekilde belirtilmiştir:

“Bu sigorta, yurtiçi ve uluslararası yolcu taşımacılığı kapsamında seyahat eden yolcuları, sürücüleri ve yardımcılarını, taşımacılık hizmetinin başlangıcından bitimine kadar geçen seyahat süresi içinde, duraklamalar da dâhil olmak üzere, maruz kalacakları her türlü kazaların neticelerine karşı aşağıdaki şartlar çerçevesinde teminat altına alır.”

Sigorta sözleşmesi tanımı ve Genel Şartlar konusundan hareketle Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası'nı taşıdığı tüm unsurlarla birlikte tanımlamak gerekirse şu şekilde tanımlama yapılabilir: Yolculuğun başlangıç anından bitiş anına kadar, aracın seyir halinde olup olmaması ve araç yolcu kapasitesi önem arz etmeksizin araç içi ve dışında; bekleme, duraklama ve mola yerleri dâhil olmak üzere yalnız trafik kazalarına veya sürdürülen faaliyete ilişkin değil her türlü kazaya karşı; yolcu, sürücü ve yardımcılar yararına taşımacılık faaliyeti gerçekleştirenler tarafından yaptırılması zorunlu; ölüm ve engellilik¹⁶ teminatı sunması nedeniyle can sigortası ilkelerinin, tedavi giderleri teminatı sunması nedeni ile de zarar sigortası ilkelerinin geçerli olduğu bir kaza sigortası türüdür.¹⁷

1.4. Koltuk Sigortasının Sigorta Sözleşmeleri Tasnifi İçindeki Yeri

Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası “can” rizikolarına ilişkin himaye sağlamaktadır. Teminat herhangi bir malla veya sorumlulukla ilişkilendirilmez. Kazadan kaynaklanan bir sorumluluğun teminatını içermez.¹⁸

¹⁴ Ünan, 2016: 90.

¹⁵ <https://www.guvencehesabi.org.tr/File/GetPdfFile?id=6e59eeab-6c0b-cbe4-4ea5-3a0d026ab8a8> (Erişim tarihi: 01.12.2024) Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları, Metinde kısaca "Genel Şartlar" olarak yer alacak olan Hazine Müsteşarlığı tarafından kabul edilen tez konusu sigorta türünü düzenleyen Genel Şart. Kabul Tarihi: 25.03.2004 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 25.03.2004.

¹⁶ Genel Şartlar metninde “sakatlık” olarak yer almaktadır. Konu bütünlüğü sağlamak niyetiyle şimdilik bu farkı belirtmekle yetinip ilgili başlıkta ayrıca değinilecektir.

¹⁷ Çelik, 2019: 323.

¹⁸ Ünan, 2017: 375 Bu sigorta bir “grup kaza” sigortasıdır. Ancak ülkemizde grup kaza sigortaları her nedense “ferdi” sözcüğü de eklenerek “grup ferdi kaza sigortası” biçiminde anlatılmaktadır.

Meblağ sigortası ilkesi gereği sigortacının borcu sigorta bedelini ödemektir. Riziko para ile ölçülemeyen vücut bütünlüğü olduğunda önceden kararlaştırılan sigorta bedelinin tamamı ödenmektedir.¹⁹

Çifte sigorta, aşkın sigorta, eksik sigorta, müşterek sigorta, kısmi sigorta kavramları²⁰ uygulanmaz. Birden fazla sigorta şirketiyle aynı anda her geçerli sigorta teminatından yararlanılması mümkündür. Kural olarak sigortacının halefiyet hakkı bulunmamaktadır. Teminatın sağlanmış olması sigorta ettirenin üçüncü kişilere başvuru hakkını sona erdirmez.²¹

1.4.1. Tasnifte Kanun Sistematiği

Sigorta ilişkilerini ve kurumlarını bir sistem içinde düzenleyen hukuk kurallarının bütününe inceleyen hukuk dalına sigorta hukuku denir.²² Sigortalar temelde sosyal sigortalar ve özel sigortalar olmak üzere ikiye ayrılır.²³ İlki belirli statüye sahip olanların kendiliğinden dâhil olduğu kanunla kurulan zorunlu sigorta sistemi iken, ikincisi ise özel hukuk kurallarına tabi sözleşmeyle kurulan taraf iradelerinin ön planda olduğu sigortacılık sistemidir.²⁴ Özel sigortalar zarar sigortası ve can sigortası olmak üzere iki ana gruba ayrılmıştır. İlkinde para ile ölçülebilen menfaatler ve sorumluluklar sigortalanırken, ikincisinde insan hayatı ile ilgili olarak para ile ölçülemeyen rizikolar teminat altına alınmaktadır. Zarar sigortaları meydana gelen zararı somut olarak karşılama amacı taşırken, can sigortaları zarara bağlı olmaksızın hak sahibine belirlenen toplu bir parayı ödemeyi amaçlar. Zarar sigortaları ayrıca mal niteliğinde olup olmamasına göre de mal sigortası ve sorumluluk (malvarlığı) sigortası olarak ikiye ayrılır. Zarar sigortasına tazminat sigortası da denirken, can sigortasına ise meblağ sigortası da denilmektedir.²⁵

1.4.2. Can Sigortası Türleri

Can sigortaları insan hayatı ile ilgili rizikoların sigortasıdır. Himaye altına alınan değer para ile ölçülemeyen değerlerdir. İnsan hayatına ilişkin rizikolar; kişinin ölümü, kazaya

¹⁹ Özdamar ve Doğan, 2020: 21.

²⁰ Bahsi geçen sigorta türleri için bkz. Çeker, 2016: 151-164; Doğanay, 2004: 3530; Özdamar ve Doğan, 2020: 143.

²¹ Özdamar ve Doğan 2020: 144.

²² Çeker 2016: 12.

²³ Kender 2016: 23.

²⁴ Sosyal sigortalar ve özel sigortalar arasındaki farklar için bkz. Çeker, 2016: 12-14; Özdamar ve Doğan, 2020: 20.

²⁵ Çeker, 2016: 16 Kanunda yer alan tasnif zarar sigortalarının karşısına can sigortasının değil meblağ sigortasının konulması gerektiği yönünde eleştirilmiştir; Güvel ve Güvel, 2018: 100 vd.; Omağ, 2019: 326 Sistematiğe Birinci Bölüm, Zarar Sigortası, başlığı altında muhafaza edilecekse, İkinci Bölüm Can Sigortaları değil, Meblağ Sigortaları başlığını taşımalıydı eleştirisi getirmiştir.; Ulaş, 2002: 10-11; Ünan, 1998: 14, 2017: 321 Doktrinde meblağ sigortası yerine tutar sigortası ifadesi de kullanılmaktadır.; Yazıcıoğlu ve Ögüz Şeker, 2021: 83.

uğraması, hastalanması, sakatlanması, yaşlanması gibi olaylardır.²⁶ Can sigortaları özel hukuk sözleşmesi olup himaye altına aldığı rizikolar özelinde çeşitlenmekte; kuruluşu, şekli, hükümleri ve son bulması türlerine göre değişebilmektedir.²⁷ TTK'nin altıncı kitabında 1487 ve 1520 maddeleri arasında düzenlenmişlerdir. Sağladığı teminat türlerine göre 1487 ve 1506 maddeleri arasında Hayat Sigortası, 1507 ve 1510 maddeleri arasında Kaza Sigortası, 1511 ve 1520 maddeleri arasında ise Hastalık ve Sağlık Sigortası olmak üzere üç başlıkta düzenlenmişlerdir.²⁸

1.4.3. Kaza Sigortası

Kaza sigortası Ayli tarafından “sigortacının prim karşılığında ve sözleşme süresi boyunca sigortalının bedeninin bir kazaya uğraması halinde kural olarak kendisine ancak ölümü halinde sözleşmede göstereceği lehtara veya mirasçılara bir meblağ ödemeyi ve ayrıca tedavi giderlerini üzerine aldığı bir sigorta sözleşmesi”²⁹ olarak tanımlanırken,

Ulaş tarafından “insan bedeninde kaza rizikolarının bedende daima olumsuz etki yarattığı, oluşan kayıpları giderme amacıyla kurulan can sigortası türüdür. Rizikonun insan bedenine yönelik olması ve ödenecek sigorta bedelinin zarara göre değil de poliçe miktarınca ödenmesi nedeniyle kaza sigortası bir meblağ sigortası”³⁰ olarak tanımlanmıştır.

Kaza sigortası TTK m. 1507/1'e göre; belli bir prim karşılığında sigortalının uğrayacağı kaza sonucu ölüm, geçici veya sürekli engellilik ya da iş göremezlik hâlleri için sigorta teminatı sağlayan bir can sigortası türüdür. Buna göre kaza sigortasında sigortacı; ölüm, geçici veya sürekli engellilik, geçici veya sürekli iş göremezlik teminatları için meblağ, TTK m. 1507/2 gereği geçici çalışma gücünden yoksunlukta meblağ, TTK m. 1508 gereği tedavi giderlerine ilişkin teminatlarda zarar sigortası özelliği taşımaktadır.³¹

Kaza Sigortası kendi içerisinde doktrinde çeşitli tasnife tabi tutulmuştur.³² Ülkemizde pek uygulanmayan ancak TTK'de öngörülmüş “zarar sigortası” niteliği taşıyan kaza sigortası yapılmasının önünde hukuki engel bulunmamaktadır. Uygulamada sıkça “meblağ sigortası” niteliğinde üç değişik tür kaza sigortası yapılmaktadır. Bunlar: Gerçek anlamda ferdi kaza sigortaları, grup kaza sigortaları, koltuk sigortalarıdır.³³ Bu ayrıma göre değerlendirildiğinde

²⁶ Çeker, 2016: 311.

²⁷ Ulaş, 2002: 17.

²⁸ Çeker, 2016: 18; Özdamar ve Doğan, 2020: 144; Ünan, 1998: 15.

²⁹ Ayli, 1993: 7.

³⁰ Ulaş, 2002: 169; Ünan, 1998: 14-15 Kaza sigortasının zarardan bağımsız olmasını Ünan şu şekilde örneklemiştir: Bir avukat, kariyerinin doruğunda basketbolcu ve dünyaca ünlü bir piyanist aynı kaza sigortası içinde geçirecekleri kaza sonrası her üçü de sol ellerinin son üç parmağını kaybetseler; çekilen acı aynı olmakla birlikte sonuçları bakımından avukat mesleğini devam ettirirken, basketbolcu ve piyanist mesleklerini yerine getirememek gibi büyük ekonomik kayba uğramışlardır. Ancak üçünde riziko nedeniyle sigortacıdan alacağı tutar aynıdır.

³¹ Ünan, 2017: 322.

³² Caner, 2022: 1528.

³³ Ünan, 2017: 352.

Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası her türlü kazaya karşı meblağ ödemeli zorunlu ferdi kaza sigortasıdır. Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası³⁴ uygulama ve doktrinde Koltuk Sigortası³⁵ olarak adlandırılmaktadır.

1.4.4. Koltuk Sigortasının Kaza Sigortası Olmasının Sonuçları

Ulaşım araçlarının yaygınlaşması ile trafik yoğunlaşmış, yoğunlaşan trafiğe bağlı olarak da kazalar artmıştır.³⁶ Trafikte gerçekleşen kaza, araç üzerinde yarattığı hasarlar ile mal sigortalarının; insan bedeni üzerindeki ölüm, yaralanma gibi sonuçları ile de kaza sigortalarının konusunu oluşturur. Kara ulaşımının toplu olarak yapıldığı durumlarda kazaların yarattığı etki nicelik olarak artarak ekonomik yıkıma sebep olur. Bu sebeple etki alanı geniş olan bu riziko gerçekleştiğinde hem birçok kişiyi etkileyeceği hem de ekonomik anlamda ulaşım şirketlerinde büyük zarara yol açacağı için devlet iradesi bu sigortanın yapılmasını zorunlu hale getirmiştir.³⁷ Amaç karayolu yolcu taşımalarını ülke ekonomisinin gerektirdiği şekilde düzeni ve güvenliğini sağlamak niyetiyle getirdiği kuralların sorumlulara uygulanacak müeyyidelerinden ziyade; bu düzenin ve güvenliğin sağlanamamasından olumsuz anlamda etkilenecek taşıma işinin öznelere özelinde bir sigorta koruması sağlamaktır. Bu korumanın kusurdan ve sorumluluktan bağımsız, salt meydana gelen kaza neticesi ile doğmasını sağlamak ve insan sağlığını önceleyerek diğer sigortacılık sistemleri ile birlikte ve birbirlerini tamamlayıcı olarak hizmet vermesini sağlamak devlet iradesinin amacıdır. Zorunlu olarak düzenlenen bu kaza sigortası ise Koltuk Sigortası olarak anılmaktadır.

Koltuk Sigortası can sigortaları içinde yer alan kaza sigortalarının karayolu taşımacılığı özelinde sınırlandırılan ancak her türlü kazaya karşı güvence sağlayan zorunlu sigorta türüdür. Koltuk Sigortası can sigortası türü olduğundan tazmin özelliği değil meblağ sigortası özelliği taşımakta, dolayısıyla riziko gerçekleştikten sonra tedavi gideri istisna olmak üzere; önceden sözleşmede belirlenmiş sigorta bedeli hak sahiplerine ödenmektedir.³⁸

³⁴ Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Hakkında Karar, RG. 25.02.2004/25384 No.: 2004/6789 Kurum: Bakanlar Kurulu Kabul Tarihi: 22.01.2004 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 25.02.2004.

³⁵ Tez metni içerisinde Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası türünü karşılamak uygulamada yeknesaklık amacıyla kısaca Koltuk Sigortası ifadesi kullanılacaktır.

³⁶ Akıntürk ve Ateş, 2022: 95 Nitekim kara, hava ve deniz ulaşım araçlarının ve sınai tesislerin her geçen gün sayıca önemli ölçüde artması kusur olmaksızın da oldukça önemli ve büyük zararların doğma olasılığını arttırmaktadır. Bu sebeple tehlike yaratan girişimde bulunan kimse kusurlu olmasa dahi oluşturduğu zararlardan sorumludur. Buna tehlike sorumluluğu denir.; Oğuzman ve Öz, 2020: 3 Tehlike Sorumluluğu: Başkaları için tehlike arz eden işlere girişenler bunun doğuracağı zararlara katlanmalıdır.

³⁷ Ulaş, 2002: 238.

³⁸ Ayli, 1993: 21; Gökcan, 2018: 662.

Sigortalıya ödenen sigorta bedeline ilişkin zararlar ilişki kurulup az veya fazla olduğu ileri sürülemez.³⁹ Ödenecek sigorta bedeli zarardan tamamen bağımsızdır.⁴⁰ Amaç zararın tazmininden ziyade güvence kapsamında belirli bir paranın elde edilmesidir, bu nedenle de sigortacının ödemesine “sigorta tazminatı”⁴¹ değil “sigorta bedeli” denir.⁴²

Kazanın sigorta kapsamında olabilmesi için kusur aranmaz.⁴³ Benzer şekilde bedele ilişkin menfaat unsuruyla ilişki kurulup rizikoya ilişkin çifte sigorta, aşkın sigorta, müşterek sigorta yapıldığı iddiasıyla belirtilen meblağın değişmesi veya ödenmemesi gibi bir durum söz konusu değildir.⁴⁴ Zira sigortanın konusu, mal üzerindeki menfaat olmayıp, şahısların sağlığı ve onların vücut bütünlüğüdür.

Sigortalılar Koltuk Sigortası nedeniyle güvence altına alınan meblağla birlikte aynı zamanda rizikonun gerçekleşmesine neden olan sorumlulara karşı da hakları devam eder. Zira ilkinin hukuki dayanağı sözleşme iken tazminat talebinin ise hukuki dayanağı haksız fiildir.⁴⁵ Bu nedenle bedel ödeyen sigortacının sorumluluğu devam eden kişilere karşı rücu hakkı doğmayacaktır.⁴⁶

1.4.5. Koltuk Sigortasının Zorunlu Sigorta Olmasının Sonuçları

19. yüzyılda ferdi ve sosyal alanda giderek yükselen güvenlik ihtiyacı 20. yüzyılda ekonomik buhranlar ve savaşlar sebebiyle en üst seviyeye çıkmıştır. Modern devlet sosyal sigortalar sistemi ile büyük halk kitlelerinin ihtiyacını gidermeye çalışmıştır. Ferdi güvenlik ihtiyaçlarını sağlamaya çalışan araç ise zorunlu sigortalardır.⁴⁷ Zorunlu sigortalar özel hukuk sözleşmesi olmakla birlikte kamu hukuku karakteri taşıyan gayelerle düzenlenir. Bu nedenle kamu yararı, milli servetin korunması, kamu güvenliği ve risklere maruz kalanların korunması amacı taşımaktadırlar.⁴⁸ Uygulanan zorunlu sigortalar, sigortacılık sisteminin ve salt sigortacılık gayelerinin temelini oluşturduğu düşüncesiyle, zorunlu sigortalının sayısı bir ülkenin ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi hakkında doğrudan bilgi vermektedir.⁴⁹

³⁹ Bozer 1981: 266.

⁴⁰ Güvel ve Güvel, 2018: 69.

⁴¹ Nulla indemnitas sine culpa (kusursuz tazminat olmaz) ilkesi de gözetildiğinde Koltuk Sigortası kusurdan bağımsız bir sigorta türü olduğundan terminolojik ayırım gerekliliği kaçınılmazdır.

⁴² Yazıcıoğlu ve Ögüz Şeker, 2021: 85.

⁴³ Gökcan 2018: 662.

⁴⁴ Ulaş, 2002: 175.

⁴⁵ Akıntürk ve Ateş, 2022: 87 vd.; Eren, 2022: 166; Öztan ve Gürpınar, 2022: 89 Haksız fiilde taraflar arasında bir sözleşme mevcut değil iken; mevcut borç ilişkisinin ihlal edilmesine borca aykırı fiil denir. Borca aykırılık ve haksız fiil kişinin sorumluluğunun kaynağıdır.; Sözleşme dayalı ve sözleşme dışı sorumluluk ayrımı için bkz. Topuz, 2011: 329 vd.

⁴⁶ Ayli 1993: 22.

⁴⁷ Omağ 2019: 133-134.

⁴⁸ Kender 2016: 197.

⁴⁹ Bilgeç, 2021: 970; Cicim ve Alhan, 2016: 259 zorunlu sigorta sayıları İtalya'da 80, Fransa'da 120 ve İspanya'da 400 civarı olacak şekilde oldukça yüksektir.

Zorunlu sigortaların temeli özel hukuk sözleşmesine dayanmakla birlikte, üçüncü kişi lehine⁵⁰ himaye sağlanarak amaçlanan şey, rizikoya maruz kalarak olumsuz etkilenen kişilere himaye sağlamaktır.⁵¹ Bu korumaya işlevsellik getiren hukuki araçların başında sigortacıya karşı doğrudan dava hakkının tanınması yer almaktadır.⁵² Doğrudan dava hakkının kullanılmasında Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun⁵³ hükümleri saklıdır.⁵⁴

Zorunlu sigortaların ortaya çıkmasındaki en temel unsur üçüncü kişileri zarara uğratan tehlikelerin ortaya çıkmasına sebep olan kişilerin ortaya çıkan neticeden sorumluluğunun kabulü ile birlikte; mağduriyetin giderilmesi noktasında sorumlu kişilerin ödeme güçlerinin her zaman yeterli olmayacağı inancıdır.

1.4.5.1. Koltuk Sigortasının Hukuki Kaynağı

Mevzuatımızda zorunlu sigortaların ve oluşturulmalarının temel dayanağını Sigortacılık Kanunu⁵⁵ (SK) oluşturmaktadır ve ilgili m. 13'ün ilk fıkrası şu şekildedir:

“Cumhurbaşkanı, kamu yararı açısından gerekli gördüğü hallerde zorunlu sigortalar ihdas edebilir. Sigorta şirketleri, 20nci maddenin ikinci fıkrasının (b) bendi ile üçüncü fıkrası hükümleri saklı kalmak kaydıyla faaliyet gösterdiği sigorta branşlarının kapsamında bulunan zorunlu sigortaları yapmaktan kaçınamaz.”

Ülkemizde kanunla zorunlu hale getirilmiş sigortalar olmakla birlikte ayrıca SK m. 13'te bahsi geçtiği üzere zorunlu sigorta oluşturma yetkisi yürütme erkine de tanınmıştır. Zorunlu sigortaların hukuki kaynakları; kanun, milletlerarası anlaşma, kanun hükmünde kararname, tüzük, bakanlar kurulu kararı ve yönetmelik olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵⁶ 2017

⁵⁰ Üçüncü kişi yararına sözleşmelerin kurulması, türleri, kişiler arasındaki ilişkiler ve özellikleri için bkz. Oğuzman ve Öz, 2020: 441 vd.

⁵¹ Omağ 2019: 135.

⁵² Cicim ve Alhan, 2017: 556.

⁵³ RG. 12.12.2007/26728 No.: 5718 Kabul Tarihi: 27.11.2007 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 12.12.2007.

⁵⁴ Yargıtay 4. HD., E. 2021/14693 K. 2023/4516 T. 28.3.2023, Davacılar Suriye uyruklu olup, mahkemece başvuru teminat muafiyetinin bulunup bulunmadığı hususunda, hükme dayanak oluşturacak nitelikte bir araştırma yapılmadığı anlaşılmaktadır. 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanun'un 48/2 nci maddesinde dava açanın karşılıklılık esasına göre, teminattan muaf tutulabileceği düzenlendiğinden öngörülen teminat hususu resen gözetilmelidir. Bu sebeple mahkemece, öncelikle davacıların statüsü belirlenerek teminattan muaf olup olmadığı hususunun Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü'nden sorularak alınacak yazı cevabına göre, davacıların teminat göstermesi gerektiği sonucuna varılırsa, teminatın yatırılması için davacılar kesin süre verilmesi, anılan sürede belirtilen teminatın yatırılmaması halinde istemin usulden reddine, yatırılması halinde ise, dava şartı eksikliği süresinde giderilmiş olacağından işin esasına girilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken doğrudan işin esasına girilmesi doğru değildir. Bu husus kamu düzeninin ilişkin olup temyiz edenin sıfatına bakılmaksızın bozma nedeni yapılmıştır.

⁵⁵ RG. 14.06.2007/26552 No.: 5684 Kabul Tarihi: 03.06.2007 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 14.06.2007 Son Değişiklik Tarihi: 12.03.2023.

⁵⁶ Bilgeç, 2021: 974 her bir kaynağa ilişkin düzenlenen zorunlu sigorta türüne ilişkin detaylı bilgi için bakınız. Hükümet sistemi değişikliği sonrası kaldırılan düzenleyici işlemlerden kaynağını alan düzenlemeler uyum yasaları ile mevzuatımızda uygulanmaya devam etmektedir.

yılında gerçekleştirilen Anayasa değişikliği sonrasında yapılan uyum yasalarıyla⁵⁷ Cumhurbaşkanına da bu yetki tanınmıştır. Mevzuatımızda, oluşturulma yöntemi birbirinden farklı birçok zorunlu sigorta türü vardır.⁵⁸

İnceleme alanımızdaki ilk düzenleme olan Otobüs Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortasına ilişkin 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu⁵⁹ m. 29 “Bakanlar Kurulu, kamu yararı açısından gerekli gördüğü hallerde zorunlu sorumluluk sigortaları ihdas edebilir. Bakanlık, zorunlu sigortaların tarife ve talimatlarını tespit eder” düzenlemesini içermektedir. Otobüs Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortasına İlişkin, 25.10.1989 tarih ve 89/14684 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı⁶⁰ ile uygulamaya konulmuştur.

Çalışma konumuz ise söz konusu faaliyeti daha dar kapsamlı düzenleyen 89/14684 sayılı Kararnameyi yürürlükten kaldıran 22.01.2004 tarih ve 2004/6789 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı⁶¹ ile Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası adını alarak zorunlu hale getirilmiş, 25.02.2004 tarihinde de yürürlüğe girmiştir.

698 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin geçici m. 1⁶² gereği geçerliliğini sürdüren karar eski Ticaret Kanunu döneminde ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu’nu değişik m. 29’a göre uygulamaya konulmuştur. Nitekim geçen sürede sigorta hukukunu düzenleyen Ticaret Kanunu değişmiş, sigorta hukukunun denetleyici kanunu olan Murakabe Kanunu yerini SK’ye bırakmış ve doktrinde eleştirilere⁶³ kaynak oluşturan, düzenleme yetkisine ilişkin 2017 değişiklikleri ile Anayasa’da köklü reformlar yapılmıştır.

⁵⁷ RG. 07.07.2018/30471 2. Mükerrer No.: 700 Kabul Tarihi: 02.07.2018 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 09.07.2018 Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, madde 182.

⁵⁸ Mecburi Trafik Sigortası, Türk Sivil Havacılık Kanununun Öngördüğü Mecburi Sorumluluk Sigortası, Tehlikeli Maddeler Mecburi Sorumluluk Sigortası, Tüpgaz Mecburi Sorumluluk Sigortası, Ekici Tütünlerinin Mecburi Sigortası, İntifa Konusu Şeyin Mecburi Sigortası, Finansal Kiralama Konusu Malın Mecburi Sigortası, Okul Servisi Araçları Ferdi Kaza Sigortası, Zorunlu Deprem Sigortası (DASK), Kıyı Tehlikeleri Deniz Kirliliği Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, Tıbbî Kötü Uygulamalara İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, Seyahat Acenteleri Zorunlu Sorumluluk Sigortası, Gemi Kira Sözleşmelerinde Kiracının Sigorta Sözleşmesi Kurma Zorunluluğu, Denizyolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, Zorunlu Sertifika Mali Sorumluluk Sigortası

⁵⁹ RG. 30.12.1959/10394 No.: 7397 Kabul Tarihi: 21.12.1959 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 30.12.1959 Sigorta Murakabe Kanunu (mülga).

⁶⁰ RG. 3.11.1989,:20331.

⁶¹ RG.25.02.2004/25384.

⁶² RG. 04.07.2018/30468 No.: 698 Kabul Tarihi: 02.07.2018 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 04.07.2018 477 Sayılı Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, geçici 1.maddesi: Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihten önce, bu Kanun Hükmünde Kararname ile değişiklik yapılan kanunların ilgili maddeleri gereğince yürürlüğe konulmuş olan tüzükler, nizamnameler, Başbakanlık ve Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikler ile diğer işlemler yürürlükten kaldırılmadıkça geçerliliğini sürdürür.

⁶³ Detaylı incelemesi konu bütünlüğü gayesi ile Koltuk Sigortasının Sözleşme Özgürlüğü İle İlişkisi başlığında verilmiştir.

Ayrıca Karayolu Taşıma Yönetmeliği'nde⁶⁴ (KTY) ise yapılması zorunlu sigortalar başlıklı 48.maddesinin ilk fıkrası şu şekildedir:

“Bu Yönetmelik kapsamındaki yolcu taşımalarında; 2918 sayılı Kanunda tanımlanan zorunlu mali sorumluluk sigortası ile 3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanununa dayanılarak çıkarılan karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası, yaptırılması zorunlu olan sigortalardır.”

Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası ilk uygulamaya konulduğu günden itibaren gerek uygulamada gerekse doktrinde kısaca “Koltuk Sigortası” olarak adlandırılmaktadır. Bu hususun öne çıkmasının nedeni de başlık altında değindiğimiz üzere sigorta türünün kapsamı genişletilmeden önce yalnızca otobüste gerçekleştirilen yolcu taşıma faaliyetinde kullanılmasıdır.

1.4.5.2. Koltuk Sigortasının Sözleşme Özgürlüğü İle İlişkisi

Zorunlu sigortaların oluşturulmasında kanundan başka usullerin de tercih edilmesi; Anayasa'nın⁶⁵ (AY) yasama yetkisinin devredilmezliği (m. 7), temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabilmesi (m. 13) ve sözleşme hürriyeti (m. 48) ilkeleri arasındaki ilişki doktrinde tartışmalara neden olmuştur.

Sözleşme özgürlüğü kısaca, “hukuk düzeninin sınırları içinde, fertlerin irade beyanlarıyla diledikleri sözleşmeyi geçerli olarak yapabilmek hususunda sahip oldukları özgürlük” olarak tanımlanmaktadır.⁶⁶

Sözleşme özgürlüğü Borçlar Kanunu'nda⁶⁷ (TBK m. 26) düzenlenmekle birlikte anayasal koruma (AY m. 48) altındadır. Sözleşme özgürlüğü kavramı; sözleşmenin konu ve şekil yönünden serbestlik, sözleşmenin karşı tarafını seçebilme, sözleşmeyi ortadan kaldırma özgürlüklerini içermekle birlikte sözleşmeyi yapıp yapmama iradesinde de özgürlüğü ifade etmektedir.⁶⁸ Bu özgürlüğün kısıtlanmasında temel değerler ise kamu yararı veya düzeni, iş hayatındaki dürüstlük, usule ilişkin temel ilkeler, esasa ilişkin temel ilkeler, kişisel özgürlüğün korunması, pazar güvenliğinin korunması ve sözleşmenin zayıf tarafının korunmasıdır.⁶⁹ Özel hukukun en önemli ilkelerinden olan sözleşme özgürlüğü içerisinde yer alan sözleşme yapip

⁶⁴ RG. 08.01.2018/30295 Kurum: Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Yürürlüğe Giriş Tarihi: 08.01.2018.

⁶⁵ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, RG. 20.10.1982/17844 No.: 2709 Kabul Tarihi: 18.10.1982 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 20.10.1982 Son Değişiklik Tarihi: 11.02.2017

⁶⁶ Akıntürk ve Ateş, 2022: 55; Oğuzman ve Öz, 2019: 24 Kural olarak bir kişi dilediği kimse ile dilediği sözleşmeyi yapmakta serbest olduğu gibi istemediği bir sözleşmeyi yapmaya da mecbur değildir. Ancak istisna haller vardır ve bu istisnalar ya kanundan ya da daha önceki bir taahhüden kaynaklanır. İstisna haller için bkz. 192 vd.; Omağ, 2019: 136.

⁶⁷ Türk Borçlar Kanunu, RG. 04.02.2011/27836 No.: 6098 Kabul Tarihi: 11.01.2011 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 01.07.2012 Son Değişiklik Tarihi: 15.07.2023.

⁶⁸ Aydın 2018: 29.

⁶⁹ Omağ 2019: 397.

yapmama özgürlüğü nedeniyle hiçbir kişiye sözleşme kurma zorunluluğu getirilemez ancak kanun koyucu; milli servetin muhafazası, sosyal fayda, emniyet ve rizikodan etkilenen kişilerin korunması hedefi ile zorunlu sigortalar tesisi ile bu kurala istisna getirmiştir.⁷⁰

Ünan, sigorta yaptırma zorunluluğunu sözleşme özgürlüğünün kısıtlanması anlamına geldiği düşüncesi ile kanunla sınırlama ilkesini şu şekilde ifade etmiştir:

“Sözleşme özgürlüğünün kısıtlanması anlamındaki sigorta yaptırma zorunluluğu ancak kanun için öngörülürse geçerli olur; oysa ülkemizde bazen yönetmelik aracılığıyla zorunlu sigorta ihdas edilmektedir. Fakat bu şekilde ihdas edilen sigorta zorunluluğu geçerli sayılamaz”⁷¹

Omağ ise konunun daha yasama yetkisinin devri anlamında tartışılması gerektiği düşüncesindedir:

“Sözleşme özgürlüğünün ancak ve münhasıran kanunla sınırlanabileceği şartı ile yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesi açısından Anayasa’ya uygunluğu konusunda tereddütlerimiz bulunduğunu ve konunun anayasa hukukçularının tartışmasına açılmasında fayda mülâhaza ettiğimizi belirtmek gerekir”⁷²

Özdamar ise çoğunluk görüşünden ayrılmıştır:

“Temel hak ve özgürlük niteliğine sahip olan bahse konu hakkın yine Anayasa’nın 13’üncü maddesi uyarınca kanunla sınırlanabileceği de açıktır. Sigortacılık Kanunu’nun 13’üncü maddesinde yer alan zorunlu sigortalara ilişkin hükümde, Bakanlar Kurulu’nun kamu yararını gerektiren hallerde zorunlu sigorta ihdas edebileceği öngörülmüştür. Başka bir deyişle kanun koyucu, sözleşme yapma zorunluluğu koyma yetkisini, Bakanlar Kuruluna devretmek istemiştir. Söz konusu durumun yine kanun koyucunun iradesiyle oluşması sebebiyle, Anayasa’ya aykırı olmadığı kanaatindeyiz.”⁷³

Ancak kanaatimizce AY’de yer alan temel hak ve özgürlükler ancak kanunla sınırlanabilir olduğundan, kanunla düzenlenmesi gereken alanlarda idareye kanunla dahi olsa düzenleme yetkisi verilemez çünkü bu aynı zamanda yasama yetkisinin devri niteliğinde olacağından AY hükümlerine aykırılık oluşturacaktır.⁷⁴

Zorunlu sigorta türlerinin sözleşmeyi yapıp yapmama noktasında sözleşme özgürlüğü ilkesine tehdit olduğu noktasında doktrin görüşüne katılarak; bu tehdidin oluşturulmasındaki güdünün ise sözleşmenin zayıf tarafının korunması amacının bulunduğu kanaatindeyiz. İnceleme alanımız ile ilişkili olan taşıma faaliyetine yönelik zorunlu sigortalara ilişkin düzenlemenin Karayolu Taşıma Kanunu’nda⁷⁵ (KTK) yer verilmesinin normlar hiyerarşisine

⁷⁰ Bilgeç, 2021: 962 Oysa günümüzde zorunlu sigortaların belirlenmesine ilişkin usul, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimi ile uyumlu değildir. Bu durum hukukun temellerinden olan normlar hiyerarşisine de aykırıdır; Kender, 2016: 197.

⁷¹ Ünan, 1998: 27.

⁷² Omağ 2019: 142.

⁷³ Özdamar, 2008: 541.

⁷⁴ Yazıcıoğlu ve Ögüz Şeker, 2021: 93.

⁷⁵ RG. 19.07.2003/25173 No.: 4925 Kabul Tarihi: 10.07.2003 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 19.07.2003 Son Değişiklik Tarihi: 28.12.2023.

uygun olacağı veya tüm zorunlu sigortaların ortak hüküm ve işleyişini düzenleyen kapsamlı bir kanun oluşturulabileceği düşüncesindeyiz.

1.4.5.3. Koltuk Sigortasının Zorunlu Sigorta Türü Olmasının Müeyyidesi

Koltuk Sigortası sözleşmesinde iki taraflı sözleşme söz konusu olduğundan zorunluluk unsuru iki tarafı da bağlamaktadır.⁷⁶ Sigorta şirketleri açısından sözleşme kurulması amacıyla kendilerine başvurulması halinde şirket, sigorta yapmaktan kaçınmaz; taşıyıcılar açısından ise sözleşme kurulmadığı müddetçe taşıma faaliyetlerini sürdüremezler.⁷⁷ Koltuk Sigortası zorunlu bir sigorta türü olduğundan yapılmaması durumunda karşılığının belirli bir müeyyidesi⁷⁸ (yaptırım) olması gerekmektedir.

Koltuk Sigortası için mevzuatta sigorta şirketlerinin bu sigorta sözleşmesini yapmaktan kaçınmayacağı SK m. 13'te düzenlenmiştir. Bu hükmün ihlaline ilişkin müeyyide ise aynı kanunun 35/14 maddesinde “Bu Kanunun 13 üncü maddesinin birinci fıkrası hükmüne aykırı olarak sözleşme yapmaktan kaçınanlar beş yüz günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır” hükmü ile adli para cezası olarak belirlenmiştir.

Aynı şekilde ve yolcu taşıma işini yapacakların bu sigorta sözleşmesini yapmadan sefere çıkamayacakları KTY'nin sigortasız taşıma yapılamayacağına ilişkin m. 49 şu şekilde düzenlenmiştir:

“(1) Bu Yönetmelik kapsamında yolcu taşımacılığı faaliyetinde bulunacaklar, zorunlu mali sorumluluk sigortası ve karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası bulunmayan taşıtlarını sefere çıkaramazlar. Bu fıkra aykırı hareket edenlere, Kanunun 26 ncı maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde belirtilen miktarda idari para cezası uygulanır.

(2) Birinci fıkrada belirtilen sigortaları olmayan taşıtların terminallerden çıkışlarına ve trafiğe katılmalarına yetkili görevliler tarafından izin verilmez.”

Koltuk Sigortası'nı meydana getiren Kararda⁷⁹ değişiklik yapan Bakanlar Kurulu Kararı⁸⁰ ile konuya ilişkin düzenleme şu şekildedir:

"Motorlu araç işletmek ve taşıma faaliyetinde bulunmak için ilgili mevzuatla zorunlu tutulan sigortaları bulunmayan motorlu kara taşıtlarıyla yolcu taşımacılığı yapılamaz. Herhangi bir nedenle sigorta sözleşmesinin feshedilmesi halinde sigortacı durumu, gerekçesi ile birlikte izin veya ruhsat veren kuruma ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanununun 24 üncü maddesi uyarınca kurulan Sigorta Bilgi Merkezine bildirir. Motorlu araç işletmek ve taşıma faaliyetinde bulunmak için ilgili mevzuatla zorunlu tutulan

⁷⁶ Cicim ve Alhan, 2016a: 89.

⁷⁷ Ayli 1993: 33.

⁷⁸ Öztan ve Gürpınar, 2022: 28 Bir hukuk kuralına aykırı davranıldığında aykırılığı gerçekleştiren kişinin karşılaşması, hukuk düzenince öngörülen sonuç.

⁷⁹ RG. 25.02.2004/25384 No.: 2004/6789 Kurum: Bakanlar Kurulu Kabul Tarihi: 22.01.2004 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 25.02.2004, Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Hakkında Karar.

⁸⁰ 13.11.2009 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan 02.11.2009 tarihli ve 2009/15545 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.

sigortaları yaptırmadığı veya yenilemediği tespit edilen gerçek ve tüzel kişilerin taşıma faaliyetleri geçerli sigorta teminatı alınana kadar durdurulur."

Genel Şartlar C.3'e göre ise "Herhangi bir nedenle sigortanın feshedilmesi halinde sigortacı durumu Ulaştırma Bakanlığına bildirir." Bunun yanında zorunlu sigortaların takibine ilişkin yönetmelik⁸¹ de söz konusudur. Yönetmeliğe göre de adli ve idari kolluk kuvvetleri, jandarma ve mahalli idareler denetimleri sırasında sigorta poliçesinin mevcudiyetini araştırmakla yükümlüdür. Yapılan denetimlerde, bu yönetmelik kapsamına giren sigortaları yaptırmadığı tespit edilen gerçek ve tüzel kişiler; ruhsat, lisans veya izin veren mercilere derhal bildirilir. Dolayısıyla sigorta yapma zorunluluğunu yerine getirmeyen kişilerin, sigortadan yararlanacak kişilere karşı sorumlulukları devam etmektedir. Bu kişiler, hem faaliyetten yasaklılık tehlikesi altında hem de mevzuatta öngörülen cezalardan sorumludur.⁸² Nitekim konuya ilişkin bir istinaf kararında yetki belgesi olmadan şehirlerarası taşımacılık yapan tarafın yolcusu lehine sigorta himayesi bulunmamasını taşıma sözleşmesine aykırılık olarak değerlendirmiştir.⁸³

1.5. Koltuk Sigortasının Benzer Sigortalardan Farkları

Trafik kazası nedeniyle gerçekleşen riziko sonrası yolcuda meydana gelecek bedeni zararlardan tedavi giderleri güvencesi yönünden Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası (ZKTMSS), Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası) ile Koltuk Sigortası ve nihayet Motorlu Kara Taşıt Araçları İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası birlikte sorumludur. Koltuk Sigortası teminatlarından ölüm ve sakatlanmaları içeren güvenceler bakımından ise benzer durum ZKTMSS ile Trafik Sigortası arasında oluşmaktadır.⁸⁴ Sigortalar arasında oluşan sorumluluğun tespiti açısından Koltuk Sigortası'nın diğer sigorta türlerinden ayrılan yönlerini belirtmekte yarar vardır.

⁸¹ RG. 09.08.2014/29083 Kurum: Başbakanlık (Hazine Müsteşarlığı) Yürürlüğe Giriş Tarihi: 01.01.2015 Son Değişiklik Tarihi: 27.02.2015 Zorunlu Sigorta Takibine İlişkin Yönetmelik.

⁸² Omağ 2019: 162 Sigorta mecburiyetini müeyyidelendirmek demek, bir anlamda yukarıda sayılan özgürlükleri sınırlamak demektir. İzin/Ruhsat/Yetki Belgesi verilmemesi-iptali, faaliyetten men/faaliyeti durdurma gibi müeyyideler bu sınırlamaların örneklerini teşkil ederler. Çalışma, özel girişim, meslek seçip onu icra etme özgürlüklerine sınırlamalar koyan bu müeyyidelerin Anayasa'nın 13. maddesine göre ancak kanun hükmü ile getirilebilmesi gerekir. Sigortalarda hukuk düzeninin cevaz vermediği bir tasarruf modeli olan Bakanlar Kurulu Kararı ve Yönetmelikle sigorta mecburiyetinin müeyyidelendirildiğini görmekteyiz. Bunun caiz olmaması gerekir.

⁸³ İstanbul BAM, 9. HD., E. 2021/1167 K. 2023/1237 T. 21.6.2023, Bu düzenlemeler ile şehirlerarası yolcu taşımacılığı yapan kişiler, taşıdıkları yolcu taşıma ile taşıma sözleşmesi yapmakla bir nevi ferdi kaza sigortası türü olan zorunlu koltuk sigortasını da yolcular lehine yaptırma yükümlülüğü altına girmiş olmaktadır. Bu yükümlülüklerini yerine getirmeyen taşıyıcının, kaza halinde yolcularının bundan kaynaklanan zararlarını da sözleşmeye aykırılık nedeniyle gidermek zorundadır. Dava konusu olayda olduğu gibi şehirlerarası yolcu taşıma yetki belgesi olmadan şehirlerarası yolcu taşımasını gerçekleştiren davalının taşıma sözleşmesi gereği sorumluluğu bulunmaktadır.

⁸⁴ Ulaş, 2008: 94.

Koltuk Sigortası'nın, kapsadığı faaliyet yönüyle benzer zorunlu veyahut ihtiyari trafik sigortalarıyla karıştırılmaması gerekmektedir. Zira çalışma konumuz olan sigorta doğrudan yolcu, sürücü ve sürücü yardımcıları lehine bir kaza sigortası⁸⁵ iken diğer trafik sigortası türleri sigorta ettirenin menfaatini ve karşılaşılabileceği hukuki sorumlulukları teminat altına alan sigorta türleridir.⁸⁶ Örneğin Trafik Sigortası, aracın işletilmesi sırasında ve yalnız trafik kazalarında üçüncü kişilere karşı sorumlu olabilecekleri zararları himaye altına alır. Koltuk Sigortası ise mola ve durak yerleri dâhil olmak üzere taşımanın başlangıcından sonuna kadar kapsadığı zaman aralığında açıkça belirtilen klozlar hariç olmak üzere yolcu ve personelin yaşayacakları tüm kazalara ilişkin himaye sağlar.⁸⁷ Kazanın trafik veya faaliyetten kaynaklanması zorunlu unsur değildir.

Koltuk Sigortası'nda sigortacı, ölüm halinde poliçede öngörülen meblağı; engellilik halinde poliçede yer alan cetvele oranlanmış meblağı, zarar ispatına gerek duyulmadan ödemek durumundadır.⁸⁸ Koltuk Sigortası'nda taşımacı, sürücü ve sürücü yardımcıları kusursuz olsalar dahi sigortalı veya mirasçıları sigorta bedelini kaybetmezler. Ancak sorumluluk sigortalarında zararın ortaya çıkmasına neden olan kusur değerlendirmesi yapılarak ödeme gerçekleştirilir, taraflar kusurları oranında ortaya çıkan zarara katlanmak durumundadır.

Koltuk Sigortası'nda hak sahiplerinin yaş, meslek, kazanç gibi kişisel durumları ödenecek sigorta bedeline etki etmez. Can sigortası türü olarak Koltuk Sigortası'nın odak noktası sigortalının hayatı ve bedenindeki engellilik halidir. Sorumluluk sigortalarında ise tazminat hakkına sahip olabilmek için malvarlığında azalma, kazancında eksilme, destekten yoksun kalma gibi riziko sonrası ekonomik etkilerinin bulunması gerekmektedir.

Koltuk Sigortası bir meblağ sigortası türüdür, dolayısıyla riziko gerçekleştiğinde sigortalıya poliçede yazılı önceden belirlenmiş sigorta bedeli ödenir. Ancak zarar sigortalarında sigortacının sorumluluğu zarar kadardır. Zarar sigortalarının amacı gerçek zararın tespit edilmesi ve bu zararın tazminine yöneliktir.

Koltuk Sigortası'nın himaye altına aldığı kaza, bir başka kişinin sorumluluğuna yükletilebilecek sebeplerden doğdu ise elbette bu zarar o kişiden tazmin edilebilir. Ancak bu sorumluluğun doğabilmesi için üçüncü kişinin kusurlu olması ve hukuka aykırı fiil gerçekleştirmesi gerekir.⁸⁹ (TBK m. 49) Ayrıca mağdurun hem zararı hem de kusuru ispatlaması gerekmektedir. (TBK m. 50) Bununla birlikte hukuka aykırılığı kaldıran haller de söz konusu olabilmektedir. (TBK m. 63-64) Her ne kadar mevzuatımızda kusursuz sorumluluk

⁸⁵ Gökcan 2018: 662.

⁸⁶ Ulaş, 2002: 239.

⁸⁷ Ayli 1993: 2.

⁸⁸ Cebe, 2020: 18.

⁸⁹ Oğuzman ve Öz, 2020: 12 vd.

halleri bulunsa da kusursuz sorumlu tutulacak kişinin kurtuluş kanıtı getirebilme hakkı da bulunmaktadır. (TBK m. 66 vd.) Bu nedenlerle üçüncü kişi kazaya sebep olsa dahi verdiği zararı tazmin edemeyebilir.

Sorumluluk doğuran olayda kusur yükletilebilecek sorumlu kişi olsa dahi ödeme gücünün olmaması durumunda mağdurun ihtiyaçları giderilemeyecektir. Sorumluluk sigortaları da bu ihtimalin boşluğunu dolduran sigorta çeşididir. Ancak doğaldır ki sorumluluk sigortaları teminat limiti dâhilinde bir güvence sağlar. Bu sebeptir ki hak sahiplerine sorumluluk sigortalarından yapılan ödemenin zarardan daha az olduğu varsayımında sigortacının yaptığı ödeme tazminattan indirilir. Ancak Koltuk Sigortası, sorumluluk ve kusurdan bağımsız değerlendirildiğinden taraflar Koltuk Sigortası'ndan elde edecekleri sigorta bedelinin yanında, tazminat iddialarını da sürdürebilir ve tazminat hesabında tahsil edilen sigorta bedeli indirim sebebi yapılmaz. Ayrıca üçüncü kişinin olumsuz fiiline gerek olmadan kaza kendiliğinden, doğadan veyahut mağdurun kusurunun etkisi ile de gerçekleşebilir.⁹⁰ Bu durumda diğer sorumluluk sigortalarından bahsedilemez ancak Koltuk Sigortası'nda bu hususlar da teminata dâhildir.

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız sebeplerle anlatılmak istenen kişilerin sorumluluğu ve sorumluluk sigortalarının himaye altına aldığı alanın dışında mağdur olunabilecek alanlar, ihtimaller, olaylar da mevcuttur. Kazadan olumsuz etkilenen mağdurlar için zararın tespiti gibi hususlarla vakit kaybetmeden, kimi zaman dava yoluna dahi başvurmada, önceden belirlenen bir meblağı ödeyen; mağdurun bedenini güvence altına alan bir sigorta türü olması nedeniyle Koltuk Sigortası büyük önem arz etmektedir.

1.6. Koltuk Sigortası Uyuşmazlıklarında Uygulanacak Mevzuat Kaynakları

1.6.1. Genel Olarak

Ülkemizde özel sigortacılık bağımsız sigorta şirketleri tarafından yürütülmektedir. Bu şirketler açısından düzenleyici kanun 5684 sayılı SK'dir. Bunun yanında 6102 sayılı TTK ise sigorta hukukunun genel hükümleri ile birlikte zarar sigortalarına ilişkin özel hükümler (mal ve sorumluluk sigortaları) ve can sigortalarına ilişkin (hayat, kaza, hastalık ve sağlık sigortaları) özel hükümler düzenlenmiştir. Ayrıca her sigorta türü için ayrıca hazırlanan "sigorta genel şartları" da sigorta sözleşmelerinin tabi olduğu kuralları düzenlemektedir.⁹¹

⁹⁰ Ayli 1993: 8.

⁹¹ Çeker 2016: 15.

1.6.2. Sözleşme Özel Şartları

Sigorta genel şartlarının sözleşmeye dair asgari içeriği belirlemesi nedeni ile genel şart dışında tarafların anlaştıkları hususlar, sözleşmede SK m. 11 gereği özel şart olarak bulunacaktır. Özel şartlar sözleşmeyi ferdileştiren unsurlardır ve poliçede ayrı başlık halinde ayrıca yazılması öngörülmüştür.⁹² Sigorta türüne özgü genel şartları ihlal eden boyuta ulaşmadan sigorta sözleşmesine öznellik katar.⁹³ Bu haliyle özel şartlar genel şartlardan önce uygulanır ve uyuşmazlık halinde emredici⁹⁴ hükümlere uygunluğu mahkeme tarafından değerlendirilir.⁹⁵

1.6.3. Sigorta Genel Şartları

Sözleşmeler esaslı unsurlar üzerinde anlaşıldığı takdirde kurulabilir, bu durumda düzenlenmeyen veya düzenlense dahi yorumlanması gereken sözleşme hükümleri söz konusu olduğunda kanunun konuya ilişkin yedek hükümleri uygulama alanı bulur. Sigorta hukukunda ise taraflar esaslı unsurlarda anlaşsa dahi bu temel ilkeye ek olarak “sigorta genel şartları” çerçevesinde sözleşmenin kurulduğu kabul edilir. Buna göre sigorta genel şartları; tarafların üzerinde anlaştığı kabul edilen, ancak üzerinde pazarlık ve tartışma konusu yapılamayan, kişilere mümkün olduğunca eşit koşullar sağlanması amacıyla oluşturulan sözleşme maddeleridir.⁹⁶ Genel işlem koşulları ise önceden, birçok sözleşmeye uygulanmak üzere hazırlanan, onaylanmış sözleşmesel nitelikte emredici kurallara uygun, açık ve anlaşılır olarak düzenlenen norm olarak tanımlanabilir.⁹⁷

Sigorta genel şartları bir sigorta türünde düzenlenen tüm sigorta poliçesine eklenmek üzere önceden hazırlanmış, Hazine Müsteşarlığı tarafından onaylanan yazılı kaynaklardır. SK m. 11 hükmüne göre sigorta sözleşmelerinin içeriği Müsteşarlıkça onaylanan genel şartlara uygun olarak düzenlenmeli ve uygulanmalıdır. Kanun onay merciinden bahsedip içeriğin düzenlenmesine ilişkin kısıtlama getirmiş olmasa da uygulamada Müsteşarlık tarafından düzenlendiği ifade edilmektedir.⁹⁸ Nitekim Genel Şartlar Hazine Müsteşarlığı tarafından

⁹² Çeker 2016: 59.

⁹³ Karaahmetoğlu, 2022: 1070.

⁹⁴ Akıntürk ve Ateş, 2023: 67; Öztan ve Gürpınar, 2022: 20 Aksine hukuki işlem yapılması mümkün olmayan kurallar.

⁹⁵ Kender, 2016: 73; Omağ, 2019: 407; Ünan, 1998: 78 7397 Sigorta Murakabe Kanunu (mülga) döneminde: Sigorta genel şartları sözleşme hükmü niteliğinde olduğu için bunlar aksine anlaşma yapılması mümkün ve geçerlidir. Tarafların bir genel şart hükmünü iptal etmesi ise özel hukuk açısından pekala mümkündür. Genel Şartlara aksi bir kuvveti ancak yasama organı kanun yoluyla tanıyabilir.

⁹⁶ Bahtiyar, 1997: 93; Ünan, 1998: 69; Yazıcıoğlu ve Öğüz Şeker, 2021:14.

⁹⁷ Bahtiyar, 1997: 95 vd.

⁹⁸ Kender, 2016: 72; Özdamar, 2014: 353 Sigorta poliçesinde yer alması gereken hususların, önceden Bakanlık incelemesinden geçmesi gereklidir. Ancak uygulamada Bakanlık (Hazine Müsteşarlığı), sigorta şirketlerinin hazırladığı genel şartları inceleyip görüş bildirmek yerine doğrudan yeni sigorta türlerine ilişkin genel şartları hazırlayıp Resmi Gazetede yayımlamaktadır.

düzenlenip 25.03.2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu aşamada belirtmek gerekir ki 2019 yılında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile sigortacılık alanında mevzuat hazırlamak, uygulamak ve uygulamayı denetlemek üzere Hazine ve Maliye Bakanlığı ile ilişkili Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu (SEDDK) kurulmuştur.⁹⁹ Kurum kurulduğu tarihten bugüne kadar çeşitli sigorta dallarına yönelik düzenleyici işlemler tesis etmiştir.¹⁰⁰

Düzenleyici bir metnin doğrudan devletin ilgili birimi tarafından onaylanarak sözleşme içeriği sayılması, hukukun emredici hükümlerine uygun olduğu veyahut TBK m. 20 kapsamında genel işlem koşulu¹⁰¹ olarak değerlendirmeme sonucunu ortaya çıkarmaz.¹⁰² Nitekim Yargıtay normlar hiyerarşisine uygun düzenlenmemiş yönetmelik hükümlerinin genel şartlarda yer almasını hukuka aykırı bulmuştur.¹⁰³ Uyuşmazlık halinde TTK m. 1425 hükmünün öncelikle uygulanması, yetersiz kalması halinde TBK m. 20 hükmüne başvurulması hukuk tekniği açısından yerinde uygulama olacaktır.¹⁰⁴

1.6.4. Türk Ticaret Kanunu Hükümleri

Sigorta sözleşmesi, TTK içinde “Sigorta Hukuku” başlıklı Altıncı Kitap’ta düzenlenmektedir. Birinci kısımda genel hükümler yer almakta iken; ikinci kısımda ise birinci bölümü zarar sigortaları, ikinci bölümü can sigortaları olmak üzere sigorta türlerine ilişkin özel hükümler yer almaktadır.

Kaza sigortasına ilişkin özel düzenleme (TTK m. 1507-1510) hükümleri Koltuk Sigortası’na öncelikle uygulanır. TTK sigortacılığa ilişkin genel hükümler (TTK m. 1401-

⁹⁹ Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, RG. 18.10.2019/30922 No.: 47 Kurum: Cumhurbaşkanlığı Kabul Tarihi: 17.10.2019 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 18.10.2019 Son Değişiklik Tarihi: 10.10.2023.

¹⁰⁰ Kurumun gerçekleştirdiği işlemler için bkz. <https://www.seddk.gov.tr/tr/raporlar/kurum-faaliyet> (erişim tarihi 12.11.2024) Örneğin: RG. 16.06.2021/31513 Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Tarife Uygulama Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, RG. 09.05.2010/27576 Tehlikeli Maddeler İçin Yaptırılacak Zorunlu Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Tarife ve Talimat, 01.06.2022 tarihli Hayat Sigortası Genel Şartları, 10.06.2024 tarihli Bina Tamamlama Sigortası Genel Şartları.

¹⁰¹ Genel işlem koşullarının şartları ve koruma yöntemleri için bkz. Akıntürk ve Ateş, 2022: 61-65; Eren, 2022: 228 vd.; Oğuzman ve Öz, 2019: 169 vd.

¹⁰² Ünan, 1998: 73; Yazıcıoğlu ve Ögüz Şeker, 2021: 14.

¹⁰³ Yargıtay 17. HD., E. 2014/4934 K. 2015/12060 T. 12.11.2015, Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının B.7.h maddesinin dayanağını teşkil eden KTK’nun 48. Maddesinin yasaklamayı düzenleyen ilk fıkrasında, alkollü içki almış olması nedeniyle güvenli araç sürme yeteneklerini kaybetmiş kişilerin karayolunda araç sürmeleri yasaklanmış olup, aynı maddenin 2. fıkrasındaki yönetmelik düzenlenmesine olanak tanıyan hükümde, yasaklama yetkisi yönetmeliğe bırakılmış olmadığından, Karayolları Trafik Yönetmeliğinin 97. maddesinde, yukarıda anılan yasa hükmü tekrarlandıktan ve müteakip, uyuşturucu veya keyif verici maddeler ile alkollü içkilerin oranlarının ne şekilde saptanacağı belirlendikten sonra, yasada yer alan hükmü dikkate almadan salt 0.50 promilin üstünde alınan alkol miktarına göre araç kullanma yasayağı getirilmesinin yasal dayanağı bulunmadığından geçersiz bulunmaktadır. Geçersiz yönetmelik hükümlerinin yasaya aykırı bir şekilde genel şart olarak kabulü de mümkün değildir.

¹⁰⁴ Omağ 2019: 405.

1452) tüm sigorta sözleşmelerine uygulanacak nitelikte düzenlendiğinden; gerek emredici gerek yedek hükümler var olan tüm sigorta sözleşmelerine uygulanır. Bunun yanında Koltuk Sigortası'na kıyasen uygulanacak hükümler de TTK içerisinde mevcuttur.

1.6.4.1. Hayat Sigortalarına İlişkin Hükümler

TTK m. 1510/1 gereği hayat sigortalarında sigortalıyı düzenleyen m. 1490'ın ikinci ilâ dördüncü fıkraları, kaza sonucu ölüm rizikosu için yapılan sigortalarda da doğrudan uygulanır. TTK m. 1510/2 gereği hayat sigortalarına ilişkin diğer hükümler, kaza sigortası hakkında kıyas¹⁰⁵ yoluyla uygulanacaktır.

İçerdiği teminatlar ölüm, engellilik bakımından meblağ sigortası niteliğinde olan Koltuk Sigortasına, yine meblağ sigortası olan hayat sigortasına ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanacaktır. Söz konusu hükümler “uygun düştükleri ölçüde” Koltuk Sigortasında yer almalıdır. Örneğin, intihar vakaları hayat sigortaları için belirli şartlarla himaye kapsamında değerlendirilebilirken; kaza tanımı ile taban tabana zıt olan intiharın kaza sigortaları için kıyas yoluyla uygulanabileceği düşünülemez. TTK m. 1520/2 gereğince söz konusu emredici nitelikteki maddelere aykırı sözleşme şartları geçersizdir.

1.6.4.2. Zarar Sigortalarına İlişkin Hükümler

TTK m. 1510/3 gereği gerçek zararın sigortacı tarafından karşılanması öngörülmüş ise; zarar sigortalarına ilişkin hükümler, kıyas yoluyla kaza sigortası hakkında da uygulanır. Zarar sigortasından söz edebilmek için; sigortacı tarafından ödenecek tutarın, zararın hesaplanması alanında geçerli olan kurallara uygun biçimde, objektif olarak tespit edilebilir nitelikte olması gerekmektedir.¹⁰⁶ Koltuk Sigortası içerisinde gerçek zararın karşılanması, tedavi giderleri teminatı ile sağlandığından ancak bu teminat türü için zarar sigortası hükümleri kıyas yoluyla uygulanabilir. TTK m. 1520/2 gereğince söz konusu emredici maddeye aykırı sözleşme şartları geçersizdir.

1.6.5. Diğer Mevzuat

Genel Şartların dayandığı mevzuatlar ve Genel Şart uygulamasına ilişkin düzenleyici işlemler, 5684 sayılı SK ve 4925 sayılı KTK hükümleri, 6102 sayılı TTK Kanunu'nda hüküm bulunmayan hallerde 6098 sayılı TBK hükümleri uyumazlık niteliklerine göre uygulanacaktır.

¹⁰⁵ Kıyas söz konusu metinde kelime anlamı ile kullanılmıştır. Benzerlik ilişkisi olmakla birlikte hükümler arası şeklen ve lafzen öngörülmemiş başka olaya uygulanma anlamı taşır. Kanun metni hukuki anlamda atıf yapmaktadır. Öztan/Gürpınar, 2022: 154 Kanunkoyucu bazen bir hususu düzenlemez fakat başka maddeye atıf yapar. Atıfla aynı anda değişik iki alan arasında bir bağlantı kurulur.

¹⁰⁶ Ünan, 2017: 362.

Bunun yanında Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ve Kararları, yönetmelikler, tebliğler, genelgeler ve sektör duyuruları gibi düzenlemeler de Koltuk Sigortası sözleşmesinde uygulama alanı bulabilecektir.

1.7. Koltuk Sigortasının Tarafları

Koltuk Sigortası; yolcu, sürücü ve sürücü yardımcılarının yolcu taşımacılığı faaliyetinin başından sonuna kadar geçen süre boyunca yaşanabilecek kazaları teminat altına alır. İki tarafa borç yükleyen bu sözleşmenin tarafları sigortacı ve sigorta ettirendir. Sigorta sözleşmesinden doğan borçlar yalnız sigorta ettirene aittir.¹⁰⁷ Lehine sözleşme düzenlenen yolcu, sürücü ve sürücü yardımcıları sözleşmenin tarafı değil sözleşmenin ilgilileridir.

1.7.1. Sigortacı

1.7.1.1. Tanım

Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik¹⁰⁸ (SSBİY) sigortacıyı “belli bir prim karşılığında sigorta sözleşmesi ile risk üstlenen kişi” olarak tanımlamıştır.

Doktrin¹⁰⁹ ve mevzuat metinlerinden hareketle sigortacı, prim karşılığında sigorta himayesi sağlama edimini olasılık ve büyük sayılar kanunu¹¹⁰ gibi pozitif bilimlerini kullanarak gelir elde etme amacı ile üstlenen tüzel kişidir. Sigortacının gelir elde etme arzusu kümülatif olarak değerlendirilir, zira tekil olarak bakıldığında sigortacının üstlendiği edim prime oranla ağır basmaktadır. Sigortacının tekil sözleşmelerden zarar elde etmesi çok mümkün olmakla birlikte, tahsil ettiği prim karşılığında rizikonun gerçekleşmemesi de mümkündür. Bu sebeple sigorta bedeli ödenmesi veya sigorta himayesi sağlanması “bahşetme” değil, prim karşılığında risk yönetimi yapılarak yürütülen faaliyette rizikonun gerçekleşmesidir. Sigorta şirketlerinin de odak noktası tekil ödemelerden ziyade aynı risk grubunda prim ve ödeme dengesinin sağlanmasıdır.

¹⁰⁷ Aydın 2018: 69.

¹⁰⁸ R.G. 14.02.2020/31039 Kurum: Hazine ve Maliye Bakanlığı Yürürlüğe Giriş Tarihi: 14.02.2020.

¹⁰⁹ Doktrinde yer alan bazı sigortacı tanımları: Özdamar ve Doğan, 2020: 152 sigorta sözleşmesinde sigorta himayesi bahşetme yükümlülüğü altına giren taraftır; Ulaş, 2002: 33 benzer risk altındaki kişilerden prim toplanması yoluyla gerçekleşen tekil risklerin oluşturduğu zararların karşılanmasını sağlayan risk yönetim kuruluşudur.; Ünan, 1998: 18 tüzel kişilik olarak kurulması şart koşulmuş, sigorta sözleşmelerinde sigorta güvencesi sağlama edimini yerine getiren kişidir.

¹¹⁰ Güvel ve Güvel, 2018: 28 Aynı ve benzer rizikoyla karşı karşıya olabildiğince fazla insanın bir araya getirilmesi, ihtimaller hesabı; Şahin, 2019: 156 Eldeki riziko sayısı arttıkça hasar oranının o olaya ilişkin genel hasar olasılığı yüzdesine daha çok yaklaşacağını öngören istatistik prensibine büyük sayılar kanunu denir.

1.7.1.2. Koltuk Sigortasında Sigortacının Nitelikleri

Sigortacılar için gerek SK’de gerekse Sigorta Şirketleri ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş Ve Çalışma Esaslarına İlişkin Yönetmelikte¹¹¹ kuruluş esaslarına yönelik düzenlemeler bulunmaktadır. Sigorta şirketlerinin kuruluşunun düzenlendiği SK m. 3’e göre, sigorta sözleşmesinde sigortacı sıfatı alacak şirketlerin anonim şirket veya mütüel (karşılıklı) sigortacılıkla sınırlı olmak üzere kooperatif şeklinde kurulması şarttır. Şirketin başka bir iş bölümünde faaliyet gösterememesi, kurucularının basiretli tacir olma sıfatına haiz olduğunu gösterecek birtakım şartları taşıması, finansal yeterlilik öngörülmesi gibi şartlar taşıması zorunlu tutulmuştur.¹¹² SK ruhsat başlıklı m. 5’e göre sigorta şirketleri ve reasürans şirketlerinin hazine müsteşarlığından ruhsat almaları zorunlu tutulmuş ve şartları ayrıca düzenlenmiştir.¹¹³

Koltuk Sigortası Sözleşmesi yönünden sigortacı; kazanın gerçekleşmesi ile hak sahiplerine, prim karşılığında önceden belirlenmiş meblağı ödemeyi üstlenen, zorunlu sigorta sözleşmesinin kuruluşunu düzenleyen SK m.13 gereği sözleşme yapmak zorunda olan, kaza sigortası kapsamında ruhsatlandırılmış sigorta şirkettir.¹¹⁴

1.7.2. Sigorta Ettiren

1.7.2.1. Tanım

Sigorta sözleşmesinin tarafı olan sigorta ettiren, önceden belirlenmiş rizikolara karşı sigorta sözleşmesi yaptıran ve bu sözleşmeden doğan borçları yerine getirmekle yükümlü kişidir.¹¹⁵ Benzer şekilde SSBİY’de sigorta ettiren; “sigortacı ile sigorta sözleşmesi akdederek sigortalının menfaatini sigortacı nezdinde prim ödemek suretiyle teminat altına alan kişi” olarak tanımlanmıştır.

1.7.2.2. Koltuk Sigortasında Sigorta Ettirenin Nitelikleri

Genel olarak bu sığata haiz kişiler gerçek veya tüzel kişi olabilir ve kendilerini himaye altına alabileceği gibi üçüncü kişiler için de sigorta himayesi kurabilirler.¹¹⁶ Nitekim Koltuk Sigortası Sözleşmesinin sigorta ettiren tarafı yolcu taşımacılığı faaliyetini yürüten taraftır. Taşıma ve taşımacı kavramları KTK’de tanımlanmıştır. Buna göre:

¹¹¹ RG. 24.08.2007/26623 Kurum: Başbakanlık (Hazine Müsteşarlığı) Yürürlüğe Giriş Tarihi: 24.08.2007 Son Değişiklik Tarihi: 12.05.2011.

¹¹² Çeker, 2016: 25-27, 62-63; Eldeleklioğlu, 2012: 390.

¹¹³ Eriş 2022: 24.

¹¹⁴ Aral, 2001: 31; Ayli, 1993: 32.

¹¹⁵ Çeker, 2016: 63; Kender, 2016: 215; Ünan, 1998: 19.

¹¹⁶ Aral, 2001: 33; Ünan, 1998: 19 vd.

Taşıma, yolcunun taşıta bindiği veya eşyanın taşımacıya teslim edildiği yerden varış noktasına götürülmesini, ifade ederken; taşımacı, taşımacı yetki belgesine sahip olan ve kendi nam ve hesabına taşımayı bir ücret karşılığı üstlenen gerçek veya tüzel kişiyi ifade etmektedir. TTK m. 850 gereği taşıma işi, ticari işletme faaliyeti olup iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Kanunda yer alan taşımacı tanımı, anlam yönünden faaliyet için fiili hâkimiyeti de kapsadığından Trafik Kanunu'nda¹¹⁷ yer alan işleten sıfatını da kapsamaktadır.¹¹⁸

Koltuk Sigortası sözleşmesi yönünden taşıma işini gerçekleştiren, yetkili¹¹⁹ olması zorunlu¹²⁰ taşımacılar ve işletenler¹²¹ sigorta ettiren sıfatındadır.¹²²

1.7.2.3. Sigorta Ettirenin Değişmesi

Sigorta sözleşmesi sürekli bir sözleşme türü olduğundan sigorta süresi içinde sigorta ettirenin değişmesi de mümkün olup, Genel Şartlar C.4 maddesine göre poliçeden doğan hak ve borçlar değişimle birlikte yeni sigorta ettirene geçer. Devreden, durumu 15 gün içerisinde sigortacıya bildirir. Sigortacı durumun kendisine bildirilmesi sonrası 15 gün içerisinde sözleşmeyi feshedebilir. Fesih sonuçları kendisini anacak 15 gün sonrasında gösterebilir. Fesih durumunda prim, gün esasına göre iade edilir. Devralanın da sözleşmeyi devam ettirme gibi bir yükümlülüğü yoktur. 15 gün içerisinde sözleşme devamını kabul etmemesi ya da başka bir sigortacı ile sözleşme kurarak devrolan sözleşmenin hükümsüzlüğünü sağlayabilir.

Sigorta ettirenin devir ile birlikte değişmesinin yanında faaliyete ilişkin taşımacı yetki belgesinin iptali ya da faaliyetin sonlandırılması gibi bir durum da söz konusu olabilir. Bu durumda kalan süre gün hesabı üzerinden hesaplanarak fazla ödenen prim tutarı sigorta ettirene iade edilir.

¹¹⁷ RG. 18.10.1983/18195 No.: 2918 Kabul Tarihi: 13.10.1983 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 18.10.1984 Son Değişiklik Tarihi: 05.12.2024 Karayolları Trafik Kanunu.

¹¹⁸ Karayolları Trafik Kanunu, İşleten: Araç sahibi olan veya mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışta alıcı sıfatıyla sicilde kayıtlı görülen veya aracın uzun süreli kiralama, ariyet veya rehni gibi hallerde kiracı, ariyet veya rehin alan kişidir. Ancak ilgili tarafından başka bir kişinin aracı kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere işlettiği ve araç üzerinde fiili tasarrufu bulunduğu ispat edilirse, bu kimse işleten sayılır.

¹¹⁹ Karayolu Taşıma Yönetmeliği, Yetki belgesi türleri MADDE 6(4) D türü yetki belgesi: Otobüsle tarifeli veya tarifesiz yurtiçi yolcu taşımacılığı veya hususi taşımacılık yapacak gerçek ve tüzel kişilere verilir. (Ek ibare:RG-15/11/2019-30949) Bu belgelere 24 üncü maddenin ikinci fıkrasının (m) bendindeki şartları haiz otomobiller de kaydedilebilir.

¹²⁰ Karayolu Taşıma Kanunu, Yetki belgesi alma zorunluluğu ve taşıma hizmeti Madde 5 - Taşımacılık, acentelik ve taşıma işleri komisyonculuğu ile nakliyat ambarı ve kargo işletmeciliği yapılabilmesi için Bakanlıktan yetki belgesi alınması zorunludur.

¹²¹ Ayli, 1993: 25 vd.

¹²² Gökcan 2018: 663.

1.8. Sigorta Aracıları

Sigorta sözleşmesi yapmak, poliçe vermek, prim tahsil etmek gibi faaliyetler sözleşmenin tarafı olan sigorta şirketleri yetkisindedir. Ancak işin özelliği gereği yurt çapında faaliyet yürütmeleri gerektiğinden, şirketin tüm sözleşmeleri kendisinin yapması da mümkün değildir. Sigorta şirketleri bilgi ve tecrübelerini kullanmak yoluyla en etkili şekilde müşterilerin bilgi eksikliğini gidermeye yönelik faaliyetler için sigorta aracılarında faydalanırlar.¹²³ Sigorta aracıları gerçekleştirecekleri faaliyetlere ilişkin ruhsatlandırılırlar.¹²⁴ Sigorta aracıları SK'de tanımlanan¹²⁵ broker ve sigorta acenteleridir.¹²⁶

1.8.1. Sigorta Acentesi

Kanunda yapılan tanımdan yola çıkılarak sigorta acentesi, ücret karşılığında sigorta şirketi ile sürekli sözleşme içerisinde sigorta sözleşmelerinin yapılmasına aracılık edecek veyahut yetki verilmesi halinde (aracılık vekâletnamesi) sözleşmeyi kendisi yapan yardımcı kişilerdir.¹²⁷ Vekil gibi çalışıp, bağımsız tüccar olarak sigortacıyla sürekli iş ilişkisinde bulunan ve faaliyeti meslek olarak gerçekleştiren aracılar, sigorta acentesi sıfatındadır.¹²⁸ Sigorta acenteleri faaliyetlerine ilişkin ayrıca yönetmelik de düzenlenmiştir.¹²⁹ Sigortacı tüzel kişi olduğundan sözleşme şirket yetkilisi veyahut imzaya ve sözleşme yapma yetkisine sahip acenteler tarafından imzalanır.¹³⁰ Nitekim Yargıtay da bu ayrımı benimseyerek prim tahsil etme yetkisi bulunmayan tali bir acentenin “poliçe bedeli peşin alınmıştır” kayıtlı senedinin sigortacının sorumluluğu açısından bir önemi bulunmadığını vurgulamıştır.¹³¹

¹²³ Çeker, 2016: 38-39; Özdamar ve Doğan, 2020: 25; Ulaş, 2002: 34; Yazıcıoğlu ve Ögüz Şeker, 2021: 49.

¹²⁴ <https://www.seddk.gov.tr/tr/raporlar/kurum-faaliyet> (erişim tarihi: 12.11.2024) SEDDK Faaliyet Raporu, 2023: 32 Ülkemizde, 2023 yıl sonu itibarıyla faaliyet ruhsatına sahip sigorta ve reasürans brokeri sayısı 195, levhaya kayıtlı sigorta acentesi sayısı toplam 18.031'dir. Toplam acentelerin 6.555 tanesi gerçek kişi, 11.476 tanesi ise tüzel kişi acentedir. 2023 yılı sonu itibarıyla faaliyette bulunan BES aracısı sayısı ise 73.253'dir. 2023 yılında, bir adet brokerin ruhsatları iptal edilmiştir. 2023 yılı sonu itibarıyla yazılan primlerin %14,5'i brokerler kanalıyla, %54,4'ü acenteler, %20,7'si ise bankalar kanalıyla gerçekleştirilmiştir. Bankalar kanalıyla gerçekleştirilen satışların büyük bir çoğunluğu hayat sigortası sözleşmeleridir.

¹²⁵ Sigortacılık Kanunu, Tanımlar MADDE 2 d) Broker: Sigorta veya reasürans sözleşmesi yaptırmak isteyenleri temsil ederek, bu sözleşmelerin yaptırılacağı şirketlerin seçiminde tamamen tarafsız ve bağımsız davranarak ve teminat almak isteyen kişilerin hak ve menfaatlerini gözeterek sözleşmelerin akdinden önceki hazırlık çalışmalarını yürütmeyi ve gerektiğinde sözleşmelerin uygulanmasında veya tazminatın tahsilinde yardımcı olmayı meslek edinen kişiyi, m) Sigorta acentesi: Ticarî mümessil, ticarî vekil, satış memuru veya müstahdem gibi tâbi bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak muayyen bir yer veya bölge içinde daimî bir surette sigorta şirketlerinin nam ve hesabına sigorta sözleşmelerine aracılık etmeyi veya bunları sigorta şirketleri adına yapmayı meslek edinen, sözleşmenin akdinden önce hazırlık çalışmalarını yürüten ve sözleşmenin uygulanması ile tazminatın ödenmesinde yardımcı olan kişiyi, ifade eder.

¹²⁶ Aydın 2018: 89.

¹²⁷ Özdamar ve Doğan 2020: 25.

¹²⁸ Güvel ve Güvel, 2018: 202; Kubilay, 2003: 243.

¹²⁹ RG. 22.04.2014/28980 Kurum: Başbakanlık (Hazine Müsteşarlığı) Yürürlüğe Giriş Tarihi: 22.04.2014 Son Değişiklik Tarihi: 16.07.2016 Sigorta Acenteleri Yönetmeliği.

¹³⁰ Kender, 2016: 215; Kubilay, 2007: 339.

¹³¹ Yargıtay HGK., E. 2010/98 K. 2010/120 T. 03.03.2010, F4 Sigorta Aracılık Hizmetleri- K6 'in tali acenta olması nedeniyle prim tahsil etme yetkisi bulunmamaktadır. Kural olarak sigorta şirketi tarafından acentaya prim

1.8.2. Broker

Broker ise acentenin aksine, sigorta sözleşmesi yapmak isteyen tarafında ve onun ihtiyaçlarını göz önüne alarak ihtiyaca uygun sigorta sözleşmesinin yapılması faaliyetinde rol alan aracıdır. Sigorta ettirenin adına ve hesabına sözleşme yapabileceğini de kabul etmek gerekir.¹³² Broker faaliyetlerine ilişkin ayrıca bir yönetmelik de düzenlenmiştir.¹³³

1.9. İrade Açıklamaları

Sözleşme¹³⁴ TBK hükümleri çerçevesinde esaslı unsurlara ilişkin karşılıklı irade beyanlarının birbirine uyması ile kurulur.¹³⁵ Sözleşmenin kurulması açısından öneri ve kabulün¹³⁶ hangi taraftan geldiğinin önemi yoktur. Uygulamada sigorta ettiren, beyanını teklifname doldurup sigortacıya vermekle gösterirken; sigortacı, beyanını teklifnameyi inceleyip uygun poliçeyi imzalayıp sigorta ettirene vermekle gösterir. Teklifnamenin doldurulmak üzere sigortacı tarafından sigorta ettirene vermesi öneriye davet niteliğindedir. Aksi mümkün olmakla birlikte¹³⁷ sigortacılık uygulaması genellikle sigorta ettirenin önerisi ve sigortacının kabulü ile kurulur.¹³⁸ Kabul ve önerinin şekil şartı bulunmamakla birlikte irade beyanlarının riziko, sigorta bedeli ve prim gibi sözleşmenin esaslı unsurlarını içermesi gerekmektedir.¹³⁹

tahsil yetkisi verilmiş olmasına rağmen, acenta tarafından tahsil edilen prim, sigortacıya ödenmemiş ise bu sigorta ile acentası arasında iç ilişki olup primin sigortaya ödenmemesi sigorta ettiren aleyhine sonuç doğurmaz. Ancak acentanın prim tahsil yetkisi bulunmadığı halde sigorta ettirenden primi alıp sigortalıya intikal ettirmemiş ise sigortacı açısından primin ödendiği kabul edilemez. Sigorta ettirenin ve acentanın primin sigortalıya ödendiğini ispat etmeleri gerekir. Bu nedenle poliçe bedelini aldığı belirtilen K6 'ın çalışması olmamakla birlikte onun adına iş yapan K7 'in de "Poliçe bedeli peşin alınmıştır " şeklindeki imzalı yazısının sigorta sorumluluğunun başlaması yönünden bir önemi yoktur.

¹³² Özdamar ve Doğan 2020: 29.

¹³³ RG. 27.05.2015/29368 Kurum: Başbakanlık (Hazine Müsteşarlığı) Yürürlüğe Giriş Tarihi: 27.05.2015 Son Değişiklik Tarihi: 18.01.2024 Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği.

¹³⁴ Öztan ve Gürpınar, 2022: 94 Bir hukuki işlemin doğması için karşılıklı ve birbirine uygun birden fazla irade beyanı gerekli ise, akit (sözleşme) söz konusudur. ; Tekinay vd., 1993: 53 vd. Sözleşmeler, her iki tarafı da borç altına sokup sokmamasına göre de, tek tarafa borç yükleyen (bağışlama vaadi ve kefalet gibi), iki tarafa borç yükleyen ve ikiden çok tarafa borç yükleyen (örneğin şirket gibi) sözleşmeler şeklinde ayrılır. İki tarafa borç yükleyen sözleşmeler de, edimler arasında değiş tokuş ilişkisi olup olmamasına göre tam iki taraflı (satım, mal değişim, kira, hizmet gibi) veya eksik iki taraflı (faizsiz ödünç, ücretsiz vekalet gibi) olabilir.

¹³⁵ Akıntürk ve Ateş, 2022: 21; Eren, 2022: 268 vd.; Oğuzman ve Öz, 2019: 44.

¹³⁶ Akıntürk ve Ateş, 2022: 23-29 Öneri, sözleşmenin kurulmasını sağlamak üzere girişimde bulunmak; Kabul, önerenin yapmış olduğu öneriye karşı tarafın verdiği olumlu cevaptır.; Öneri ve kabulün detaylı incelemesi için bkz.Oğuzman ve Öz, 2019 53 vd.

¹³⁷ Aydın, 2018: 138 Sigorta sözleşmesi genellikle sigortacının önceden hazırlamış matbu metni doldurularak sigortacıya verilmesi icap, sigortacının bunu kabul etmesi ile kurulur.; Bozer, 1965: 133 önerinin sigorta ettiren tarafından yapılabileceğini, sigortacının ancak öneriye davet niteliğinde teklifname sunabileceğini, bunun sonunda sigortacının kabulü ile sözleşmenin kurulduğu görüşündedir.

¹³⁸ Aral, 2001: 20; Çeker, 2016: 58; Kender, 2016: 171.

¹³⁹ Bozer, 1965: 131; Özdamar ve Doğan, 2020: 48; Ünan, 1998: 90.

Taraflar kendilerine ulaşan teklifi değişiklik yaparak onaylar ise; bu beyanın kabul beyanı olarak değil, yeni bir teklif beyanı olarak değerlendirilmesi gerekir.¹⁴⁰

1.9.1. Susma

Sigorta sözleşmesinin kurulması sözlü beyan veya kabul anlamına gelen davranışlarla zımni olarak mümkündür ayrıca kural olarak irade beyanı olmayan susmaya¹⁴¹ sonuç bağlanan TTK m. 1405 ile de mümkün olabilmektedir.¹⁴² Bu durumda sözleşme başlangıç anı teklifin verildiği tarihten otuz gün geçmesi ile kurulmuş olacaktır. Doktrinde söz konusu düzenlemeler sigorta sözleşmesi yapmak isteyen sigorta ettireni otuz günlük uzun bir süre bekletmeye yol açması nedeniyle eleştirilmiştir.¹⁴³

1.9.2. Sözleşmenin Kurulduğu An ve Süresi

Sözleşmenin başlangıcına ilişkin TTK’de susmaya sonuç bağlanan hal haricinde hüküm bulunmadığından genel hükümler gereği esaslı unsurları içeren öneriye karşılık kabul beyanı ile sözleşme kurulur.¹⁴⁴ Böylece prim veyahut ilk taksit ödenmeden himaye başlamayacağından sözleşmenin kurulduğu an ile himayenin başladığı an farklılaşır. Uygulamada bu husus üzerinde anlaşılan sigorta sözleşmesi için poliçede başlangıç tarihi belirtilerek uygulanır. Genel Şartlar m. A.6 gereği sigortanın başlangıcı ve sonu, poliçede başlama ve sona erme tarihleri olarak yazılan günlerde aksi kararlaştırılmadıkça Türkiye saati ile öğleyin 12:00’de başlar ve öğleyin 12:00’de sona erer.

Sigorta sözleşmeleri taraf iradeleri ile belirlenebilir durumda olup herhangi konuya ilişkin herhangi bir emredici hüküm bulunmamaktadır ancak TTK m. 1411/1 gereği kural olarak bir yıldır.

¹⁴⁰ Ünan, 1998: 90.

¹⁴¹ Oğuzman ve Öz, 2019: 70 Kural olarak susma bir irade beyanı değildir susan öneriyi kabul etmiş sayılmaz.; Ünan, 2016: 63 Susma yoluyla sigorta sözleşmesinin kurulması Borçlar Hukukunda geleneksel olarak kabul gören “susmuş olan beyanda bulunmuş sayılmaz” (Mecelle’deki deyimle “sâkite söz isnat olunmaz”) ilkesine aykırı bir çözümdür.

¹⁴² Aydın, 2018: 141 icabı alan kimsenin açıklama yapmaya zorlanması yönüyle sözleşme serbestisi ilkesi ile bağdaşmaması önüyle eleştirilmiştir.; Ünan, 1998: 87; Yazıcıoğlu ve Ögüz Şeker, 2021: 79; Yolal, 2018: 3340.

¹⁴³ Aydın, 2018: 144 sigorta ettirenin otuz gün korumasız bırakılması sigortacılık tekniği ile uyumlu değildir; Kender, 2016: 174; Omağ, 2019: 328 Bu süre uzundur, himaye arayan sigorta ettireni fazlaca bir süre korumasız bırakmaktadır; Ünal, 2023: 91; Ünan, 2016: 67.

¹⁴⁴ Akıntürk ve Ateş, 2022: 29 vd.

1.9.3. Sigortacının Sözleşme Yapma Zorunluluğu

Koltuk Sigortası zorunlu sigorta türü olduğundan SK m.13 gereği sigortacı, faaliyet gösterdiği ferdi kaza sigortası branşında bulunan zorunlu sigorta türlerini öneri gelmesi halinde sözleşme yapmaktan kaçınamaz.¹⁴⁵

Susma başlığında bahsi geçen 30 günlük bekleme süresi, zorunlu sigortalar dolayısıyla Koltuk Sigortası açısından uygulanabilir değildir. Bunun nedeni; sözleşme kurmak isteyen taraf, önerisinin belirli koşullara uygun olması halinde, sigortacıdan gelecek beyanı beklemek durumunda değildir. Sigortacı şartlara uygun öneriyi reddetme hakkına sahip değildir.¹⁴⁶

1.10. Koltuk Sigortasının Şekli

Sigorta sözleşmelerinin şekline ilişkin kanunda herhangi bir şart koşulmadığından TBK m. 12 gereği hiçbir geçerlilik şartına tabi değildir, yazılı yapılabilirdiği gibi sözlü de kurulabilir.¹⁴⁷ Doktrinde irdelenen nokta ise poliçe verme yükümlülüğünün sözleşme şeklini yazılı hale getirip getirmediğine ilişkindir. Konu bütünlüğü açısından ilgili yükümlülük başlığı altında değerlendirilecek olup, kısaca değinmek gerekirse sigorta poliçesi verilmeden de sözleşme kurulabildiğinden sözleşmenin herhangi bir geçerlilik şartına bağlı olmadığı açıkça söylenebilir.¹⁴⁸ Dolayısıyla can sigorta sözleşmelerinin de geçerlilik şekli bulunmamaktadır ve sözleşmenin kurulmasından sonra düzenlenen sigorta poliçesi kanıt belge niteliğindedir.¹⁴⁹

Koltuk sigorta sözleşmesinin kurulmasında kanunda şekil şartı öngörülmemiştir ancak sigortanın uygulanmasında sigorta ettirene getirilen sözleşmenin yazılı olarak düzenlenmesini gerekli kılan Tarife ve Talimat¹⁵⁰ maddesi aşağıdaki gibidir:

“Taşımacılığın yapıldığı her bir motorlu kara taşıtı için ayrı bir sigorta sözleşmesi düzenlenir ve sigorta sözleşmesine ait kısa bilgiler ile sigortacının adı ve açık adresini belirten bir levha taşıtın iç tarafından kolaylıkla görülebilecek bir yerde bulundurulur”

Bu hususun dayanağını ise SK 13/3 maddesi oluşturmaktadır:

“Bir faaliyetin icrası ya da bir şeyin kullanılması için izin veya ruhsat vermeye veya bunları denetlemeye yetkili merciler ile ikinci fıkra uyarınca belirlenen kurum ve kuruluşlar; yürütecekleri iş ve işlemlerde, yapılması zorunlu sigortaların geçerli teminat tutarları dâhilinde yaptırılıp yaptırılmadığını araştırmakla yükümlüdür. Bu kurum ve kuruluşlar ile izin veya ruhsat vermeye ve denetlemeye yetkili mercilerce, geçerli teminat tutarında sigorta yapılmamış olduğunun tespiti halinde işlem yapılmaz. Geçerli teminat

¹⁴⁵ Akdemir ve Kubilay, 2017: 459.

¹⁴⁶ Ünan, 2016: 75.

¹⁴⁷ Akıntürk ve Ateş, 2022: 36; Eriş, 2022: 193, 315; Ünan, 1998: 68 sigorta ettirenin çıkarı bakımından yazılı olmasında yarar vardır., 2016:61.

¹⁴⁸ Oğuzman ve Öz, 2019: 144 Şeklin ispat şartı olduğu hallerde şekle uyulmasa dahi sözleşme geçerlidir.

¹⁴⁹ Ulaş, 2002: 16.

¹⁵⁰ RG. 29.12.2005/26038 Kurum: Devlet Bakanlığı Yürürlüğe Giriş Tarihi: 01.01.2006 Son Değişiklik Tarihi: 01.01.2014 Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Tarife ve Talimatı.

alınana kadar sigortalının zorunlu sigortaya konu teşkil eden faaliyeti yetkili merciler tarafından durdurulur.”

Zira teşhir ve ibraz mecburiyeti nedeniyle sağlanan aleniyet, faaliyetin denetim ve kontrol edilerek yürütülmesine hizmet etmektedir.

1.11. Sigortacının Yükümlülükleri

1.11.1. Aydınlatma Yükümlülüğü

Sigorta ettirenin bilgi verme (TTK m. 1435) yükümlülüğüne karşılık “aydınlatma yükümlülüğü” (TTK m. 1423) başlığı altında sigortacının benzer bir borcu yer almaktadır. Öyle ki aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesindeki ihlal, sigorta ettirenin bilgi verme yükümlülüğündeki kusura etkilidir. Karşılıklı bu iki borç iç içe geçmiş yapıdadır.¹⁵¹ Aydınlatma yükümlülüğünün sigortacıya dolaylı etkisi, sigorta ettirenin bilgi verme yükümlülüğünden sigortacının beklediği amaca paraleldir. Bilgi asimetrisi ortadan kalkacağından sözleşme daha doğru ve gerçekçi bir şekilde oluşturulabilir.¹⁵² Bu nedenle düzenlemenin kaynağı; dürüstlük kuralı¹⁵³, iyi niyet¹⁵⁴ ve sigorta ettirenin korunması amacıdır.¹⁵⁵ Bu nedenle her iki borç da yerine getirilirken karşı tarafın talebi olmasa da yerine getirilmelidir.¹⁵⁶

Kanunda yer alan bu düzenlemeden hareketle aydınlatma yükümlülüğü; sigortacının ve acentesinin sözleşmenin kurulmasından önce ve sonra sigorta ettireni sözleşmenin esaslı unsurları, kapsamı ve şartları hakkında karar vermesini etkileyecek hususlarda yazılı olarak bilgilendirmesi olarak tanımlanabilir.¹⁵⁷ Aydınlatma yükümlülüğü, sigorta ettirenin bilgi ve tecrübe eksikliğini gidermeye yönelik, sigortacının objektif şekilde sigorta sözleşmesini ilgilendiren tüm maddi ve hukuki bilgileri sigorta ettirene aktarmasıdır.¹⁵⁸

¹⁵¹ Aydın 2018: 55.

¹⁵² Özdamar 2014: 349-350.

¹⁵³ Medeni Kanunun 2. maddesinde yer verilen ilke Akıntürk ve Ateş, 2023: 92 vd.; Eren, 2022: 19; Öztan ve Gürpınar, 2022: 182 vd. Dürüstlük Kuralları: Orta zekalı, normal, makul kimselerin toplum içerisinde karşılıklı güvene, ahlaka ve dürüstlüğe davranışları sonunda meydana gelmiş ve toplum ihtiyaçları ile iş hayatının ihtiyaçlarına cevap veren, bu nedenle de herkesçe benimsenen yazılı olmayan kurallar bütünüdür.

¹⁵⁴ Akıntürk ve Ateş, 2023: 80 durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse iyiniyet iddiasında bulunamaz; Öztan ve Gürpınar, 2022: 194 vd. Gerekli özen gösterilmesine rağmen kişideki mazur görülebilen bilgisizlik veya yanlış bilgi.

¹⁵⁵ Omağ 2019: 304 - Sözleşme ilişkisinde, bu ilişkiye paralel adeta ikinci bir ilişki olarak dürüstlük kuralına dayanan ve koruma yükümü doğuran güven (özen) ilişkisinin kurulması. - Sigorta sözleşmesinin azami iyiniyet akdi olması (MK.m.2) - Türk Ticaret Kanununun sigorta ettireni koruyan ana esprisi.

¹⁵⁶ Aydın 2018: 21.

¹⁵⁷ Eldeleklioğlu, 2012c: 388.

¹⁵⁸ Eldeleklioğlu, 2012c: 387; Eriş, 2022: 305; Şamlı, 2016: 2980.

TTK m. 1423/1 hükmü uyarınca bu yükümlülük sigortacı ve acentesine; SSBİY m. 5/1 hükmü uyarınca sigortacıya ait olup, 6/1'e göre de yönetmelikte öngörülen yükümlülükler sigorta acenteleri için de geçerlidir.

Sigorta sözleşmesinin tarafı olarak sigortacıya ve ayrıca aracılık edenlere aydınlatma yükümlülüğünün getirilmesi, sigorta ettirenin sigortanın sağladığı güvenceyi kapsamlı bir biçimde anlaması açısından isabetli bulunmakla birlikte aynı zamanda riziko sonrası kendisine yönelebilecek taleplere karşı önlem alması yönüyle de oldukça önemlidir.¹⁵⁹

1.11.1.1. Kapsamı

TTK Kanunu'nda "aydınlatma" kavramı kullanılırken yönetmelik ve SK'nda "bilgilendirme" kavramı kullanılmıştır. Aydınlatma kavramı bilgilendirme yükümlülüğüne nazaran daha geniş bir kavramdır. Olması gereken hukuk bakımından aydınlatmanın içerisinde bilgi vermenin yanı sıra tavsiye vermenin de bulunduğunu kabul eden görüşler bulunmaktadır.¹⁶⁰ Kendisine sözleşme yapmak amacıyla başvuran sigorta ettirenin ihtiyaçlarını ve rizikosunu tespit ettikten sonra yapılabilecek sözleşmeler içerisinde sigortacının tavsiyede bulunması aydınlatma kavramı içerisindeki danışmanlık kapsamındadır.¹⁶¹ Ancak tavsiye vermek suretiyle danışmanlık yapmayı içermediği yönünde aksi görüşler de mevcuttur.¹⁶² Sözleşme öncesi aydınlatmada ana kural tüm hususlar olmakla birlikte, sözleşme devamında değişen ve yenilenen hususlarla ilgili ayrıca aydınlatma yapılmalıdır. Sözleşme hükümleri haricinde sigortacının kimliği, iletişim bilgileri, alternatif çözüm yolları gibi kayıtları da içermesi gerekmektedir.¹⁶³

1.11.1.2. Aydınlatmanın Zamanı

Sigortacının aydınlatma görevi sigorta ettirenin iradesini tam olarak sözleşmeye yansıtmasını amaçlamaktadır. Sözleşme kurma amacı güden kişi sözleşmenin olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirmek durumunda kalabilir. Bu sebeple aydınlatma, sözleşme kurulmadan önce ve yeterli düşünme süresi tanınarak yapılmalıdır.¹⁶⁴

¹⁵⁹ Kender 2016: 176.

¹⁶⁰ Özdamar 2014: 348 olması gereken (de lege ferenda) hukuk bakımından aydınlatma fiili içerisinde kısmen de olsa tavsiye vermenin de bulunduğu kabul edilmelidir. Aksi hâlde, her durumda bu eylemden arzu edilen sonuçlara ulaşılamayacaktır.

¹⁶¹ Eldeleklioglu, 2012c: 390.

¹⁶² Aydın, 2018: 51 Pozitif Türk Hukukunda sigortacının danışmanlık yapma, kişisel görüşlerini ileterek yol gösterme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Ancak aydınlatmanın da yalnızca bir açıklama yazısı vermeye indirgenmesine neden olacak biçimde dar yorumlanmamalıdır. Sigorta ettirenin anlayacağı dilde, açık ve net olması, özel olarak dikkat gerektiren hususların açıklanmasında özen gösterilmesi gerekmektedir.; Yazıcıoğlu ve Ögüz Şeker, 2021: 103.

¹⁶³ Ünan, 2016: 194.

¹⁶⁴ Ünan, 2016: 192.

1.11.2. Sigorta Poliçesi Verme Yükümlülüğü

Sigorta poliçesi verme yükümlülüğü (TTK m. 1424) sigorta sözleşmesi yapıldıktan sonrası sigortacının yerine getirmesi gereken ilk yükümlülüktür.¹⁶⁵ Sigortacı kendisi veya acentesi tarafından yapılan sözleşmeyi yirmi dört saat, diğer hâllerde on beş gün içinde, sigorta ettirene vermekle yükümlüdür.¹⁶⁶ Sigortacı tarafından sigorta ettirene tarafların haklarını, borçlarını ve sözleşmenin esaslı unsurlarının yazılı olduğu senedin verilmesi teamül haline gelmiştir.¹⁶⁷ Doktrinde bu senedin hukuki niteliği tartışılmıştır.¹⁶⁸ Sigorta poliçesini vermek, sigorta sözleşmesinde sigorta ettirenin prim ödeme borcunu muaccel hale getirmesi nedeniyle önemlidir. Poliçe kendisine teslim edilmeyen sigorta ettirenin prim ödememe hakkı bulunmaktadır, ancak sözleşme genel hükümler çerçevesinde kurulmuş olmaktadır. Bu sebeple himaye altına girmek isteyen sigorta ettirene poliçenin teslim edilmemesi sigortacının sorumluluğunu gündeme getirmektedir. Poliçenin verilmemesinden doğan zarardan sigortacı sorumlu olacaktır. Sözleşme kurulmuş ancak poliçenin verilmemesi nedeniyle prim ödenmediği noktada, sigorta ettirenin başka bir sigorta şirketi ile sözleşme kurmak için irade göstermemesi halinde dahi gerçekleşen rizikodan sorumluluk, poliçeyi teslim etmeyen sigortacının üzerindedir.¹⁶⁹

1.11.2.1. Poliçenin Tanımı

Poliçe, sigorta sözleşmesinin tarafları arasında düzenlenen ve içinde sözleşmeye dair hak ve borçların yanında sözleşmenin usulüne ilişkin bilgilendirme kayıtları da içeren ispat belgesidir. Poliçenin doktrinde¹⁷⁰ yer alan tanımlamalarından hareketle baskın görüş olan ispat belgesi niteliğine katılmakla birlikte; sigorta poliçesi verme edimi tek başına dava edilemez

¹⁶⁵ Çeker 2016: 84.

¹⁶⁶ <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistik/genel-sigorta-verileri/police-adet> (erişim tarihi: 01.12.2024) Türkiye Sigorta Birliği verilerine göre 01.01.2024-30.09.2024 tarihleri arasında Koltuk Sigortası'na ait 122.218 adet poliçe düzenlenmiştir.

¹⁶⁷ Aral, 2001: 26; Bahtiyar, 1997: 90.

¹⁶⁸ Bozer, 1965: 136-137 sigorta poliçesinin hem ispat vasıtası olduğu hem de kıymetli evrak niteliğinin bulunduğu görüşündedir; aksi görüşte Kender, 2016: 186; Ünan, 1998: 195 "Sigorta poliçesi kıymetli evrak niteliğinde olmadığı gibi hakkı ispat eden yegane belge niteliğinde de değildir.", 2016: 244 kıymetli evrakı düzenleyen diğer mevzuat incelendiğinde sigorta poliçesini elde bulundurmamak talep hakkı sağlamadığından ve devredilemediğinden poliçenin ancak ispat aracı olduğu görüşündedir ve dayanak olarak TTK 1424/3 hükmünü göstermektedir.

¹⁶⁹ Ünan, 2016: 246.

¹⁷⁰ Çeker, 2016: 60 "poliçe, sigorta sözleşmesinin yapılmasıyla tarafların hak ve borçlarını gösteren, sigortacı tarafından sigorta ettirene verilen sigorta sözleşmesini ispata yarayan belgedir."; Eriş, 2022: 320 "Poliçe taraflarca yapılmış sigorta sözleşmesinin özetini vurgulayan, kıymetli evrak niteliği taşımayan bir kanıtlama aracıdır."; Kender, 2016: 186 hukuki mahiyeti hakkında "asıl borç olan himaye sağlama borcundan bağımsız yan edim niteliğindedir"; Omağ, 2019: 322 hukuki mahiyeti hakkında, "sigorta poliçesi verme yükümlülüğü asli edime bağlı olmayan, hukuki mahiyeti borç olan sigortacıya yüklenen kanuni bir mükellefiyettir"; Ulaş, 2002: 69 "poliçe, sigortacı usul hukuku bakımından kanıt belgesi olarak poliçe düzenleyip sigorta ettirene verdiği belgedir."; Ünan, 1998: 167 "poliçe, sigorta sözleşmesinin kurulduğu olgusunu ve sözleşmenin koşullarını kanıtlamaya yönelik belgedir."

olduğundan asıl borçtan bağımsız, kanun tarafından sigortacıya yüklenen görev olduğu kanaatindeyiz.

1.11.2.2. Poliçenin İçeriği

TTK m. 1425/1 gereği sigorta poliçesinin içeriği tarafların haklarını, temerrüde ilişkin hükümler ile genel ve varsa özel şartlardan oluşmalıdır. Buna göre poliçede tarafların üzerinde anlaştıkları esaslı unsurlar ve genel şartlar yer almalıdır. Buna ek olarak tarafların genel hükümler kısıtlarına uyararak sözleşme özgürlüğü ilkesi gereği belirledikleri özel şartlar da poliçeye eklenmelidir. Koltuk Sigortası poliçesinde kanunun belirlediği genel çerçeve haricinde Genel Şartlar A.1'e göre sigorta ettiren olan taşımacının bilgileri ve taşımanın yapıldığı araç bilgileri bulunur.

1.11.3. Sigorta Himayesi Sağlama Yükümlülüğü

Sigorta sözleşmesi; sigorta ettirene prim ödeme, sigortacıya riziko taşıma borcu yükleyen süreklilik arz eden ve karşılıklı iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir.¹⁷¹

Sigorta sözleşmesinde sigorta konusu ve hangi rizikolara karşı himayenin sağlanacağı gösterilmelidir. Riziko tespit edilmeli, hangi hallerin riziko kapsamında değerlendirilmeyeceği açıkça ifade edilmelidir. Sigorta himayesinin kapsamı, sigortanın genel ve özel şartlarına göre belirlenir. Söz konusu sigorta himayesi sigorta süresi ile sınırlıdır.¹⁷²

Sigorta sözleşmesinde sigortacının sigorta himayesini taşıma borcunun karşılığı olarak sigorta ettirenin asli borcu¹⁷³, prim ödeme borcudur. Sigortacının riziko taşıma borcu, TTK 1421/1 "Aksine sözleşme yoksa sigortacının sorumluluğu primin veya ilk taksitinin ödenmesi ile başlar" gereği kural olarak, sigorta ettiren tarafından primin tamamının veya ilk primin ödenmesi ile başlar.¹⁷⁴ Koltuk Sigortası himayesi, riziko sonrası insan vücudundaki etkilerin mahiyetine göre belirli bir meblağ ödenmesini içermektedir.

1.11.4. Giderleri Ödeme Borcu

Sigortacı, sigorta bedelini ödeme borcunun yanı sıra sigorta sözleşme içerisinde bazı giderleri de üstlenmek durumundadır. Bunlardan ilki, sigorta bedelinin tespiti sırasında oluşan masraflar olurken; ikincisi ise sigorta bedelinin artmaması yönünde koruma önlemleri alınması halinde oluşacak masraflardır. Örneğin Genel Şartlar B.2 maddesi sigortalının muayene ve kontrollere ilişkin masrafların sigortacı tarafından karşılanacağını düzenlemektedir.

¹⁷¹ Çeker, 2016: 75; Kender, 2016: 292.

¹⁷² Çeker, 2016: 77; Özdamar ve Doğan, 2020:55.

¹⁷³ Borç ilişkisinin içerdiği yükümlülüklerin tasnifi için bkz. Eren, 2022: 29 vd.

¹⁷⁴ Kayıhan, 2020: 280.

Genel Şartlar B.3'te ise "Taraflar seçtikleri hakem-bilirkişilerin ücret ve giderlerini kendileri öder. Tek hakem-bilirkişinin veya üçüncü hakem-bilirkişinin ücret ve giderleri ise taraflarca yarı yarıya ödenir" denilerek ilgili usulde meydana gelecek masrafların karşılanma biçimi düzenlenmiştir. Ancak söz konusu alanda TTK m. 1426/1'e göre; rizikonun, tazminatın veya sigorta bedelinin belirlenmesi amacıyla yapılan makul giderler sigortacının üstlenmesi gereken giderlerdir. Öyle ki belirlemeye ilişkin giderler sonuç anlamıyla faydasız kalmış olsalar dahi sigortacının üstlenmesi gereken borçtur.

Kanun ve Genel Şartlar hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, giderlere ilişkin genel şartlar hükmünün uygulama alanı bulunmamaktadır. Kanunun Koruyucu Hükümler başlıklı TTK m. 1452 gereği m. 1426 nispi emredici olarak düzenlenmiştir. Bu sebeple sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemez durumdadır. Genel Şartların da sözleşme niteliği düşünüldüğünde emredici hükme aykırı düzenleme olamayacağından bu hususta kanun hükümlerinin uygulanması gerekecektir.

Sigortacı yalnız sigorta bedelini tespiti için yapılan masrafları değil bu miktara ek olarak sigortacının rücu haklarını koruma ödevinin veyahut bedelin artmasına yönelik önleyici faaliyetlerinin masraflarını da (TTK m. 1448/3) ödemekle yükümlüdür.¹⁷⁵

1.11.5. Sigorta Bedelini Ödeme Borcu

Sigorta sözleşmesinde sigortacının asıl borcu sigorta himayesi sağlamaktır. Ancak bu borç sigortanın getirdiği bütün yükümlülüklerle birlikte ileride gerçekleşecek riziko için hazırlık aşamasıdır. Rizikonun gerçekleşmesi ile birlikte, sigorta himayesinin bir parçası olarak bedel ödeme borcu doğmaktadır. Zarar ve can sigortalarındaki ilkesel ayrımdan dolayı zarar sigortalarında sigorta tazminatı ödenir ve bu gerçek zararı ifade ederken, can sigortalarında ise sigorta bedeli ödenir ki bu poliçede önceden belirlenmiş meblağı ifade eder.¹⁷⁶

Sigorta bedeli, meblağ sigortalarında zararla bağlı olmayan, poliçede yazılı tutarın aynen sigortalıya ödendiği ücrettir. Zira ödenen meblağ tazminat niteliğinde olmayıp, alacaklının talep edebileceği bir tür ivaz, sigortacının yerine getirmesi gereken edimdir.¹⁷⁷ Sigorta bedeli ifadesi; sigorta hukukunda, sigortacının riziko gerçekleşince ödemekle yükümlü olduğu tutardır.¹⁷⁸

Sigortacının sigorta bedelini ödeme borcunun söz konusu olabilmesi için öncelikle rizikonun gerçekleşmiş olması gerekir. Ancak rizikonun gerçekleşmiş olması bedel ödenmesi

¹⁷⁵ Özdamar ve Doğan 2020: 66.

¹⁷⁶ Ünan 1998: 172.

¹⁷⁷ Eriş 2022: 25.

¹⁷⁸ Ünan 1998: 130.

için yeterli olmayıp ilk şarttır. Rizikonun aynı zamanda sözleşme süresi içerisinde meydana gelmesi, rizikonun teminat kapsamı içerisinde değerlendirilebilmesi, riziko ve sağlığın zedelenmesi arasında uygun illiyet bağının bulunması gerekmektedir.¹⁷⁹ Sigortacının sorumlu olduğu bedeli ödemesi için sağlanması gereken en önemli husus illiyet bağıdır. Sigortacının sorumluluğu, rizikonun gerçekleşmesi sonucu teminat altına alınan etkinin oluşması ile doğar.¹⁸⁰

1.11.5.1. Sigorta Bedelinin Tespiti

Meblağ sigortalarında sigortacı sözleşmede kararlaştırılan sigorta bedelini hak sahibine ödediğinden; kural olarak sigorta zararı kavramına yer olmadığından zararın, dolayısıyla tazminat miktarının tespiti gibi işlem söz konusu değildir.¹⁸¹ Sigorta bedeli maktu olup alacak likit olarak değerlendirilir.¹⁸² Sigorta bedeline ilişkin Genel Şartlar B.3 maddesi gereğince tespit, teminat türleri esaslarına uygun olarak hak sahiplerine ödenir. Bedelin belirlenmesinde taraflar uyuşmazlık yaşarlar ise hakem-bilirkişiler tayin edilebilir. Bu kişilerin belirlediği miktar sigorta bedeline esas teşkil eder.

Ölüm rizikosunun gerçekleşmesi halinde “meblağ” sigortaları için ödenecek bedelin tespitinde herhangi bir kuşku söz konusu olmayacaktır. Sözleşmede öngörülen meblağ tamamen hak sahibine ödenmektedir.¹⁸³ Maktu ve likit olarak değerlendirilmesi nedeniyle itirazın iptali davasına konu olduğunda icra inkar tazminatının doğmasında hukuki bir engel bulunmamaktadır¹⁸⁴ ve bu nedenle ilamsız icraya konu olup itiraz halinde icra inkar tazminatına da hükmedilmelidir.¹⁸⁵ Yargıtay’ın bu yöndeki istikrarlı bir görüşü vardır.¹⁸⁶ Benzer şekilde

¹⁷⁹ Aral 2001: 163-165.

¹⁸⁰ Kender 2016: 329.

¹⁸¹ Omağ 2019: 322.

¹⁸² Yargıtay 17. HD., E. 2018/1433 K. 2018/7656 T. 12.09.2018, Dava, zorunlu koltuk ferdi kaza sigortasının bulunmaması sebebiyle davalı Güvence Hesabı aleyhine başlatılan icra takibine karşı yapılan itirazın iptali istemine ilişkindir. Zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası tür itibarıyla can sigortası türü olup, rizikonun gerçekleşmesi ile sigortalı ölmüş ise poliçede ölüm halinde ödenecek sigorta bedeli gösterilmiş bulunduğu ve sigortanın bu bölümü bir meblağ sigortası niteliğinde olduğundan gerçek zarar hesaplamasına girilmeksizin bu miktarın aynen ödenmesi gerekmektedir. Bu tip sigortalarda sigorta bedeli maktu olup, yargılama yapmayı gerektirmediğinden alacağın likit bir alacak niteliğinde bulunması nedeniyle itirazın iptali davası olarak açıldığı taktirde talep halinde ve sair şartlar oluştuğunda davacılar yararına icra inkar tazminatına hükmedilmesi de mümkündür.

¹⁸³ Ünan 1998: 172.

¹⁸⁴ Gaziantep BAM, 11. HD., E. 2019/770 K. 2020/1101 T. 17.11.2020, davacının rücu talebinin karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortasından kaynaklandığı, davalının sorumlu olduğu bu sigorta bedelinin maktu olduğu ve sigortanın meblağ sigortası olması nedeniyle alacağın likit olduğu dikkate alınarak davacının icra inkar tazminatı talebinin de kabulüne karar vermek gerekmiş ve aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.

¹⁸⁵ Gökcan 2018: 667.

¹⁸⁶ Yargıtay 11. HD., E. 2000/10348 K. 2001/1415 T. 19.02.2001, Otobüs zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası tür itibarıyla can sigortası türü olup, rizikonun gerçekleşmesi ile sigortalı ölmüş ise poliçede ölüm halinde ödenecek sigorta bedeli gösterilmiş bulunduğu ve sigortanın bu bölümü bir meblağ sigortası niteliğinde olduğundan gerçek zarar hesaplamasına girilmeksizin bu miktarın aynen ödenmesi gerekmektedir. Bu tip sigortalarda sigorta bedeli maktu olup, yargılama yapmayı gerektirmediğinden alacağın likit bir alacak niteliğinde bulunması

hak sahiplerinin aleyhine icra takibi söz konusu olduğunda sigorta bedeli, İcra ve İflâs Kanunu¹⁸⁷ (İİK) m. 82'nin birinci fıkrasının on birinci bendi kapsamına girmez ve dolayısıyla haczi mümkündür.¹⁸⁸ Ancak maluliyet söz konusu olduğunda kesinlikle zarar hesabı olmamakla birlikte maluliyet oranının tıp uzmanları tarafından tespit edilmesi ve teminat oranının da hesaplanması gerekmektedir. Bu kurala istisna durum ise tedavi giderleri teminatı söz konusu olduğunda zarar sigortaları ilkeleri uygulanmasıdır.¹⁸⁹

Genel Şart maddesinin devamı ise şu şekildedir:

“Tazminat miktarının tespiti; teminat verilen rizikolar, sigorta teminatı, sorumluluğun başlangıcı, hak düşürücü ve hak azaltıcı sebepler hususunda bu genel şartlarda ve mevzuatta mevcut hüküm ve şartları ve bu şartların ileri sürülmesini etkilemez. Kazanın oluşumunda zarara uğrayan yolcunun kusuru var ise, bu kusur oranında ödenecek tazminattan indirim yapılabilir.”

Genel Şartlar maddesinde geçen “tazminat” sözcüğü yerinde kullanılmamıştır. Meblağ sigortalarında zararın giderilmesi söz konusu olmadığından ödeme “tazminat” olarak değil; “sigorta bedeli” olarak ifade edilmelidir.¹⁹⁰

Maddenin son fıkrasında yer alan “ödenecek tazminattan indirim” genel sigorta mevzuatı içerisinde sorumluluk sigortaları değerlendirildiğinde doğru bir ifadedir ancak yukarıda belirtildiği üzere sigorta türü sorumluluk sigortası değildir. Dolayısıyla böyle bir kuralın uygulanması meblağ sigortası ilkelerine aykırıdır. Söz konusu ifade sorumluluk sigortalarını çağrıştırmaktadır.¹⁹¹ Kasıt ve kasıt derecesinde ağır kusur haricinde bir kusur değerlendirmesinin Koltuk Sigortası'ndan kaynaklı sigorta bedeli hesabında yeri bulunmamaktadır.

Sigorta bedeli SK m. 12 gereği kural olarak taraflarca sigorta sözleşmesi ile belirlenir ancak zorunlu sigortalarda sigorta teminat tutarı yani sigorta bedeli ilgili Bakan tarafından belirlenir ve Resmi Gazete'de yayımlanır.¹⁹²

nedeniyle itirazın iptali davası olarak açıldığı takdirde talep halinde ve sair şartlar oluştuğunda davacılar yararına icra inkar tazminatına hükmedilmesi de mümkündür.

¹⁸⁷ RG. 19.06.1932/2128 No.: 2004 Kabul Tarihi: 09.06.1932 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 04.09.1932.

¹⁸⁸ Toğrul, 2022: 435.

¹⁸⁹ Ünan 1998: 172.

¹⁹⁰ Ünan 1998: 197.

¹⁹¹ Ünan, 2016: 374.

¹⁹² Sigortacılık Kanunu, Tarifeler MADDE 12 – (1) Sigorta tarifeleri, sigortacılık esasına ve genel kabul görmüş aktüeryal tekniklere uygun olarak sigorta şirketleri tarafından serbestçe belirlenir. Ancak, bu Kanuna ve diğer kanunlara göre ihdas edilen zorunlu sigortalardan teminat tutarları ile tarife ve talimatları Bakan tarafından tespit olunur ve Resmi Gazetede yayımlanır.

1.11.6. Sır Saklama Yükümlülüğü

Sır saklama yükümlülüğünün temelinde iyi niyet ve güven olgusu yatmaktadır. Kanunda yer almayan bu ödev, dürüstlük kuralının bir parçasıdır.¹⁹³ Ancak sigorta şirketinin basiretli tacir kapsamında bulunan özen yükümlülüğünden kaynağını aldığı yönünde de görüşler mevcuttur.¹⁹⁴ Ancak Genel Şartlar’da sır saklama yükümlülüğüne ayrıca yer verilmiştir. Genel Şartlar C.6 maddesine göre sigortacı, sigorta ettirenin ticari ve mesleki sırlarının saklı tutulmamasından doğabilecek zararlardan sorumludur. Sigortacının sigorta sözleşmesi kurulma aşamasında ve sigorta süresi boyunca edindiği bilgiler sigorta ettirenin ticari ve meslek sırlarını içermesi halinde, sigortacının bu sırları saklama yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu sırların açığa çıkmasından doğabilecek zararlardan sigortacı sorumlu tutulacaktır. Genel şartlarda yer alan hüküm gereği bu ödevin kaynağı sözleşme olduğundan sözleşmeye aykırılık söz konusu olabilmektedir.

Genel Şartlar’daki düzenleme emredici hükümlerle çatışmadığı ölçüde uygulanabilir durumdadır. Örneğin; mesleki sır olarak nitelendirilen bilgilerin emredici hükümlerle yetkili kılınmış mercilerce talep edilmesi durumunda, bilginin paylaşılması ihlal sonucunu doğurmaz.

1.12. Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri

Sigorta himayesinden tam olarak yararlanmak için sigorta ettiren, üzerindeki borç ve yükümlülükleri yerine getirmek zorundadır. Bu iki hususu birbirinden ayıran müeyyideleridir. İlki, yerine getirilmediği takdirde sigortacı tarafından talep ve dava edilebilen borç niteliğindedir; ikincisi ise uyulmadığı takdirde talep ve dava edilemeyen sigorta ettirenin kısmen veya tamamen haklarını kaybedeceği davranış niteliğindedir.¹⁹⁵

Eski kanun döneminde kullanılan “mükellefiyet” kavramı yeni kanun döneminde aynı anlama gelebilecek “yükümlülük” kelimesiyle karşılanmıştır. Bu nedenle yükümlülüklerin “borç” mu “kölfe” mi olduğu doktrinde tartışılmıştır. Doktrinde yükümlülük kavramını karşılamak üzere görev, yükümlülük, ödev, kölfet, yüküm gibi kavramlar kullanılmıştır.¹⁹⁶

Sigorta ettirenin sigortacıya karşı yerine getirmesi gereken davranışlar doktrinde “görev” deyimiiyle ifade edilmektedir. Görevler hukuki açıdan borç niteliğinde değildir. Sigortacı bu görevleri yerine getirmesini talep hakkına sahip değildir ancak görevlere aykırı

¹⁹³ Omağ, 2019: 324, 329 Sigortacının aydınlatma yükümünün düzenlenmesi bir yenilik olarak uygun olmakla birlikte, sigortacının borçları meyanında ticari sırları saklama borç ve yükümünün de tıpkı bankalarda olduğu gibi açıkça düzenlenmesi gerekirdi.

¹⁹⁴ Ulaş, 2002: 226.

¹⁹⁵ Akgün, 2017a: 218; Aydın, 2018: 13; Yazıcıoğlu ve Ögüz Şeker, 2021:121.

¹⁹⁶ Alhan, 2023: 816 vd.; Aydın, 2018: 11 Sözleşme öncesi beyan ediminin hukuki niteliği kölfet olmasına rağmen kanunun lafzından ayrılmama nedeni ile yükümlülük kavramı kullanılmıştır.

davranılması hak kayıplarına yol açmaktadır.¹⁹⁷ Kanunda yerine getirmek zorunda olunan tüm hususlara kanunda “yükümlülük” denilmiştir ancak bunlardan tamamen borç niteliğinde olana “prim ödeme borcu”, diğerlerine ise “sigorta ettirenin görevleri” denilerek iki ayrı hususun terminolojik olarak da birbirinden ayrılması gerektiğini savunan görüşler de vardır.¹⁹⁸

1.12.1. Prim Ödeme Borcu

İki tarafa borç yükleyen sigorta sözleşmesinde, sigorta koruması sağlama borcuna karşılık; borç niteliğinde ödenen prim, sözleşmenin esaslı unsurlarındandır.¹⁹⁹ Prim ödeme borcu sigorta ettirenin yerine getirmesi gereken önemli bir yükümlülük olmakla birlikte, sigortacının sorumluluğunu başlatarak sigorta sözleşmesinin en önemli safhalarından birini açar.²⁰⁰ Primin tümünün veya ilk taksitinin ödendiği tarihten itibaren sigortacı sigorta süresi içinde TTK m. 1421 gereği gerçekleşen rizikolardan sorumludur. Nitekim Genel Şartlar’da²⁰¹ bu iki fonksiyon aynı başlık altında toplanmıştır. Ancak başlıkta prim ödenmesi yerine sigorta ücretinin ödenmesi tercih edilip buradaki ücret kavramının prim, vergi, resim, harç gibi kalemleri de içine aldığı ifade edilmiştir.²⁰²

Genel Şartlar C.1 maddesine göre “Sigorta ücreti, prim ve bu prime ilişkin olarak mevcut ve ileride konulacak vergi, resim, harç ve diğer yükümlülüklerden oluşur ve sigorta ettiren tarafından ödenir.” Benzer şekilde TTK m. 1430/1 gereği prim ödeme borcu sigorta sözleşmesinin tarafı olan sigorta ettirendir, bu husus sigorta ettiren ve sigortalıların ayrı kişiler olması durumunda dahi değişmez. Prim borcunu sigorta ettirenden başka bir kişinin ödemesi durumunda TTK m. 1451 göndermesi ile BK m. 83 gereği sigortacı bunu kabul etmek zorundadır.²⁰³

TTK m. 1430/2 gereği prim para ile ödenir, mal olarak ödenebilmesi mümkün değildir ancak ilk taksitin nakden ödenmesi şartıyla diğer taksitler kambiyo senedi olarak da düzenlenebilir. Kambiyo senedi ile prim ödenmesi halinin borç ödemesi anlamında değerlendirilebilmesi için kambiyo senedinin tahsil edilmesi gerekmektedir.²⁰⁴ Sigortacı senetle

¹⁹⁷ Ünan, 1998: 137; Yazıcıoğlu ve Ögüz Şeker, 2021: 121.

¹⁹⁸ Kender, 2016: 235; Özdamar, 2014: 349 Yükümlülük kavramının borç olduğu düşüncesindedir. "Sigorta ettirenin bilgi vermesinin külfet olduğu, bunun yerine getirilmesini ayrıca dava edilemeyeceği ve ihlali halinde tazminat yerine ihlal edenin haklarından mahrum kalacağı hükme bağlanmıştır. Ancak 6102 sayılı TTK’nın m. 1435 vd.’da, sigorta ettirenin bilgi vermesinin gereksiz ve yanlış bir şekilde “beyan yükümlülüğü” olarak belirtilmiştir; Ünal, 2023:90.

¹⁹⁹ Özdamar ve Doğan, 2020: 59; Ünan, 1998: 109.

²⁰⁰ Çeker, 2016: 101; Ulaş, 2002: 251; Ünan, 1998:109.

²⁰¹ Genel Şartlar, C.1 maddesinin başlığı "Sigorta Ücretinin Ödenmesi ve Sigortacının Sorumluluğunun Başlaması" olarak düzenlenmiştir.

²⁰² Kender 2016: 236.

²⁰³ Eldeleklioğlu, 2012a: 207.

²⁰⁴ Eriş, 2022: 390.

ödemeyi kabul etmesi sonrası tahsil zamanı gelmeden riziko gerçekleşir ise sigortacı prim borcunun ödenmediği itirazında bulunamaz.²⁰⁵ Benzer şekilde sigortacının ihmali nedeniyle tahsil edilemeyen kambiyo senetleri için sigortacının sorumluluğu doğacaktır.²⁰⁶

1.12.1.1. Primin Tanımı

Sigorta sözleşmesinde prim; sigorta ettirenin yerine getirmesi gereken edim, sigortacının riziko taşıma ediminin karşılığında hak ettiği ücrettir.²⁰⁷

Sigorta ettirenin prim ödeme borcu, sigortacının üstlenmiş bulunduğu sigorta himayesi sağlama borcunun karşılığı olduğundan²⁰⁸ prim ödeme borcu ifa edilmediği takdirde sigortacı tarafından ifası talep ve dava edilebilir olduğundan tamamen borç niteliğindedir.²⁰⁹

1.12.1.2. Primin Belirlenmesi

Tarifeler başlıklı SK m. 12’de zorunlu sigortalara ilişkin “teminat tutarları ile tarife ve talimatları Bakan tarafından tespit olunur ve Resmî Gazetede yayımlanır.” hükmü gereği Bakan tarafından belirlenir. Ancak aynı kanuna göre bakanın tarifeyi müsteşarlığı yetkilendirme veyahut serbest bırakma yetkisi de bulunmaktadır. Buna göre prim belirleme yetkisi için Tarife ve Talimat’ta “Sigorta primleri, sigorta şirketleri tarafından belirlenir.” denilerek sigorta şirketlerine bırakılmıştır.

²⁰⁵ Çeker, 2016: 102; Ünan, 2016: 170 ilk prim için ileri düzenleme tarihli çek veya ileri vadeli emre yazılı senet verilen hallerde, bu çek veya senedi kabul eden sigortacının sigorta korumasını derhal başlatmaya razı olduğu sonucuna varmamak hayatın akışına aykırı olabilecektir.

²⁰⁶ Yargıtay 11. HD., E. 2006/1036 K. 2006/4617 T. 25.04.2006, Davalı sigorta şirketinin acentesi olan T.İş Bankası Kınık şubesi müdürü, 11.06.2002 tarihinde, davacı tarafından prim karşılığı teslim edilen 11.06.2001, 31.07.2001, 24.08.2001, 31.08.2001, 20.06.2001, 29.06.2001 ve 09.07.2001 keşide tarihli çeklerin davacıya iadesi için Kınık Noterliği’ne tevdi ettiği 1738 yevmiye numaralı düzenleme şeklindeki emanet tutanağından anlaşılmaktadır. Bahsi geçen çeklerin davacı tarafından davalı sigorta şirketine yada acentesine ne zaman verildiği ise dosya kapsamından anlaşılamamaktadır. Rizikonun gerçekleşmesinden sonra ve davalının rizikodan haberdar olarak, bilinçli bir şekilde dava konusu çeklerin davalı tarafından prim karşılığı alınması halinde, davalı sigorta şirketinin sorumlu olacağının kabulü gerekir.

²⁰⁷ Bozer, 1965: 238 prim, sigortacının riziko taşıma ediminin karşılığıdır.; Çeker, 2016: 66 sigorta ettirenin sigortacıya ödemek zorunda olduğu sigorta ücretine prim denir. ; Eldeleklioğlu, 2012a: 204 prim; sigortalının riziko nedeniyle uğradığı zararların giderilmesi amacıyla sigortacının ödeyeceği sigorta tazminatının esasını teşkil eden ve sigorta tekniği prensiplerine göre belirlenerek, sigorta ettiren tarafından sigortacıya bir defada veya taksitle ödenen paradır. Sigortacılıkta sigorta ücreti veya riziko bedeli olarak da adlandırılmakta ve mütüel sigorta şirketlerinde aidat adını almaktadır.; Eriş, 2022: 25 prim, sigortacının sigortacı taşıması nedeniyle üstlendiği menfaatin nakit karşılığıdır.; Kayıhan ve Günergök, 2020: 233 prim, sigorta edilen rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacının ödeyeceği tazminat veya bedelin esasını oluşturan bir miktar paradır.; Kender, 2016: 235 prim, sigortacının riziko taşıma ediminin karşılığıdır.; Özdamar ve Doğan, 2020: 19 prim, sigortacının yaptığı organizasyon çerçevesinde, aynı rizikodan dolayı zarar görme ihtimali bir araya getirip riziko topluluğu içerisine alması esnasında talep ettiği katkı payıdır.; Ulaş, 2002: 104 sigorta ettirenin sigortacıdan satın aldığı güvence karşılığı ona verilen bir ücrettir.

²⁰⁸ TTK, 1401 hükmü, sigorta sözleşmesini tanımlarken sigortacının sigorta himayesi sunma edimini “bir prim karşılığında” üstlenmiş olacağını öngörmektedir.

²⁰⁹ Eldeleklioğlu, 2012a: 207.

Genel Şartlar'ın sigorta sözleşmesi içerisinde değişmesi halinde sözleşmeye etkisi hususunda sigortalı ve lehtarların lehine olan değişikliklerin TTK m. 1425/3 gereği derhal uygulanacağını düzenlemiştir.²¹⁰ Bunu belirlerken ek prim alınmasını gerektiren hususlarda ise sigortacı tarafa prim farkı talep etme hakkı tanımıştır. Ancak Koltuk Sigortası'na ilişkin Tarife ve Talimat, değişecek teminat tutarlarına ilişkin düzenlemelerin süregelen sigorta poliçelerinde ek prim uygulanmaksızın uygulanacağını belirtmektedir.²¹¹

Primin belirlenmesinde sigortacının üstlendiği riziko önem taşıdığından, sigorta sözleşmesi yapılan aracın mahiyeti de büyük önem taşımaktadır. Koltuk Sigortası'nda prim araçlarda bulunan koltuk sayılarına göre değişmektedir. Sigorta konusu aracın otomobil veya otobüs olup olmadığının bir önemi bulunmamaktadır. Aşağıdaki tabloda 01.01.2024-31.10.2024 tarihleri arasında araç tiplerine göre teminat miktarları verilmiştir.

Araç Tipi	Alt Branş Teminat Adet	Yazılan Prim
1-Otomobil	3.246	1.730.545
2-Taksi	522	234.986
3-Minibüs (10-17 koltuk)	99.490	45.970.247
4-Otobüs (18-30 koltuk)	24.388	21.858.754
5-Otobüs (31 ve üstü koltuk)	15.303	41.421.640
TOPLAM	142.949	111.216.172

Tablo 1. 1 Araç Türlerine Göre Teminat Sayısı ve Prim Miktarı

Kaynak: <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistik/genel-sigorta-verileri/prim-adet> (erişim tarihi: 01.12.2024)

1.12.2. Beyan Görevi

Sigortanın mahiyeti gereği sigorta sözleşmesi boyunca sürekli edimler meydana getirir.²¹² Sigortacılık sisteminin sürdürülebilir şekilde yürütülebilmesi için sağlanması gereken en önemli unsurlardan biri riziko ve prim arasındaki dengedir. Başta da belirtildiği üzere birçok bilimden yararlanan sigortacılık sistemi dengenin sağlanması için büyük sayılar kanunu gibi

²¹⁰ Akgün, 2017: 559.

²¹¹ Karayolu Yolcu Taşımacılığı Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Tarife ve Talimatında Değişiklik Yapan Tarife ve Talimat, (R.G.-24.01.2008/26766) m.1 değişikliği : Bu Tarife ve Talimat ile belirlenen teminat tutarları yürürlükteki bütün sigorta sözleşmelerine herhangi bir ek prim alınmaksızın uygulanır. Sigorta şirketleri, düzenledikleri poliçelerin ön yüzüne "Sözleşme süresi içinde Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakan tarafından teminat tutarları artırıldığı takdirde, bu poliçede yazılı teminat tutarları, herhangi bir işleme gerek kalmaksızın ve ek prim alınmaksızın yeni teminat tutarları üzerinden geçerli olur." ibaresini yazmak zorundadır.

²¹² Bozer 1981: 22.

istatistik bilimi verilerini kullanır.²¹³ İstatistik verileri ne kadar çok sayıda olaya uygulanır ise ihtimaller hesabı o kadar gerçeğe yakın sonuç verir.²¹⁴ Dolayısıyla sözleşme oluşturulurken sigortacının öncelikle rizikoyu anlamlandırmasını mümkün kılan tüm bilgiye sahip olması gerekmektedir. Sigorta sözleşmeleri Medeni Kanun²¹⁵ (TMK) dürüstlük ilkesine dayanmaktadır. Bu durum vesilesiyle sigorta sözleşmesi öncesinde, sözleşme süresince ve riziko sonrasında sigorta ettirenin zorla ifa ettirilemeyen, dava ve takip edilemeyen, borç niteliğinde olmayan yasal görevleri bulunmaktadır. Bu sebeple “beyan yükümlülüğü” ifadesi isabetli olmayıp, bildirim veyahut davranış içermesi nedeniyle “görev” ifadesinin kullanılması gerekmektedir. Himaye, görevin ifası ile elde edilir ancak görevin ihlali hallerinde sözleşmeden kaynaklı haklar kısmen veya tamamen kaybedilir.²¹⁶

Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne ilişkin genel hükümler TTK m. 1435-1446 arasında düzenlenmiştir. Kanunda beyan yükümlülüğü; sözleşme öncesi, sözleşme sırasında ve riziko gerçekleşikten sonra olmak üzere üç kısımda ayrı ayrı düzenlenmiştir.

1.12.2.1. Sözleşme Öncesinde Beyan Görevi

Sigorta ettirenin yerine getireceği ilk görev, sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüdür ve sigorta ettiren bildiği ve bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Sigortacılık tekniğini kullanarak prim ve riziko arasındaki dengenin kurulması bilgi beyanı niteliğindeki bu görevin yerine getirilmesine bağlıdır.²¹⁷ Bu ödevin prim riziko dengesi sağlayan işlevi; sigortacının sözleşmeyi yapıp yapmamasına etki etmesi ve sigortacının sözleşmeyi daha ağır şartlarda yapmasına etki etmesidir.²¹⁸ Nitekim sigortacının sigorta öncesi dönemde rizikoya ilişkin bilgileri çoğu zaman teyit ve inceleme imkânı bulunmadığından ve kontrol edebilme imkanı kısıtlı olduğundan müstakbel sigorta ettirenin beyanlarına güvenerek sözleşme yapmaktadır.²¹⁹ Nitekim ilgili bir Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararında çalışılan

²¹³ Aydın 2018: 23 Beyan yükümlülüğü yalnız hukuki açıdan değil, sigortacılık tekniği açısından da önemlidir.

²¹⁴ Yazıcıoğlu ve Ögüz Şeker, 2021: 6.

²¹⁵ Türk Medeni Kanunu, RG. 08.12.2001/24607 No.: 4721 Kabul Tarihi: 22.11.2001 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 01.01.2002 Son Değişiklik Tarihi: 16.02.2025.

²¹⁶ Açikel, 2019b: 133 Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün hukukî niteliği incelenirken, onun sigorta ettiren tarafından yerine getirilmesi gereken bir davranış kuralı olduğu belirtilmiş ve bu davranış kuralını ifade etmek üzere görev, ödev, yükümlülük, yükümlülük, yükümlülük, yükümlülük ve ağırlıklı olarak külfet (Obliegenheit) olmak üzere çok çeşitli terimler kullanılmıştır. Bu çalışmada bundan sonra “külfet” terimi kullanılacaktır; Kayıhan, 2005: 513-515 "Kanun özellikle sigorta ettirene bizim ödev olarak isimlendirmiş olduğumuz ihbar ödevleri, muayene ettirme ödevi gibi bir takım ek yükümlülükler de yüklemektedir. Bir borç borçlusu tarafından ifa edilmediği takdirde, alacaklı bu borcun ifasını talep ve dava edebilir. Oysa, ödev niteliğindeki davranışların ihlali durumunda alacaklı bunların ifasını dava ve talep edemez"; Kender, 2016: 253 vd.

²¹⁷ Aydın, 2018: 28-31 Sözleşme öncesi beyanın hukuki niteliği irade açıklaması değil bilgi açıklamasıdır; Kender, 2016: 271.

²¹⁸ Aral, 2001: 130; Özdamar ve Doğan, 2020: 61; Ünan, 1998: 140.

²¹⁹ Aydın 2018: 21.

pozisyonun niteliği gereği aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi ispatlanamamış olsa da beyan yükümlülüğünün ihlal edildiğine hükmetmiştir.²²⁰

1.12.2.1.1. Görev Yerine Getirilirken Kullanılan Usul

Sigorta ettirenin beyan usulü üç sistemde incelenmektedir. Bunlardan birincisi önceden hazırlanmış sorunların bulunduğu liste yöntemi, ikincisi sözleşmeye etki edecek tüm hususların bildirildiği beyan yöntemi, üçüncüsü ise iki sistemin faydalı unsurlarının bir arada bulunduğu karma sistemdir.²²¹ Hukukumuzda ise TTK m. 1435'te kendiliğinden beyan usulü benimsenip ek olarak yazılı ve sözlü sorunlar sorulabileceği belirtilmiştir²²²; m. 1436'da ise liste usulünün tercih edildiği durumlarda dahi kendiliğinden beyan usulü ile desteklenerek karma usul benimsenmiştir.²²³

Kanun görevin yerine getirilmesinde herhangi bir şekil şartı öngörmemiştir. Ancak uygulamada önceden hazırlanmış soru listesi yöntemi ile yazılı olarak yerine getirilmektedir.²²⁴ Sigortacının hazırladığı teklifname metni veya poliçe ve eklerindeki soruların sigorta ettiren tarafından gerçeğe uygun ve eksiksiz cevaplandırılması gerekmektedir. Sigortacı hem zorunlu sigortanın şartlarının oluşup oluşmadığını, oluştu ise prim miktarını bu bilgilere dayanarak belirleyecektir.²²⁵

Koltuk Sigortası düzenlenirken henüz sigortadan faydalanacak kişiler belli değildir. Bu sebeple beyanın taşıma yapılacak hatlar ve taşımanın yapılacağı araçlara ilişkin olacağı ve sigortanın kurulması aşamasında sigortalıların hiçbir faaliyetinin olmadığı hususu göz önünde bulundurulmalıdır.

1.12.2.1.2. Beyanda Önemli Hususlar

TTK m. 1435 gereği sigorta ettirenin “bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususlar” beyan yükümlülüğünün kapsamındadır.

²²⁰ Yargıtay HGK., E. 2018/103 K. 2021/1352 T. 4.11.2021, Bu itibarla her ne kadar davacının sözleşme öncesinde beyan yükümlülüğü konusunda aydınlatıldığı hususu davalı tarafından ispat edilememiş ise de davacının çalıştığı pozisyon gözetildiğinde sözleşmenin yapılması sırasında çalıştığı şirketin ekonomik olarak zor durumda olduğunu ve ileride işsiz kalabileceğini bildiği, bu hususu sözleşmeden önce kasıtlı olarak sigortacıya bildirmeyerek beyan yükümlülüğünü ihlâl ettiği, bu hususun beyan edilmesi hâlinde sigortacının sözleşmeyi yapmayacağı veya başka koşullarda yapacağı, dolayısıyla ihlâlin rizikonun gerçekleşmesinde etkili olduğu kabul edilmelidir. Dolayısıyla TTK'nin 1439/2 maddesi gereğince sigortacının tazminat ödeme borcunun ortadan kalktığı gözetilerek sonucuna göre karar verilmelidir.

²²¹ Er, 2022: 391.

²²² Ünan, 2016: 425 TTK, sigortacıyı, sözleşme öncesi bildirim görevinin ihlâline dayanabilmek için soru sormuş olması gerektiğini öngörmemiştir. Tersine, sigortacı soru sorup sormamakta serbest bırakılmıştır.

²²³ Aydın 2018: 115.

²²⁴ Çeker, 2016: 111; Ünan, 1998: 140.

²²⁵ Ulaş, 2002: 249.

Önemli husustan maksat, sigorta konusu rizikonun gerçekleşmesi için doğrudan sebep olabilecek veya dolaylı yoldan etkileyebilecek her husustur.²²⁶ Beyan yükümlülüğünün kapsamının belirlenmesindeki esas unsurdur.²²⁷ Bir başka deyişle sigortacının sözleşme yapmamasına veya daha ağır şartlarla yapmasına neden olacak hususlar önemli hususlardır.

Kanun koyucu önemli hususun niteliğini de belirleme yoluna gidip, sigortacının sözleşmeyi yapmamasını veya sözleşme şartlarının değişmesine neden olan hususlar olarak düzenleyip ayrıca sigortacının sigorta ettirene yönlendirdiği soruların da önemli kabul edileceğini karine²²⁸ olarak düzenlemiştir.²²⁹

Koltuk Sigortası özelinde ise bir zorunlu sigorta türü söz konusu olduğundan sigortacının sigorta yapmak zorunluluğu olmakla birlikte sözleşmeyi yapmamasına neden olabilecek önemli husus zorunlu sigorta şartlarının oluşup oluşmadığına dair objektif unsurlar, bilgi ve belgeler (taşımacılık yetkisinin olmaması, aracın yolculuk yapmaya elverişli bulunmaması²³⁰ vb.) olabilecektir. Sözleşme şartlarının değişmesine neden olabilecek önemli hususa ise sözleşmenin prim yönünden daha ağır şartlarda olmasına sebep olabilecek derecede aracın yolcu taşıma kapasitesinin eksik gösterilmesi örnek olarak gösterilebilir.

1.12.2.1.3. Beyanda Yazılı Sorular

Sigorta sözleşmesinde sigorta ettirene yöneltilecek sorular sigorta sözleşmesinin ön hazırlığının en önemli konusunu oluşturur. Sigorta ettirenin beyan görevini tam ve eksiksiz yerine getirmesi yüklenilecek riskin belirlenmesinde önem arz ettiğinden sorular sigortacının yaptığı ön çalışmada önceden hazırlanır ve sigorta ettirene yöneltilmesiyle kanuni karine olarak önemli husus niteliği kazanır.²³¹

Yöneltile sorulara verilen cevaplarla TTK m. 1436 gereği sigorta ettiren görevini kural olarak yerine getirmiş olur. Ancak kötü niyetli susma veya yazılı soruları cevaplarken eksik veya gerçektışı beyanda bulunma hallerinde görev ihlali söz konusu olur.

1.12.2.1.4. İhlal Halinde Yaptırımlar

Genel şartlarda rizikonun gerçekleşip gerçekleşmediği hususuna göre değişmek üzere sigortacının “bilseydi sözleşmeyi yapmayacak” olduğu; bilseydi “daha ağır şartlar gerektirecek

²²⁶ Ünan 1998: 141.

²²⁷ Aydın 2018: 169.

²²⁸ Söz konusu karine bir kanuni karinedir. Karine varlığı bilinen bir olgudan varlığı bilinmeyen bir olgunun çıkarılmasıdır. İddiasını karineye dayandıran kimse bunu ispat etmekle yükümlü değildir. Atalı ve Ermenek, 2023: 247; Öztan ve Gürpınar, 2022: 224-225; Pekcanitez vd., 2021: 344; Taşpınar, 2001: 152.

²²⁹ Eriş, 2022: 452.

²³⁰ Görçün, 2010: 356 vd.

²³¹ Aydın 2018: 176.

sözleşme yapacak” olduğu bir esastan hareket edilmektedir.²³² İlk durumda fesih ve rücu söz konusu olurken; ikinci durumda prim farkının istenmesi söz konusudur.²³³

1.12.2.1.4.1. Rizikonun Gerçekleşmesinden Önce

1.12.2.1.4.1.1. Beyanın Gerçeğe Aykırı Veya Eksik Olması Halinde, Sigortacının Sözleşmeyi Daha Ağır Şartlarla Yapmasını Gerektirecek Durumlarda

Genel Şartlarda sözleşme yapılırken beyan yükümlülüğünü düzenleyen C.2. maddesi:

“Sigortalının beyanının gerçeğe aykırı veya eksik olması halinde, sigortacının sözleşmeyi daha ağır şartlarla yapmasını gerektirecek durumlarda, sigortacı durumu öğrendiği andan itibaren sekiz gün içinde prim farkının ödenmesi hususunu sigortalıya ihtar eder. Sigortalı, ihtarın tebliğ tarihini izleyen sekiz gün içinde talep olunan prim farkını ödemez veya ödemeyeceğini bildirirse, sözleşme feshedilmiş olur. Bu durumda, feshin hüküm ifade edeceği tarihe kadar geçen sürenin primi gün esaslı üzerinden hesap edilir ve fazlası sigorta ettirene geri verilir.”

İhlale yönelik kusur olmamasına rağmen sigortacıya “cayma”²³⁴ hakkına yer verilmesiyle eleştirilen²³⁵ TTK m. 1439’da caymaya ek olarak prim farkının talebi düzenlemesine karşın söz konusu düzenleme mümkün olabildiğince sigorta himayesinin devamını sağlamak adına sigortacıya yalnız ek prim farkını talep hakkı vermesi yönüyle eleştirilen TTK m. 1439’dan olumlu yönde ayrılmaktadır.

1.12.2.1.4.1.2. Sorulduğu Halde Kasten Susma Veya Bilerek Noksan Ya Da Gerçeğe Aykırı Beyanda Bulunma Hali

Riziko öncesi kasten gerçekleşen ihlal durumunu öğrenen sigortacının, fesih hakkı bulunmaktadır. TTK m. 1439’da sigorta ettiren aleyhine eleştiriler mevcut olsa da Genel Şartlar kasıtlı ihlal durumunun karşısına fesih hakkı düzenleyerek denge kurmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu sözleşmenin doğmasına kasten sebep olan sigorta ettiren de primin tamamını yüklenmek durumundadır. Genel Şartlar C.2’ye göre:

“Sigortalı, sözleşme yapılırken sorulduğu halde kasten susmuş veya bilerek noksan ya da gerçeğe aykırı beyanlarda bulunmuşsa, gerçeği tam olarak bilmeyen sigortacı sözleşmeyi feshedebilir. Fesih halinde sigortacı primin tamamına hak kazanır. Sigortacı gerçeği öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde fesih

²³² Kayam, Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırılık Halinde Sigortacının Cayma Hakkının Hukuki Niteliği, 2021: 175.

²³³ Aydın 2018: 65 Kanaatimizce sigortacının ihlalinden kaynaklı hakları ve uygulanacak yaptırımlar hakkında sigorta ettireni bilgilendirmesi halinde kullanılabileceğinin hüküm altına alınması yerinde olurdu.

²³⁴ Kender, 2016: 276 Geçmişe etkili fesih için cayma kelimesi kullanılırken salt fesih ifadesinin ileriye yönelik sonuçlar doğurduğu kabul edilir.; Özdamar ve Doğan, 2020: 68 Tarafın iradesiyle sözleş ileriye etkili sona erdiriliyorsa fesih; geçmişe etkili olarak ortadan kaldırılıyorsa cayma halinden söz edilir.

²³⁵ Kender 2016: 266.

hakkını kullanmadığı takdirde, bu hak düşer. Bu süre içinde riziko gerçekleşmişse, sigortacı tazminatı hak sahibine öder. Sigortacı, bu durumda ödediği miktar kadar sigorta ettirene rücu eder”

Söz konusu bir aylık süre hak düşürücü süredir. Kullanılmadığı takdirde sözleşme başlangıçtaki şartlarla geçerliliğini korur.

Riziko öncesi beyan ödevinin ihlal edilmesinde primin akıbetini kusur belirlemektedir. İhlalde kusur yok ise prim, gün esaslı üzerinden hesap edilir ve fazlası sigorta ettirene geri verilir; kusur var ise sigortacı primin tamamına hak kazanır.

1.12.2.1.4.2. Rizikonun Gerçekleşmesinden Sonra Yaptırım

Gerçeğe aykırı beyan rizikonun meydana gelmesinden sonra öğrenilmişse; sigortacı, ödenmiş olan veya ödenecek bedel için Genel Şartlar C.2 maddesine göre:

“a) Gerçeğe aykırı beyanın kasten yapılmış olması halinde tamamı için,

b) Kasıt olmaması halinde ise, ödenecek tazminat miktarı ile bu tazminatın alınan primin alınması gereken prime oranı ile çarpılması sonucu ortaya çıkan miktar arasındaki fark için sigorta ettirene rücu edebilir.”

Kanuna göre sigortacı, kusurun ve illiyet bağının mevcudiyetine göre; indirim yapma, ödeme borcundan tamamen kurtulma ve ödenmesi gereken prim dikkate alınmak suretiyle ödeme yapma haklarına kavuşmaktadır.²³⁶

TTK m. 1437/1’e göre tazminat ve bedel ödemelerinde, bildirilmeyen veya yanlış bildirilen bir husus ile rizikonun gerçekleşmesi arasındaki bağlantı, TTK m. 1439’da öngörülen kurallar uyarınca dikkate alınır.

Kanun ile Genel Şart arasındaki en büyük fark, Koltuk Sigortası niteliği gereği Genel Şartlar’da sigortacının herhangi bir şekilde riziko sonrası borçtan kurtulma veyahut eksik ödeme gibi bir husus söz konusu olmamasıdır. Sigortacı rizikonun gerçekleşmesi ile birlikte sigorta bedelini ödemek durumundadır. Söz konusu görev sigorta sözleşmesinin taraflarını bağladığından, bu görevin ihlali durumunda sigortalılar yönünden sonuç doğurmaması yerindedir; buna bağlı olarak sigorta bedelini sigortalılara ödeyen sigortacı bu ihlali gerçekleştiren sigorta ettirene rücu hakkına sahip olur.

Genel Şartlarda ödenecek sigorta bedeli için tam veya kısmi rücu öngörülmektedir.²³⁷ Dikkat edildiği üzere sigortalıların elde ettiği meblağda bir eksilme ve azalma söz konusu değildir. Sigorta ettirenin gerçeğe aykırı beyanı kasıtlı ise ödenen bedelin tamamı; kasıt olmaması, ihmal sebebiyle gerçeğe aykırı beyanın oluşması durumunda ödenmesi gereken primler nispetinde ödenmiş bedel oranlanarak fazla ödeme kadar sigorta ettirene rücu edilir.

²³⁶ Erbaş Açıklık 2021: 912.

²³⁷ Topaloğlu, 2017: 260.

Meblağ sigorta türü olan Koltuk Sigortası'nda herhangi bir zararın tazmini değil sigorta bedeli söz konusu olduğundan Genel Şartlar'da “zarardan dolayı ödenmiş ve ödenecek tazminatın” ifadesi isabetli kullanılmamıştır.

1.12.2.2. Sözleşme Süresince Beyan Görevi

Sigorta sözleşmesi, sigortacının sigorta süresi boyunca sigorta himayesi sağlamayı borçlandığı sürekli edimli bir sözleşmedir. Sigorta sözleşmesi riziko ve prim dengesi sağlanarak kurulur, sigorta süresi boyunca da bu dengenin korunması amaçlanmaktadır.²³⁸

Sigorta sözleşmesi süresi boyunca devamlı bir ilişki doğurur. Sözleşme yapılırken riziko oranında prim tayin edilir ve sigortacı sigorta süresi boyunca üstlendiği rizikonun aynı kalacağını umar. Ancak riziko şartlarındaki değişiklik ağırlaşma ve hafifleme şeklinde meydana gelebilir, değişen bu şartların prim ve riziko dengesini korumak adına sigortacıya bildirilmesi gerekir.²³⁹ Genel Şartlar C.3 maddesi hem ağırlaşmaya hem de hafiflemeye yönelik düzenleme içermektedir. Pek tabii olarak rizikonun ortadan kalkması da mümkündür.

1.12.2.2.1. Rizikonun Ağırlaşması Kavramı

Rizikonun ağırlaşması doktrinde birçok farklı şekilde tanımlanmıştır.²⁴⁰ Kanaatimizce riziko ağırlaşması rizikonun etki neticesini arttıran veyahut rizikonun gerçekleşme ihtimalini yükselten fiili değişikliklerdir. Sigortacı aleyhine değişme, yalnız bedelin artması durumunu oluşturan faktörler değil rizikonun gerçekleşme olasılığını arttıran faktörlerdir.²⁴¹

Riziko ağırlaşmasından söz edebilmek için tehlike halinde maddi ve objektif bir değişiklik olmalı, sigorta sözleşmesi kurulduktan sonra ortaya çıkmalı ve sigortacı için olumsuz sonuç içermelidir.²⁴² Ayrıca bu değişimin olağan tehlike artışlarından farklı nitelikte ve süreklilik arz etmesi de gerekir.²⁴³ Sözleşme şartlarını değiştirmeyecek nitelikte değişimlerde riziko ağırlaşmasından bahsedilemez.

²³⁸ Aral 2001: 141.

²³⁹ Bozer, 1981: 122; İmre, 1946: 287.

²⁴⁰ İmre, 1946: 288 “Sigorta mukavelesinde beyan edilen rizikoda, sonradan hâsıl olan ve tehlikenin tahakkuku ihtimalini veya bunun neticesinde husule gelecek zararlı neticeyi arttıran fiili bir değişiklik”; Kender, 2016: 271 “Rizikoya sigortacının aleyhine bazı faktörlerin eklenmesi veya rizikodan sigortacının lehine olan bazı faktörlerin eksilmesiyle, tehlike durumunun önceden öngörülemeyen şekilde değişmesi”; Omağ, 2019: 106 “Riziko ağırlaşması sigorta akdi kurulurken beyan edilen rizikoyu kıymetlendirmeye yarayan faktörlerin sigorta süresi içinde, rizikonun gerçekleşme ihtimalini veya muhtemel zarar miktarını arttıracak dolayısıyla akdin feshini veya tadilini gerektirecek bir şekilde değişmesi” olarak tanımlamıştır.

²⁴¹ Kender 2016: 274.

²⁴² İmre, 1946: 288-289.

²⁴³ Kender 2016: 271.

1.12.2.2.2. Rizikonun Ağırlaşmasını Bildirme Görevi

Riziko ağırlaşması söz konusu olduğunda hem ihbar hem de davranış yükümlülüğü söz konusu olmaktadır. Sübjektif riziko ağırlaşması da denilen, sigorta ettirenin veya sigorta ettiren kontrolünde başka kişilerce gerçekleştirilecek fiillerinin söz konusu olduğu durumlarda görev hem ihbar hem de ağırлаştırmama davranışdır. Objektif riziko ağırlaşmasında ise üçüncü kişilerin fiilleri veyahut fiil olmadan bir ağırlaşma söz konusu olduğundan sigorta ettirenin görevi, durumu sigortacıya ihbar etmektir.²⁴⁴ İhbar yükümlülüğü nitelik olarak borç değil, bir hukuki ödevdir. İfası dava edilmez. İfa etmeme halinde tazminat ödenmez.²⁴⁵

“Sigorta ettiren veya onun izniyle başkası, rizikonun gerçekleşme ihtimalini artırıcı veya mevcut durumu ağırлаştıran işlemlerde bulunursa yahut sözleşme yapılırken açıkça riziko ağırlaşması olarak kabul edilmiş bulunan hususlardan biri gerçekleşirse derhâl; bu işlemler bilgisi dışında yapılmışsa, bu hususu öğrendiği tarihten itibaren en geç on gün içinde durumu sigortacıya bildirir.”

TTK m. 1444/2’de kanun metni sübjektif ve objektif riziko ağırlaşması ayrımını gözeterek sübjektif riziko ağırlaşmasında derhal; objektif riziko ağırlaşmasında ise on günlük ihbar süresi tanımıştır.²⁴⁶ Genel Şartlar’a göre “Sigorta ettiren sözleşmeden sonra rizikoyu ağırлаştıran mahiyette meydana gelecek değişiklikleri, durumu öğrenir öğrenmez en geç sekiz gün içinde sigortacıya ihbarla yükümlüdür.” Genel Şartlar, kanunun aksine rizikonun ağırlaşmasının kaynağına ilişkin bir ayrım gözetmeden sigorta ettireni sekiz günlük ihbar yükümlülüğü getirmiştir.

Sigortanın amacı ve sigortacılık tekniği açısından daha isabetli düzenlenen kanun emredici niteliktedir, ayrıca Genel Şartlar’a kıyasen sigorta ettiren lehine bir düzenlemedir. Bu nedenle emredici ve lehe kanun düzenlemesi bulunurken Genel Şartlar hükmünün uygulamasının mümkün olmadığı kanaatindeyiz.

1.12.2.3. Riziko Gerçekleştiğinde Beyan Görevi

Sigorta ettirenin sigortacısına karşı yükümlülükleri, rizikonun gerçekleşmesi sonrası da devam eder. Bu yükümlülükler; halefiyet konusu hakları korumak, bu hakları ihlalden kaçınmak ve halefiyete ilişkin bilgi ve belgeleri sigortacıya vermektir.²⁴⁷ TTK m. 1446/1’e göre sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini öğrenince durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirir.

Burada “gecikmeksizin” ifadesi mümkün olan en kısa sürede sigortacının rizikodan haberdar edilmesi anlamını taşımaktadır. Kurtarma, koruma ve talimatlara uyulabilmesi için sigortacının sigorta ettiren tarafından “gecikmeksizin” haberdar edilmesi gerekmektedir. Kanun

²⁴⁴ Kender, 2016: 272; Özdamar ve Doğan, 2020: 165.

²⁴⁵ Omağ 2019: 106.

²⁴⁶ Kender 2016: 274.

²⁴⁷ Çeker, 2016: 117; Kayıhan, 2016: 1605.

koyucunun amacı sigortacının olayın tespit edebilmesini ve varsa olumsuz hususların büyümesini engelleyici önlemlerin alınmasını sağlamaktır.²⁴⁸

Genel Şartlar B.2'ye göre:

“Sigorta ettiren, sigortalı veya hak sahipleri rizikonun gerçekleştiğini öğrendikleri tarihten itibaren B.1. maddesinde belirtilen süre içinde durumu sigortacıya bildirmeye mecburdur.

Bildirimlerde kazanın yerinin, tarihinin ve sebeplerinin bildirilmesi ve ayrıca yapılan tedaviye ilişkin ilgili sağlık kurumundan alınan bir rapor ile ödenmesi gereken tazminatın tespiti ile ilgili olarak sigortacının isteyeceği diğer gerekli belgelerin sigortacıya gönderilmesi zorunludur.”

Bu düzenlemeyi rizikoyu bildirme yükümlülüğü ile karıştırmamak gereklidir. Zira bu hüküm sözleşme öncesi ve sözleşme süresince beyan yükümlülüklerinden ayrı olarak “tazminat” başlığı altında düzenlenmiştir. Ayrıca dikkati çeken en önemli fark TTK m. 1412 atfıyla elde edebileceğimiz sigortalı ve hak sahiplerinin düzenlemede açıkça yer almasıdır. Koltuk Sigortası'nda sigorta ettiren ve sigortalı sıfatlarının farklı olması nedeniyle, riziko sigortalının bedeninde oluşmaktadır. Genel Şartlar grevi hatalı ele almıştır. Bilgi beyanı olmaktan ziyade talep hakkının kullanılmasına yönelik düzenlenme devamında “Sigorta ettiren kazayla ilgili gerekli kurtarma ve koruma önlemlerini almak ve bu amaçla sigortacı tarafından verilecek talimata uymak zorundadır” düzenlemesiyle hem ödevi yerine getirecek sıfatların birlikte değerlendirilmesi hem sigortalıların talep hakkına ilişkin olarak düzenlenmesi maddeyi karmaşık hale getirmiştir.

Konu bütünlüğü açısından sigortalıların bedel ödenmesi taleplerine yönelik görevler, ilgili başlık altında incelenecektir. Kanaatimizce Genel Şartlar'da sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün ayrı bir maddede ele alınması daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

1.12.3. Bilgi Verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verme Görevi

Sözleşme taraflarınca gösterilmesi gerekli dürüstlük kuralından kaynaklanıp, azami iyi niyet içerisinde uygulanması gereken bir görevdir.²⁴⁹ Bu görevin amacı sigortacının rizikonun gerçekleşme şeklini, rizikonun sigorta himayesine dâhil olup olmadığını, riziko özelinde doğacak hakların ve borçların tespit edilebilmesini sağlamaktır. Bu nedenle sigortacı TTK m. 1447 gereği riziko ile ilgili her türlü bilgiyi talep edebilmeli ve rizikonun gerçekleştiği yerde inceleme yapabilmelidir.²⁵⁰

²⁴⁸ Eriş, 2022: 525.

²⁴⁹ Omağ, 2019: 330.

²⁵⁰ Eriş, 2022: 536.

1.12.4. Zararı Önleme, Azaltma ve Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Görevi

Riziko gerçekleşirken veya gerçekleşme olasılığı çok yakın iken sigortacının menfaatini korumak için alması gereken önlemler olarak tanımlanır. Sigorta ettiren tarafından gösterilmesi gereken bu davranış; dava ve takip edilemez yapısı ile gerçek bir borç değil, ödev olarak nitelendirilmektedir.²⁵¹ Sigorta ettirenin halefiyet konusu hakları koruma yükümlülüğü, TTK m. 1448/1’de düzenlenmiştir. Buna göre sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme olasılığının yükseldiği durumlarda²⁵²; riziko etkisinin önlenmesi ve etkinin artmasına engel olunmasının yanında riziko etkisinin azaltılması ya da sigortacının rücu haklarını koruyucu önlemler de almak durumundadır. Sigorta ettiren olabildiğince sigortacının bu konudaki talimatlarına uymak durumundadır. Riziko gerçekleştiğinde hangi önlemlerin alınacağına ilişkin muhtemeldir ki sigortacı sigorta ettirenden daha fazla bilgiye sahiptir. Bu sebeple talimat söz konusu olduğunda sigorta ettiren talimatlara olabildiğince uymak zorundadır.²⁵³ Zira yükümlülük sadece rizikonun gerçekleşmesi ile ilgili olmayıp gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu zaman dilimini de içine almaktadır.²⁵⁴

Sigorta ettiren tarafından alınacak kurtarma önlemleri; makul, mümkün ve gerekli olmalıdır. Sigorta ettirenin önlem alırken yapmış olduğu harcamalar, söz konusu eylem bir fayda sağlamamış da olsa ve ayrıca sigorta bedelini aşsa dahi; görevin amacı sigorta ettirenin riziko gerçekleşirken ilgisiz kalmasını engellemek olduğundan herhangi bir tereddüte mahal vermemek adına sigortacı tarafından ödenir.²⁵⁵ Ancak azami rakamın sigorta bedeli olduğu görüş de mevcuttur.²⁵⁶

1.12.5. Sözleşmede Ayrıca Öngörülen Yükümlülükler

TTK’de yükümlülüklerin ihlali için genel bir hüküm düzenlenmiştir. Üzerinde uzlaşılan sözleşmenin tümü düzenlemeye dâhil olduğundan hem sigorta genel şartı hem taraflar arasında kararlaştırılan özel şartların ihlalinin şartları ve hukuki sonucu düzenlenmiştir.²⁵⁷ Sözleşme öncesi veya sonrası gibi bir kıstas da içermediğinden sözleşmenin bulunduğu aşamaya yönelik herhangi bir kısıtlılık söz konusu olmayıp geniş yorumlanmalıdır.²⁵⁸

²⁵¹ Kayıhan, 2005: 514.

²⁵² Ünan, 2016: 299 Rizikonun gerçekleşme olasılığının “yüksek” olduğu hallerde değil “kesin” olduğu (kısa bir süre içinde mutlaka gerçekleşecek bulunduğu) hallerde devreye gireceği kabul edilmelidir. Nitekim VVG § 90, riziko öncesinde zararı önleyici önlem alma yükümlülüğünü sadece eşya sigortalarına ilişkin olarak ve rizikonun gerçekleşeceği kesin olan haller (unmittelbar bevorstehenden Versicherungsfall) için kabul etmektedir.

²⁵³ Çeker 2016: 121.

²⁵⁴ Eriş, 2022: 539.

²⁵⁵ Bozer, 1965: 236; Kender, 2016: 286.

²⁵⁶ Karşı görüş Kayıhan, 2005: 533 Masrafların sınırının sigorta bedelini aşmaması ilke olarak kabul edilmesi gerekir.

²⁵⁷ Kender 2016: 292 vd.

²⁵⁸ Eriş, 2022: 545.

Söz konusu TTK m. 1449 hükmü ilk bendi, ihlalde kusur bulunmadığı takdirde sigortacıya sözleşmeyi feshetme hakkı veren sözleşme hükümlerinin sonuç doğurmayacağına ilişkindir. İkinci bent ise, ihlal kusura dayansa dahi sigortacının öğrenmeden itibaren bir ay içinde sözleşmeyi feshetmesi gerektiğini, aksi takdirde fesih hakkı düşeceğini düzenlemektedir. Üçüncü bent fıkrasına göre ise ihlalin rizikonun gerçekleşmesine etkisi ile illiyet bağının bulunması şart aranmıştır. Sigortacının ifadan kurtulabileceğine ilişkin haller ancak ihlalde kusurla ve illiyet bağının var olmasıyla mümkün olmaktadır.²⁵⁹ TTK 1452 gereği m. 1449 hükümleri sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemez; değiştirilirse kanun hükümleri uygulanır.

²⁵⁹ Çeker, 2016: 100; Omağ, 2019: 330 görevlerin (yükümlülüklerin) ihlalinde uygulanacak müeyyide bakımından, kusur / illiyet bağı aranmıştır. Şüphesiz takibi gereken hukuk politikası açısından bu bir tercih sorunudur. Ancak kusur ve illiyet bağı mevcut olsa da olmasa da, (genelde / kural olarak) prim / riziko arasındaki denge bozulmuştur. Bu dengenin düzeltilmesi gerekir. Kusur sigorta etiğini ilgilendirir. Prim / riziko dengesi ise, sigorta tekniğine taalluk eden bir husustur. Kusurun burada yeri olmaması gerekir. Takdiri ve ispatı da zordur. Kusur ve illiyet bağını aramanın uygulamada birçok önemli sakıncası mevcuttur.

İKİNCİ BÖLÜM

KOLTUK SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDE HİMAYENİN KAPSAMI

2.1. Yer ve Zaman Yönünden Himayenin Kapsamı

Koltuk Sigortası Genel Şartları A.1 maddesine göre; yurtiçi ve uluslararası yolcu taşımacılığı kapsamında seyahat eden yolcuları, sürücüleri ve yardımcılarını taşımacılık hizmetinin başlangıcından bitimine kadar geçen seyahat süresi içinde, duraklamalar da dâhil olmak üzere, maruz kalacakları her türlü kazanın neticelerine karşı teminat altına alır.

Himayenin kapsamı sadece yolculuk esnasında veyahut hareket halinde iken gerçekleşen vakalarla sınırlı olmayıp, mola ve duraklamalar dâhil olmak üzere araç dışarısında gerçekleşen vakalar da himaye kapsamındadır. Örnek olarak mola yerinde yılan sokması, köpek ısırması veya ani hareket nedeniyle kişide oluşabilecek sakatlık halleri de teminat kapsamındadır.²⁶⁰ Nitekim maddeye ilişkin Yargıtay yorumu da benzer şekilde olup şehirlerarası otogara giriş yapmadan yolcu almak amacıyla şehirlerarası yol kenarında bekleyen otobüse ulaşmaya çalışan yolcunun bu esnada kazaya maruz kalmasında yolculuğun başladığına ve sigorta himayesinin bulunduğu hükmetmiştir.²⁶¹ Ancak bu durumun aksine sorumluluk sigortalarında araçtan inen yolcunun vefatına ilişkin sigortanın sorumluluğunun bulunmadığına hükmedilmiştir.²⁶² Bu iki Yargıtay kararı karşılaştırıldığında can sigortası niteliğindeki Koltuk Sigortası'nın sorumluluk sigortaları ile aralarındaki fark dikkat çekmektedir. Koltuk Sigortası'nda yolcunun taşımacının hâkimiyet alanına girmesi ile birlikte sigortanın sorumluluğu başlamaktadır, zira otobüsün terminale girmemesi taşımacının tercihi

²⁶⁰ Ulaş, 2002: 243.

²⁶¹ Yargıtay 4. HD., E. 2021/10001 K. 2023/2090 T. 20.02.2023, kazada vefat eden davacının eşi ve iki yaşındaki kızının seyahat etmek amacıyla terminale gelmiş olması, biletin alınma saati ve otobüsün hareket saati arasında makul sürenin bulunması, otobüsün taşıma için terminale girmemesi ve yolcunun da dosya kapsamına göre bilet veren firma görevlisinin yönlendirmesi ile otobüsün terminal dışında ve yolun karşısında durduğunu söyleyerek oraya gitmelerini sağlaması, bu sırada kazanın meydana gelmesi ve otobüsün terminale girmemesi ile kaza arasındaki zorunlu ferdi kaza sigortası genel şartlarının 1. maddesinde belirtilen taşıma hizmetinin başlamış olma şartının gerçekleştiği ve davalı sigorta şirketinin ferdi kaza koltuk sigortası poliçesi kapsamında sorumlu olması, vefat halinde ödenecek alacağın poliçede belirli olması nedeniyle alacağın likit olması, kazada vefat eden anne ve kızının kusursuz olması nedeniyle müterafik kusur indirimi yapılmasına yönelik itirazın yerinde olmaması, aracın ticari araç olması karşısında avans faizine hükmedilmesinde isabetsizlik bulunmaması karşısında usul ve kanuna uygun olup davalı vekilince temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenler kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.

²⁶² Yargıtay 17. HD., E. 2013/16601 K. 2015/4494 T. 19.03.2015, Somut olayda desteğin, davalıya sigortalı araçta yolcu iken araçtan inerek Ziyaret Köyü'ne doğru karşıdan karşıya geçmek isterken dava dışı Mevlüt Bozkuş'un sürücüsü olduğu aracın çarpması neticesinde öldüğü dosya kapsamından ve ceza dosyasındaki beyanlardan anlaşılmaktadır. Buna göre yolculuğun bittiği ve desteğin dava dışı aracın çarpması neticesinde öldüğü anlaşılmaktadır. Bu sebeple teminat dışında kalan talep hakkında davalının sorumluluğunun bulunmadığı gözetilerek davanın reddine karar verilmesi gerekirken yanılıklı gerekçe ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.

olup, terminal ve terminal dışında yolcusunu bekleyen otobüs arasındaki mesafe de yolculuk kapsamındadır.

2.2. Olaylar Yönünden Himayenin Kapsamı

Sigorta himayesine yönelik sınırlandırmanın belirlenme şekline göre sigortalar “bütün rizikolar” (all risks) ve “sayılan rizikolar” (named perils) olarak iki başlık halinde değerlendirilebilir. Bütün rizikolar teminatında, sigortanın neye ilişkin olduğu geniş biçimde belirtildikten sonra kapsam dışında kalacağı açıkça vurgulanmış olmayan bütün haller sigorta teminatı içindedir. Sayılan rizikolar himayesinde kapsam, rizikoların açıkça sözleşmede belirtilmesi ile oluşturulur.²⁶³ SK 11/4’e göre sigorta sözleşmesi kapsamına ayrıca dâhil edilmiş risklerin yanında, kapsam dışı bırakılmış risklerin de açıkça sözleşmede belirtilmesi gerekmektedir; aksi halde belirtilmeyen riskler teminat kapsamında sayılır.

Himayenin tek tek belirtildiği gibi bir yöntemle de sigorta sözleşmesi kurulabilse de genellikle sigortalar konuya ilişkin tüm rizikolara ilişkin yapılır. Nitekim Koltuk Sigortası da bu ilke etkisi ile oluşturulmuştur. Buna göre riziko kazadır, kaza niteliği taşıyan vakalar sınırlı sayıda sayılmamış; kaza tanımına uygun her vaka sigorta himayesi içinde değerlendirilmiştir. Genel Şartlar’ın A.1 maddesinde yer alan “maruz kalacakları her türlü kazaların neticelerine karşı” ifadesi bu hususun en net göstergesidir.

2.2.1. Riziko

Riziko doktrinde çeşitli şekillerde tanımlanmıştır.²⁶⁴ Doktrin tanımlamalarından hareketle, hukuka ve ahlaka uygun olmak ve imkânsız olmamak koşuluyla; gerçekleşmesi veyahut gerçekleşme tarihi belirsiz gelecek zamanda meydana gelebilecek olay şeklinde tanımlama yapılabilir.

²⁶³ Ünan, 2016: 90.

²⁶⁴ Çeker, 2016: 65 riziko, zarar verme özelliği olan olayların gerçekleşme olasılığıdır. Kazanın zarar doğurma ihtimalidir, tehlikedir. Ancak zarar doğurma olasılığı bulunan olaylar riziko kabul edilip, sigortalanabilir; Eriş, 2022: 25 sigorta sözleşmesinin en esaslı unsuru rizikodur. ; Kender, 2016: 293 Riziko ileride gerçekleşmesi muhtemel, başlangıç aşamasına göre istenmeyen ve gerçekleşmesi halinde ihtiyaç doğuran olaydır; Omağ, 2019: 4 riziko, sigorta sözleşmesinin taraflarının “iradeleri haricinde”; kalan gerçekleşmesi veya gerçekleşme tarihi “belirsiz” olan zarar veya başkaca uygun olmayan bir hal doğuran “istikbale ait” “ihtimali” bir olaydır. Riziko, soyut anlamda “tehlike” demektir. Bu tehlikenin belli bir zaman ve mekân içerisinde gerçekleşmesi halinde ortaya somut anlamda “bir tehlikeli olay” (sinistre) çıkmaktadır. Tehlikeli olayı “hasar” kavramı ile karıştırmamak gerekir. Hasar, zararlı bir netice demektir. Hasar ancak zarar sigortalarında sigorta bedelinin ödenmesinin bir ön şartıysa da, “tehlikeli olay” tüm sigorta branşlarında sigorta bedelinin ödenmesinin bir ön şartıdır. Her hasar bir tehlikeli olaysa da her tehlikeli olay bir hasar değildir: Sigorta ettirenin başka bir şahsın ölümünde “hayatta olması” şartıyla sigorta meblağını almasında olduğu gibi, (assurance de survie): Bu halde “Hayatta olma” bir hasar değildir. Sigorta dilinde “mutlu” bir olayda bir riziko teşkil edebilir: cihaz sigortalarında olduğu gibi; Özdamar ve Doğan, 2020: 53 riziko; himaye altına alınmak istenen menfaate zarar verme ihtimali olan, doğa olayları veya insan fiilleridir; Ünan, 1998: 1 riziko sigortacının ödeme yükümlülüğünü ortaya çıkmasını yol açan olaydır.

Rizikonun belirsizliği iki açıdan mümkün olabilir; ilki gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin belirsizliği, ikincisi ise gerçekleşmesi kesin olmasına rağmen gerçekleşme zamanının belirsizliğidir.²⁶⁵ Bu sebeple TTK m. 1458 gereği gerçekleşmiş riziko için veyahut gerçekleşmesi mümkün olmayan riziko için sigorta yapılamaz. Bu husus objektif olarak değil, sübjektif olarak değerlendirilmelidir; zira iki tarafın da bilmediği ancak gerçekleşmiş veyahut imkânsızlaşmış rizikolar için yapılan sözleşmeler geçerlidir.²⁶⁶ Ancak rizikoya ilişkin unsurları ve nitelikleri sağlasa dahi kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı sonuç doğurabilecek olaylar TTK m. 1404 gereği riziko olarak değerlendirilmezler.²⁶⁷

Rizikonun gerçekleşmesiyle birlikte sigortacının sigorta bedeli ödeme borcu doğacağından sigorta teminatının kapsamını riziko oluşturur. Sigortanın Kapsamı başlıklı TTK m. 1409 kapsamın sözleşmelerde öngörülen rizikoya ilişkin olduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“(1) Sigortacı, sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesinden doğan zarardan veya bedelden sorumludur.

(2) Sözleşmede öngörülen rizikolardan herhangi birinin veya bazılarının sigorta teminatı dışında kaldığını ispat yükü sigortacıya aittir.”

Düzenlemenin lafzından anlaşılan şudur ki sigorta sözleşmelerinde rizikolar belirtilmelidir. Uygulamada genellikle sigortacılar rizikoyu belirleyip teminat dışında kalanları sayma yolunu benimsemişlerdir.²⁶⁸ Koltuk Sigortası’nda riziko kazadır ve kaza sayılan haller, kaza sayılmayan haller, himaye kapsamına dâhil olmayan olmak üzere Genel Şartlar’da ayrı ayrı belirtildiğinden bu hususların ayrı başlıklar halinde incelenmesinde yarar vardır.

2.2.2. Kaza

2.2.2.1. Kazanın Tanımı

Kaza doktrinde çeşitli şekillerde tanımlanmıştır.²⁶⁹ Kaza sigortasını düzenleyen kanun metni olan TTK m. 1507’de “kaza” ifadesine yer verilmesine rağmen tanım yapılmamıştır.²⁷⁰ Nitekim bu husus kanun gerekçesinde “6762 sayılı Kanunun 1334 üncü maddesi esas olarak tasarının bu maddesinde de korunmuş, ancak “kaza”yı özelleştirerek tanımlamak yerine bu

²⁶⁵ Çeker, 2016: 3; Kender, 2016: 293.

²⁶⁶ Bozer, 1965: 102; Kender, 2016: 293.

²⁶⁷ Eriş 2022: 25.

²⁶⁸ Eriş 2022: 208.

²⁶⁹ Ayli, 1993: 7 Kaza, dışarıdan ani şiddetli birden ve gayri iradi bir etkiyle bedeni arızanın meydana gelmesi; Çeker, 2016: 3 Sigortacı tarafından zararlarının giderileceği kabul edilen olay; Eriş, 2022: 1445 Sigortalı ya da lehtarda cismani bir zarar meydana getiren olay; Ulaş, 2002: 170 İnsanın bedeni üzerinde dışarıdan ansızın şiddetli ve bilinçsiz bir şekilde oluşan olay nedeniyle aksaklık meydana gelmesi hal; Ünan, 1998: 107 Riziko şahsının arzusu dışında ani ve dış etki ile meydana gelen olay.

²⁷⁰ Caner, 2022: 1527.

tanımı sigorta genel şartlarına bırakarak maddede sadece kaza kavramına yer verilmiştir” ifadesiyle kanunun “kaza” terimini bilinçli bir şekilde tanımlamadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle her bir sigorta türü incelenirken kapsadığı kaza rizikosunun tespiti için sigorta genel şartlarının incelenmesi gerekmektedir.²⁷¹

Genel Şartlar A.2’de kaza tanımı "ani ve harici etkisi tespit edilen doğal afetler de dâhil olmak üzere, sigortalının iradesi dışında meydana gelen ve sigortalının bedensel bir sakatlığa maruz kalmasına veya ölmesine sebebiyet veren ani ve harici olay” olarak tanımlanmıştır.

2.2.2.2. Kazanın Unsurları

Genel Şartlar’da yer alan kaza tanımından yola çıkarak sınırlı olarak düzenlenmemiş bir kaza sigortası söz konusu olduğundan kaza tanımının unsurlarını tespit etmek gerekmektedir. Buna göre unsurlar; aniden oluşma, dışarıdan şiddetli etki, irade dışılık, vücutta değişiklik olarak belirlenebilir. Bu unsurları taşıyan vakalar, ayrıca kapsam dışında bırakılmadı ise kaza kapsamında değerlendirilecektir.

2.2.2.2.1. Kazanın Aniden Oluşması

Kazanın aniden oluşması zaman ve sübjektif unsur tespit edilerek belirlenebilir. Buna göre kısa süre içinde etki etme ve beklenmeyen, şaşırtıcı bir biçimde gerçekleşme; aniden oluşmanın şartlarıdır.²⁷² Önceden gerçekleşeceği bilinmeyen aniden gerçekleşen olaylar, kaza kapsamında sayılmaktadır.²⁷³ Bu nedenle bir sürece yayılan vakalar, kaza kavramı dışında değerlendirilir. Hastalık, güneş çarpması, donma vb. vakalar bu unsur nedeniyle kaza kavramı dışında değerlendirilir.²⁷⁴ Ancak ani gerçekleşmeden kasıt kazanın bir anda oluşmasından ziyade tespit edilebilir nitelikte olmasıdır.²⁷⁵ Kazayı hastalıktan ayıran en önemli unsurdur. Bu sebeptendir ki Genel Şartlar hastalık halini kaza kapsamında saymamış ancak sürece yayılan gaz solumasını kaza halleri içerisinde saymıştır. Keza bazı zehirlenmeler de vücutta zamanla kendini gösterebilir.²⁷⁶ Kazanın vücutta yarattığı etki sürece yayılabilir.

²⁷¹ Ünan, 2017: 332.

²⁷² Ünan, 2017: 333.

²⁷³ Ulaş, 2002: 170.

²⁷⁴ Caner, 2022: 1532.

²⁷⁵ Bozer, 1981: 262; Güvel ve Güvel, 2018: 177.

²⁷⁶ Doğanay, 2004: 3532.

2.2.2.2.2. Kazanın Şiddetli ve Dışarıdan Etkiyle Meydana Gelmesi

Kazanın insan bünyesinin dışarısındaki bir etkinin insan bünyesinde etki yaratacak şiddette meydana gelmesi gerekir. Kazayı hastalıktan ayıran önemli bir özelliktir.²⁷⁷ Vücudun iç organlarında veya uzuvlarda zedelenmeyle ortaya çıkabilir.

Kazanın sigorta kapsamında değerlendirilebilmesi için kişinin vücudu ve bünyesinden kaynaklanan sebeplerin neticeye etki etmemesi gerekmektedir. Kazanın sigorta himayesine dâhil olup olmadığı çoğu zaman sigorta şirketlerince uyuşmazlık konusu yapılmakta ve sigorta bedelinin ödenmemesine yönelik sebep oluşturmaktadır. Beyin kanaması, kalp durması gibi vücudumuzun tüm işlevlerini etkileyen sistemsel rahatsızlıklar kaza vakasıyla iç içe geçmiş sonuçlar doğurmaktadır. Yargıtay kararlarında ise bu duruma ilişkin yorumun modern tıp yöntemlerine dayandırılması gerekliliği ve örneğin kazanın mı kalp durmasına yol açtığı veya kalp durmasının mı kazaya sebep olduğunun belirlenmesi başka bir deyişle neticenin dışarıdan etki ile oluşup oluşmadığının açıkça tespit edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.²⁷⁸

Bedeni dışarıdan etkileyen unsurun mekanik, kimyasal gibi herhangi bir şekilde sınıflandırılabilir nitelik taşıması gerekmez. Ayrıca kişi ile unsurun maddi olarak gözle görülebilir şekilde temas etmesi veya unsura birebir maruz kalması da gerekmez. Örneğin yolculuk esnasında cam kırılması nedeniyle geçirilen şok kişiyi felç bırakabilir. Bu durumda duyulan korku kişinin vücudunda değişiklik yaratırken, cam kırılmasına neden olabilecek taş kişinin vücuduna temas etmemektedir. Buradan hareketle fiziksel etki meydana getiren trafik kazası, düşme, darbeye maruz kalma, çarpışma, besin zehirlenmesi, hayvan ısırması veya sokması gibi vakaların şiddetli ve aniden etki ile gerçekleşen kaza olarak nitelendirilmesinde herhangi bir duraksamaya mahal yoktur.²⁷⁹

²⁷⁷ Güvel ve Güvel, 2018: 177; Ulaş, 2002: 171.

²⁷⁸ Yargıtay 11. HD., E. 2010/9179 K. 2012/1390 T. 06.02.2012, Davacıların murisi sigortalı K2'in yaptığı trafik kazası sonrasında, İzmir Adli Tıp Grup Başkanlığınca düzenlenen 12.02.2009 tarihli raporda, ölüm nedeni "akut myokard enfarktüsü" olarak belirtilmiş, meydana gelen travmatik yaralanmaların başlı başına öldürücü nitelikte olmadığı bildirilmiştir. Davacı vekili tarafından dava dilekçesi ekinde dosyaya ibraz edilen 01.04.2009 tarihli, Prof.Dr. K3 imzalı bilimsel mütalaada ise, bulguların kişinin kalp hastalığı olduğunu gösterdiği, kesin olarak kalp krizi sonucu öldüğünün söylenemeyeceği, kişinin trafik kazasına bağlı çok sayıda kemik kırığına da yol açan beden travması geçirdiği ve ölümün travma şokuna bağlı olarak meydana gelmiş olabileceği, kişide mevcut kalp hastalığının ölümü kolaylaştırdığı veya ölüme yol açtığı kabul edilse bile kaza sonucu ortaya çıkan travma ile ölüm arasındaki illiyet bağının ortadan kalkmayacağı görüşü açıklanmıştır. Mahkemece, Adli Tıp Kurumu raporu ile bilimsel mütalaa arasındaki çelişkiye rağmen başka araştırma yapılmadan mütalaa esas alınarak karar verilmiştir. Bu halde, mahkemece taraf delilleri toplanarak sigortalının kalp krizi sonucu mu, trafik kazası sonucu mu öldüğünün net olarak bilirkışı raporuyla saptanması gerekirken, eksik incelemeye dayanılarak karar verilmesi doğru olmamış, kararın davalı yararına bozulması gerekmiştir.

²⁷⁹ Ünan, 2017: 334.

2.2.2.2.3. Kazanın İrade Dışında Oluşması

Kazanın oluşumunda insan iradesinin bulunmaması gerekir. Kişinin kendi iradesi ile bedenine zarar vermesi kaza olarak değerlendirilemez.²⁸⁰ Ancak kazaların büyük çoğunluğu kişilerin kendi ihmali ve dikkatsizliği sonucu oluşmaktadır. Bu nedenle söz konusu durumları kaza kapsamı dışında tutmak himayenin içinin boşaltılması anlamına gelmektedir. Bu sebeple iradeye bağlı fiilin kasten işlenmesi ve ağır kusurun kaza kapsamı dışında bırakılması, ihmal ve dikkatsizliğin kaza kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.²⁸¹ Esasen irade dışı olması kazayı meydana getiren olayla ilişkin değildir, olayın vücutta yarattığı etkinin irade dışı gerçekleşmesi gerekmektedir. Olayın irade dışında gerçekleşmesi gerekmez.²⁸² Örneğin yolda teker değişimi sırasında tekerin ağırlığı nedeniyle veyahut tekerin elden kontrolsüz düşürülmesi nedeni ile vücutta hasar meydana gelebilir. Burada olay kişinin iradesinin sonucu oluşmaktadır ancak kişi vücudunda oluşan hasarın meydana gelmesini istememektedir.

Genel Şartlar'da sarhoşluk, uyuşturucu ve zararlı madde kullanımı kaza kapsamı dışındadır. Ancak bu davranışların önünde bulunan “belirgin” ifadesi ile, salt kullanımın kaza kapsamında olduğu, söz konusu maddelerin vücuda alınmasının objektif bir kıstasa bağlanması gerektiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla maddelerin kullanılması tek başına kaza dışında değerlendirmek için yeterli değildir, aynı zamanda kazanın oluşmasını kaçınılmaz kılacak dozda belirgin kullanılması gerekmektedir.

2.2.2.2.4. Kaza Sonucunda Vücutta Değişiklik Yaratması

Yukarıda üç özeliği verilen vakanın insan bedeninde ölüm, geçici veya kalıcı engel, meydana getirmesi halinde can sigortası anlamında bir kazanın olduğu kabul edilir.²⁸³ Sigortanın himayesine göre de oluşan kaza, sigorta kapsamında kaza sayılacaktır. Sağlığın bozulması, vücut faaliyetlerinin kısmen veya tamamen yitirilmesi durumunda kazanın neticesi ortaya çıkmış olur.²⁸⁴ Sinir hastalığını kaza kapsamında değerlendirmek mümkün değildir ancak bu sonuç organik sebepten kaynaklanıyor ise kaza tanımı içerisinde olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.²⁸⁵ Yargıtay kararlarında psikolojik etkilerin değerlendirilmesi için

²⁸⁰ Ulaş, 2002: 171.

²⁸¹ Akıntürk ve Ateş, 2022: 90 Kusur, hukuka aykırı neticeyi istemek veya bu neticeyi istememekle beraber, hukuka aykırılıktan kaçınmak için iradeyi kafi derecede yormamaktır; Kast, hukuka aykırı sonucu önceden görerek bu sonucun doğmasını istemektir; İhmal ise hukuka aykırı sonucun doğmasını istememekle birlikte, bu sonucun doğmaması için gerekli dikkat ve özeni göstermemektir; Güvel ve Güvel, 2018: 177; Ünan, 1998: 99.

²⁸² Ünan, 2017: 334.

²⁸³ Ulaş, 2002: 171.

²⁸⁴ Bozer 1981: 261.

²⁸⁵ Doğanay, 2004: 3532.

uzman bilirkişi raporu gerekli görülmüş ve kazanın etki neticesine göre hüküm kurulması gerektiği vurgulanmıştır.²⁸⁶

Zarar²⁸⁷, sigorta hukuku terminolojisinde malvarlığında meydana gelen azalma anlamında dolayısıyla zarar sigortaları içerisinde kullanılmaktadır.²⁸⁸ Ancak öznenin insan olduğu ve insan bedenine ilişkin teminatların söz konusu olduğu kaza sigortasında birebir zarar kavramının kullanılmaması çekincesine katılarak “sağlığın zedelenmesi” kavramının kullanılmasının yerinde olacağı görüşündeyiz.²⁸⁹ Kavramın, can sigortalarının tümüne yayılacak biçimde genişlemesi doktrinde karışıklık yaratması nedeniyle eleştirilen hükümlerin yeniden ele alınması ile zarar ve can sigortalarını ayıracak bir terminoloji oluşturabileceği kanaatindeyiz.²⁹⁰

Kaza sigortalarına ilişkin TTK m. 1507’de yer alan “sakatlık” ifadesi “engellilik” şeklinde değiştirilmiştir.²⁹¹ Ancak her ne kadar bu düzenleme kanun ölçeğinde yerine getirilse de sigorta genel şartları terminolojisine yansıtılmamıştır.

²⁸⁶ Yargıtay 4. HD., E. 2021/11950 K. 2022/8169 T. 2.6.2022, Açıklanan hukuki ve maddi vakıalar karşısında; öncelikle davacının kaza nedeniyle maluliyeti oluşup oluşmadığı ve varsa maluliyet oranının belirlenmesi için, davacının psikolojik tedavisine ilişkin tüm tedavi evrakları da dosya arasına alındıktan sonra muayenesi yapılarak, en yakın üniversite hastanesinin adli tıp ana bilim dalı başkanlığından, (davacıda travma sonrası stres bozukluğu rahatsızlığının da bulunduğu dikkate alınarak içinde psikiyatri uzmanının da yer aldığı heyetten) kaza tarihinde yürürlükte bulunan Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik ve ekindeki cetvellere göre, kazadan sonra oluştuğu belirtilen psikolojik rahatsızlıkların kaza ile illiyet bağının olup olmadığı, maluliyet oranına etki edip etmediği, psikolojik rahatsızlığın ömür boyu sürüp sürmeyeceği hususları dikkate alınarak maluliyet oranının tespit edilmesi, daha sonra bir meblağ sigortası olan ferdi kaza sigortacısı olan davalının sorumluluğunun, tespit edilen sakatlık oranı ve Genel Şartlar’a ekli cetvellere göre konusunda uzman bir Doktor Bilirkişi marifetiyle tespitinden sonra karar verilmesi gerekirken, tüm bu hususlar irdelenmeden alınan rapor dikkate alınarak karar verilmesi hatalı olup kararın bozulması gerekmiştir.

²⁸⁷ Oğuzman ve Öz, 2020: 39 zarar bir kimsenin malvarlığında rızası dışında meydana gelen azalmazdır.

²⁸⁸ Kender 2016: 165.

²⁸⁹ Akgün, 2016: 97 “Sağlık zedelenmesi” kavramı esasen FKSGŞ’de “cismani zarar” olarak yer almaktadır. Ancak cismani zarar kavramının, kaza sonucu gerçekleşebilecek ruhsal yaralanmaları kapsamadığı düşüncesindeyiz. Bu husus Türk doktrininde hiç tartışılmamış, genel şartlarda yer aldığı şekilde kullanılagelmiştir. Alman hukukunda ise bu husus “sağlık zararı” / “sağlığın kaybı” anlamlarına gelen “Gesundheitsschädigung” kavramı ile ifade ediliyor. Görüleceği üzere, Türk hukukunda cisim yani beden üzerinde durulurken, Alman hukukunda kişinin sağlığı öne çıkıyor. Sağlık kavramı hem fiziki yaralanma hem de ruhsal yaralanmayı içerdiğinden, çalışmada bu kavram kullanılmıştır. Bir diğer husus olan “zarar” kavramının ise; sigorta hukuku açısından zararın, mal varlığında, irade dışı olarak ortaya çıkan kötüleşmeyi ifade etmesi, halbuki kaza sigortasındaki süjenin bir kişi, bir insan olması dolayısıyla kullanılmasından kaçınılmıştır. Tüm bu gerekçelerle, kaza kavramının bu unsurunun en iyi “sağlığın zedelenmesi” ifadesiyle karşılanacağı düşünüldükçe, çalışmada bu şekilde kullanılmıştır.

²⁹⁰ Oğuzman ve Öz, 2020: 93-94 TBK 54. maddesinde bedensel zarar değişimi kullanılmışsa da, beden bütünlüğünün ihlali halinde zarar ifadesiyle, bu ihlal nedeniyle mağdurun malvarlığında meydana gelen azalma kastedilmektedir.

²⁹¹ 25/4/2013 tarihli ve 6462 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle, bu fıkra da yer alan “sakatlık” ibareleri “engellilik” şeklinde değiştirilmiştir.

2.2.2.3. Kaza ve İlliyet Bağı

Genel Şartlar'da yer alan tanımdan anlaşılacağı üzere kaza kavramı olayın kendisidir, bedende oluşan etki ise bu kazanın neticesidir.²⁹² Kaza; düşme, kayma, sıkışma gibi irade dışı fiillerin kendisidir. Kaza kavramı değerlendirilirken heyecan, tecrübesizlik, yorgunluk gibi unsurların önemi bulunmamaktadır. Kazanın bedende oluşturduğu etki neticesinde kişinin ölmesi, engelli kalması gibi olgular ise kazanın sonuçlardır.²⁹³ Sigortanın himayesi; salt yukarıda unsurları verilen kazanın oluşması değil, oluşan kazanın neticesine yöneliktir. Dolayısıyla himayeden söz edebilmek için hem olayın gerçekleşmesi hem de olayın neticesinin bedende etki bırakması gerekmektedir. Bu nedenle olay ve netice arasında illiyet bağının kurulması gerekmektedir.²⁹⁴

Hayatta gerçekleşen olaylar hep bir öncekinin sonucuna ilişkin olduğundan illiyet bağının da bir noktada sınırlandırılması gerekmektedir. Adil bir sonuca ulaşmak için yapılan bu sınırlama sonucu da uygun illiyet bağı kavramı oluşmuştur. Buna göre hayat deneyimleri ve olayların olağan akışında en elverişli olan sebep ile illiyet bağı kurulmalıdır.²⁹⁵

Nitekim bu bağın tespiti bazen hayli zorlaşabilir. Örneğin var olan bir durumun ağırlaşması ihtimalinde kazanın sebep olduğu etkinin tespiti güçleşebilmektedir ya da aniden gerçekleşen kazanın insan vücudunda o an bir zarar oluşturması mutlak olarak beklenemeyeceğinden, bu zararın kazadan bir süre sonra ortaya çıkması etkinin tespitini ve ispatını hayli güçleştirebilmektedir. Bu hususta tıp bilimi yöntemleri ile zarar ve olay arasında illiyet bağı kuruldukça, sigorta teminatı açısından herhangi bir değişiklik söz konusu olmamaktadır.²⁹⁶

Sigortacının teminat kapsamındaki sorumluluğundan bahsedebilmek için, istenmeyen neticenin sigortacının üstlendiği riziko nedeniyle oluştuğunun tespit edilebilmesi gerekmektedir. Nitekim merdivenlerden düşmesinin ardından beyin kanaması nedeniyle vefat eden kaza sigortalı şahsa ilişkin Yargıtay kararında illiyet bağının kurulup kurulmadığının ayrıca bilirkişi vasıtasıyla tespit edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.²⁹⁷

²⁹² Bozer 1981: 261.

²⁹³ Ünan, 2017: 333.

²⁹⁴ Doğanay, 2004: 3532.

²⁹⁵ Oğuzman ve Öz, 2020: 45 Mantıki nedenselliğin adil olmayan sonuçları önlemek için uygun nedensellik bağı benimsenmiştir.; Ünan, 2016: 101.

²⁹⁶ Ulaş, 2002: 171.

²⁹⁷ Yargıtay 17. HD., E. 2016/11139 K. 2017/6388 T. 5.6.2017, Ferdi kaza sigortası ile sigorta teminatı altına alınan muris...'nın, 18.01.2015 tarihinde merdivenden düştüğü, kaldırıldığı ... Devlet Hastanesinde 19.01.2015 tarihinde vefat ettiği, hasta dosyasında; kafa birden fazla yaralanmaları, travmatik subaraknoid kanama geçirdiğinin belirtildiği, hastane tarafından düzenlenen ölüm belgesinde ise, ölüm şeklinin bulaşıcı olmayan hastalık (doğal ölüm), ölüm nedeninin doğrudan ölüme sebep olan hastalık veya durum (subdural hematom) Subdural hemoraji (akut) (travmatik olmayan), otopsi yapılmadı ifadelerinin yer aldığı, Sigorta Tahkim Komisyonu Uyuşmazlık Hakem Heyeti'nin 18.02.2016 tarihli kararında: "...sigortalının birtakım nörolojik problemleri olmakla beraber, hastane kayıtlarında da belirtildiği üzere, ölüm olayı merdivenden düşmeye bağlı

2.2.2.4. Kaza Sayılan Haller

Kanunda kaza tanımının yer almaması nedeniyle Genel Şartlar'da tanımlanan kaza somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Genel Şartlarda kaza tanımının hemen ardından bazı durumların özellikle kaza olduğu belirtilmiştir. Bunun nedeni yukarıda açıklamaya çalıştığımız kazanın unsurlarının yorumlanmasında uyumsuzluk yaşanma ihtimali göz önüne alınarak, aşağıdaki hallerin açıkça kaza kapsamı içerisinde olduğu belirtilmiştir. Bunlar:

- Birdenbire ve Beklenmeyen Bir Şekilde Ortaya Çıkan Gazların Solunması
- Yanık ve Ani Bir Hareket Neticesinde Adale ve Sinirlerin İncinmesi, Burkulması ve Kopması

2.2.2.5. Himayenin Dışında Kalan Haller

Yukarıda belirtildiği üzere Koltuk Sigortası “All risks” esasına göre yapılan sigorta olduğundan himayenin kapsamı esasen özellikle himaye kapsamı dışında bırakılan rizikolar belirtilerek çizilebilir. Aksi halde sigortacı “ana riziko” kaynaklı bütün sonuçlardan sorumlu olacaktır.²⁹⁸ Bu nedenle himaye kapsamını belirtebilmek için kapsam dışı haller açıkça sözleşme metnine yansıtılmalıdır.

Himayenin sınırlandırılmasına ilişkin klostlar açık, anlaşılır ve kapsamının şüphey mahal vermeyecek biçimde çizilmiş olması gerekirken aynı zamanda sigortanın amacına aykırı şekilde sözleşmenin içeri boşaltan genişlikte düzenlenmemelidir. Genel muafiyet hemen hemen her sigorta için geçerli olan hususlarken; özel muafiyet o sigorta türüne özgü sınırlandırma ölçütleridir. Doğrudan muafiyet ise himaye kapsamına girmeyen rizikoların tek tek sayıldığı muafiyet ayrımı iken; dolaylı muafiyet riziko kavramının içeriğinin belirlendiği ve bu kavrama dâhil olmayan hususlar yönünden himayenin sınırlandığı ayrımdır.²⁹⁹

Buna göre Genel Şartlar'da genel muafiyet, sigorta himayesine dâhil olmayan haller başlığı altında sayılırken; özel muafiyet ise kaza sayılmayan haller başlığı altında doğrudan sayılarak himaye dışı bırakılmıştır.

olarak kafa birden fazla yaralanması ve bunun sonucunda travmatik subaraknoid kanama neticesinde meydana geldiği, diğer ifade ile müteveffanın çeşitli hastalıkları olsa da ölümün yakın sebebinin kaza olarak nitelendirilecek merdivenden düşmeye bağlı olması dolayısıyla ferdi kaza sigorta teminat kapsamına girdiği, nitekim merdivenden düşme olayı olmasa belki de sigortalı mevcut hastalıkları olmasına rağmen daha bir müddet yaşayacak olup, ölümün 19.01.2015 tarihinde vuku bulmasındaki yakın sebep ani ve harici bir etki olarak tanımlanabilecek merdivenden düşme olayı olduğundan...” gerekçesi ile başvurunun kabulü ile başvuranlara 242.000 TL. tazminat ödenmesine karar verildiği, Hakem Heyetinin kararına davalı vekilinin itirazı üzerine İtiraz Hakem Heyetince “..heyetimizde oluşan kanaate göre kazayla vefat arasında sebep-sonuç ilişkisi kurulmuş bulunduğundan itiraz edenin işbu itiraz sebebine itibar edilememiştir...” gerekçesi ile itirazın reddedildiği anlaşılmaktadır. Hakem Heyeti tarafından, davalı ... şirketi vekilinin itirazları da gözetilerek uzman bilirkişi kurulundan rapor alınmadan eksik inceleme ile karar verilmesi, isabetli bulunmamıştır.

²⁹⁸ Ünan, 2016: 91.

²⁹⁹ Omağ, 2019: 345-346.

2.2.2.5.1. Kaza Sayılmayan Haller

Kaza tanımı kapsamında değerlendirilmeyen ve dolayısıyla himaye kapsamına dâhil edilmeyen istisnaların tereddüt oluşmayacak şekilde açık ve net düzenlenmesi gerekmektedir.³⁰⁰ Genel Şartlar'ın lafzından da bu hususa önem verildiği açıkça kendini göstermektedir. Kaza sayılmayan haller belirlenirken olaylara belirli nitelikler eklenmiştir. Örneğin: hastalık hali için her türlü oluşu, intihar vakası için akıl ve ruh durumuna bakılmaksızın gibi. Buradaki amaç uyumsuzlukların ve belirsizliğin önüne geçmektir. Zira akıl sağlığı yerinde olmayanın iradesinden bahsedilemeyeceği³⁰¹ için kaza kapsamında irade dışılık unsurunun sağlandığı pekâlâ iddia edilebilecektir. Ancak açıkça düzenlenmesi sebebiyle intihar vakasının tümüyle himaye kapsamı dışında olduğu söylenebilir durumdadır.

Buna göre Genel Şartlar'da kaza olarak değerlendirilmeyen haller sayma suretiyle açıklanmıştır. Buna göre:

- Her türlü hastalıklı hal,
- Sigortanın kapsamına giren bir kaza neticesinde meydana gelmediği takdirde, sıcaklık, donma, güneş çarpması ve tıkanıklık gibi tesirler,
- Akıl ve ruh durumuna bakılmaksızın intihar veya intihara teşebbüs,
- Belirgin sarhoşluk, uyuşturucu ve zararlı madde kullanımı,
- Sigortanın kapsamına giren bir kazanın gerektirmediği cerrahi müdahale ve her türlü ıshın tedavisi ile ilaç kullanımı neticesinde meydana gelen ve sigortalının bedensel bir sakatlığa maruz kalmasına veya ölmesine sebebiyet veren olaylar, kaza kavramı içerisinde değerlendirilmezler.

2.2.2.5.2. Sigorta Himayesine Dâhil Olmayan Haller

Poliçede belirlenen riziko kapsamında değerlendirilebilecek nitelikte olmasına rağmen bazı haller sigorta himayesi dışında bırakılır. Önceden belirlenmiş şartların gerçekleşmesi durumunda bir sigortasızlık halinin meydana geleceği hallerdir. Düzenlemenin amacı sürdürülebilir bir sigortacılık sisteminin gereğidir.³⁰²

- Savaş, her türlü savaş olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, çarpışma, (savaş ilan edilmiş olsun, olmasın) iç savaş, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği sıkı yönetim ve askeri hareketler,
- Grevlere, lokavt edilmiş işçi hareketlerine, halk hareketlerine, kavgalara katılma,

³⁰⁰ Ayli, 1993: 45.

³⁰¹ Öztan/Gürpınar, 2022: 263-266.

³⁰² Omağ, 2019: 336.

- 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar, terör ve buna bağlı sabotaj eylemlerinde bulunanların talepleri, aracın terörist eylemlerde kullanıldığını veya kullanılacağını bilerek araca binen kişilerin zarara uğramaları nedeniyle ileri sürecekleri talepler,
- Nükleer, biyolojik ve kimyasal rizikoların ve bunların gerektirdiği sıkı yönetim ve askeri tedbirler,
- Cürüm ve cinayet işlemek veya bunlara teşebbüs,
- Tehlikede bulunan kişiler ve malları kurtarma durumu hariç, sigortalının kendisini bile bile ağır tehlikeye maruz bırakacak hareketlerde bulunması,
- Çalınma veya gaspedilme olayında taşıtın çalındığını veya gaspedildiğini bilerek taşıta binme.
- Suda boğulmalar, sigortanın kapsamına giren bir kaza neticesinde meydana gelmediği takdirde, sigorta kapsamı dışındadır.

2.3. Sigortalanan Kişiler Yönünden Himayenin Kapsamı

Günümüzde başkasının ölmesi veya engelli kalması halinde sigortacının ödeme yapmasını teminat altına alan can sigortası türleri oldukça yaygın kullanılmaktadır. İşveren tarafından yaptırılan grup hayat veya grup kaza sigortası, eşlerin birbirlerine yaptığı hayat sigortası, araç işletenin sefer sırasında araçta bulunan kişilere yaptırdığı koltuk sigortası sıkça tercih edilen sigorta türleridir.³⁰³ Kaza sigortaları sigorta ettirenin bizzat kendisi için sigorta yaptırılabilirdiği gibi bir veya daha fazla kişi lehine de yaptırılabilir. Nitekim Koltuk Sigortası sigorta ettiren tarafından başkalarının uğrayacağı kazalara karşı yapılabilmesinin dayanağı TTK m. 1509 gereği kaza sigortasının başkasının uğrayabileceği kazalara karşı yapılabilmesidir.

Genel Şartlar A.1 maddesinde söz konusu kişileri, taşımacılık faaliyeti yürütenlerin yani sigorta ettirenlerin yapacağı sigorta sözleşmesinde “yurtiçi ve uluslararası yolcu taşımacılığı kapsamında seyahat eden yolcuları, sürücüleri ve yardımcıları” olarak belirlemiştir. Bu durumda sigortadan faydalanacak kişilerin adlarının gösterilmesine gerek yoktur. Riziko gerçekleştiğinde objektif olarak faaliyet içerisinde ve belirlenebilir durumda olduklarından poliçede yolcu, sürücü, muavin gibi niteliklerin yazılması yeterlidir.³⁰⁴ Ancak bu sıfatların sigorta sözleşmesi yapılan araçla ilgili olması gerekir, araç dışındaki kişiler bu sigortadan

³⁰³ Ünan, 2017: 342.

³⁰⁴ Çeker, 2016: 338.

yararlanamazlar. Yargıtay konuya ilişkin kararında yolcu sıfatının, sigorta sözleşmesi yapan araçta yolcu olmakla kazanıldığına yönelik hüküm kurmuştur.³⁰⁵ Örneğin iki yolcu otobüsünün karıştığı bir kazada sağlığı zedelenenler, yolcusu olduğu otobüs firmasının sigorta ettiren sıfatında bulunduğu sigorta sözleşmesinin himayesinden yararlanabilir.

2.3.1. Sigortalı

Kazaya karşı sigorta, sigorta ettirenin uğrayacağı kazalara karşı yapıldığından sigorta ettiren ve sigortalı sıfatları iç içe geçer. Koltuk Sigortası özelinde üçüncü kişi yararına yapılan, başkasının hesabına bir sözleşme söz konusu olduğundan sigortalı ve sigorta ettiren sıfatları farklı kişilerdir.³⁰⁶ Sigorta ettiren ve sigortalı kavramları zaman zaman aynı kişide birleşse de birbirinden tamamen farklı kavramlardır. Sigorta ettiren sigorta sözleşmesinin bir tarafı ve prim borcunu yerine getirme yükümlüsü olurken; sigortalı rizikonun gerçekleşmesi ile birlikte sigortacıdan talep hakkına sahip olan kişidir.³⁰⁷ Bu sebeple kişi fiil ehliyeti olmasa dahi sigortalı olabilirken, sigorta ettirenin sözleşme tarafı olması nedeniyle fiil ehliyetine sahip olması gerekmektedir.³⁰⁸

Kazaya karşı sigorta başkasının uğrayabileceği kazalar için yapıldığında sigorta ettiren ve sigortalı sıfatları ayrışır.³⁰⁹ Koltuk Sigortası özelinde sigorta sözleşmesi tarafı sigorta ettiren tarafından kurulur ancak kurulduğu an sigortalı yoktur, ismen belli değildir. Koltuk Sigortası belirli (sözleşme yapıldığı sırada kimlikleri bilinen) kişiler lehine yapılmaz. Sigorta sözleşmesi kurulduğu sırada koltuğu ileride kimin işgal edeceği meçhuldür.³¹⁰ Yolculuk süresince rizikonun üzerinde gerçekleştiği yolcu, sürücü ve yardımcısı; rizikonun gerçekleştiği anda ancak sigortalı sıfatına sahip olabilirler.³¹¹

Sigortalı sigortadan yararlanan ve riziko gerçekleştiğinde talep hakkına sahip olan kişidir. SSBİY’de “üzerinde riziko gerçekleşme ihtimali olan kişiyi ifade eder” şeklinde tanımlanmıştır.

³⁰⁵ Yargıtay 11. HD., E. 2000/8500 K. 2000/9899 T. 11.12.2000, Davacılar vekili, murisin N1 plakalı araçta yolcu iken, davalı F1 Sigorta A.Ş.ne zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası yapılan bir kısım davalılara ait N2 plakalı araç ile çarpışma sonucunda öldüğü ileri sürülmektedir. Gerçekten de muris sigortalı araçta değil, diğer araçta yolcudur. Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları 1.maddesi gereğince teminat altına alınan husus, sigortalı araçta yolculuk yapan kişilerdir. Davacıların murisi diğer araçta yolcu olduğuna göre, zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası teminatı dışındadır. O halde, mahkemece, davalı F1 (F2) Sigorta A.Ş. hakkındaki davanın reddedilmesi gerekir iken, yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.

³⁰⁶ Ünan, 2016: 122 Başkası hesabına sigortada sözleşme sigorta ettiren tarafından kurulmakla birlikte, çıkarı koruma altına alınan ve sigorta sözleşmesinden yararlanacak olan kişi sigortalıdır.

³⁰⁷ Ülgen, 2016: 2837.

³⁰⁸ Çeker 2016: 63.

³⁰⁹ Eriş 2022: 24.

³¹⁰ Ünan, 2017: 352.

³¹¹ Gökcen, 2018: 663; Ulaş, 2002: 245.

Ezcümle Koltuk Sigortası Sözleşmesi sigorta ettiren ve sigortacı arasında düzenlenen iki tarafa borç doğuran bir sözleşmedir. Ancak bu sözleşmedeki sigorta ettiren, tarafı bulunduğu bir diğer sözleşme olan taşıma sözleşmesinin diğer tarafı ve ifa yardımcılarının³¹² lehine Koltuk Sigortası Sözleşmesi kurmaktadır. Bir başka deyişle sigorta ettiren taşıma borcunu yerine getirirken taşıma faaliyeti öznelere lehine sigorta yapmaktadır.³¹³ Lehine Koltuk Sigortası Sözleşmesi kurulan taraflar ise seyahat eden yolcular, sürücüler ve sürücü yardımcıları olmakta³¹⁴ ve sigortacılık terminolojisine göre riziko onların bünyesinde gerçekleştiğinden ve sigorta ettiren ile aralarında yaşamlarına ilişkin bir menfaat unsuru bulunmadığından lehtar sıfatı kapsamına; riziko sonrası sigortacıya doğrudan talep hakları bulunduğundan riziko şahsı kavramına dâhil değildirler. Bu kişiler sigorta hukuku terminolojisi gereği riziko sonrası talep hakları bulunan sigortalı kişilerdir.³¹⁵

Nitekim Koltuk Sigortası Sözleşmesi sigorta ettiren ve sigortalıların aynı kişide toplanmadığı bir sigorta türüdür. Genel Şartlar gereği riziko sonrası talep hakları bulunan kişilere sigortalı deyimini kullanmayı tercih etmiştir. Sigortalı sıfatına sahip olabilecek kişiler ise yolcular, sürücüler ve yardımcılardır.

2.3.2. Yolcular

TTK tanımlarında yolcu, taşıtı kullanan sürücü ile hizmetliler dışında taşıtta bulunan kişiler olarak tanımlanmaktadır.³¹⁶ TTK m. 850 gereğince ticari bir işletme faaliyeti olarak yürütülen yolcu taşıma sözleşmesinde işletme, varış noktasına³¹⁷ yolcuyu götürmeyi borçlanırken, yolcu da taşıma ücretini ödemeyi borçlanır. Taşıma sözleşmesinin yazılı ispat³¹⁸ aracı niteliğindeki belgeye bilet denir.³¹⁹

³¹² Oğuzman ve Öz, 2019: 441 Yardımcı kişi (muavin şahıs) kavramının kapsamına borcun ifasına yardım eden kimseler girdiği gibi borcun ifasını tamamen bıraktığı kişiler de girer.

³¹³ Ulaş, 2002: 245.

³¹⁴ Gökcan 2018: 663.

³¹⁵ Yargıtay 11. HD., E. 2003/8714 K. 2003/10119 T. 30.10.2003, Zorunlu Koltuk Sigortasında, sigorta ettiren ile riziko şahsı arasında bu tür menfaat ilişkisi olmadığı gibi, rizikonun oluşmasında sigortadan menfaati bulunan kişilerin bir etkisinin bulunması da mümkün bulunmadığına göre, bu tür sigortada TTK.nun 1321/2 nci maddesi hükmünün uygulanması mümkün olmadığından ve dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davalı sigorta vekilinin yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddi ile hükmün onanması gerekmiştir.

³¹⁶ Gökcan 2018: 419 Tanımdan hareketle kaza anında araçta bulunabilecek olan taşıyanı da yolcu kapsamı nedeniyle hatalı bulunmuş ve taşıyanın yolcu kabul edilmemesi belirtilmiştir.

³¹⁷ KTK, Tanımlar Madde 3 Varış noktası: Yolcu bileti veya taşıma senedinde gösterilen, yolcu veya eşyanın götürülmek istendiği yer... ifade eder.

³¹⁸ Atalı ve Ermenek, 2023: 245 Bir iddianın doğru olup olmama hususunda hakimi inandırma faaliyetine ispat denir.; Pekcanitez vd., 2021: 331.

³¹⁹ Can, 1991: 101.

TTK m. 914 gereği ticari işletme işleten taşıyıcı, yolcuyu rahat ve sağlıklı olarak varış noktasına götürmeli, bunu sağlamak için gerekli tüm önlemleri almalı³²⁰; aksine bir husus gerçekleştiğinde ise kaza ve ölüm halleri de dâhil olmak üzere ortaya çıkan zararı kurtuluş kanıtı sunmadığı sürece tazmin etmelidir.

Taşıma sözleşmesinin yolcu sıfatlı tarafı, Koltuk Sigortası Sözleşmesi'nde yolcu sıfatını korumakla birlikte aynı zamanda sigorta sözleşmesi açısından da sigortalı sıfatını kazanmaktadır.

Tanımdan ve mahiyetten yola çıkılarak biletli ve taşıma sözleşmesi tarafının yolcu olacağına kuşku yoktur. Ancak taşıtta hatır taşıması ve biletsiz kişi olması durumunda kişinin yolcu olup olmadığı tartışmaya açık bir konudur. KTK'ye göre yolcu bileti, yolcunun taşınması yükümlülüğünü içeren, yönetmelikte öngörülen şekil ve şartları ihtiva eden ve yolcuya verilmesi zorunlu belgeyi ifade eder. Kanun m. 6'da ise yolcu taşımalarının biletsiz veya sözleşmesiz yapılamayacağı düzenlenmiştir. Buna göre bilet taşıma sözleşmesini ispat eden yazılı bir delildir.³²¹ Dolayısıyla taşıma sözleşmesinin zorunlu bir unsuru değildir.

2.3.2.1. Yolcu Sayılanlar

Taşıma sözleşmesinin kurulabilmesi için ücret esaslı bir unsur olsa da küçükler için yaşa bağlı olarak indirim ve ücretsiz taşıma söz konusu olabilmektedir. KTY m.56 (10) "12 yaşın altındaki çocuklar için bilet ücreti geçerli ücret tarifesi üzerinden %30 indirimli düzenlenir. Ancak, 6 yaşın altındaki çocuklar ücret alınmadan kucakta seyahat edebilirler" düzenlemesi gereği altı yaş altı küçüklerin riziko sonrası yolcu sayılması gerekmektedir. Ücret alınmaması veyahut bilet kesilmemesi, riziko sonrası talep hakları için engel teşkil eden bir husus olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir.

KTY'de bilete ilişkin yer alan 36.maddesinin 7.bendinde ise; "Yetki belgesi sahipleri her seferde en fazla, 1 yolcu ile bu seyahatte görevli olmayan 2 personeli bilet keserek ücretsiz taşıyabilirler" düzenlemesi getirilmiştir. Mevzuatımızdaki bu düzenlemelerden hareketle araç içerisinde bulunacak kişilerin ücretsiz taşınmalar dahi bilet kesilerek kayıt altına alınması amaçlandığı söylenebilir. Dolayısıyla bu noktada bir ihlalin söz konusu olması durumunda sigorta ettirenin yani taşımacının sorumluluğu gündeme gelecektir.³²²

Benzer şekilde kasıtlı olarak biletsiz yolcu taşınması (kaçak yolcu) taşınması hallerinde de kişinin yolcu sıfatının Koltuk Sigortası yönünden etkilenmemesi, riziko sonrası mevzuata aykırı bu davranış nedeniyle sigorta ettirene rücu hakkının gündeme gelmesi gerekmektedir.

³²⁰ Görçün, 2010: 356.

³²¹ Ayli, 1993: 37.

³²² Çelik, 2019: 335 vd.

2.3.3. Sürücüler

Trafik Kanunu m. 3'te sürücü, karayolunda motorlu veya motorsuz bir aracı veya taşıtı sevk ve idare eden kişi olarak tanımlanmıştır. Sigorta ettirenin faaliyeti gerçekleştirmek için sahip olduğu yetki belgelerinin yanı sıra faaliyeti fiili olarak yerine getiren sürücülerin de yetkilendirilmesi söz konusudur. Nitekim KTK m. 5'te bu husus şu şekilde belirtilmiştir: Karayoluyla yük ve yolcu taşımacılığı faaliyetlerinde kullanılan ticari araçlarda çalışan şoförlerin, sürücü mesleki yeterlilik belgesi almaları zorunludur. Nitekim bu yeterlilik nitelik ve şartlar KTY'de ve Mesleki Yeterlilik Eğitimi Yönetmeliğinde³²³ ayrıntısıyla düzenlenmiştir.

2.3.3.1. Sürücülerin Koltuk Sigortasından Yararlanma Koşulları

Yolculara benzer şekilde sürücü ve yardımcılarının sigortadan yararlanması için poliçede isminin bulunması gerekmez, sayısal olarak belirtilmesi himaye kapsamında değerlendirilmesi için yeterli bir koşuldur.

Kazanın unsurlarında belirtildiği üzere kazalar, niteliği gereği dikkatsiz ve özensiz davranışlar sonucu ortaya çıkabilir. Bu hususun sigorta himayesi kapsamında değerlendirilmemesi sigortanın içinin boşaltılması anlamına da geleceğinden; kazada sürücünün kusurlu olması, sigortadan yararlanmasına engel teşkil etmemelidir. Kazanın oluşturulması için kasıt ve kasıt derecesinde ağır kusur halleri hariç olmak üzere sürücü kusurlu olsa dahi sigorta himayesi altındadır.³²⁴ Yargıtay yorumu da Genel Şartlar'da taşımacıya rücu hallerinin düzenlendiği, taşımacı ve yardımcı kişilerin kazada kusurlu olmasının rücu olmasının yeterli olmadığı ayrıca kasıt ve ağır kusur hallerinin aranması gerektiği yönündedir.³²⁵

³²³ RG. 03.09.2004/25572 Kurum: Ulaştırma Bakanlığı Yürürlüğe Giriş Tarihi: 03.09.2004 Son Değişiklik Tarihi: 15.01.2019 Karayolu Taşımacılık Faaliyetleri Mesleki Yeterlilik Eğitimi Yönetmeliği.

³²⁴ Çelik, 2019: 338.

³²⁵ Yargıtay 17. HD., E. 2013/7159 K. 2014/19484 T. 25.12.2014, Mahkemece, iddia, savunma ve toplanan kanıtlara göre; ZKFKS Genel Şartları A.7. maddesi sigorta ettirenin rücusunu düzenleyen hükümlere göre, dava konusu olan kazada sigortacının sigortalısına karşı rücu haklarının doğması için sigortalı aracın münhasıran yani sadece mevzuatın gerektirdiği teknik şartlara uygun olmaması, nitelikli şoför ve personeli olmadan sefere çıkarılması, güzergah mesafesinin dikkate alınarak yeteri kadar sürücü bulundurulmaması nedenlerinden biri ile kazanın meydana gelmesi gerekip dava konusu kazada ise yaya ...'nın vefatının münhasıran poliçe şartında sayılmış nedenlerden birinden dolayı meydana gelmediği, olayda kazanın davalıya ait araç sürücüsünün asli kusurlu, diğer araç sürücüsü ile ölenin tali kusurlu hareketleri sonucu meydana geldiği, yine genel şartların A.7. maddesinde tazminatı gerektiren olayın sigorta ettirenin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kasti bir hareketi veya ağır kusuru sonucunda meydana gelmesinin hükme bağlandığı, kesinleşen ceza dosyasına göre davalıya ait araç sürücüsünün kasıtlı bir hareketinin söz konusu olmayıp ağır kusurunun da bulunmadığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiş; hüküm, davacı ... Sigorta A.Ş. vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde, dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre davacı ...Sigorta ...vekilinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddiyle usul ve yasaya uygun bulunan hükmün ONANMASINA karar verilmiştir.

2.3.4. Yardımcı Kişiler

Trafik Kanunu m. 3'te sürücü hariç taşıma hizmetlerinde süreli veya süresiz çalışan kişiler olarak tanımlanan hizmetli, sürücü yardımcısına eşdeğer bir kavram olarak kullanılmıştır. Sürücü yardımcıları hostes görevlisi, temizlik görevlisi, bagaj görevlisi olarak araçta yer alabilir.

Bu noktada hizmetli tanımı ile Trafik Kanunu ve yolcu tanımıyla KTK birlikte değerlendirildiğinde mevzuatta yeknesaklığın sağlandığı ancak bu hususta Genel Şartlar düzenlenirken gerekli özen gösterilmediği anlaşılmaktadır.

Sürücüler ve sürücü yardımcılarının poliçede ismen yer alıp belirtilmesine gerek yoktur, şayet birden fazla şoför var ve kaza anında aracı kullanmasa dahi görevli ise de kişilerin poliçede görevleriyle sayısal olarak yer alması yeterli olup, primin bu sayısal rakamlar üzerinden tahsil edilmiş olması ile kişiler sigorta himayesinden yararlanırlar.³²⁶

2.4. Teminat Çeşitleri

TTK m. 1507 ilk fıkrasına göre kaza sigortaları “sigortalının uğrayacağı kaza sonucu ölüm, geçici veya sürekli engellilik ya da iş göremezlik hâlleri için” teminat sağlarken TTK m. 1508 gereği de sigortacı “aksi kararlaştırılmamışsa, sigortalının yaptığı tedavi giderlerini de ödemekle yükümlüdür.” Kaza sigortalarına ilişkin düzenlenen bu kanun hükümlerine dayanarak oluşturulan Genel Şartlar ise bu teminat türlerinden ölüm, sakatlık ve tedavi giderleri için teminat sağlamaktadır. Genel Şartlar'da sırasıyla Ölüm Teminatı (m. A.3.1.), Sakatlık Teminatı (m. A.3.2.), Tedavi Giderleri Teminatı (m. A.3.3.) düzenlenmiştir.

Belirtmek gerekir ki 25/4/2013 tarihli ve 6462 sayılı Kanun³²⁷ 1 inci maddesiyle, Engelliler Hakkında Kanun'da³²⁸ yer alan “sakatlık” ibareleri “engellilik” şeklinde değiştirilmiştir. Ancak bu terminolojik düzenleme Genel Şartlar'a yansıtılmamıştır. Bu sebeple kanun koyucunun sonradan koyduğu iradenin yorum ilkelerinde öne çıkması ve normlar hiyerarşisi gereği, terminolojik yeknesaklık oluşturulması amacıyla çalışmamızda “sakatlık” ifadesinin yerine “engellilik” kullanılacaktır.

³²⁶ Gökcan, 2018: 663; Ulaş, 2002: 247.

³²⁷ RG. 03.05.2013/28636 Kanun No.: 6462, Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Yer Alan Engelli Bireylere Yönelik İbarelerin Değiştirilmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

³²⁸ Engelliler Hakkında Kanun, RG. 07.07.2005/25868 No.: 5378 Kabul Tarihi: 01.07.2005 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 07.07.2005 Son Değişiklik Tarihi: 19.09.2023.

2.4.1. Ölüm Teminatı

Hekimler tarafından ölüm; tam olarak dolaşımın, solunumun ve santral sinir sistemi işlevlerinin durması olarak tanımlanmaktadır. Bu durum doktrinde biyolojik ölüm olarak adlandırılmaktadır. Buna göre son nefesin verildiği ve kalbin son kez atışıyla ölüm gerçekleşir. Ancak kişinin ölümü ile ilgili ikinci bir görüş de beyin ölümü görüşüdür. Bu görüşe göre beyin vücudu yönetme yeteneğini geri dönülemeyecek bir biçimde kaybetmesidir. Yaşam destek cihazları ile vücudun çalıştırıldığı ancak beyin hücrelerinin hasara uğramadığı durumlarda ölüm meydana gelmiş sayılmaz.³²⁹ Günümüzde kabul edilen görüş beyin ölümüdür.³³⁰ Ölüm, hukuki sonuç doğuran tıbbi bir durumdur. Nitekim TMK ölümle ilgili tanım yapmamıştır ancak Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanun'da³³¹ ölüm kararının hekimlere bırakılmış olduğu; kanun koyucunun tıbbi ölüm ifadesini, hekimlerin kullandığı beyin ölümü kavramı ile eşdeğer anlamda kullandığı görülmektedir.³³² Mevzuat tümüyle değerlendirildiğinde kanun koyucunun ölüm vakasını tanımlamaktan özellikle kaçınıp bu hususu hekimlere bıraktığı, ölümden ziyade ölüme bağladığı sonuçları düzenleme iradesi gösterdiği anlaşılmaktadır. Doktrinde, kişinin hayata tekrar dönemeyeceğinin tıp bilimi yöntemlerine göre kesin olarak tespit edildiği hallerde ölümün gerçekleşmiş olacağı kabul edilmektedir.³³³

Ölüm teminatı can sigortası türlerinde teminat altına alınan bir rizikodur. Kişinin kaza sigortaları kapsamında gerçekleşen ölümünün diğer sigorta türlerinden ayırmak için uygulamada “kaza sonucu vefat” ifadesi kullanılırken, kazanın söz konusu olmadığı diğer ölümler için “eceliyle vefat” ifadesi kullanılmaktadır.³³⁴

2.4.1.1. Genel Şartlar Düzenlemesi

Sigortacının Koltuk Sigortası ile üstlendiği en büyük risk sigortalının ölümüdür. Genel Şartlar A.3.1 maddesinde ölüm teminatı şu şekilde düzenlenmiştir:

“Bu sigorta ile teminat altına alınan bir kaza, sigortalının kaza tarihinden itibaren iki yıl içinde ölümüne yol açtığı takdirde, teminatın tamamı, sigortalının yardımından mahrum kalan hak sahiplerine ödenir.”

³²⁹ Dural ve Ögüz, 2019: 23-24; Oğuzman vd., 2018: 17-20.

³³⁰ Helvacı, 2021: 34-35; Öztan, 2021: 63 vd.; Öztan ve Gürpınar, 2022: 237.

³³¹ RG. 03.06.1979/16655 No.: 2238 Kabul Tarihi: 29.05.1979 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 03.06.1979 Son Değişiklik Tarihi: 05.12.2018 Organ Ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması Ve Nakli Hakkında Kanun, Ölüm halinin saptanması: Madde 11 – (Değişik: 2/1/2014-6514/41 md.) Bu Kanunun uygulanması ile ilgili olarak tıbbi ölümün gerçekleştiğine, biri nörolog veya nöroşirürjiyen, biri de anesteziyoloji ve reanimasyon veya yoğun bakım uzmanından oluşan iki hekim tarafından kanıta dayalı tıp kurallarına uygun olarak oy birliği ile karar verilir.

³³² Özcengiz, 2023: 38.

³³³ Oğuzman vd., 2018: 20.

³³⁴ Ünan, 2017: 337.

Genel Şartlar m. A.3.1 uyarınca ölüm teminatının sigorta himayesinde değerlendirilebilmesi için ölümün yukarıda unsurları verilen kaza halleri sonucunda olması ve ölümün kaza tarihinden itibaren derhal veyahut iki yıl içerisinde gerçekleşmiş olması neticesinde sigorta bedelinin hak sahiplerine ödenmesi gerekmektedir.³³⁵ İki yılın sonrasında gerçekleşen ölüm sigorta teminatı dışında kalmaktadır.³³⁶ Ancak bu süre TTK m.1507’de bir yıl olarak düzenlenmiştir.

TTK’de yer alan koruyucu hüküm madde 1520’ye göre 1507. Maddenin ilk fıkrası emredicidir aksine sözleşme düzenlenemez. Ancak söz konusu süre maddenin ikinci fıkrasında yer aldığından sigortalı lehine olan ve sözleşme maddesi niteliğindeki Genel Şartlar düzenlemesinin uygulanmasında herhangi bir engel bulunmamaktadır.³³⁷

Koltuk Sigortasında sigortalı riziko ile birlikte belirlendiğinden lehtar tayini söz konusu değildir. TTK 1507/1 maddesinde yer alan “sigorta bedeli sigorta ettirene yahut onun tarafından belirlenmiş kişiye” ifadesinden mirasçıların da anlaşılması gerekmektedir.³³⁸ TTK 1494/2 hükmünde geçen “Ölüm rizikosuna karşı yapılan sigortalarda lehtar belirtilmemişse, sözleşmenin sigorta ettirenin mirasçıları lehine yapıldığı kabul olunur” ifadesi için Ünan:

“Kanımızca TTK 1494(2) hükmünü, (sigorta ettirenin değil) “sigortalının mirasçıları” olarak okumak, anlamak ve uygulamak lazımdır. Buna göre, başkasının ölümü olasılığı için yaptırılan sigortalarda sigorta ettirenin lehtar atamamış olduğu durumlarda, sigorta sözleşmesi “sigortalı yararına” yapılmış sayılmalı ve riziko gerçekleşince (sigortalı ölünce) sigortalının mirasçılarının hak sahibi olacağı çözümü benimsenmelidir.”³³⁹

Bu sebeple Genel Şartlar’da geçen “hak sahipleri” sigortalının mirasçıları³⁴⁰ olacaktır.³⁴¹ Zira lafzi anlamıyla söz konusu hükmün koltuk sigortasında uygulanabilirliği yoktur. Kaza sigortası da kendine özgü hükümler yerine, diğer sigorta türlerine ait hükümler konusuna göre kıyasen uygulandığından; söz konusu hükmün yorumunda boşluk³⁴² oluşmaktadır. Kanun koyucu gerekçesinde hükmün sigorta ettiren ile sigortalının aynı kişi

³³⁵ Bozer, 1981: 266; Metezade, 2001: 53.

³³⁶ Aral, 2001:75.

³³⁷ Caner, 2022: 1536.

³³⁸ Caner, 2022: 1536.

³³⁹ Ünan, 2017: 348.

³⁴⁰ Akıntürk ve Ateş, 2023: 329; Miras hukukuna ilişkin kavramlar için bkz. Öztan ve Gürpınar, 2022: 567-673 Mirasçı: mirasbırakanın ölümü ile mirasçı olma yoluyla murisin terekesinin kendisine intikal ettiği kişi, varis.

³⁴¹ Yargıtay 17. HD., E. 2012/8766 K. 2013/13563 T. 08.10.2013, Davacılar ...eşi, , ...babası olan M.A. zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası poliçesi düzenlenmeyen araçta Van İlinden Başkale İlçesine yolcu olarak gitmekte iken gerçekleşen kazada vefat ettiğini ileri sürerek 125.000 TL tazminatın davacıların miras payları oranında kaza tarihinden itibaren işleyecek avans faiziyle birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir. Açıklanan nedenlerle davacıların desteğinin şehirlerarası yolcu taşımacılığı yapan araç içinde yolcu olarak bulunduğu sırada meydana gelen trafik kazası sonucu vefat ettiği anlaşıldığından işin esasına girilerek davacının talebinin değerlendirilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile davanın reddi bozmayı gerektirmiştir.

³⁴² Boşluk ve boşluk sebepleri için bkz. Öztan/Gürpınar, 2022: 149 vd.

olması halini düzenlediğini belirtmiştir. Dolayısıyla sigorta ettirenin mirasçısı aynı zamanda sigortalının da mirasçısı olacağından sonuç olarak madde bu şekliyle düzenlenmiştir. Ancak sigorta ettiren ve sigortalının farklı olduğu ölüm rizikosuna ilişkin Koltuk Sigortası'nda lehtar atama mümkün olmadığı gibi, ölüm halinde hak sahibinin sigorta ettiren taşımacı olacağı sonucuna varmak anlamsızdır.

Koltuk Sigortası'nda zararın tazmini ilkesi bulunmaması nedeniyle destekten yoksun kalanların (destek tazminatında mirasçı olma şartı bulunmadığından³⁴³) sigorta bedelini talep hakları bulunmadığı gibi, mirasçılarının (hem destekten yoksun kalmış hem mirasçı sıfatı taşıyan) sigorta bedelini tahsil etmesi destek yoksun kalma tazminatı talep etmesine engel teşkil etmemekte ve alınan sigorta bedeli tazminat hesabında indirim konusu yapılamamaktadır.³⁴⁴ Mirasçılarının sigorta bedeli üzerinde miras payları oranında hakları bulunmaktadır.³⁴⁵

Ölümün teminat kapsamında sayılabilmesi için mutlaka kaza neticesi ile oluşmalı ve ölüm ve kaza arasında illiyet bağı kurulmalıdır.³⁴⁶ Ölüm rizikosunun kasten gerçekleştirilmesi halinde sigortacının sorumluluğu doğmayacaktır. Rizikonun gerçekleşmesine neden olan davranışın kasten gerçekleşmiş olması durumunda intihardan bahsedilebilir. Taksirli fiillerin ve olası kastla gerçekleştirilen davranışların intihar olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. İntihara ilişkin doğrudan kastın ispatı sigortacının üzerindedir. Özellikle trafik kazalarında intihar ile kazayı ayırt etmek zor olabilmektedir.³⁴⁷ Derhal ölüm noktasında kaza ile illiyet bağı görece daha kolay tespit edilebilse de yaralanmaya bağlı ölümlerde birçok faktör ölüme sebebiyet vermiş olabileceğinden tespiti zor olabilmektedir.³⁴⁸ Kaza sonrası sigortalının özensiz taşınması, sağlık kurumunda yanlış tıbbi tedavi illiyet bağının kesilmesine örnek olarak verilebilir.

³⁴³ Oğuzman ve Öz, 2020: Bir kişiye fiilen sürekli ve düzenli şekilde bakan, olayların akışına göre ona ileride bakması kuvvetle tahmin edilen kimse o kişinin desteğidir. Destek fiili duruma göre belirlenir. Aile bireyi, Kan hısımları, mirasçı olma şart değildir.

³⁴⁴ Yargıtay 11. HD., E. 2013/2624 K. 2014/10010 T. 29.5.2014, Otobüs zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası, can sigortası türlerindendir. Bir meblağ sigortası olması itibarıyla de ölüm halinde limit kadar olmak üzere maktu, yaralanma halinde ise yapılan tedavinin giderleri bakımından buna ilişkin limiti geçmemek üzere ve yapılan harcama kadar nispi, sürekli sakatlık halinde ise sakat kalma oranı ve sakatlığın derecesine göre limitin belli oranı üzerinden hesaplanan bir miktarın, tedavi gideri dışında sigorta bedeli olarak ödenmesini gerektirir. Dolayısıyla anılan sigortada bu yönlerin ispatlanması yeterli olup, gerçek zararın hesaplanmasına girilmeksizin, tespit edilecek miktarların aynen ödenmesi gerekmektedir. Açıklanan bu durumun bir sonucu olarak da otobüs zorunlu koltuk ferdi kaza sigorta poliçesinden tahsil edilen meblağdan, davacılar yararına hesaplanan destekten yoksun kalma zararının mahsubu mümkün değildir.

³⁴⁵ İstanbul BAM, 8. HD., E. 2018/907 K. 2020/42 T. 9.1.2020, kaza tarihi itibarıyla talep konusu Sigorta kolundaki teminat limitinin (100.000,00-TL'nin) ölenin mirasçılarının miras paylarına göre paylaştırılması gerekirken destek paylarına göre tazminata hükmedilmesinin hatalı olduğu ... yeniden karar verilmek üzere dosyanın mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

³⁴⁶ Özdamar ve Doğan 2020: 178.

³⁴⁷ Ünan 1998: 99.

³⁴⁸ Salaçin 1996: 32 vd.

Türkiye Sigorta Birliği (TSB) verilerine göre Koltuk Sigortası 01.01.2024-30.09.2024 tarih aralığında 170 ölüm vakasına ilişkin ödeme gerçekleştirmiştir.

Ödenen - Vefat Tazminat Tutarı			Ödenen - Vefat Eden Mağdur Sayısı			
Sigortalılara / 3. Sahıslara Tazminat Ödemeleri	Eksper Ödemeleri	Diğer Ödemeler (Masraf Ödemeleri)	Sigortalılara / 3. Sahıslara Tazminat Ödenen Mağdur Sayısı	Eksperlere Ödenen Mağdur Sayısı	Diğer Ödemeler (Masraf Ödemeleri) Mağdur Sayısı	Dönem İçi Ödeme Yapılan Toplam Vefat Eden Mağdur Sayısı
14.936.738	884	1.478.791	121	1	99	170

Tablo 2. 1 Ölüm Teminatı Ödenen Tutar ve Mağdur Sayıları

Kaynak: <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistik/motorlu-tasitlar-istatistikleri> (erişim tarihi: 01.12.2024)

2.4.1.2. Ölüm Sonucu Doğuran Durumlar

Ölüm rizikosunun gerçekleşmesi, kişinin ölümüne kesin gözle bakılmayı gerektiren durumlar içinde kaybolması veya ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun zamandan beri haber alınamayan bir kimsenin ölümü hakkında kuvvetli olasılık olması durumlarında da gerçekleşebilir. Kişinin ölüp ölmediği tıbbi açıdan vücudunun muayene edilmesi ile tespit edilebilir ancak öyle durumlar gerçekleşebilir ki kişinin vücudu bulunamaz. Hak sahipleri bu durumlarda yani cesedin bulunamadığı vakalarda doğrudan sigortacıya başvurma hakkı elde edemese de ölüm karanesi³⁴⁹ veya gaiplik³⁵⁰ ile ilgili genel kanunlar gereği işlem yaparak sigortacıdan sigorta bedelini talep edebilir hale gelebilir.³⁵¹

2.4.2. Engellilik Teminatı

Engellilik bir uzvun tamamen kaybı anlamına gelmektedir. Uzvun tamamen vücuttan ayrılması veya görevini yerine getiremediği durumlarda ortaya çıkar. Oranın

³⁴⁹ Detaylı koşul ve uygulamaları için bkz. Dural ve Ögüz, 2019: 26-27 Bir kimse, ölümüne kesin gözle bakılmayı gerektiren durumlar içinde kaybolursa, cesedi bulunamazsa o kimse gerçekten ölmüş sayılır. Bu duruma ölüm karanesi denir.; Helvacı, 2021: 36-37; Oğuzman vd., 2018: 25-27 Ölüm karanesi, ölüme bağlanan bütün hukukî sonuçların uygulanmasına sebep olur ancak kişinin ölmemesi veya başka bir tarihte öldüğü ispatlanabileceğinden niteliği itibarıyla bir âdi karinedir.; Öztan, 2021: 79; Öztan ve Gürpınar, 2022: 240.

³⁵⁰ Ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun zamandan beri haber alınamayan bir kimsenin ölümü hakkında kuvvetli olasılık varsa, hakları ölüme bağlı olanların başvurusu üzerine mahkeme bu kişinin gaipliğine karar verebilir. Detaylı koşul ve uygulamaları için bkz. Akıntürk ve Ateş, 2023: 115 vd.; Dural ve Ögüz, 2019: 28 vd.; Helvacı, 2021: 38-40; Oğuzman vd., 2018: 28 vd.; Öztan, 2021: 83-96; Öztan ve Gürpınar, 2022: 242 vd.

³⁵¹ Ulaş, 2002: 51; Ünan, 1998: 98.

belirlenmesinde riziko şahsının meslek ve sanatı dikkate alınmamakta, Genel Şartlar'da belirtilen cetvele göre sakatlık teminatı oranlanarak ödenmektedir. Cetvelde sayılmayan bir engellilik söz konusu olduğunda kıyas yoluyla belirlenmektedir. Kaza öncesi nedenlerle sakatlıklarda sigortacının sorumluluğu yoktur ancak var olan sakatlığın kaza ile oluşan sakatlığı arttırması halinde sigortacının artan oran kadar sorumluluğu bulunmaktadır. Aynı kaza vesilesiyle sigorta kapsamında birden çok sakatlığın söz konusu olduğu durumlarda ödenebilecek bedel sigorta bedeli ile sınırlıdır.³⁵²

Koltuk sigortasının işlevi beden bütünlüğünün yitirilmesi, organ kaybı ve organ zayıflaması ya da bedende kalıcı iz kalması durumunda sigortalılara himaye sağlamaktır.

2.4.2.1. Genel Şartlar Düzenlemesi

Genel Şartlar A.3.2 maddesinde sakatlık teminatı şu şekilde düzenlenmiştir:

“Bu sigorta ile teminat altına alınan bir kaza, sigortalının kaza tarihinden itibaren iki yıl içinde sakatlığına yol açtığı takdirde, tıbbi tedavinin sona ermesi ve sakatlığın kesin olarak tespiti sonucunda, sakatlık tazminatı aşağıda belirtilen oranlar dâhilinde kendisine ödenir.”

Düzenlemeye göre sigortalı rizikonun gerçekleşmesi ile birlikte kaza nedeniyle iki yıl içerisinde tedavinin sonlanmasına rağmen sürekli olarak sakat kaldığı kesinleştiği takdirde teminata dâhil olacaktır. Özel Şart ile iki yıllık sürenin kısaltılması mümkün değildir. Sigorta ile teminat altına alınan kaza sonucu sigortalı iyileşmeyecek bir şekilde sakatlanmış ise sürekli daimi maluliyet rizikosu gerçekleşmiş olur. Böylece Genel Şartlar'da sakatlık teminatı başlığı altında belirtilen organ ve oran dikkate alınarak sigortalıya sigorta bedeli ödemesi yapılır.³⁵³

TTK 1507/1 düzenlemesinde bir yıllık sürenin yalnız ölüm teminatı için geçerli olduğu ve diğer teminatlar için süre kısıtlamasının bulunmadığına ilişkin görüşler de bulunmaktadır. Kanun lafzından çıkan anlam nedeniyle genel şartların kanuna aykırı olamayacağından hareketle ihtilafa ilişkin zamanaşımı sürelerinin geçerli olması gerektiği savunulmuştur.³⁵⁴

2.4.2.2. Engellilik Teminat Oranları

	Teminatın % si
İki gözün tamamen kaybı	100
İki kolun veya iki elin tamamen kaybı	100
İki bacağın veya iki ayağın tamamen kaybı	100

³⁵² Ünan, 1998: 108.

³⁵³ Ulaş, 2002: 177.

³⁵⁴ Caner, 2022: 1539.

Bir kol veya bir el ile beraber bir bacağın veya bir ayağın tamamen kaybı	100	
Genel felç	100	
Şifa bulmaz akli denge bozukluğu	100	
	Sağ	Sol
Kolun veya elin tamamen kaybı	60	50
Omuz hareketinin tamamen kaybı	25	20
Dirsek hareketinin tamamen kaybı	20	15
Bilek hareketinin tamamen kaybı	20	15
Baş parmak ile işaret parmağının tamamen kaybı	30	25
Baş parmak ile beraber işaret parmağından başka bir parmağın tamamen kaybı	25	20
İşaret parmağı ile beraber baş parmaktan başka bir parmağın tamamen kaybı	20	15
Baş ve işaret parmaklarından başka üç parmağın tamamen kaybı	25	20
Yalnız baş parmağın tamamen kaybı	20	15
Yalnız işaret parmağının tamamen kaybı	15	10
Yalnız orta parmağın tamamen kaybı	10	8
Yalnız yüzük parmağının tamamen kaybı	8	7
Yalnız küçük parmağın tamamen kaybı	7	6
Bir bacağın dizden yukarısının tamamen kaybı	50	
Bir bacağın dizden aşağısının tamamen kaybı	40	
Bir ayağın tamamen kaybı	40	
Bir ayağın -bütün parmaklar dahil- kısmen kesilmesi	30	
Bir kalçanın hareketinin tamamen kaybı	30	
Bir dizin hareketinin tamamen kaybı	20	
Bir ayak bileği hareketinin tamamen kaybı	15	
Bir ayak baş parmağının tamamen kaybı	8	
Kırılan bir bacağın iyi kaynamaması	30	
Kırılan bir ayağın iyi kaynamaması	20	
Kırılan bir diz kapağının iyi kaynamaması	20	

Bir bacağın 5 santimetre veya daha fazla kısalması	15
Bir gözün tamamen kaybı veya iki gözün görme gücünün yarı yarıya kaybı	25
Her iki kulağın tamamen sağırlığı	40
Bir kulağın tamamen sağırlığı	10
Kırılan alt çenenin iyi kaynamaması	25
Bel kemiğinin belirgin bir eğilme nedeniyle hareketsizliği	30
Göğüs kafesinde sürekli şekil bozukluğu yapan kaburga kırıklığı	10

Tablo 2. 2 Engellilik Teminat Oranları

Kaynak: <https://www.tsb.org.tr/tr/mevzuat/sigortacilik/genel-sartlar/can-sigortalari> (erişim tarihi: 04.02.2024)

Engellilik halinde sigortalıdan başka hak sahipliği gündeme gelmeyeceğinden yolcular, sürücüler ve sürücü yardımcıları yararına yapılmış sigorta riziko gerçekleştiğinde; cetvelde yazılı organ ve uzuvlar dikkate alınarak belirlenen oranlar nispetinde hesaplanacak sigorta bedeli sigortalılara ödenmelidir.

Genel Şartlar’da bulunan tablonun uygulanmasında gözetilen hususlar ise şu şekildedir:

- Tabloda yer almayan bir engellilik halinde oran, tabloda yer alan oranlara kıyasen belirlenir. Gerçekleşen engellilik halinin daha az vahim olması mühim değildir, önem derecesine göre tabloda yer verilen engellilik halinin hangisi olacağı tespit edilmelidir.

Tabloda 28.11.2019 yılında yapılan düzenleme ile adı geçen engellilik hallerinin sınırlı sayıda belirlenmediği, kaza sonrası oluşabilecek engellilik halinin zikredilen hallerden daha az vahim olsa dahi tabloya kıyas yapılarak sigorta bedelinin tespit edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Örneğin Sigorta Tahkim Komisyonu’nda görülen bir uyuşmazlıkta 10 derecelik “lomber fleksiyon” kaybı ile %30 teminatlı “bel kemiğinin belirgin bir eğilme nedeni ile hareketsizliği” hali oranlama yapılarak %2’lik sigorta bedeli ödemesi kararlaştırılmıştır.³⁵⁵

- Bir organın kısmen veya tamamen kaybı, organın kesin bir biçimde engelli duruma geldiğini ve organın işlevine uygun kullanılamamasını ifade eder.

³⁵⁵ Hakem Karar Dergisi, 2020: 10.06.2020 Tarih ve K-2020/39717 Sayılı Hakem Kararı Heyet tarafından hazırlanan 29/05/2020 tarihli ek raporda, Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartlarının “Sakatlık Teminatı” başlıklı A.3.2. maddesinde sayılan sakatlık tazminatı oranları itibarıyla başvuranın maluliyetine en yakın arazın “bel kemiğinin belirgin bir eğilme nedeni ile hareketsizliği” olduğu ve bunun için öngörülen geçerli teminat oranının ise %30 olduğu, başvuranda tespit edilen 10 derecelik lomber fleksiyon kaybı ile bu madde arasında oranlama yapıldığında teminat limitinin %2’si oranında ödeme yapılması gerektiği, bu arazla başvuru konusu trafik kazası arasında uygun illiyet bağı bulunduğuna sonucuna yer verilmiştir.

Nitekim Yargıtay bu noktada organın kaybının tespiti için uygulanan tedavinin nihayete erdirilmesi ve bu aşamadan sonra engelliliğin tespit edilmesi usulünü benimsemektedir.³⁵⁶

- Kazadan önce tamamen engelli olan bir organın kaza ile yeniden zedelenmesi Koltuk Sigortası'nın teminatı içerisinde değildir. Ancak kaza öncesi kısmen engelli bir organ sigorta kapsamındaki kaza ile tamamen engelli hale geldiğinde veya engel hali arttığında kaza öncesi durumla oranlama yöntemi ile sigorta bedeli sigortalıya ödenmelidir.

Sigortacının sorumluluğuna sebep olabilecek kaza öncesi, organın işlevini yerine getirip getiremediği veya işlevini hangi oranda sağlayabildiği teminatın yerine getirilmesinde önem arz etmektedir. Sigorta kapsamındaki kaza nedeniyle zarar gören organın kaza öncesi tamamen işlevini yitirmiş olması durumunda sigorta teminatı söz konusu olmazken; kaza öncesi kısmi işlev kaybı bulunan organ için illiyet bağının değerlendirilmesiyle sigorta teminatı oranlanarak sigortalıya ödenmelidir. Nitekim trafik kazası ve merdivenden düşme nedeniyle aynı kolun yaralandığı bir vakaya ilişkin Yargıtay kararında, maluliyeti yarattığı düşünülen iki vakanın birbirinden ayrılarak illiyet bağının ortaya çıkarılması ve hesaplamaların sebep sonuç ilişkisi ortaya çıkarıldıktan sonra değerlendirilmesi gerektiğine hükmetmiştir.³⁵⁷

- Sigorta kapsamındaki aynı kazadan birden fazla organda engellilik durumu meydana gelmesi söz konusu olduğunda, engellilik oranları ayrı ayrı hesaplanır ancak bu meblağların toplamı ölüm için belirlenen sigorta bedelini geçemez.

³⁵⁶ Yargıtay 17. HD., E. 2016/17350 K. 2019/8914 T. 03.10.2019, Karayolu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları'nda bu poliçe ile temin edilen bir kaza, sigortalının derhal veya kaza tarihinden itibaren iki sene zarfında daimi surette maluliyetine sebebiyet verdiği takdirde, tıbbi tedavinin sona ermesi ve daimi sakatlığın kesin olarak tespiti sonucunda, daimi sakatlık sigorta bedelinin, maddede belirtilen oranları dâhilinde ödenmesi gerektiği öngörülmüştür. Bu durumda, mahkemece, bu açıklamalar çerçevesinde uzman bir doktor ve sigortacı bilirkişinin de bulunduğu bir bilirkişi kuruldan alınacak rapor ile kısıtlılıkların, davacının sigorta riziko nedeniyle poliçesi genel uğradığı şartlarındaki karşılığı varsa tespit ettirilmek ve buna göre hak edebileceği sigorta bedeli belirlenerek, sonucuna göre karar verilmek gereklidir.

³⁵⁷ Yargıtay 17. HD., E. 2015/17225 K. 2018/11890 T. 10.12.2018, Davacının daimi maluliyeti konusunda yapılan araştırma kapsamında toplanan tedavi belgeleri incelendiğinde; davacının, 24.12.2009 tarihinde trafik kazası geçirip sağ kol dirseğinin kırıldığı; dava dilekçesinde, davacının 14.05.2010 tarihinde merdivenden düşmesi nedeniyle kolundan yaralandığının beyan edildiği; davaya konu edilen yürüme bandı kazasının ise 08.10.2010 tarihinde gerçekleştiği ve bu kazada da davacının yine sağ dirsekle ilgili yaralanmasının olduğu görülmektedir. Bu itibarla; davaya konu edilen yürüme bandı kazası tarihinden önce, davacının muhtelif tarihlerde sağ koluyla ilgili yaralanmalarının olduğu; bu yaralanmaların da sağ kolda olduğu iddia edilen daimi maluliyete etkisinin olabileceği dikkate alınmak suretiyle, davacının iddia ettiği olay (yürüme bandı kazası) ile sağ kolda oluşan daimi maluliyeti arasında uygun illiyet bağı olup olmadığının araştırılması gerektiği açıktır. Maluliyet yönünden mahkemenin benimsediği 14.05.2014 tarihli raporda, illiyet bağı konusunda herhangi bir değerlendirme yapılmadığı gibi, davacının dava konusu olaydan önce (poliçe vadesinin de dışında) ve sonraki tarihlerde gerçekleşen tüm yaralanmalarına göre maluliyet belirlemesi yapılmış olup maluliyet konusunda mahkemece yapılan araştırma yetersizdir. Açıklanan vakalar karşısında; davacının sağ kolundaki yaralanması nedeniyle daimi maluliyeti olup olmadığı ile varsa oranı ve bu maluliyetin hangi tarihteki olaydan kaynaklandığı; davaya konu edilen 08.10.2010 tarihindeki yürüme bandı kazasından önce ve sonra gerçekleşen sağ kol yaralanmaları da dikkate alınmak suretiyle, dava konusu kaza ile davacının sağ kolundaki hasar nedeniyle olduğu iddia edilen maluliyet arasında uygun illiyet bağı olup olmadığı konularını irdeleyen, açık, denetime elverişli maluliyet raporunun Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu'ndan alınması ile oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, eksik incelemeyle hüküm tesisi bozmayı gerektirmiştir.

- Sigortalı solak olduğu takdirde, yukarıda sağ ve sol organlar için belirlenen oranlar ters olarak uygulanır.

Koltuk Sigortası'nın zarardan bağımsız bir sigorta türü olması ile bağdaşmayan Genel Şart ilkesinin kanaatimizce bu sigorta türünde yeri yoktur. Vücut bütünlüğü ve insan sağlığını önceleyen sigorta türünde, efor kaybı veya kazanç kaybı zararlarının tazmini amacı güdülmendiğinden kişinin sağ ve sol organlarına göre sigorta bedelinin değişmesi anlamsızdır. Bu husus Koltuk Sigortası ile taban tabana zıt, zarar sigortası ilkelerine uygun değerlendirilebilecek bir uygulamadır, dolayısıyla söz konusu ilkenin Koltuk Sigortası'nda uygulanmaması ve Genel Şart metninden de çıkartılması gerekmektedir.

Bedelin hesaplanması iş göremezlik tazminatının hesaplamasından ayrı bir yöntem içermektedir. Yargı kararlarında maluliyet oranlarının direkt teminat bedeli ile oranlanması eksik inceleme olarak değerlendirilmiştir.³⁵⁸ Engelli hale gelen organ dikkate alınarak ve Genel Şart cetveli temel alınarak sigorta bedelinin oranlanması gerekmektedir.³⁵⁹ Zarar sigortalarında gerçekleştirilen maluliyet oranında bir bedel tespiti Koltuk Sigortası'nda kullanılmaz.³⁶⁰ Bedelin hesaplanmasında ekonomik mahiyetteki meslekte kazanma gücü oranlamasının yeri olmadığı gibi; cetvelde hangi organa ve orana ilişkin olduğu tespit edilmeden maluliyet oranının direkt sigorta bedeliyle oranlanması da gerçek zarara yönelik işlem niteliğinde olduğundan söz konusu işlem koltuk sigortası sigorta bedeli belirleme yöntemine aykırıdır.³⁶¹

³⁵⁸ İstanbul BAM, 40. HD., E. 2019/1059 K. 2020/3949 T. 5.10.2020, zorunlu koltuk ferdi kaza sigortacısı olan davalı ... Sigorta A.Ş.'nin sorumluluğunun, diğer davalılardan farklı ve ayrı olduğu gözetilerek, davacının maluliyeti nedeniyle hak edebileceği sigorta bedelinin belirlenebilmesi için öncelikle uzman bilirkişi tarafından Genel Şartlar'a ekli cetvellere göre maluliyet oranı belirlendikten sonra meblağın hesaplanması gerekirken, anılan hususlar nazara alınmadan eksik inceleme ve yanlış değerlendirme ile Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Dairesince tespit edilen %47.0 maluliyet oranının poliçe teminat limitine oranlanması suretiyle yapılan hesaplama esas alınarak ve davalı ... Sigorta'nın diğer davalılarla müteselsil sorumluluğuna karar verildiği, bu yönüyle karara karşı davalı ... (...) Sigorta AŞ vekilinin istinaf itirazlarının yerinde olduğu anlaşılmaktadır.

³⁵⁹ Yargıtay 17. HD., E. 2017/1360 K. 2019/10991 T. 25.11.2019, Somut olayda; davalı ferdi kaza sigortacısıdır. Mahkemece alınan raporda davacının % 14 oranında malul kaldığı belirtilmiş, ancak davacıda oluşan maluliyetin poliçe klostlarındaki hangi cetvel kapsamında kaldığı belirtilmemiştir. Sonrasında Mahkemece yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucunda; ferdi kaza sigorta poliçesinde davacının kısıtlılığını karşılayan herhangi bir kalem bulunmadığı, dolayısıyla ferdi kaza sigortası poliçesi nedeniyle davacının tazminata hak kazanamayacağı belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir. Eksik incelemeyle karar verilemez. Davacının dava konusu maluliyetlerinin poliçe şartlarında ve klostlarında düzenlenmiş olan maluliyet cetvelinden hangisi kapsamında kaldığı belirlenmelidir. Şayet cetvelde belirtilen maluliyetlerden herhangi biri kapsamında değilse bunların önem derecelerine göre ve cetvelde yazılı oranlara göre kıyasen belirlenmesi gerekmektedir.

³⁶⁰ Yargıtay 17. HD., E. 2015/11960 K. 2018/5882 T. 05.06.2018, Zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası bir meblağ sigortası niteliğinde olup, bu sigortaya ilişkin Genel Şartlar A.3.2 maddesi uyarınca tazminatın ilgili maddede belirtilen oranlar dahilinde maktu olarak belirlenmesi gerekirken, zarar sigortası gibi değerlendirme yapılarak %82 maluliyet üzerinden işgöremezlik tazminatına hükmedilmesi doğru olmamış, kararın bu nedenle davalı H.A.Ş. yararına bozulmasına karar vermek gerekmiştir.

³⁶¹ Yargıtay 4. HD., E. 2021/9253 K. 2022/3264 T. 23.2.2022, Davacının Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası poliçesi kapsamında maluliyetinin dosya kapsamında bulunan ve eksik var ise temin edilmek suretiyle davacının tedavi ve hastane evraklarına göre; poliçe şartlarında ve klostlarında düzenlenmiş olan maluliyet cetvelinden hangisi kapsamında kaldığı belirlenmelidir. Şayet maluliyetinin cetvelde belirtilen maluliyetlerden herhangi biri kapsamında değilse bunun organın işlev ve önem derecelerine göre cetvelde yazılı oranlara göre kıyasen belirlenmesi gerekmektedir. Açıklanan bu hususlar çerçevesinde, bir meblağ sigortası olan

Hukukumuzda “sorumlu kişinin yaptırmış olduğu ve primlerini ödediği bir sigorta sayesinde zarar görenin elde ettiği mali avantajların sorumlu kişiye yüklenebilecek tazminat yükünü o oranda azaltacağı” biçiminde açık bir genel kural yoktur.³⁶² Koltuk Sigortası teminatı kapsamında alınan bedel, sorumluların kişinin zararını karşılayacağı tazminat miktarından düşülmez.³⁶³ Örneğin rizikonun gerçekleşmesi sonrası taşıma sigortacısının veya trafik sigortacısının zararı tazmin etme niteliğindeki ödemeleri, Koltuk Sigortası’nın bedel ödemesi ile ayrı bir alacak kalemi oluşturduğundan birinin tahsil edilmesi diğerinde oluşacak miktara etki etmez. Sorumluluk sigortalarından doğan tazminatın kaynağı haksız fiilken, koltuk sigortasında sigorta bedelinin kaynağı ise sigorta sözleşmesidir.³⁶⁴

Türkiye Sigorta Birliği (TSB) verilerine göre Koltuk Sigortası 01.01.2024-30.09.2024 tarih aralığında 711 Engellilik vakasına ilişkin ödeme gerçekleştirmiştir.

Ödenen - Sakatlık Tazminat Tutarı			Ödenen - Sakatlık Mağdur Sayısı			
Sigortalılara / 3. Sahıslara Tazminat Ödemeleri	Eksper Ödemeleri	Diğer Ödemeler (Masraf Ödemeleri)	Sigortalılara / 3. Sahıslara Tazminat Ödenen Mağdur Sayısı	Eksperlere Ödenen Mağdur Sayısı	Diğer Ödemeler (Masraf Ödemeleri) Mağdur Sayısı	Dönem İçi Ödeme Yapılan Toplam Sakatlık Tazminatı Mağdur Sayısı
8.350.754	73.692	3.115.185	426	72	514	711

Tablo 2. 3 Engellilik Teminatı Ödenen Tutar ve Mağdur Sayıları

Kaynak: <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistik/motorlu-tasitlar-istatistikleri> (erişim tarihi: 01.12.2024)

2.4.2.3. Engelliliğin Kapsamı

Kanunda (TTK m.1507) kaza sigortalarına ilişkin geçici sakatlık himayesi düzenlenmekle birlikte Genel Şartlar bu hususta hiçbir düzenleme yapmamıştır. Nitekim sigorta

ferdi kaza sigortacısı olan davalının sorumluluğunun, tespit edilen sakatlık oranı ve Genel Şartlar'a ekli cetvellere göre konusunda uzman bir Doktor Bilirkişi marifetiyle tespitinden sonra karar verilmesi gerekirken, itiraz hakem heyetince yanılıklı değerlendirmeye Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası poliçesi kapsamındaki talebin reddi doğru görülmemiştir.

³⁶² Ünan, 2017: 344 En azından, yargının, zarardan sorumlu kişi tarafından zarar görene veya (mirasçılara) primlerini ödediği bir can sigortası aracılığıyla sağlamış bulunduğu “yararın” tazminat hesaplamasında dikkate alınması ve zararlar denkleştirilmesini mümkün görebileceğini düşüncesindedir.

³⁶³ Çelik, 2021: 683.

³⁶⁴ Yargıtay 17. HD., E. 2013/21052 K. 2014/17879 T. 08.12.2014, Somut uyuşmazlıkta, mahkemece alınan bilirkişi raporunda davacıdaki arazın “dalağın alınması” olduğu anlaşılmakla, davacının bu poliçe kapsamında talep edebileceği tazminatın, yaralanmaya maruz kalan organa göre, bu sigortaya ilişkin Genel Şartlar A.3.2 maddesinde belirtilen oranlar dahilinde, aralarında doktor bilirkişinin de bulunduğu bir heyet aracılığıyla yapılacak inceleme sonucunda maktu olarak belirlenmesi gerekirken.

kapsamında gerçekleşen kaza sonucunda sigortalı ya geçici olarak ya da sürekli olarak engelli durumunda kalabilir.³⁶⁵ Kanun metni incelendiğinde geçici ve sürekli engellilik hallerinin “veya” bağlacı ile bağlandığı ve fıkra sonunun “teminatı sağlar” şeklinde getirildiği görülmektedir. Nitekim bu fıkra koruyucu hükümler arasında düzenlendiğinden aksine sözleşme kurulamaz. Kanun hükmünün lafzından kaza sigortalarını düzenleyen genel kural olduğu, iki teminat türünün birbirine “veya” bağlacı ile bağlandığından ikisinin bir arada olmadığı bir kaza sigorta türü oluşturulabileceği kanaatindeyiz.³⁶⁶ Buradan hareketle Koltuk Sigortası’nın kaza sigortalarının sağladığı teminat türlerinden engelliliğe ilişkin yalnız sürekli engellilik halini teminat altına aldığı, geçici engellilik halinin ise teminat kapsamında olmadığı söylenebilir. Yargıtay görüşü de bu yöndedir.³⁶⁷ Nitekim ödenecek meblağın iş göremezlik ile ilişkilendirilmesi de mümkün değildir.³⁶⁸

Koltuk Sigortası sigortalıların engellilik hallerini güvence kapsamına alır. Bunun anlamı kişinin organ ve uzuvlarında işlevin kısmen veya tamamen yitirilmesidir. Organ ve uzuvlardaki engel durumları da Genel Şart cetvelinde gösterilmiştir. Koltuk sigortası için bu sonuçların doğması yeterlidir. Bunun nedeni sigortanın can sigortası türü olarak, ekonomik olarak ölçülemeyen değerlere sigorta himaye sağlamasıdır. Bu sebeple kişilerin gelirleri önemsiz olacak şekilde rizikonun gerçekleştiği her kişiye belirlenen sigorta bedeli eşit şekilde ödenir. Diğer sigorta türlerinin işgücü kayıp oranı hesaplama yöntemlerine başvurulması Koltuk Sigortası’ndan yararlanan hak sahipleri için hak kaybına neden olabilir bu sebeple uygulamada engelliliğin tespiti için hekim ve aktüer bilirkişi atanıp Genel Şart cetvelinde yer alan oranlar baz alınarak hesaplama yapılmaktadır.³⁶⁹

Organ ve uzvun kısmen veya tamamen yitilmesi sonucunda kişinin günlük yaşamını etkilemesi, mesleği ile ilgili engel oluşturması “kazanç kaybı”; meslek hayatında bedenindeki

³⁶⁵ Ulaş, 2002: 176 Sigorta kapsamında gerçekleşen kaza sonucu vücutta gerçekleşen sakatlık, geçici nitelikte ise buna geçici işgöremezlik hali denilmektedir.

³⁶⁶ Ayli 1993: 50 Eski Kanunda yeni Kanunun 1507(2) maddesi ve Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartlarında yer alan geçici maluliyet ilişkin düzenlemeler gerekçe gösterilerek Genel Şartlarda boşluk olduğundan hareketle: Kanımızca Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartlarındaki bu hüküm kıyasen bu hususta boşluk bulunan koltuk sigortasına uygulanabilmelidir.

³⁶⁷ Yargıtay 11. HD., E. 2007/8848 K. 2008/12278 T. 04.11.2008, Somut olayda, mahkemece, davacıların kızlarının ölümü nedeniyle uğranılan destek zararı ile cenaze gideri ve davacı K2 ’nın geçici işgöremezlik zararına hükmedilmiş ise de, Dairemizin 21.9.2006 tarihli 2005/8328 Esas, 2006/9046 Karar sayılı ilamında da belirtildiği üzere Otobüs Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları’nın 6/B maddesine göre davalı sigorta şirketi ölüm ve sürekli sakatlık ile tedavi masraflarını teminat altına almış olup, geçici işgöremezlikten kaynaklanan zarardan sorumlu değildir.

³⁶⁸ Yargıtay 17. HD., E. 2016/2104 K. 2018/11709 T. 4.12.2018, Yukarıda açıklanan madde ve hukuksal olgulardan da anlaşılacağı üzere; zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası niteliği gereği geçici iş göremezlik zararını teminat altına almamaktadır.

³⁶⁹ Cebe, 2020: 67.

engellikle ilgili yaşadığı zorluklar ise “efor kaybı” olarak değerlendirilir.³⁷⁰ Dolayısıyla organ ve uzvun salt işlevsiz hale gelmesi koltuk sigortasının konusunu oluştururken; bu işlevsizliğin sonucunda gelişen ekonomik etkenler diğer tazminat sigortalarının konusunu oluşturur.³⁷¹ Genel şart cetvelinde yer alan veya kıyasen uygulanan organ ve uzuv kayıplarının olup olmadığı ve oluştu ise teminatın cetvelde yazılı hangi oranda sigortalıya verileceğinin tespiti yapılması gerekmektedir.³⁷²

2.4.3. Tedavi Giderleri Teminatı

Tedavi giderleri dar anlamıyla tıbbi tedavi giderleridir. Ancak riziko öncesi sağlığına kavuşmak adına yapılan, iyileşmek adına yapılan masrafları ifade etmek için iyileştirme giderleri terimi de kullanılmaktadır.³⁷³ İyileştirme giderleri tedavi giderlerini kapsayan bir terim olarak kullanılsa da çoğunlukla birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir.³⁷⁴ Nitekim bu karışıklık gerçek zararın tespit edilmesi amacıyla doğrudan ilintilidir. Bu sebeple yalnız tıbbi tedavi masraflarının tazmini gerçek zararın bir kısmını oluşturacağından, tedavi giderleri iyileştirme giderlerini de kapsayan biçimde geniş yorumlanmalıdır. Bu nedenle tekrar sağlığın kazanılması için yapılan tüm tedavi masraflarını bu kapsamda değerlendirmek gerekir.³⁷⁵ Ancak örnek verilen Yargıtay kararında vurgulandığı gibi harcamaların iyiniyetli olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Tedavi giderlerine her ne kadar zarar sigortalarına ilişkin ilkeler uygulansa da mala karşı verilen zararlardan ayrı değerlendirmek, kaza sonrası kişinin ulaşmak istediği tedavi kapsamını geniş yorumlamak gerekmektedir. Elbette objektif olarak zarar tespit edilmelidir, bu husus hukuki açıdan kaçınılmazdır ancak kişinin kötü niyet barındırmayan sübjektif harcamalarının sadece bu sebepten teminat dışı kalması hakkaniyete aykırıdır, sigortalının daha ilgili özenli

³⁷⁰ Çalışma gücünün yok olması veya azalması ve ekonomik geleceğin sarsılması nedeniyle oluşacak zararlar için bkz. Oğuzman ve Öz, 2020: 96 vd.; Topuz, 2011: 319 vd.

³⁷¹ Çelik, 2019: 354.

³⁷² Yargıtay 17. HD., E. 2015/6345 K. 2017/12027 T. 25.12.2017, Somut olayda davacının sağ kol kaybı nedeniyle hak edebileceği sigorta bedeli belirlenerek karar verilmesi gerekirken, anılan hususlar nazara alınmadan % 78 oranında meslekte kazanma gücünü kaybetme oranına göre tazminat hesabı yaptırılarak yazılı şekilde hükmün tesisi doğru görülmemiştir. Açıklanan bu hususlar çerçevesinde, bir meblağ sigortası olan zorunlu koltuk ferdi kaza sigortacısı olan davalı E... Sigorta A.Ş.'nin sorumluluğunun, diğer davalıdan farklı ve ayrı olduğu gözetilerek, Genel Şartlar'a ekli cetvellere göre tespit edilen sakatlık oranı ve buna göre ödenmesi gereken meblağın, davalı E... Sigorta A.Ş. tarafından 17/02/2012 tarihinde yapılan 71.250,00 TL ödeme de dikkate alınarak konusunda uzman bilirkişi marifetiyle tespit ettirilerek davalının sorumluluğunun tespiti gerekirken, yazılı olduğu şekilde sorumluluğuna hükmedilmiş olması doğru değildir.

³⁷³ Çelik, 2021: 193.

³⁷⁴ Yargıtay 17. HD., E. 2012/362 K. 2013/578 T. 24.01.2013, Tedavi gideri yaralanan kişinin iyileşmesi için yapılan giderlerdir, bu kapsamda muayene, ilaç, bakıcı gideri, sağlık kuruluşuna ulaşım için yapılan giderler de tedavi gideri kapsamında değerlendirilir, ancak iyileşme süresince davacının işine gitmesi için toplu ulaşım dışında taksi v.s ulaşım yolu tercih ederek fazla giderde bulunması tedavi gideri kapsamında değildir.

³⁷⁵ Topuz, 2011: 312.

olduğuna inandığı tedavi görme hakkının da tanınması gerekmektedir. Bu husus talep ettiği zarardan indirim nedeni olarak düşünülmemelidir. Zira ilgisiz ve özensiz tedavi sağlığta oluşan zedelenmenin artmasına da neden olabilecektir.³⁷⁶ Yargıtay görüşü de bu doğrultudadır.³⁷⁷

Kaza sigortaları kural olarak (TTK m. 1508) tedavi giderlerini de kapsamaktadır. Tedavi giderleri kaza sigortaları teminatı içerisinde değerlendirilmekle birlikte taraf iradelerine bağlı olarak teminat poliçe kapsamı dışında bırakılabilir. Tarafların tedavi giderlerini teminat dışında bırakması için sözleşmeye bu kaydın eklenmesi gerekmektedir.³⁷⁸ Ancak bu hüküm Genel Şartlar'da tedavi giderleri teminat türleri arasında belirtildiğinden taraf iradeleriyle tedavi giderlerini kapsam dışında bırakmak mümkün değildir.

Sigorta ile teminat altına alınan kaza sonucu sigortacı iyileştirme (tedavi) giderlerini de ödemekle yükümlüdür. Tedavi giderleri teminatında kaza tarihinden itibaren iki yıl içerisinde yapılan doktor, ilaç, hastane ve nakil ücretleri poliçede belirlenen azami miktara kadar ödenmektedir.³⁷⁹ Ancak bu giderlerin tespiti zarar sigortası ilkelerine uygun olarak yerine

³⁷⁶ Karahasan, 2001: 157-163.

³⁷⁷ Yargıtay 4. HD., E. 1985/604 K. 1985/2504 T. 30.03.1985, Davacı Takuhi trafik kazası sonunda ağır yaralanmış ve bunun üzerine Taksim İlk Yardım Hastanesi'ne kaldırılmış ve burada bir gün kaldıktan sonra yakınlarının isteği üzerine (torpör hali suallere cevap veremiyor dahili kanamayı gösteren belirtiler olduğu halde) özel Hayat Hastanesi'ne kaldırılmış ve orada dahili kanamaya ameliyatla müdahale sonucu iyileşerek 19.9.1980 günü taburcu olmuştur. Davacı, gerek ilk yardım hastanesinde ve gerekse özel hastanede kendisine yapılan tıbbi yardımlar nedeniyle keza nakil için katlanılan giderlerin tazminini istemiştir; ayrıca bunlarla ilgili belgelerde mahkemeye ibraz edilmiştir. Mahkeme, davacı tarafından yapılan ve belgelendirilen tedavi giderlerini kabul etmeyen ve bunun yerine resmi hastane tarifelerini esas alan, bilirkişi raporunu benimseyerek hüküm kurmuştur. Gerektiğinde bilirkişilerden yararlanarak, tazminat kapsamını tayin hakimnin görevidir (BK. m. 42-43). Borçlar Kanununun 46. maddesinde cismani bütünlüğü bozularak zarar görenin kişinin tedavi giderlerini (bütün masraflar) isteyebileceğini kabul etmiştir. Ne var ki, tedavi giderlerinin tarifelerle sınırlı olduğu yolunda bir hüküm mevcut değildir; özellikle resmi hastanelerin ücretlerinin esas alınarak zararın belirlenmesi olanağı yoktur. Çünkü, zarar, mal varlığında eksilmeyi ifade eder; bir haksız eylem sonucu yaralanan kişinin, yapmak zorunda kaldığı gerekli olan her türlü tedavi giderleri, kişinin malvarlığında bir eksilme oluşturur ve zarar olarak bunun karşılanması zorunludur. Yeter ki, gereksiz yere bir takım aşırı giderler yapılmış olmasın; bu takdirde dahi Borçlar Kanununun 44. maddesinin tartışılması gerekir. İnsan sağlığı ve yaşamı gerek kişiler gerekse toplum için önem taşır. Bu nedenledir ki, bugün çağdaş hukuk, insan yaşam ve sağlığını kollama, koruma ve ona saygı duyma yükümlülüğünü kurallaştırmıştır. Medeni Kanun (m. 23 24) ve Borçlar Kanunundaki (m. 45-46-47) düzenlemeler bu amaçtan kaynaklanmıştır. Bu nedenle bedensel sakatlıklar ve rahatsızlıklar için yapılan tedavi giderlerinin özellikle mala karşı verilen zararlardan ayrı değerlendirilmesi gerekir. Bu gün ülkemizde insan sağlığının korunması ve yardım için resmi kurumların yanında özel hastaneler ve doktorlar da görev yapmaktadır. Kişi için arz ettiği yüksek düzeydeki önem nedeniyle bu yerlerden birini tercihi tamamen hastaya aittir. Bu nedenle tedavi giderleri zararının, objektif değil sübjektif olarak değerlendirilmesi kaçınılmazdır. Özel hastane ve doktorların yasal izinle çalıştıkları, bunların ekonomik ve sosyal uygulamalar içinde yaygınlaştığı olgusu unutulmamalıdır. Diğer taraftan şu veya bu nedenlerle resmi kurumlara ait hastane ve ilk yardım merkezlerinde kamu oyuna mal olmuş bilinen davranış ve tutumlar haklı olarak bu özel tedavi yollarına olan ilgiyi arttırmıştır. O halde insanın hukuki kişiliğine dahil ve kendisinin dahi vazgeçemeyeceği yaşamı sağlığını korumak için, kendine göre daha özenli daha güçlü ilgi gördüğü yer ve ellerde tedavi görmesi tazminat isteğinde bir indirim nedeni olmalıdır. Kişinin daha iyi tedavi kurumlarına gitmesi yalnız kendisi için değil sorumlunun da yararınadır; çünkü ilgisiz ve özensiz yerlerde yapılacak bir tedavinin zararı daha da artırabileceği ihtimali unutulmamalıdır. Bu nedenlerle mahkemenin, tedavi giderlerini resmi kurumlardaki tarifeleri esas alarak değerlendiren bilirkişi raporunu benimseyerek hüküm kurması usul ve yasaya aykırıdır. Dairemizin yerleşmiş uygulamasına da (11.3.1981 gün ve 1247/3013 sayılı kararı) aykırı olan hüküm, bu nedenle bozulmalıdır.

³⁷⁸ Ayli, 1993: 51.

³⁷⁹ Metezade, 2001:53.

getirilir.³⁸⁰ Bu husus TTK Uygulanacak Hükümler başlığı altında 1510/3 maddesinde “Gerçek zararın sigortacı tarafından karşılanması öngörülmüş ise, zarar sigortalarına ilişkin hükümler, kıyas yoluyla kaza sigortası hakkında da uygulanır” olarak belirtilmiştir. Buna göre Koltuk Sigortası’nın sağladığı diğer teminat türlerinden farklı olarak Koltuk Sigortası kapsamında ödenen tedavi giderleri, kaza sorumlularına karşı veya onların sigortalarına karşı yapılan talep ve davalarda hesaplanan tedavi giderlerinden indirilir. Tedavi giderleri tamamıyla Koltuk Sigortası’ndan karşılandı ise diğer sorumlulara ve onların sigortacılarına başvuru yapılamaz. Aksi durum zarar sigortaları ilkelerine göre zenginleşmeye neden olabilecektir. Aynı zamanda diğer teminatlar için rücu söz konusu olmazken yine zarar sigortası ilkesi gereği tedavi giderlerinin ödenmesi durumunda sorumlulara karşı rücu söz konusu olabilecektir.

2.4.3.1. Tedavi Giderlerinin Teminat Kapsamında Olmasının Sonuçları

Himaye kapsamındaki tedavi giderleri söz konusu olduğunda gerçek zararın ortaya çıkarılması gerekir. Gerçek tedavi giderlerinin belirlenmesi noktasında ispat yükü sigortalı üzerindedir.³⁸¹

Koltuk Sigortası her ne kadar can sigortalarının içinde tasnif edilse de, tedavi giderlerinin teminat kapsamında olması nedeniyle yalnız bu teminatla sınırlı olmak üzere zarar sigortaları hükümlerinin kullanıldığı bir sigorta türüdür.³⁸² Buna bağlı olarak da halefiyet ilkesi, aşkın sigorta, çifte sigorta bu teminat türü için uygulama alanı bulmaktadır.³⁸³ Buna göre sigortacı tedavi giderlerini sigortalıya ödediği takdirde, ödeme yaptığı bedele ilişkin sigortalının yerine geçerek haklarına halef olup sorumlulara başvuru hakkı kazanıp rücu edebilir.³⁸⁴ Tedavi giderlerine ilişkin ödemelerde zenginleşme yasağı ilkesi aynen ve bütün sonuçlarıyla uygulanır.³⁸⁵

2.4.3.2. Tedavi Giderlerinin Kapsamı

Tedavi, ilaç ya da cerrahi müdahale ile hastalığın giderilmesidir. Tedavinin gerçekleşmesi için teşhis edilmesi gerekli bulunduğundan teşhis ve tedavi süreçlerinin teminat kapsamı açısından birbirinden ayrılması mümkün değildir. Dolayısıyla tedavi giderlerinin geniş yorumlanması, teşhise yönelik hekimlerin yerleşik tıp uygulamalarının tümünün teminat kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Gerek bedensel gerek ruhsal ihlaller teminat

³⁸⁰ Aral, 2001: 77; Ulaş, 2002: 177.

³⁸¹ Ulaş, 2002: 179 Kaza sigortasında çifte sigorta yasağı bulunmamaktadır ve eksik sigorta, aşkın sigorta kavramlarının kaza sigortasında yeri yoktur.

³⁸² Ulaş 2002: 239.

³⁸³ Ayli, 1993: 52; Kayıhan & Günergök, 2020: 232.

³⁸⁴ Karauz ve Cenkcı, 2014: 144.

³⁸⁵ Omağ, 2019: 290.

kapsamındadır. Beden üzerindeki değişimler kadar korkma sonucu gerçekleşen kalp hastalığı, erken doğum, sinir bozukluğu da sağlığın bozulması anlamına gelir. Bir organın kopması, görme bozukluğu, işitme kaybı gibi fiziksel görünüşün değişmesi (estetik) de sağlığın zedelenmesi anlamına gelir.³⁸⁶

Örnek vermek gerekirse; röntgen, ultrason, tomografi, alçı, pansuman vb. uygulamalar teminat kapsamındadır.³⁸⁷ Hastane, klinik giderleri; hekim, hemşire, hastabakıcı, fizyoterapist, psikoterapist gibi tedavi eden ve onların yardımcılarının giderleri; ilaç, serum, iğne, kan, tahlil giderleri; ameliyat, yoğun bakım, korse, ambulans, ilkyardım giderleri; tekerlekli sandalye, koltuk değneği, ortopedik eşyalar, protez³⁸⁸ giderleri; beslenme, fizik tedavi, ulaşım giderleri gibi geniş kapsamlı sağlık harcamaları himaye kapsamına dahildir. Bu noktada her tedavi veyahut tıbbi müdahale için; vaka bazında değerlendirilme yapılmalı, hastanın iyileşmesine yönelik hekim kararı yeterli görülmeli ve kararın hekim tarafından bilimsel olarak gerekli görülmelidir. Zira aksi durum sonuç odaklı bir anlayış yaratıp sağlık adına başarısız sonuçlanan masrafların teminat kapsamına dâhil olmaması gibi bir sonuç yaratacaktır.³⁸⁹ Nitekim Yargıtay yorumu da bu yöndedir.³⁹⁰ Sigortalının sağlığında iyileşme veya yarar görmüş olması şart değildir, hekimlerin yerleşik tıp uygulamaları içerisinde gider kalemlerini oluşturan işlemi, eşyayı, eylemi gerekli görmesi yeter koşuldur.

2.4.3.3. Tedavi Giderlerinde İspat

Tedavi giderleri teminatı gerçek zararın tespiti ile bu zararın himaye altına alınmasını konu aldığından talep edilebilecek gider kalemi oldukça fazladır. Hukukun temel ilkesi ve TMK m. 6'da düzenlenen ispat yükü gereği iddiada menfaat sahibi taraf iddiasını, hakkını dayandırdığı olguların varlığını mahkeme önünde kanıtlamak durumundadır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu³⁹¹ (HMK) m. 190'a göre ispat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir.³⁹² Nitekim Genel Şartlar B.2 maddesi ikinci paragrafına göre ödemeye ilişkin yapılan bildirimlerde; kazanın yerinin, tarihinin ve sebeplerinin ayrıca yapılan tedaviye ilişkin ilgili

³⁸⁶ Karahasan, 2001: 154.

³⁸⁷ Kayıhan, 2020: 265.

³⁸⁸ Oğuzman ve Öz, 2020: 94 Kişinin kullandığı ve benine kalıcı şekilde takılmış protez üzerinde de kişilik hakkı bulunmaktadır.

³⁸⁹ Eren, 2022: 855; Karahasan, 2001: 158; Sayın, 2023: 972.

³⁹⁰ Ankara BAM, 20. HD., E. 2019/1371 K. 2022/49 T. 26.1.2022, Bu kapsamda muayene, ilaç, bakıcı gideri, ulaşım giderleri de tedavi giderleri kapsamında değerlendirilir. Dolayısıyla bakıcı giderlerinin tedavi giderleri kapsamında Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası teminatına da dahil olduğunun kabulü gerekir.

³⁹¹ Hukuk Muhakemeleri Kanunu, RG. 04.02.2011/27836 No.: 6100 Kabul Tarihi: 12.01.2011 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 01.10.2011 Son Değişiklik Tarihi: 12.03.2024.

³⁹² Atalı ve Ermenek, 2023: 246.

sağlık kurumundan alınan bir rapor ile sigortacının isteyeceği diğer gerekli belgelerin sigortacıya gönderilmesi zorunludur.

İspat edilemeyen vakıaların aleyhinde verilecek karara kimin katlanacağını ispat yükü belirler.³⁹³ HMK m. 190 metninden de anlaşılacağı üzere kanun koyucu bu genel kuralın aksine hüküm tesis edebilir.³⁹⁴ Nitekim TTK m. 1409 gereği öngörülen rizikolardan herhangi birinin veya bazılarının sigorta teminatı dışında kaldığını ispat yükü sigortacıya aittir. Söz konusu tedavi giderlerine ilişkin Yargıtay görüşü sigortalılar lehine temel ilkedden ayrılmış³⁹⁵, TTK maddesini temel alarak ispata yönelik sigortacının sorumluluğunu geniş yorumlamaktadır.³⁹⁶ Bu görüşün oluşmasında etkili olan hususun ülkemizde hayatın akışı gereği bazı giderlerin ispatlanmasının oldukça güç olmasıdır.³⁹⁷ İspatı zor hususlar söz konusu olduğunda hâkimin bu sebeple talebi reddetmesi doğru görülmemiş, hâkimin hakkaniyete uygun araştırma yükümlülüğünün bulunduğu vurgulanmıştır.³⁹⁸ Buna göre tedavi giderlerine ilişkin olarak her türlü belge ile ispat edilebileceğinin, belge bulunmaması durumunda tedaviye ihtiyaç duyduğunun ispatlanması halinde uzman bilirkişiler tarafından gerekli tedavinin belirlenip buna

³⁹³ Pekcanıtez vd., 2021: 351; Tanrıver, 2022: 859; Taşpınar, 1996: 545 İspat yükünün temel kuralları: -Olumsuz ispat edilemez. - İnkâr edene ispat düşmez. - Normal duruma dayanan değil aksini iddia eden ispat eder. - Lehine kârîne olan taraf, olayı ispat etmekle yükümlü değildir. - İspat yükü delilleri daha kolay elde eden tarafa düşer. - İspat yükünün dağılımında "iyiniyet" kuralı da dikkate alınır., 2001: 162; Yavaş, 2015: 754.

³⁹⁴ Öztan ve Gürpınar, 2022: 222-223 ispat bir olayın veya olgunun varlığı veya yokluğu konusunda yargıcın kanaat sahibi olmasına yönelik faaliyetler; ispat, bir ikna ameliyesidir. TMK da yer alan genel kuralın istisnaları: Olağan Durumun Aksini İddia Etmek, İspat Yükünün Kanunkoyucu Tarafından Yerinin Değiştirilmesi, Karineler.; Yavaş, 2015: 756.

³⁹⁵ Yargıtay HGK., E. 1995/122 K. 1995/430 T. 26.04.1995, Haksız eylemde zararı ispat etmek, bu zararı iddia edene düşeceği konusunda kuşku yoksa da, BK.nun 42. maddesine göre, zararın gerçek miktarının ispatı mümkün olmadığı takdirde, hakim, halin olağan gelişimine ve zarara uğrayan tarafın yaptığı tedbirleri nazara alarak onu adalete uygun bir şekilde tayin etmek zorundadır. Mağdurun iki ameliyatla iyileşmemiş olması, üçüncü ameliyata gerek duyulması, bu süre içerisinde yeni ve artan masrafların yapılmasının olağan olması karşısında, davanın ispat edilmediği görüşü ile reddedilmesi de isabetsizdir. O itibarla Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır.

³⁹⁶ Şahin Caner, 2023: 1055 Zarar görenin bedensel zararın tamamen iyileşmesi veya azaltılması için yapmış olduğu tedavi giderlerini her zaman belgeye bağlaması mümkün olmayabilir. Bazı hallerde zarar görenden bedensel zararın tamamen ortadan kaldırılması veya azaltılması için yapmış olduğu giderleri belgeyle ispat etmesini beklemek hayatın olağan akışına aykırı olabileceği gibi adaletsiz sonuçlar da doğurabilir.

³⁹⁷ Örnek olarak verilen bir kararda Yargıtayın bu görüşte sabit karar verdiği anlaşılmaktadır. Karahasan, 2001: 72-73 Yargıtay Üçüncü Hukuk Dairesinin 6.6.1961 Gün 4182 Esas 2729 Karar sayılı ilamında Trafik kazası sonucu tamamen parçalanmış bavulla ilgili mevcudiyetin ispat edilememesi durumunda davacının hal vaziyet ve yaşam tarzına göre tespit edilmesi gerektiği kararı verildiği aktarılmıştır.

³⁹⁸ Konya BAM, 3. HD., E. 2020/882 K. 2020/955 T. 27.10.2020, Genel olarak sağlık hizmeti giderleri, fatura ile ispat edilmelidir. Ancak bazı giderlerin belge ile ispatlanması zordur. Biz bunlara faturalandırılmayan giderler olarak adlandırıyoruz. Örneğin yol giderleri gibi. Bu gibi giderler için hakim belgelendirilmediği gerekçesi ile reddedilmesi doğru değildir. Çünkü TBK 50/2 maddesi gereği uğranılan zararın miktarı tam olarak ispat edilemiyorsa hâkim, olayların olağan akışını ve zarar görenin aldığı önlemleri göz önünde tutarak, zararın miktarını hakkaniyete uygun olarak belirleyecektir. Bu nedenle kişinin haksız eylemden zarar gördüğünün ve bedensel zarara uğradığının ispatlanması yeterli olup, ayrıca iyileşme harcamaları için fatura ve makbuz gibi belgeler bulup getirmesi şart değildir. Hiçbir belge sunulmasa bile, hakim, görevlendireceği uzman bilirkişilere tedavi ve tüm iyileşme giderlerini hesaplamakla ve hüküm altına almakla yükümlüdür.

ilişkin giderlerin hesaplanabileceğinin belirtilmesi gereklidir.³⁹⁹ Dolayısıyla buna benzer ispat edilemeyen veyahut gerçekleşmemiş ancak ileri bir tarihte gerçekleşmesi mutlak tedaviler⁴⁰⁰, gerçekleşmiş zarar niteliğinde değerlendirilir.⁴⁰¹ Yargıtay bu noktada harcamaların olağan ve kaçınılmaz olması gibi niteliklerinin olup olmamasına göre bir değerlendirme yapmıştır.⁴⁰² Buna göre belgesiz tedavi giderlerinin bu kapsamda değerlendirilebilmesi için; yapılan giderlerin makul, orantılı, zorunlu ve kaçınılmaz olması gerekmektedir.⁴⁰³

2.4.3.4. Genel Şartlar Düzenlemesi

Genel Şartlar A.3.3 maddesinde tedavi giderleri teminatı şu şekilde düzenlenmiştir:

“Sigortacı, sigorta poliçesinin kapsamına giren bir kaza nedeniyle, kaza tarihinden itibaren iki yıl içinde ödenmiş doktor ücreti ile hastane ve diğer sağlık kurumlarında ayakta ve yatakta yapılan tedavilere ilişkin giderleri, nakil ücretlerini poliçede tedavi giderleri teminatı için belirlenen meblağa kadar öder.

Doğal veya yapay sabit dişlerde kaza neticesinde ortaya çıkan hasarların protez giderleri, tedavi giderleri teminatı için belirlenen meblağın azami %30'una kadar tazmin olunur.”

Tedavi giderlerine ilişkin giderler hem süre hem meblağ yönünden sınırlandırılmakla birlikte doğal veya yapay sabit dişlerde kaza neticesinde ortaya çıkan hasarların protez giderleri, tedavi giderleri için belirlenen meblağ üzerinden azami %30 oranında teminat altına alınarak ek sınırlandırılma getirilmiştir.⁴⁰⁴

Protez gideri, vücutta oluşan geçici veya kalıcı eksikliğin etkisini gidermeye yönelik tıbben yararlı suni organ ve uzuvlar için yapılan giderlerdir.⁴⁰⁵ Engellilik teminatı için bahsi geçen ilkeler diğer sorumluluk halleri için de geçerlidir. Yapılan tedavinin, yapay diş ve protez giderlerinin illiyet bağının kurulması ve salt kazaya ilişkin gerçekleşmesi gerekir. Doktrinde tüm tedavi masraflarının zorunlu olması gerekmediği ve sorumluluk sınırının dürüstlük

³⁹⁹ Karahasan, 2001: 159; Topuz, 2011: 312 "Tedavi giderlerinin maddî zarar kapsamında değerlendirilebilmesi için, bu giderlerin mutlaka yapılmış olmasına gerek yoktur. Örneğin tedavinin bir süre devam edecek olması, gelecekte bir ameliyatın yapılacak bulunması, belli periodlarla sağlık kontrollerinin sürmesi gibi durumlar olabilir."

⁴⁰⁰ Şahin Caner, 2023: 1050 belgesiz tedavi giderleri için “kaçınılmaz tedavi giderleri” ifadesi de kullanılmaktadır.

⁴⁰¹ Ankara BAM, 35. HD., E. 2022/1206 K. 2023/1500 T. 15.11.2023, Belgesiz tedavi giderleri, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun ödemekle yükümlüğü olmayacağı, yaralanma ile ilgili, bağlantılı, hayatın olağan akışına uygun, olağan nitelikteki ulaşım, yiyecek, konaklama ve sair giderler olup, bu tür giderler poliçe teminatı kapsamında kaldığından sigorta şirketi bu zararlardan sorumludur.

⁴⁰² Yargıtay 17. HD., E. 2013/17345 K. 2015/4001 T. 9.3.2015, Davacı taraf kural olarak desteklerinin dava konusu kazada yaralanması sebebiyle ve bu olay nedeniyle desteğin vefat ettiği tarihe kadar, yani 20 günlük tedavi sürecinde yapılması muhtemel ve fatura edilemeyen (kaçınılmaz) tedavi giderlerini (tedavi sürecinde ve hastane dışındaki bakım, ulaşım, ilaç, pansuman, refakatçi vs. gibi zorunlu giderler) isteyebilir. Buna göre, mahkemece talep konusu bu zararlar yönünden dosyanın tıp doktoru uzman bilirkişiye tevdi ile desteğin yaralanmasına ve yaralanma şekline bağlı olarak ölümüne kadar olan süreçteki hususların birlikte irdelenmesinden sonra, bu zararlar yönünden kaçınılmaz ve fatura edilemeyen harcamalar için denetime elverişli rapor alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi de isabetli değildir.

⁴⁰³ Şahin Caner, 2023: 1058-1059.

⁴⁰⁴ Ayli, 1993: 51.

⁴⁰⁵ Cebe, 2020: 152.

kuralına göre tespit edilmesi gerektiği⁴⁰⁶ ifade edilse de uygulamada tedavi masraflarının da makul ve zorunlu olması aranmaktadır.⁴⁰⁷ Ancak bu ölçütün çoğunlukla serbest piyasanın altında kalan resmi tarifeler fiyatlandırması temel alınarak oluşturulmaması gerekmektedir.⁴⁰⁸

Türkiye Sigorta Birliği (TSB) verilerine göre Koltuk Sigortası 01.01.2024-30.09.2024 tarih aralığında 31 tedavi vakasına ilişkin ödeme gerçekleştirmiştir. Tedavi giderlerine ilişkin sigortadan yararlanan kişilerin görece az olmasının başlıca nedenleri trafik kazalarına ilişkin Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) sorumluluğu ve diğer sigorta türleri ile sıralı sorumluluk ilkesinin benimsenmesidir.⁴⁰⁹

Ödenen - Tedavi Giderleri Tazminat Tutarı			Ödenen - Tedavi Giderleri Mağdur Sayısı			
Sigortalılara / 3. Sahıslara Tazminat Ödemeleri	Eksper Ödemeleri	Diğer Ödemeler (Masraf Ödemeleri)	Sigortalılara / 3. Sahıslara Tazminat Ödenen Mağdur Sayısı	Eksperlere Ödenen Mağdur Sayısı	Diğer Ödemeler (Masraf Ödemeleri) Mağdur Sayısı	Dönem İçi Ödeme Yapılan Toplam Tedavi Giderleri Mağdur Sayısı
149.174	0	152.631	8	0	32	31

Tablo 2. 4 Tedavi Giderleri Teminatı Ödenen Tutar ve Mağdur Sayıları

Kaynak: <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistik/motorlu-tasitlar-istatistikleri> (erişim tarihi: 01.12.2024)

2.4.3.5. Tedavi Giderleri Ve Diğer Teminatlar

Tedavi giderlerine ilişkin teminatlar için zarar sigortaları ilkeleri uygulanacağından Koltuk Sigortası'na ilişkin istisnalar bu teminat türünde toplanmıştır. Yukarıda bulunan başlıklarda yer alan istisnalara ek olarak, tedavi giderleri teminatı diğer teminat türleri ile

⁴⁰⁶ Topuz, 2011: 312 "Zarar gören kişinin yaptığı tüm tedavi masraflarının zorunlu olması gerekmez. Fakat bu masraflar, dürüstlük kuralına aykırı biçimde, sırf zarar vereni zarara sokma amacıyla yapılmamalıdır."

⁴⁰⁷ Yargıtay 17. HD., E. 2015/15159 K. 2015/11556 T. 04.11.2015, Kocaeli Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi tarafından verilen 01.07.2014 tarihli bilimsel görüşte, davacının kaza nedeniyle sağ üst çenesinde kırık olduğu ve kaza nedeniyle sağ üst çenede 3-4 dişin kaybedildiği, kaza öncesinde ise davacının alt çenede diş eksikliklerinin bulunduğu ve hareketli protez kullanmakta olduğu, hasta konforu açısından alt ve üst çene total protez yapılması halinde cerrahi işlem, implant ve protez giderinin toplam 4.152,70 TL olduğu belirtilmiştir. Davacının kaza nedeniyle sağ üst çenede 3-4 dişini kaybettiği ve üst çene kemiğinin kırıldığı sabittir. Ancak davacının kaza öncesi alt çenede diş kayıpları olduğu ve kaza öncesinde protez kullandığı anlaşılmaktadır. O halde davacının sadece kaza nedeniyle gerçekleşen diş kayıpları ve yapılması gereken zorunlu diş tedavisi için gerekli iyileştirme giderinin ne kadar olduğu hususu araştırılarak bunun hüküm altına alınması gerekirken davacının kaza ile ilgili olmayan diş kayıpları ve yapılması gereken zorunlu diş tedavisi dışındaki lüks diş tedavisi giderlerinden de davalıların sorumlu tutulması doğru görülmemiş ve bozma nedeni yapılmıştır.

⁴⁰⁸ Oğuzman ve Öz, 2020: 95 Durumun gereklerine uygun yapılmış tedavi giderlerinin resmi hastane tarifesinin üzerinde olması tazminine karar verilmesine engel teşkil etmez.

⁴⁰⁹ Konu bütünlüğünün sağlanması gayesi ile SGK ödemeleri ve sıralı sorumluluk ilkesine Sosyal Güvenlik Kurumu'nun Ödemeleri başlığı altında değinilecektir.

birleştğinde mahsup uygulanmaz. Zira kaza sonrası doğan bir zarar kalemi söz konusu olduğundan diğer teminatlarla birlikte ödendiğinde herhangi bir sebepsiz zenginleşme⁴¹⁰ söz konusu olmaz. Genel Şartlar A.3.3’de yer alan hüküm gereği poliçede belirlenen meblağa kadar tedavi giderleri kapsamına girebilecek harcamalar teminat kapsamındadır. Söz konusu meblağ azami miktar olarak değerlendirilir ve uygulamada ölüm teminatı ile aynı rakam belirlenmektedir.

Diğer bir ifade ile kaza sonrası sigortalının iyileşme masrafları yapılması sonrası tedavinin olumlu sonuçlanmaması nedeniyle kişinin engelli kalması veya ölüm gerçekleşmesi durumunda tedavi giderlerine ilişkin teminatın yanında indirim uygulanmadan engelli veya ölüm teminatı da hak sahibine ödenmektedir.⁴¹¹

2.4.3.6. Sosyal Güvenlik Kurumu’nun Ödemeleri

Ülkemizde trafik kazaları nedeniyle sağlık kurumlarına başvurulması nedeniyle SGK ödemeleri söz konusu olmaktadır. Buna ilişkin Trafik Kanunu m. 98 şu şekildedir:

“Trafik kazaları sebebiyle üniversitelere bağlı hastaneler ve diğer bütün resmî ve özel sağlık kurum ve kuruluşlarının sundukları sağlık hizmet bedelleri, kazazedenin sosyal güvencesi olup olmadığına bakılmaksızın genel sağlık sigortalısı sayılanlar için belirlenen sağlık hizmeti geri ödeme usul ve esasları çerçevesinde Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanır.”

Söz konusu düzenleme gereği trafik kazaları nedeniyle hastanelere başvurulması halinde sağlık hizmetleri SGK tarafından karşılanmaktadır.⁴¹² Söz konusu hükme dayanılarak çıkarılan Trafik Kazaları Nedeniyle İlgililere Sunulan Sağlık Hizmet Bedellerinin Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik⁴¹³ birinci maddesi de “Bu Yönetmelik Zorunlu Trafik Sigortası, Zorunlu Taşımacılık Sigortasını ve Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortasını kapsar” olarak düzenlenmiştir.

Koltuk Sigortası’na bağlı tedavi giderlerine ilişkin ödeme; trafik kazalarında sağlık hizmeti giderlerine yönelik SGK’nin sorumluluğunu belirleyen Trafik Kanunu m. 98 ile birebir

⁴¹⁰ Akıntürk ve Ateş, 2022: 14 bir kimsenin malvarlığının haklı bir sebep olmaksızın diğer bir kimsenin malvarlığının zararına olarak çoğalması veya azalmamasına sebepsiz zenginleşme denir.

⁴¹¹ Ünan, 2017: 340.

⁴¹² Yargıtay 17. HD., E. 2015/15159 K. 2015/11556 T. 04.11.2015, Yukarıda açıklanan yasal düzenlemelere göre, 2918 sayılı Yasanın 98.maddesinde belirtilen tedavi giderleri yönünden sorumluluk "Sosyal Güvenlik Kurumu'na" geçtiğinden eldeki davada, davacı tarafından talep edilen tedavi giderleri 2918 sayılı Yasanın 98.maddesi kapsamında kaldığından tedavi giderinden Sosyal Güvenlik Kurumu sorumlu olup öncelikle Sosyal Güvenlik Kurumu'nun davaya dahil edilmesi gerekir. Öte yandan, davacı tarafından dış tedavisi(implant vs) olarak talep edilen tazminat iyileştirme gideri kapsamında talep edilmiş olup, bu miktardan davalı sigorta şirketi sorumludur.Bu nedenle iyileştirme giderinin tedavi giderinden ayrılarak, tedavi giderinden Sosyal Güvenlik Kurumu'nun, iyileştirme giderinden ise sigorta şirketinin sorumlu tutulması gerekirken Sosyal Güvenlik Kurumu davaya dahil edilmeden ve dahi tedavi giderleri ile iyileştirme giderleri ayırt edilmeden yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.

⁴¹³ RG. 27.08.2011/28038 Kurum: Başbakanlık (Hazine Müsteşarlığı) Yürürlüğe Giriş Tarihi: 27.08.2011 Son Değişiklik Tarihi: 26.04.2022.

örtüşmemektedir. SGK sorumluluğu daha dar kapsamlı olup sigortacıların sorumluluğunu üstlenen biçimde düzenlenmemiştir. Örneğin sağlık hizmet kuruluşları dışında oluşan bakıcı veya tedaviye bağlı sair giderlerden sigortacının sorumluluğu devam eder.⁴¹⁴ Bununla birlikte SGK belgeli giderlere ilişkin ödeme gerçekleştirmektedir ancak belgesiz giderler için sigorta sorumluluğu devam etmektedir.⁴¹⁵ HGK'nın bu yöndeki kararına karşılık; yasal düzenlemenin aksine, içtihat ile sorumlu belirlenemeyeceği gerekçesi ile kanunda açıkça bir düzenleme olmadıkça giderin henüz yapılmış olup olmamasına göre sorumluluk tayinini kabul etmeyen kararlar da mevcuttur.⁴¹⁶ Trafik kazasını da kapsayan ve yolculuk süresi boyunca tüm kazalara ilişkin teminat sağlayan Koltuk Sigortası kaza sonrası tedavi giderlerine ilişkin ödeme yapmalı,

⁴¹⁴ Yargıtay 17. HD., E. 2012/6379 K. 2013/6180 T. 2.5.2013, Bu durumda mahkemece, "Sosyal Güvenlik Kurumu'nun davaya dahil edilmesi, tarafların delillerinin toplanması, davacı tarafından talep edilen tedavi giderlerinden 2918 sayılı Yasanın 98. maddesi kapsamında kalanların ve Sosyal Güvenlik Kurumunun sorumluluğuna esas olanların belirlenmesi için uzman doktor bilirkişiden ayrıntılı, gerekçeli ve denetime açık rapor alınması, 2918 Sayılı Yasanın 98. maddesi kapsamında kalan tedavi giderleri yönünden Sosyal Güvenlik Kurumu'nun, yasa kapsamı dışında kalan bakıcı veya tedaviye bağlı sair giderlerden ise davalı sigorta şirketinin sorumlu tutulmaları gerekirken yazılı şekilde eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru görülmemiştir.

⁴¹⁵ Yargıtay HGK., E. 2020/463 K. 2022/586 T. 21.4.2022, Sigorta şirketinin, işleten ve sürücünün Kanun'dan ve sözleşmeden doğan bu yükümlülüğü, 6111 sayılı Kanun ile getirilen düzenleme ile sona erdirilmiş bulunmaktadır. 2918 sayılı KTK'nın 98. maddesinde belirtilen tedavi giderleri yönünden sorumluluk dava dışı Sosyal Güvenlik Kurumuna geçmiştir. Bu durumda, 6111 sayılı Kanun gereği yasanın yayımlandığı tarihten önce ve sonra meydana gelen tüm trafik kazaları nedeni ile sunulan belgeli sağlık hizmet bedelleri Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanacaktır. Bu nedenle davacının dava konusu belgeli/faturalı sağlık giderlerinin tümünden Sosyal Güvenlik Kurumu, belgesiz/paramedikal giderlerden ise aracın işleteni, sürücüsü ve Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortacısı sorumludur.

⁴¹⁶ Ankara BAM, 35. HD., E. 2022/1206 K. 2023/1500 T. 15.11.2023, Bu nedenle kaza tarihindeki KTK'nın 98. maddesindeki yasal düzenlemenin aksine, içtihat ile sorumlu belirlenemeyeceğinden tedavi giderinin henüz yapılmış olup olmamasına göre, tedavi giderlerinin trafik kazasından kaynaklanması ve Yasa'nın 98. maddesi kapsamında olması halinde hangi tarihte tedavi yapılırsa yapılsın giderlerinin SGK tarafından karşılanacağını kabul edilmesi gerekir. Genel Hükümler çerçevesinde zarar gören ilerde yaptıracağı tedavi giderlerini zarar verenden talep etmesi mümkün iken, Yasa'nın 98. maddesi kapsamında olan tedavi giderleri açısından SGK'nın sorumluluğunun tedavi giderinin karşılanmasına yönelik bulunması nedeniyle bu giderlerin tedavi yapıldıktan sonra SGK'dan talep edilebilecek olması hali dahi, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun sorumluluğunda olan tedavi giderlerinin, ilerde yapılacak tedavi gideri olarak sürücü, işleten veya sigorta şirketinden talep edilebilmesine imkân tanımaz. Başka bir deyişle, 2918 sayılı Yasanın 98. maddesi kapsamında olup da salt henüz yapılmamış olması nedeniyle Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan talep edilemeyen, ilerde yapılacak tedavi giderleri de, sürücü, işleten veya sigortanın sorumluluğunda olan "belgesiz tedavi gideri" olarak kabul edilemez. Zarardan sorumlu olanlar kanunda açıkça bir düzenleme olmadıkça giderin henüz yapılmış olup olmamasına göre belirlenemez. Buna göre; protez gideri 2918 Sayılı Yasanın 98. maddesi kapsamında tedavi gideri olup, yasa da tedavi giderleri açısından "yapılmış" veya "ileride yapılacak" şeklinde bir ayırım gözetilmediğinden, sırf bu nedenle henüz yapılmadığından bahisle de ZMMS kapsamında sigorta şirketinin sorumluluğuna da gidilemez. Bu bağlamda 6111 sayılı Yasa ile değişik 2918 sayılı Yasanın 98. maddesi tedavi gideri kapsamında olan protez giderlerinden, protez giderleri ister belgeli olarak sarf edilmiş olsun ister tedavi süresince yapılması muhtemel olup dava tarihi itibarıyla fatura vb. bir belge ile belgelendirilmemiş olsun tamamı sağlık hizmet bedeli kapsamında Sosyal Güvenlik Kurumu sorumlu olduğundan, bu giderlere yönelik davacının davalı sigorta şirketinden bir talepte bulunamayacağından, sigorta şirketine karşı açılan davanın husumet yokluğu nedeniyle reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir. Açıklanan nedenlerle, davalı ... Sigorta A.Ş. vekilinin dava konusu edilen protez giderlerinden sorumlu olmadığına dair istinaf sebepleri yerinde görülmele, istinaf başvurusunun kabulü ile kararın kaldırılmasına, ancak bu husus yeniden yargılamayı gerektirmediğinden istinaf konusu yapılmayan kısımlar baki kalmak üzere HMK'nın 353/1-b/2 maddesi uyarınca yeniden hüküm kurularak, 2918 sayılı Yasanın 98. maddesi gereğince kaza tarihi olan 05/02/2015 tarihi itibarıyla dava konusu edilen protez giderlerinden Sosyal Güvenlik Kurumu'nun sorumlu olmasına göre davalıya husumet yöneltilemeyeceğinden davalı hakkındaki davanın pasif husumet yokluğu nedeniyle reddine dair aşağıdaki hüküm kurulmuştur.

bu ödemenin yapılamaması durumunda gerekli şartların varlığı halinde Güvence Hesabı söz konusu ödemeyi gerçekleştirmelidir.⁴¹⁷

Söz konusu SGK sorumluluğu kurum kısıtlamasının yanında yalnız trafik kazalarına ilişkin olarak düzenlenmiştir.⁴¹⁸ Bununla birlikte SGK güvencesinin alanı yasa ile çizilmiştir.⁴¹⁹ Ancak Koltuk Sigortası trafik sigortalarını da kapsayan her türlü kazaya karşı himaye kapsamı geniş bir sigorta türüdür. Bu sebeple Koltuk Sigortası himayesine dâhil ancak trafik kazası niteliği bulunmayan vakalarda SGK ödemesi söz konusu olmayacağından tedavi giderlerinin tamamı için; trafik kazası vakalarına ilişkin SGK ödemeleri haricinde giderler oluştuğunda bakiye alacak için sigortaya başvurulmasında hiçbir engel bulunmamaktadır.⁴²⁰ Ta ki Genel Şartlar A.3.3 maddesi “Tedavi giderlerinin başka sigorta sözleşmeleri ile teminat altına alınmış olması durumunda, söz konusu giderler öncelikle bu sigortadan karşılanır” gereği başka bir sigorta kapsamında tedavi giderleri hak sahibine ödenmiş olmasın.⁴²¹ Düzenlemeden de anlaşılacağı üzere, birden fazla sigortacı tarafında sigorta edilen ortak teminatlar söz konusu olduğunda sigortacıların müşterek ve müteselsil sorumluluğu öngörülmemiş, sıralı bir sorumluluk düzenlemiştir. Birden fazla sigortacı söz konusu olduğunda sorumluluk, sırayla ve limit aşımı oranında devam edecektir.

⁴¹⁷ Çelik, 2021: 685.

⁴¹⁸ Yargıtay 17. HD., E. 2014/12732 K. 2016/10396 T. 10.11.2016, Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı üzere, 6111 Sayılı Yasa'nın 59 maddesi ile değişik 2918 Sayılı Yasa'nın 98. maddesi ile ... özel veya resmi ayrımı yapılmaksızın tüm sağlık kuruluşlarında yapılan sağlık hizmet bedellerinden sorumlu tutulmuştur. Önemle belirtmek gerekir ki ... Kurumu, 6111 sayılı Yasa ile değiştirilen 2918 sayılı Yasanın 98. maddesi kapsamında tüm tedavi giderlerinden değil ancak sözkonusu madde kapsamında kalan tedavi giderlerinden sorumludur. Somut olayda, davacının maluliyeti sebebi ile talep edilen bakıcı gideri belgeli tedavi giderlerinden olmayıp, davacı tarafca tedavi giderleri hususunda dosyaya herhangi bir belge, fatura, makbuz vs sunulmamıştır. Belgeye dayanmayan, davacının maluliyeti sebebi ile yapılması gerekli olan bakıcı giderleri 6111 sayılı Yasa kapsamında değildir. Bakıcı giderleri bu kapsamda olmadığından mahkemece yanlıgılı değerlendirme ile ...nın bakıcı giderlerinden sorumlu tutulması yönünde verilen kararın bozulması gerekmiştir.

⁴¹⁹ Yargıtay 17. HD., E. 2015/1676 K. 2017/3234 T. 27.03.2017, Öncelikle belirtmek gerekir ki, Sosyal Güvenlik Kurumu, 6111 sayılı Yasa ile değiştirilen 2918 sayılı Yasa'nın 98. maddesi kapsamında tüm tedavi giderlerinden değil, ancak sözkonusu madde kapsamında kalan tedavi giderlerinden sorumludur. Belgeye dayanmayan tedavi giderleri, 6111 sayılı Yasa kapsamında değildir. Belgeli olmayan tedavi giderlerinden SGK sorumlu olmayıp, sigorta şirketi ile zarar sorumlusu olan ilgililer sorumludur.

⁴²⁰ Yargıtay 17. HD., E. 2011/8558 K. 2012/9174 T. 12.09.2012, Yukarıda anılan, 25.02.2011 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 13.02.2011 tarih, 6111 Sayılı Yasanın 59. maddesi ile değişik 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanununun 98. maddesinin açık lafzından da anlaşıldığı üzere, yapılan değişiklik ile trafik kazaları sebebiyle üniversitelere bağlı hastaneler ve diğer bütün resmi ve özel sağlık kurum ve kuruluşlarının sundukları sağlık hizmet bedelleri, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanacak, maddenin devamında ve geçici 1. maddede düzenlenen "aktarım"ın gerçekleşmesi koşuluyla da, hastanelerce sunulan sağlık hizmet bedelleri yönünden sigorta şirketlerinin ve Güvence Hesabının yükümlülükleri sona erecektir. Kazazedelerin, bunun dışında kalan bakıcı veya tedaviye bağlı sair harcamaları, sigorta şirketlerinin ve Güvence Hesabının tedavi teminatları kapsamında, yine sigorta şirketleri ve Güvence Hesabı tarafından karşılanmaya devam edecektir.

⁴²¹ Yargıtay 17. HD., E. 2019/1962 K. 2020/7067 T. 16.11.2020, Yine Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları'nın A.3.3/3. maddesinde tedavi giderlerinin başka sigorta sözleşmeleri ile teminat altına alınmış olması durumunda, söz konusu giderler öncelikle bu sigortadan karşılanır. Yukarıdaki düzenlemeler ile birlikte değerlendirildiğinde, tedavi giderleri kapsamında olan bakıcı giderlerinin, öncelikle Zorunlu Karayolu Taşımacılık Sigortasından, limiti aşan kısım için Zorunlu Trafik Sigortasından, bu limiti aşan kısım için de Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortasından karşılanması gerektiği kabul edilmelidir.

Başka bir anlatımla Koltuk Sigortasının teminat altına aldığı ve SGK tarafından karşılanmayan tedavi giderleri söz konusu olduğunda sırasıyla ZKTMSS, limiti aşan kısım için Trafik Sigortası, bu limiti aşan kısım için de Koltuk Sigortası'ndan karşılanması (ölüm ve engellilik teminatları için sıralı sorumluluk geçerli değildir⁴²²) gerekmektedir. Zira sıralı sorumluluğun söz konusu olduğu tedavi giderleri teminatında gerçek zararın tazmini söz konusu olduğundan aksi düşünce zenginleşmeye neden olacaktır.⁴²³

Belirtmek gerekir ki SGK ve birden fazla sigortanın sıralı sorumlu olduğu durumlarda zarar gören talep ve dava yolunda sıralamaya riayet etmeyebilir. Bu sebeple uygulamada birden fazla davanın açılması ve davaların birleştirilmesi veya ihbar müessesinin etkin kullanıldığı görülmektedir. Nitekim direnme nedeni zarar görenlerin direkt sigortaya başvuru haklarının bulunduğu ve sıralı sorumluluğun sigortalar arası rücu ilişkisi içerisinde değerlendirilmesi gerektiğine yönelik ilk derece mahkemesinin kararını, HGK eksik inceleme ve hatalı değerlendirme olarak nitelendirmiştir.⁴²⁴

2.5. Sigorta Bedeli ve Ödemenin Şartları

Sigorta bedelini ödeme borcunun borçlusu sigortacıdır ve can sigortalarında kural olarak sigorta şirketinden talep hakkına sahip olan kişi, sigorta ettiren veya sigorta ettirenin belirlediği poliçede yazılı kişiye ödenir. Ancak Koltuk Sigortası düzenlenirken sigortalı kişi ismen belli olmayıp riziko gerçekleşikten sonra belirlenebilir olduğundan Genel Şartlar A.3 maddesi gereği talep hakkı; ölüm teminatı söz konusu olduğunda sigortalının geride kalan mirasçılarının, sakatlık ve tedavi giderleri teminatı söz konusu olduğunda sigortalının kendisindir.

Kaza sigortalarına ilişkin özel hüküm bulunmasa da kıyasen uygulanacak hayat sigortasına ilişkin hüküm TTK m. 1493/7'dir.⁴²⁵ Bu hükümde lehtarın doğrudan sigortacıya başvuru hakkı düzenlenmiştir. Nitekim Genel Şartlar B.1 maddesine göre sigortalılar ya da

⁴²² Yargıtay 17. HD., E. 2016/12652 K. 2017/3297 T. 28.03.2017, Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası ise sıralı sorumluluk sistemine dahil bulunmayıp can sigortası türlerinden olup, bir meblağ sigortası olması itibarıyla, yaralanma halinde, yapılan tedavi giderleri bakımından buna ilişkin limiti geçmemek üzere ve yapılan harcama kadar nispi; sürekli sakatlık halinde ise, sakat kalma oranı ve sakatlığın derecesine göre limitin belli oranı olmak üzere, sigorta bedelini ödemekle yükümlüdür.

⁴²³ Ulaş, Yolcunun Bedeni Zararlarında Sigortacıların Sıralı Sorumluluğu Sorunu, 2008: 100.

⁴²⁴ Yargıtay HGK., E. 2017/3069 K. 2021/819 T. 22.6.2021, Bu nedenlerle mahkemece; öncelikle aracın zorunlu karayolları taşımacılık malî sorumluluk sigortası olup olmadığının araştırılması, zorunlu taşımacılık sigortası olması ve hesaplanan tazminatın taşımacılık sigortası limiti kapsamında kalması durumunda zorunlu malî sorumluluk sigortacısı olan davalının sorumluluğunun olmayacağı, taşımacılık sigortasının olmaması durumunda ise davacının doğrudan zorunlu malî mesuliyet sigorta poliçesi kapsamında davalıdan tazminat talep edebileceği hususu gözetilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken; bu husus göz ardı edilip eksik inceleme ve hatalı değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm kurulması yerinde görülmemiştir.

⁴²⁵ Ülgen, 2016: 2838.

mirasçılar hak sahibi oldukları sigorta bedeline ilişkin doğrudan doğruya sigortacıya talepte bulunabilirler.

Meblağ sigortası olarak düzenlenen Koltuk Sigortası'nda sigorta bedeli zarar dikkate alınmaksızın sigorta poliçesinde önceden belirlenen miktardır ve ölüm rizikosunun gerçekleşmesi ile sigortacı, poliçede yazan bedeli ödemek durumundadır. Riziko gerçekleştiğinde ödenecek miktar ile sigorta bedeli arasında herhangi bir fark yoktur, örneğin riziko kişinin ölmesi durumunda ispat aracı olarak kullanılan sigorta poliçesinde yazılı tutar sigorta bedeli olarak ödenir. Zararın sigorta bedelinden az veya fazla olduğu iddia edilemez.⁴²⁶ Sakatlık halinde ise sigorta bedeli Genel Şartlar'da verilen cetvel oranında hesaplanarak ödenmek durumundadır.

Sigortacı tarafından ödenecek sigorta bedeli, sigorta sözleşmesinin karşı tarafına ödenmeyip lehine sigorta sözleşmesi düzenlenen sigortalılara ödeneceğinden, sigortacının borcunu ifa⁴²⁷ edebilmesi için hak sahiplerinin yerine getirmesi gereken bazı şartları açıklamada yarar vardır. Zira sigortacının Koltuk Sigortası ile himaye sağladığı kişi rizikoyla belirlenmiştir, bu fiili durumu sigortacı bilmediği gibi bilebilecek durumda da değildir. Dolayısıyla hak sahiplerinin aşağıda belirtilen şartlara uymaması sigortacının borcunun muaccel hale gelmesini engelleyecektir.

Sözleşmelerde kural olarak hak ve borçlar sözleşmenin taraflarına doğar. Ancak sigorta sözleşmesi niteliği gereği bu kuralın dışında üçüncü kişiler lehine, başkası hesabına yapılabilen sözleşme tipleri mevcuttur. Nitelik olarak üçüncü kişi yararına bir sözleşme kurulur. Nitekim Koltuk Sigortası böyle bir sigorta türüdür. Dolayısıyla kanun koyucu TTK m. 1412'de sigorta sözleşmesinin bu özelliğini dikkate alarak genel hükümlerde sözleşmenin tarafı olarak sigorta ettirene yüklediği görevlere atıf yaparak sigorta ettirenin bilgi ve davranışlarına hukuki sonuç yaratıldığı durumlarda sigortadan haberi olmak şartıyla ilgililerin bilgi ve davranışlarını da eşdeğer tutmuştur.⁴²⁸

Genel Şartlar'da hem sigorta bedelinin ödenmesinin gereklilikleri hem de riziko sonrası yerine getirilmesi gereken görevler diyebileceğimiz hususlar bir arada düzenlenmiştir. Sigortalık tekniği açısından bu birliktelik kanaatimizce hatalı bir düzenlemedir. Sözleşmeden yararlanacak kişilerin görevlerinin, sigorta ettirenden ayrı ve daha açık düzenlenmesi gerekmektedir. Nitekim Koltuk Sigortası sözleşmesinin tarafı olmayan yolcu, sürücü ve sürücü yardımcısının prim ödeme yükümlülüğü olmadığı gibi sigortanın kurulması ve devamında

⁴²⁶ Kayıhan ve Günergök 2020: 231; Ulaş 2002: 179.

⁴²⁷ Akıntürk ve Ateş, 2022: 111 İfa, borç ilişkisi olan edimin borçlu tarafından alacaklıya karşı yerine getirmesi ve böylece borç ilişkisinin sona erdirilmesidir.

⁴²⁸ Ülgen, 2016: 2834.

beyan görevi de bulunmamaktadır. Ancak riziko gerçekleştiği anda bazı görev yükümlülükleri doğar.⁴²⁹

2.5.1. Sigortacıya Kazanın Bildirilmesi

Sigorta ettiren ve sigortalının farklı kişiler oldukları hallerde, sigortalı rizikonun gerçekleştiğini sigorta ettirenden daha önce öğrenir. Sigortacının gecikmeksizin faaliyete geçebilmesi için rizikoyu en kısa sürede öğrenmesinde yarar vardır. Bu durum vesilesiyle sözleşme tarafı olmamasına rağmen sigortalıların da göstermek durumunda kaldıkları görevleri mevcuttur.⁴³⁰

Genel Şartlar’a göre “Sigorta ettiren, sigortalı veya hak sahipleri rizikonun gerçekleştiğini öğrendikleri tarihten itibaren B.1. maddesinde belirtilen süre içinde durumu sigortacıya bildirmeye mecburdur.” Buna göre rizikonun gerçekleşmesi sonrası sigorta ettiren, sigortalı bizzat veya sigortalının ölümü halinde sigortalının hak sahipleri sigortacıya rizikoyu ihbar etmek durumundadır. Bu ihbarın geçerli olabilmesi için gerekli belgelerin de ihbarda bulunması gerekmektedir. Bilgilerin eksikliği halinde sigorta bedeli muaccel hale gelmeyecektir.⁴³¹

Sigorta ettirenlerin bildirme görevine yönelik TTK 1446/1’e göre rizikonun gerçekleştiğini öğrenen sigorta ettiren, durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirmelidir. Hükmünde geçen “gecikmeksizin” ifadesi Genel Şartlar’da “en kısa süre” olarak yer almaktadır. Genel Şartlar B.1’de ayrıca sigortalı ve hak sahipleri için bu süre “yurtiçi rizikolar için otuz, yurtdışı sigortalar için altmış iş günü” olarak yerini almıştır. Koltuk Sigortası mahiyeti gereği riziko genellikle hâkimiyet ve kontrol alanında olmayan karayolunda meydana geleceği, can sigortası olması nedeniyle sigortalıların sağlığında zedelenmeler olabileceği düşünüldüğünde söz konusu düzenleme yerindedir.

Genel Şartlar’daki otuz ve altmış günlük süreler kesin süre olmayıp, zamanaşımı sürelerine uymak koşuluyla sigortacıya başvuru yoluyla sigorta bedeli tahsil edilebilir.⁴³² Söz konusu ödev rizikonun gerçekleşmesinden sonrasına ait olduğundan mücbir sebeplerin olabileceği de göz önüne alınmalıdır. Zira sigortalı kaza sonrası yoğun bakıma muhtaç, bilincini yitirmiş durumda kalabilmektedir. Buna bağlı olarak sigortalı lehine sürenin uzaması gibi bir durum meydana geldiğinden mücbir sebebin ispatı sigortalı tarafındadır. Ölüm rizikosunun

⁴²⁹ Ulaş, 2002: 252.

⁴³⁰ Çeker, 2016: 119.

⁴³¹ Gökcan, 2018: 666.

⁴³² Çelik, 2021: 685.

gerçekleşmesi halinde hak sahiplerinin görevlerini yerine getirme süresi, öğrenmeden itibaren başlamalıdır.⁴³³

2.5.2. Gerekli Önlemlerin Alınması

Genel Şartlar B.2'ye göre “Sigorta ettiren kazayla ilgili gerekli kurtarma ve koruma önlemlerini almak ve bu amaçla sigortacı tarafından verilecek talimata uymak zorundadır.” Düzenlemenin başlığı Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde Sigorta Ettiren, Sigortalılar veya Hak Sahiplerinin Yükümlülükleri olmasına rağmen sigorta ettirene yüklenen bu görev ayrıca belirtilmiştir. Ancak kanaatimizce yerinde bir düzenleme değildir. Gerekli önlem alınmasına yönelik sigorta ettirenin görevi olduğu yönünde kuşku yoktur ancak Tazminat ana başlığı altında düzenlenmesi nedeniyle sigorta ettirenin borcunun burada düzenlenmesi uygun değildir. Zira Tazminat başlığında sigorta ettirenin talep hakkı olmadığından görevinin de yer almaması gerekir.

Genel Şartlar'da hatalı kullanılan “Tazminat”⁴³⁴ kavramı bu noktada yer almaktadır, can sigortaları kusurdan ve zarardan bağımsız bir meblağ sigortası olduğundan tazminat kavramı yerine sigorta bedelinin ödenmesi kavramının kullanılması yerinde olacaktır. Düzenleme yeri ve kavram hatalarına rağmen gerekli kurtarma ve koruma tedbirlerinin alınması rizikonun üzerinde gerçekleştiği sigortalılar için de geçerli olması sigortacılık mantığının gereğidir. Dolayısıyla yalnız düzenlemenin lafzından anlaşılan sigorta ettirenin değil sigortalının da kurtarma ve koruma tedbirlerine uyması gerekmektedir.⁴³⁵

Genel Şartlar'a göre “Sigortacı her zaman kazazedeyi muayene ve sağlık durumunu kontrol ettirme hakkına sahip olup, bu muayene ve kontrollerin yapılmasına izin verilmesi zorunludur.” Sigortacının bedenindeki zedelenmenin yani sigortacının sorumluluğunun artmaması için sigortalı sigortacının tavsiye ve direktiflerine uymak durumundadır. Düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere genellikle sigortalılara ilişkin gerçek zararın tespit edilmesi gereken zarar sigortaları içerisinde değerlendirilen tedavi giderleri teminatına ilişkin bir düzenlemedir. Tedavi giderleri söz konusu olduğunda sigortacının amacı zararı tespit etmek ve limitler dâhilinde gidermektir.

Tedavi giderlerine ilişkin fatura, talep sonrası sigortacı tarafından ödenmelidir. Genel Şartlarda özel ve kamu hastaneleri ayrımı yapılmamıştır. Bu nedenle teminatın resmi tarifelere uygun olup olmadığı önem arz etmemektedir.⁴³⁶ HGK 29.09.1999 Tarih E:1999/4-619 Esas

⁴³³ Ayli, 1993: 80.

⁴³⁴ Akıntürk ve Ateş, 2022: Tazminat, haksız fiil sonucunda zarar görenin uğramış olduğu maddi ve manevi zararın zarar veren tarafından giderilmesidir.

⁴³⁵ Şenocak, Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme Ve Azaltma Vecibesi 1995: 395.

⁴³⁶ Çelik, 2021: 686.

K:1999/737 Karar numaralı içtihadında “kişinin daha iyi kurumlara gitmesi yalnız kendisi için değil, sorumlunun da yararınadır” düşüncesiyle kişinin sosyal durumuna uygun özel sağlık hizmeti almasını olağan karşılamıştır. Buna göre sigortacının özel kurumda tedavi görmesinin kötü niyetli olduğuna dair iddiası kanıtlanmadıkça, özel sigorta kuruluşunun faturasına itibar edilip ödemenin bu faturaya ilişkin gerçekleştirilmesi gerekir. Bu görüş Yargıtay kararlarında istikrarlı biçimde yer bulurken örneğin Alman uyruklu kazazedeye ilişkin ambulans ve uçak giderlerine ilişkin benzer bir hüküm kurulmuştur.⁴³⁷

Genel Şartlar madde devamında yer alan kazazedenin tedavisi ve iyileşmesi ile ilgili sigortacının tayin edeceği doktor tarafından yapılacak tavsiyelere ve verilecek direktiflere uyulmasını şart koşan düzenlemesi genel hukuk ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir. Nitekim sigortacılık mevzuatımızda sigortacıya benzer bir şekilde yetki veren, sigortalıyı sigortacının gösterdiği avukata vekâlet vermek zorunda bıraktığı bir düzenleme Danıştay tarafından iptal edilmiştir.⁴³⁸ Sigortacı bedelin tespiti için sigortalının sağlık durumunu kontrol etme, bilgi alma hakkına sahiptir; ancak bunun tedavi ve iyileşmeye ilişkin bir doktor tayin edilip o doktor iradesinin mutlak olduğu gibi bir zorunluluk haline büründürülmemesi gerekir.

Uygulamada acil müdahale gerektiren durumlar söz konusu olduğundan sigortacının tayin ettiği doktor yerine hastanelerin raporları sigorta bedelinin ödenmesinde önemli rol oynamaktadır. Örneğin kaza sonrası sağlık kurumunda “ölüm riski dâhil her ihtimali kabul

⁴³⁷ Yargıtay 17. HD., E. 2010/4559 K. 2010/7411 T. 28.09.2010, Dava, trafik kazasından kaynaklanan bedensel zararın giderilmesi istemine ilişkindir. Davacının Alman uyruklu olduğu ve Almanya'da ikamet ettiği anlaşılmaktadır. Uyuşmazlık, davacının Almanya'ya nakli sırasında kullanılan ambulans ve uçak giderinin maddi zarar kapsamında davalılardan tahsilinin mümkün olup olmadığı noktasında toplanmaktadır. Yaşam hakkı kişinin vazgeçilmez en önemli haklarından biridir. Somut olaydaki gibi, ameliyat olması zorunlu olan bir hastanın, sosyal durumuna göre, tercih edeceği bir yerde veya sağlık kurumunda tedavi görmesini doğal karşılamak gerekir. Davacının Almanya'da ikamet ettiği anlaşıldığına göre, uzun sürecek tedavi ve ameliyatının yaşandığı ülkede yapılmasını istemesi de en doğal yaşam hakkıdır. Aksi karar davacının bu konuda tercih yapmasını engellemek sonucunu doğurur (H.G.K 29.09.1999, E:1999/4-619 K:1999/737). Mahkemece, anılan husus gözardı edilerek yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.

⁴³⁸ Danıştay 15. D., E. 2016/6785 K. 2018/3262 T. 3.4.2018, Sayılı kararında "Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda yer alan "Sigortalı, sigortacının göstereceği avukata gereken vekâletnameyi vermek zorundadır." düzenlemesi için "Anayasanın "Çalışma ve sözleşme hürriyeti" başlıklı 48. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin dilediği alanda sözleşme hürriyetine sahip olduğu, "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13. maddesinde, temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamaların, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı, 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun "Sözleşme özgürlüğü" başlıklı 26. maddesinde, tarafların, bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebileceği, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun "Avukatlık sözleşmesinin kapsamı" başlıklı 163. maddesinin birinci fıkrasında ise, Avukatlık sözleşmesinin serbestçe düzenleneceği hükümlerine yer verilmiş olup, sözleşme özgürlüğü uyarınca kişiler, hukuksal ilişkilerini özgür iradeleriyle ve sözleşmelerle düzenlemekte serbesttir. Bu durumda, Anayasa uyarınca sözleşme özgürlüğünün sınırlanabilmesinin ancak kanunla mümkün olabilmesi karşısında, anılan Tebliğ düzenlemesi ile sözleşme özgürlüğüne sınırlama getirilmesinin Anayasada güvence altına alınan sözleşme hürriyetine aykırı olduğu gibi, Yasadan kaynaklı bir hak olan bireyin avukatını serbestçe belirlemesi hakkının Tebliğ ile ortadan kaldırılması sonucunu doğuran düzenlemede hukuka uygunluk bulunmamaktadır." gerekçesi ile düzenlemenin iptaline karar vermiştir.

ediyorum” kaydı içeren bir tedavi ret beyanıyla tıbbi girişimi reddedip hastaneden ayrılan sigortalının ölmesi halinde sigortacının ölüm rizikosunun teminatını ödemesi düşünülemez.

2.5.3. Gerekli Belgelerin Verilmesi

Genel Şartlar’a göre “Bildirimlerde kazanın yerinin, tarihinin ve sebeplerinin bildirilmesi ve ayrıca yapılan tedaviye ilişkin ilgili sağlık kurumundan alınan bir rapor ile ödenmesi gereken tazminatın tespiti ile ilgili olarak sigortacının isteyeceği diğer gerekli belgelerin sigortacıya gönderilmesi zorunludur.” Belgelerin verilmemesi halinde sigortacı ödenecek olan bedeli tespit edemeyeceğinden borç muaccel hale gelmez. Rizikonun gerçekleştiğini ihbar ile birlikte düzenlenmesi kanaatimizce yerinde olmamıştır. Zira gerekli belgelerin verilmesi bedel ödenmesine ilişkin talepte olması gereken unsurları belirleyen bir düzenlemedir.

Sigortalılar veya hak sahipleri sigorta bedelini talep ederken; kazanın yerini, tarihini, sebepleri bildirilmesi ve gereğinde doktor raporunu sigortacıya göstermek zorundadır. Sigorta ettiren veya hak sahipleri, meydana gelen kazanın, kaza niteliği taşıyan bir olay sonucu olduğu ve kaza ile oluşan riziko arasında illiyet bağının bulunduğu hususunda sigortacıda kanaat oluşmasını sunduğu belgelerle sağlamalıdır. Nitekim kanaat oluşturması yeterlidir, herhangi bir ispat şartı bulunmamaktadır. Belgelerin aksini ispat yükü sigortacının üzerindedir.⁴³⁹

2.5.3.1. Başvuru İçin Gerekli Belgeler

Tüm başvurular için kaza tespit tutanağı, ifade tutanakları, varsa bilirkişi raporu, keşif zaptı veya mahkeme kararı; ölüm halinde veraset ilamı, ölüm belgesi ve ölü muayene otopsi raporu, güncel vukuatlı nüfus kayıt örneği; engellilik halinde kaza tarihindeki yönetmeliğe göre düzenlenen sağlık kurul raporu, epikriz raporu, genel muayene raporu; tedavi giderlerine ilişkin olarak tüm tetkik ve tedavilere ilişkin raporlar sigortacının ödeme yapması için sigortacıya ulaştırılması gereken belgelerdir.

2.5.4. Bedelin Ödenmesi

2.5.4.1. Bedelin Tespiti

Ölüm ve sakatlık teminatında ise önceden belirlenmiş meblağ, sigortalı veya hak sahiplerine sigorta bedeli olarak ödenir ve zararın poliçede yazılı bedelden az olduğu ileri

⁴³⁹ Bozer, 1981: 267; Kayıhan ve Günergök, 2020: 232; Ünan, 1998: 167.

sürülemez.⁴⁴⁰ Bunun için hak sahiplerinin ispata yönelik sağlaması gereken en önemli husus kaza ve kaza neticesidir.⁴⁴¹

2.5.4.2. Bedelin Muaccel Hale Gelmesi

TBK m. 90 gereği kural olarak her borç doğum anında muaccel olur. Muaccel olma borcun istenilebilir olmasını ifade eder.⁴⁴² İfası mümkün, muaccel bir borcun borçlusu kural olarak kendiliğinden temerrüde düşmez, borç muaccel olduktan sonra TBK m. 117 gereği muaccel borcun borçlusu istisnalar olmakla birlikte alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer. Temerrüt için alacaklının borçluya ihtar⁴⁴³ çekmesi aranır.⁴⁴⁴

Sigorta sözleşmesi ise genel kurallardan ayrılarak sigorta sözleşmesinin özelliğine göre borcun muacceliyeti ve temerrüt kavramlarının zamanları özel olarak ele alınmıştır. TTK m. 1427/2 sigortacının sigorta tazminatı ifa borcunun ne zaman muaccel olacağını aşağıdaki şekilde özel olarak düzenlemiştir.

“Sigorta tazminatı veya bedeli, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her hâlde 1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan kırkbeş gün sonra muaccel olur. Can sigortaları için bu süre onbeş gündür. Sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise süre işlemez.”

Söz konusu hüküm iki farklı süre içerdiği, kırk beş günlük sürenin uzunluğu nedeniyle eleştirilmiş, yeknesaklık sağlanması gerektiği yönünde öneriler sunulmuştur.⁴⁴⁵ Ancak söz konusu hüküm, yerinde bir düzenleme ile can sigortaları için muacceliyet süresini on beş gün olarak belirlemiştir. Madde gerekçesinde iki farklı süreye ilişkin açıkça “araştırma yapılacak

⁴⁴⁰ Ayli, 1993:9; Bozer, 1981: 266.

⁴⁴¹ Yargıtay 17. HD., E. 2015/3042 K. 2017/9003 T. 12.10.2017, Zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası can sigortası türlerinden olup, bir meblağ sigortası olması itibarıyla de, ölüm halinde limit kadar olmak üzere maktu; yaralanma halinde ise, yapılan tedavinin giderleri bakımından buna ilişkin limiti geçmemek üzere ve yapılan harcama kadar nispi; sürekli sakatlık halinde ise, sakat kalma oranı ve sakatlığın derecesine göre limitin belli oranı olmak üzere, sigorta bedelinin ödenmesi gerekeceğinden, bu yönlerin ispatlanması yeterli olup, gerçek zararın hesaplatılmasına girilmeksizin, tespit edilecek bu miktarların aynen ödenmesi gerekmektedir. "Cismani Zarar Halinde Lazım Gelen Zarar ve Ziyar" başlığı altında düzenlenen TBK'nın 46. maddesinde, bedensel zarara uğranılması nedeni ile talep edilebilecek zarar türleri belirtilmektedir.

⁴⁴² Akıntürk ve Ateş, 2022: 114 vd.

⁴⁴³ Akıntürk ve Ateş, 2022: 128 İhtar herhangi bir şekilde bağlı olmayan karşı tarafa ulaşması gerekli irade açıklaması olup, borçluyu gecikmiş olarak da olsa ifaya davet etme anlamı taşır.

⁴⁴⁴ Oğuzman ve Öz, 2019: 485 Kanun temerrüt için "borcun muaccel olması" ve "ihtar" olmak üzere iki şart aramıştır.

⁴⁴⁵ Kayıhan, 2022: 406 Öte yandan kanaatimizce bu süreler yeniden gözden geçirilmeli ve iki duruma ilişkin olarak da örneğin işaret ettiğimiz üzere on gün gibi yeknesak bir sürenin geçmesinin aranması daha makul olur. Zira hem kırkbeş gün çok fazla bir süre hem de farklı süreler uygulama açısından karışıklıklara yol açabilecek niteliktedir.; Ünan, 1998: : 173 vd. Mülga kanun dönemindeki beş günlük muacceliyet süresi için sigortacının durumu anlayıp değerlendirmesinin mümkün olmadığı, inceleme fırsatı dahi verilmeden ödeme yükümlülüğü altında kalması nedeniyle hükmün uygulanamaz olduğu ve ihlal edilmesinden başka çarenin bulunmadığı görüşündedir, 2016: 281 Diğer sigortalarda 45 günlük bir tavan süre mevcut olmasına rağmen, can sigortalarında ödeme borcunun muaccel hale gelmesi için sadece 15 günlük bir tavan sürenin öngörülmesi uygulamada sorun yaratacaktır. Can sigortalarına ilişkin tavan süre çok kısadır.

şeylerin kapsamının daha dar ve zarar sigortasına göre daha net olmasından dolayı” şeklinde ifade edilmiş, meblağ sigortası ve zarar sigortalarının temel ayırımına vurgu yapılmıştır.

TTK m. 1452 gereği ikinci fıkra sigorta ettiren aleyhine değiştirilemeyecek hükümler arasında yer almaktadır bu sebeple süreler sözleşmede daha geniş düzenlenemez, düzenlendiği takdirde kanun hükümleri geçerli olacaktır. Sigorta bedeline ilişkin anlaşma yapılması durumunda anlaşma tarihinden itibaren, uyuşmazlık hakem-bilirkişilerce tespit edilmesi durumunda ise raporlarının kesinleştiği tarihten itibaren sigorta alacağı muaccel hale gelecektir.⁴⁴⁶

2.5.4.3. Bedelde Temerrüt

Temerrüt Arapça kökenli olup inat, direnme anlamı taşımaktadır. İfade borca aykırı olarak gecikmeyi ifade eder.⁴⁴⁷ TTK m. 1427/4’e göre “Borç muaccel olunca, sigortacı ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşer” sigortacının ifa borcu muaccel olunca, sigortacı ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşmektedir. Diğer bir deyişle sigorta sözleşmelerinde sigortacının ifasında borç muaccel olur olmaz sigortacı temerrüde düşmüş sayılacağına göre bunun esasen iki önemli hukuki sonucu gündeme gelir. Birincisi zamanaşımı süresi bu tarihten itibaren işlemeye başlar, ikincisi ise muacceliyet anından itibaren sigorta tazminatını ödeme borcuna temerrüt faizi⁴⁴⁸ işlemeye başlar.⁴⁴⁹ Temerrüt faizinin başlangıç tarihinin tespitinde kaza tarihinin bir önemi bulunmamaktadır.⁴⁵⁰

Sigortacının temerrüde düşürülmesinde rizikonun bildirilmesine ek olarak ayrıca ihtar çekme yükümlülüğü yüklenmemiş olması isabetli ve sigortanın ruhuna uygun bulunmuştur.⁴⁵¹

Genel Şartlar B.5 maddesi temerrüt ve faize ilişkin şu şekilde düzenlenmiştir:

“Sigortacı, B.2. maddesindeki belgelerin eksiksiz olarak, şirketin merkez veya kuruluşlarına iletildiği tarihten itibaren sekiz iş günü içinde, talep edilen tazminatı poliçedeki teminat tutarları dahilinde öder.

Tazminatın bu süre içinde haklı neden olmaksızın ödenmemesi halinde, sigortacı temerrüde düşmüş olur

⁴⁴⁶ Gökcan 2018: 667.

⁴⁴⁷ Temerrüt ve temerrüt şartları için bkz. Ateş, 2021: 45; Eren, 2022: 1232; Oğuzman ve Öz, 2019: 484; Topuz, 2011: 369.

⁴⁴⁸ Akıntürk ve Ateş, 2022: 133 Geçmiş günler faizi.

⁴⁴⁹ Kayıhan, 2022: 405.

⁴⁵⁰ Yargıtay 11. HD., E. 2007/11938 K. 2009/1073 T. 02.02.2009, Dava, Zorunlu Ferdi Koltuk Kaza Sigorta Sözleşmesine dayalı alacağın tahsili istemine ilişkindir. Bu tür davalarda sigortacıdan temerrüt faizi istenebilmesi için rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta poliçesi genel şartlarında yer alan hükümler çerçevesinde sigortacıya gerekli belgeler ile birlikte ihbarda bulunulması gerekir. Y. si halde, muaccel bir alacaktan söz edilemeyeceği gibi sigortacının temerrüdünden de bahsedilemez. Otobüs Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları’nın 17.maddesi gereğince dava tarihinden önce davalı sigortacıya rizikonun doğumunun usulüne uygun bir şekilde ihbar edildiği ve sigortacının temerrüde düşürülüp düşürülmediği araştırılarak ve oluşacak sonuca göre, temerrüt faizi başlangıcının belirlenmesi gerekirken yazılı şekilde kaza tarihinden itibaren temerrüt faizine hükmedilmesi doğru görülmemiş ve kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir.

⁴⁵¹ Kayıhan, 2022: 417; Ünan, 1998: 173.

ve ödenmemiş tazminat tutarına yasal temerrüt faizi uygulanır. Temerrüt faizi teminat limiti içinde yapılmış ödeme sayılmaz.”

Düzenleme gereği de temerrüde düşen sigortacı temerrüt faizinden sorumludur.⁴⁵² Temerrüt faizinden sorumlu olmak için kusur da şart değildir.⁴⁵³ Faizin riziko tarihinden değil, alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren işletilmesi gerekmektedir.⁴⁵⁴ Temerrüt faizi talep edebilmek için usulüne uygun biçimde sigortacıya başvurulmuş olunması gerekmektedir. Ödemede gecikme yaşanması durumunda temerrüt faizi ile karşılanamayan aşkın zararlar da illiyet bağının kurulması ve kusursuzluğun kanıtlanamamış olması şartıyla sigortacının sorumluluğundadır.⁴⁵⁵ Bu sorumluluk teminat limitlerini aşısa dahi devam eder. Temerrüt faizinden sorumluluğu koruyucu hüküm TTK 1427/5’e göre sigortacının temerrüt faizi ödeme borcundan kurtulmasını öngören sözleşme hükümleri geçersizdir. Bu bent TTK m. 1452 gereği sigorta ettiren aleyhine değiştirilemeyecek hükümler arasında yer almaktadır ve temerrüt faizinden sorumsuzluk sigorta sözleşmelerinde kararlaştırılmaz. Hukukumuzda TBK m. 122, SK m. 32/3’de bu hususu destekler biçimde birbirine paralel düzenlemeler içermektedir.

2.5.4.4. Teminat Türlerinin Birleşmesi Durumunda Ödeme Tutarı

Rizikonun gerçekleşmesiyle birlikte sigortalıların sağlığındaki zedelenme farklı teminat türlerine ilişkin sonuçlar doğurabilir. Örneğin riziko sonrası kesin raporla engelli olduğu tespit edilen sigortalının yine aynı rizikoya bağlı olarak yaşamını kaybetmesi mümkündür. Bu ve benzeri durumlara yönelik Genel Şartlar B.4 maddesinde yer alan düzenleme ise şu şekildedir:

“Bir kaza, ölüm ve sakatlık tazminatına aynı zamanda hak kazandırmaz. Ancak, sakatlık tazminatı almış bulunan sigortalı, kaza tarihinden itibaren iki yıl içinde ve bu kaza neticesinde vefat ettiği takdirde hak sahiplerine, varsa sigortalıya ödenmiş bulunan sakatlık tazminatı ile ölüm tazminatı arasındaki fark ödenir.

Tedavi masrafları, ölüm veya sakatlık tazminatından indirilmez.”

Kaza sonucunda hem ölüm hem de maluliyet tazminatı ödenmez. Maluliyet tazminatı almış kimsenin kaza tarihinden itibaren kaza ile illiyet bağı bulunan bir netice sebebiyle

⁴⁵² Ünan, 2016: 289 Uygulamada sigorta ettirenlerin çoğu halde hak kazandıkları temerrüt faizini sigortacıdan talep etmedikleri ve yalnızca asıl alacak (sigorta parası) ile yetindikleri (bu tutarı içeren ibra belgelerini imzalayarak hasarla ilgili işlemleri noktaladıkları) görülmektedir.

⁴⁵³ Oğuzman ve Öz, 2019: 521; Ünan, 1998: 175.

⁴⁵⁴ Yargıtay HGK., E. 2000/1708 K. 2000/1714 T. 22.11.2000, O halde, yukarıda değinilen yasal ve akdi düzenlemeler karşısında, bu düzenlemeler çerçevesinde sigortacıya bir başvuru yapıp yine o düzenlemelerde belirlenen süre dolmadan sigortacı bakımından alacağın muacceliyetinden ve dolayısı ile temerrüdünden bahsedilemez. Bu durum karşısında, davacı tarafından sigortacıya dava tarihinden önce yukarıda değinilen biçimde bir başvuru yapıldığı belgelendirilemediğine göre, sigortacı aleyhine temerrüt faizine dava tarihinden itibaren hükmedilmesi gerekirken, bu hususlar dikkate alınmadan ve mahkemece emsal olarak kabul edilen Özel Dairenin kararında temyiz eden tarafın davacı yan olduğu gözden kaçırılarak Yargıtay kararına yanlış anlam verilmek suretiyle temerrüt faizine haksız fiil tarihinden başlamak üzere karar verilmesi isabetsiz görülmüştür.

⁴⁵⁵ Çeker, 2016: 96-97; Özdamar ve Doğan, 2020: 58.

hayatını kaybetmesi halinde, hak sahiplerine önceden alınan maluliyet tazminatı ile ölüm tazminatı arasındaki fark ödenmektedir. Ancak tedavi giderleri gerçek zararın tazmini niteliğinde olduğundan diğer teminatlarla birlikte değerlendirilemez, aralarında herhangi bir mahsup ilişkisi kurulamaz; bir başka deyişle yapılan giderler için sigorta bedelinde indirim söz konusu değildir.⁴⁵⁶

2.6. Koltuk Sigortasında Kusurun Bedele Etkisi

Taşımacı ile sürücü ve yardımcıları kusursuz olsalar bile koltuk sigortasından ödeme yapılır. Koltuk Sigortası'nın meblağ sigortası olmasının en önemli sonuçlarından biri sigorta bedelinin ödenmesinde kusurun etkisidir. Koltuk Sigortası'nda sürücü ve yardımcılarının, bu kişilerin eylemlerinden sorumlu sigorta ettiren yani taşıma faaliyeti sürdüren taşımacıların kusurları bulunmasa dahi sigortacı sigorta bedelini ödemek durumundadır.⁴⁵⁷ Nitekim Yargıtay çift taraflı trafik kazasına ilişkin yolcunun bulunduğu otobüse ilişkin bu yönde bir karar almıştır.⁴⁵⁸ Zira koltuk sigortası sorumluluğu bulunan kişilerin sorumluluğunu üstlenen bir sigorta türü olmayıp meblağ sigortası türüdür. Yargıtay kararlarında da sürücülerin kusursuz olduğu kazalarda meydana gelen zedelenmelerde sigorta poliçesi ve Genel Şartlar kapsamında sigortacıya başvurulabileceği ifade edilmiştir.⁴⁵⁹

Sürücü ve yardımcılarının, kazanın oluşumunda “kastı ve kasıt derecesinde ağır kusuru”⁴⁶⁰ bulunmadıkça; yolcuların kazanın meydana gelmesinde kasıtlı veya kasta yakın bir

⁴⁵⁶ Ayli, 1993: 50; Caner, 2022: 1544; Metezade, 2001: 53.

⁴⁵⁷ Çelik, 2021: 684.

⁴⁵⁸ İstanbul BAM, 8. HD., E. 2018/2504 K. 2020/3815 T. 26.11.2020, Zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası yolculuğun başlangıcından bitişine kadar, otobüsün içinde veya dışında, otobüs hareket halinde iken veya değilken, yolculuk sırasında veya bekleme, duraklama ve mola yerlerinde karşılaşılabilecek her türlü kazalara karşı, sigortalılar yararına taşımacı tarafından yaptırılması zorunlu bir kaza sigortası olup, kazanın oluşunda taşımacının ya da sürücü ve yardımcılarının bir kusurları bulunmasa bile, ölümlerde sigorta poliçesinde yazılı tutarın tamamı, bir zarar hesabı yapılmaksızın, ölen kişinin mirasçılarına eksiksiz ve kesintisiz olarak; yaralanmalarda beden gücü kayıp oranına göre zarar gören kişilere ödenir.

⁴⁵⁹ Yargıtay 17. HD., E. 2014/21990 K. 2017/3743 T. 6.4.2017, Dava, trafik kazasından kaynaklanan maddi ve manevi tazminat istemine ilişkindir. Mahkemece, davalı ... şirketine ferdi koltuk kaza poliçesi ile sigortalı, davacının içinde bulunduğu otobüsü sevk ve idare eden davalı sürücü ...'nın kazada %20 oranında kusurlu olduğunun tespit edildiği, ancak Sakarya 1. Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan yargılama sırasında davalı ...'nın olayda kusurunun olmadığına ATK Trafik İhtisas Dairesi raporu ile tespit edilmesi üzerine bu davalı hakkında beraat kararı verildiği, kararın kesinleştiği, mahkemenin ceza mahkemesinde tespit edilen maddi olgularla bağlı olup kesinleşen beraat kararı aksine bir karar vermenin yasal imkanı bulunmadığı, bu itibarla davalı sürücü, araç maliki ve sigorta şirketinin tazminatla sorumlu tutulamayacağı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir. KYT Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası bir can sigortası olup, kazanın sigorta kapsamında olabilmesi için kusur aranmaz. Sigortalı aracın sürücüsü tamamen kusursuz olsa dahi sigortalılar gerçekleşen kaza nedeniyle oluşacak zararları dolayısıyla Sigorta Poliçesi ve Genel Şartlar kapsamında sigortacıya başvurabileceklerdir. Bu açıdan somut olayda, otobüsün KYT Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortasının tazminatlar sorumlu tutulamayacağı gerekçesi ile bu davalı hakkında davanın reddine karar verilmesi doğru değildir.

⁴⁶⁰ Oğuzman ve Öz, 2020: 53 Kanunda kusur tanımı yapılmamıştır. Ancak doktrinde görüşlerinden hareketle kusur, hukuka aykırı sonucu istemek (kast) veya sonucu istememiş olmakla beraber hukuka aykırı davranıştan kaçınmak için yeterli irade kullanmamaktır (ihmal).; Ünan, 2016: 297 Kast sonucun bilerek ve isteyerek meydana

davranışı söz konusu olmadıkça sigorta bedelini talep edebilirler. TTK m. 1429/1, sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusurunun da aksi kararlaştırılmadığı müddetçe sigortacının sorumluluğunu ortadan kaldırılmayacağını öngörmektedir.

Başlık altında bahsi geçen kusurlu ve kusursuz olma halleri Koltuk Sigortası'nın kendine özgü yapısından kaynaklanmaktadır. Örneğin otobüs sürücünün kusurlu olduğu bir kazada sigortacı, sürücünün kusurunun bulunduğunu ileri süremez çünkü sigorta ettirenin sorumlu olduğu kişilerin kusuru sigortacının sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Zira sürücü dahi kast ve ağır kusur bulunmadığı takdirde sigortadan faydalanır. Benzer şekilde otobüs sürücüsünün kusursuz olduğu bir kazada sigortacı, sürücünün kusurunun bulunmadığından hareketle kusurlu tarafa başvuru yapılmasını ileri süremez çünkü Koltuk Sigortası sorumluluk sigortası değildir, sigortacının sorumluluğu ortadan kalkmaz.

TTK hükmü aynı zamanda sigorta ettiren veya sigortalının rizikoyu kasten gerçekleştirmiş olmaları durumunda sigortacının sorumlu olmayacağını hükme bağlamaktadır. Aksini düşünmek sigorta hukukunun temel bir ilkeleri ile çelişki yaratmaktadır. Sigortalı risk "belirsizlik" unsuru ile sağlandığından sigortadan yararlanan kişiler tarafından gösterilen kasıt iradesi aynı zamanda belirsizlik unsurunu da devre dışı bıraktığından, bu kasıt nedeniyle sigortacının bedel ödeme borcu altına girmesi adaletli bir çözüm olmayacaktır.⁴⁶¹

2.7. Güvence Hesabı

Güvence Hesabı hukukumuza ilk defa "Garanti Fonu" adıyla Trafik Kanunu'nda yapılan düzenleme ile girmiştir. Ancak dayanak kanundan da anlaşılacağı üzere yalnız kanunda yer alan Zorunlu Trafik Sigortası ile sınırlı kalmıştır. Ancak 2007 yılında yürürlüğe giren SK bu kuruma ayrıca yer vererek kapsamını genişletmiş ve "Güvence Hesabı" adını almıştır. Nitekim Güvence Hesabının kapsamını belirleyen SK m. 14 şu şekildedir:

"Bu Kanunun 13 üncü maddesi, 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ve 10/7/2003 tarihli ve 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu ile ihdas edilen zorunlu sorumluluk sigortaları ile bu Kanunla mülga 21/12/1959 tarihli ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu çerçevesinde ihdas edilmiş olan zorunlu sigortalara ilişkin olarak aşağıdaki koşulların oluşması halinde ortaya çıkan zararların bu sigortalarla saptanan geçerli teminat miktarlarına kadar karşılanması amacıyla Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği nezdinde Güvence Hesabı oluşturulur."

getirilmesi, buna karşılık kusur zararlı sonucun ortaya çıkmaması için gereken özenin gösterilmemiş olmasıdır. Herkesin göstereceği temel özen ihmal edilmiş olduğunda ağır kusurdan söz edilir.

⁴⁶¹ Ünan, 2016: 301

Buna göre yalnız Trafik Kanunu'nda yer alan sigorta değil, mevzuatımızdaki tüm zorunlu sigorta türleri de güvence hesabı sistemine dâhil edilmiştir.⁴⁶² Güvence Hesabı'nın kurulmasının amacı zorunlu sigortaların boşluklarının doldurulması ve zorunlu sigorta sisteminden beklenen kamu menfaatinin korunmasıdır.⁴⁶³

Güvence Hesabı'nın bir uyumsuzlukta taraf olması herhangi bir sigorta sözleşmesine değil, çoğunlukla sigorta sözleşmesinin bulunmamasına dayanır. Zorunlu sigortaları yaptırmayanları denetlemekle yükümlü devlet kurumlarının riziko ile birlikte bu yükümlülüğün gereği gibi yerine getirilmemesinden kaynaklı sorumluluğu meydana gelmektedir. Güvence Hesabı işte bu zorunlu sigortaların yapılmamasından doğan veya güven esaslı kurulan sigorta şirketlerinin ödeme zafiyetine düşmesi nedeniyle oluşan sorumluluğu⁴⁶⁴ devlet adına üstlenir ve yönetir.⁴⁶⁵

Güvence Hesabı'na başvurabilmek için mutlaka zorunlu sigortaya başvuru hakkının bulunması gerekir. Ancak Güvence Hesabı'nın da tüm durumlarda ödeme yapması mümkün değildir. Bu sebeple Güvence Hesabı'nın ödeme kapsamı iki yönden daraltılmıştır. Bunun ilki SK m. 14/1 de bulunan zorunlu sigortalar kapsamında bulunmaktır, ikincisi ise madde devamında verilen şartlara haiz olmaktır. Bu şartlar:

- “a) Sigortalının tespit edilememesi durumunda kişiye gelen bedensel zararlar için,
- b) Rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dâhilinde sigortasını yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararlar için,
- c) Sigorta şirketinin malî bünye zafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası halinde ödemekle yükümlü olduğu maddî ve bedensel zararlar için,
- ç) Çalınmış veya gasp edilmiş bir aracın karıştığı kazada, Karayolları Trafik Kanunu uyarınca işletenin sorumlu tutulmadığı hallerde, kişiye gelen bedensel zararlar için,

⁴⁶² Cıcim, 2011: 106; Gökcan, 2018: 719 Güvence Hesabı Kapsamındaki Sigortalar. 1- Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası) 2- Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası 3- Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası 4- Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası 5- Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası 6- Yeşil Kart Sigortası Ödemeleri; Özdamar ve Doğan, 2020: 39 Kapsama giren sigortalar şunlardır: Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası, Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası, Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası; Ulaş, 2009: 75 Sigortacılık Kanunu ve Güvence Hesabı Yönetmeliği hükümleri ile bu müesseseye öncekilerden farklı olarak, tüzel kişilik kazandırıldığı gibi tüm zorunlu sorumluluk sigortalarını da kapsayacak geniş bir güvence alanı oluşturulmuş bulunmaktadır; Yazıcıoğlu ve Öğüz Şeker, 2021: 97.

⁴⁶³ Memiş, 2016: 137.

⁴⁶⁴ <https://www.seddk.gov.tr/tr/raporlar/kurum-faaliyet> (erişim tarihi: 12.11.2014) SEDDK Faaliyet Raporu, 2022: 46 Ülkemizde, 2023 yıl sonu itibarıyla faaliyet ruhsatına sahip sigorta ve reasürans brokeri sayısı 195, levhaya kayıtlı sigorta acentesi sayısı toplam 18.031'dir. Toplam acentelerin 6.555 tanesi gerçek kişi, 11.476 tanesi ise tüzel kişi acentedir. 2023 yılı sonu itibarıyla faaliyette bulunan BES aracı sayısı ise 73.253'dir. 2023 yılında, bir adet brokerin ruhsatları iptal edilmiştir. 2023 yılı sonu itibarıyla yazılan primlerin %14,5'i brokerler kanalıyla, %54,4'ü acenteler, %20,7'si ise bankalar kanalıyla gerçekleştirilmiştir. Bankalar kanalıyla gerçekleştirilen satışların büyük bir çoğunluğu hayat sigortası sözleşmeleridir.

⁴⁶⁵ Ekşi, 2020: 184

d) Yeşil Kart Sigortası uygulamaları için faaliyet gösteren Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunca yapılacak ödemeler için, başvurulabilir. Cumhurbaşkanı, gerekli görülen hallerde, eşyaya gelecek zararların kısmen veya tamamen Hesaptan karşılanmasına karar vermeye yetkilidir.”

Koltuk Sigortası Güvence Hesabı kapsamında bulunan bir zorunlu sigorta türüdür.⁴⁶⁶

Koltuk Sigortası güvencesi altında olması gereken sigortalıların sigortacıya başvurma imkânının ortadan kalkması nedeniyle güvence hesabına başvuruda bulunulabilir.⁴⁶⁷

İlk olarak sigorta yaptırılması zorunlu bir faaliyet nedeniyle taşımacı geçerli ve yeterli Koltuk Sigortası poliçesi yaptırmamışsa kazada zarar gören yolcular, sürücüler ve sürücü yardımcıları hesaba başvurma hakkına sahiptir.⁴⁶⁸ Sigortanın yapılmasına engel bir husus var ise bu Güvence Hesabı'nın da sorumluluğunu ortadan kaldıracaktır.⁴⁶⁹

İkinci olarak ise Koltuk Sigortası yaptırılmış olmasına rağmen sigorta şirketi mali güçsüzlüğü gerekçe göstererek borçlarını yerine getirmemesi nedeniyle sigortalılar veya hak sahipleri sigorta bedelinden mahrum kalır ise, kişiler Güvence Hesabı'na başvurulabilir. Bu Koltuk Sigortası'nın uygulanmasına ilişkin Genelge⁴⁷⁰ ile de açıkça belirtilmiştir. Buna göre talep hakkı, poliçe mevcutsa sigorta şirketi tarafından karşılanır ancak SK m. 14 şartlarının oluşması halinde Güvence Hesabı'ndan karşılanır. Ödenen bedele ilişkin gerek sigorta şirketinin gerekse Güvence Hesabı'nın ayrıca rücu hakkı olacaktır.

Güvence Hesabı'nın işlevi yapılacak ödemeleri üstlenmek değil, zorunlu sigortalı işlevli kılarak ödemelerin hızlanmasını sağlamak olduğundan ödeme sonrası bedeli sorumlulara

⁴⁶⁶ Yargıtay 17. HD., E. 2016/5349 K. 2019/2998 T. 14.3.2019, Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp değerlendirilmesinde, dava konusu taşımanın şehirlerarası yolda yapılan bir ticari taşıma olması ve davacı yolcunun bulunduğu aracın kaza tarihini kapsayan Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigorta Poliçesinin bulunmaması nedeni ile davalı Güvence Hesabının sorumlu tutulmasında bir usulsüzlük bulunmamasına göre, davalı vekilinin aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan ve yerinde görülmeiyen sair temyiz itirazlarının reddine karar vermek gerekmiştir.

⁴⁶⁷ Adana BAM, 3. HD., E. 2022/380 K. 2023/1940 T. 25.10.2023, 5684 sy. Sigortacılık Kanunu'nun 14. ve Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin 9. maddeleri gereğince; zorunlu sigortalılarla ilgili olarak, sigortalının tespit edilememesi durumunda kişiye gelen bedensel zararlar için, sigortasını yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararlar için, Sigorta şirketinin ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası halinde ödemekle yükümlü olduğu maddi ve bedensel zararlar için, çalınmış veya gasp edilmiş bir aracın karıştığı kazada, KTK uyarınca işletenin sorumlu tutulmadığı hallerde kişiye gelen bedensel zararlar için Güvence Hesabı'na gidilebilecektir.

⁴⁶⁸ Cebe, 2020: 67.

⁴⁶⁹ Yargıtay 17. HD., E. 2012/13829 K. 2013/12689 T. 23.09.2013, Açıklanan nedenle yapılan taşımanın ticari olmayıp özel nitelikte bulunduğu, araç maliki İ.Ş'in 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu'nun 3.maddesinde tanımlanan "taşımacı" sıfatını haiz olmadığı, bu nedenle yapılan taşımanın aynı kanunun 2.maddesi kapsamında bulunmadığı ve yine aynı kanunun 18.maddesi ile 11.6.2009 tarih 27255 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Karayolu Taşıma Yönetmeliğinin 87.maddesiyle yürürlükten kaldırılan, ancak olay tarihinde yürürlükte bulunan Karayolu Taşıma Yönetmeliğinin 63 ve 64.maddesi gereğince yapılan taşımanın özel nitelikte bulunması nedeniyle karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortasının yapılmasının zorunlu bulunmadığı, davalı Güvence Hesabının da bu sebeple sorumlu olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermek gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.

⁴⁷⁰ <https://www.guvencehesabi.org.tr/File/GetPdfFile?id=744d52dd-a354-a986-b160-3a0d0289da2a> (erişim tarihi: 01.12.2024) Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortasının Uygulanmasına İlişkin Genelge, No.: 2017/15 Kurum: Hazine Müsteşarlığı Kabul Tarihi: 07.11.2017 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 07.11.2017.

rücu edebilir.⁴⁷¹ Güvence Hesabı'nın ödeme yapmasına neden olan husus zorunlu sigortanın yapılmaması olduğu durumda sorumlu, o sözleşmeyi yapmak zorunda olan taraf olacağından rücu da o tarafa husumet gösterilir.⁴⁷² Güvence Hesabı Yönetmeliği⁴⁷³ (GHY) m. 4 dayanak olmak üzere yönetmelikte görevleri yerine getirmek üzere tüzel kişiliği haiz Güvence Hesabı kurulduğundan davada husumet yöneltilebilir. Güvence Hesabı sorumluluğa ilişkin başvuranın aleyhine defi hakları kullanabilir.⁴⁷⁴

2.7.1. Güvence Hesabında Rücu

Güvence Hesabı başvuru şartlarının oluşması sonrası yaptığı ödemelere ilişkin rücu hakkına sahiptir. GHY m. 16'ya göre;

- “a) Zorunlu sigorta yaptırmayan veya geçerli teminat tutarları üzerinden zorunlu sigortaları yaptırmayan kişilere,
- b) Sorumlunun sonradan belli olması halinde bu kişilere veya yükümlü sigorta şirketine,
- c) Zarardan sorumlu kişilere veya yükümlü sigorta şirketine,
- ç) 9 uncu maddenin birinci fıkrasının (ç) bendine göre yapılan ödemeler çerçevesinde yükümlü sigorta şirketine,
- d) 9 uncu maddenin ikinci fıkrasına göre yapılan ödemeler nedeniyle Büroya, ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde rücu edilir.”

Bunun yanında GHY m. 17'ye göre ise Güvence Hesabı, ödediği tazminat miktarınca hukuken zarar gören kişi yerine geçer.⁴⁷⁵

Kanaatimizce Koltuk Sigortası kaynaklı Güvence Hesabı ödemelerinde rücu hakkının muhatabı, sigorta ettirmesi gereken taşıyıcı ya da taşıyıcının bu rizikodan sorumluluğunu sigortalayan sigortacı olacaktır. Koltuk Sigortası kusurdan arı sigorta türü olduğundan kazanın oluşmasına neden olan kusurlu öznelerin Güvence Hesabı'nın rücu hakkı söz konusu olduğunda da değerlendirme dışı bırakılması gerekir. Uygulamada alışılmış sigorta ve rücu ilkeleri

⁴⁷¹ Güvel ve Güvel, 2018: 148.

⁴⁷² Yargıtay 17. HD., E. 2014/1076 K. 2015/14780 T. 22.12.2015, kaza tarihi itibarıyla Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası yaptırma mecburiyeti bulunan aracın anılan sigortasının bulunmaması sebebiyle ödeme yapan Güvence Hesabı'nın davalıya rücu hakkının doğacağı anlaşılmış olmakla, açılan davanın kabulü yönünde hüküm kurmak gerekirken, yazılı olduğu üzere hatalı gerekçe ile red kararı verilmiş olması doğru değildir.

⁴⁷³ Güvence Hesabı Yönetmeliği, RG. 26.07.2007/26594 Kurum: Başbakanlık (Hazine Müsteşarlığı) Yürürlüğe Giriş Tarihi: 26.07.2007 Son Değişiklik Tarihi: 07.03.2015.

⁴⁷⁴ Gökcan 2018: 723.

⁴⁷⁵ Nomer, 1997: 249 Rücu hakkı az önce de belirttiğimiz gibi ifade bulunan kimseye alacaklıdan intikal eden bir hak olmayıp, bağımsız bir haktır. Bir borcu ifa eden kimsenin böyle bir hakkı mevcut iken, kanun koyucu buna ilave olarak neden halefiyet esasını kabul etme gereğini duymuştur? Bunun sebebi rücu hakkını güçlendirmektir. İfade bulunan kimse böylece rücu hakkına ilave olarak, ifa ettiği borç için gösterilmiş teminatlardan da yararlanabilecektir. Zira halefiyet gereği, mevcut rücu hakkına ilave olarak, ifa edilen borca ilişkin alacak, teminatlarla birlikte, ifade bulunan kimseye geçer. Belirtmek gerekir ki, bir rücu hakkının bulunması, mutlaka halefiyetin de bulunduğu anlamına gelmez. Kanun koyucu bir rücu hakkını halefiyet yoluyla güçlendirmek istiyorsa bunu açıkça kanunda belirtmelidir. Kanunun belirtmediği yerlerde rücu hakkı vardır ama halefiyet yoktur.

uygulanarak hatalı kararlar verildiği gözlemlenmektedir.⁴⁷⁶ Kendine özgü kuruluş ve işleyiş özelliği bulunan Koltuk Sigortası'nın yapılmaması, yolcu taşıma sözleşmesi içerisinde sözleşmeye aykırılık olarak değerlendirilmelidir.⁴⁷⁷

Örnek vermek gerekirse Koltuk Sigortası yolcu taşıma faaliyeti içerisinde geçerli bir sigorta türüdür. İki taraflı bir trafik kazasında yolcu taşıma faaliyeti olsun veya olmasın kusur kaynaklı sorumluluk doğacaktır. Taraflardan birinin yolcu taşıma faaliyeti içerisinde bulunduğu Koltuk Sigortası, kusur kaynaklı sorumluluğa ek olarak ayrıca bir güvence sağlayacaktır. Bu sebeple taşıma faaliyeti içerisinde bulunmayan taraf, kusurlu ise bu kusur kaynaklı sorumluluğunu üstlenecek, sorumluluk sigortası var ise bunu teminat altına alan sigortacı sorumluluk kaynaklı tazmin gerçekleştirecektir. Bu durumda kusurlu ancak taşıma faaliyetinde bulunmayan tarafın ayrıca Koltuk Sigortası yaptırmadan yolcu taşıma işini yaparak faaliyeti güvencesiz hale getiren kusursuz tarafın ek güvencesine katlanması düşünülemez. Bu nedenle Güvence Hesabı rücu hakkını, kazada kusurlu tarafa değil yasal yükümlülüğünü yerine getirmeyen taşıyıcıya yöneltmesi gerekir.

2.7.2. Güvence Hesabı Tarafında İstenen Belgeler

GHY'e göre istenilecek belgelerin, Güvence Hesabı'nın internet sitesi kanalı ile kamuoyuna duyurulması gerekmektedir. Düzenleme gereği belgeler site üzerinden yayınlanmaktadır.⁴⁷⁸ Güvence Hesabı teminat türlerine göre istenen belgeleri ayrı başlıklar altında yayınlamıştır.

2.7.2.1. Ölüm Teminatı İçin Talep Edilen Belgeler

- Kişisel veri rıza beyanı
- Kaza tespit tutanağı, ifade tutanakları, varsa bilirkişi raporu, keşif zaptı veya mahkeme kararı
- Veraset ilanı

⁴⁷⁶ Erzurum BAM, 3. HD., E. 2018/1407 K. 2020/1019 T. 13.7.2020, Davacı Güvence Hesabının rücu edebileceği tazminat tutarı, sigortasız araç sürücüsünün kusur oranına göre belirleneceğinden, davacı Güvence Hesabı'nın ödediği rakamı davalı araç malik-sürücüsüne rücu edip edemeyeceğinin belirlenmesi açısından kazaya karışan araç sürücülerinin kusur oranlarının tereddüte yer yermeyecek şekilde belirlenmesi şarttır.

⁴⁷⁷ Antalya BAM, 4. HD., E. 2022/942 K. 2022/364 T. 11.3.2022, Güvence Hesabı, Yönetmeliğinin 16.maddesi uyarınca yapılan ödemeler nedeniyle zorunlu sigortayı yaptırmayan kişilere, zarardan sorumlu kişilere, ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde rücu eder. Davalı işleten tarafından kazaya karışan aracın zorunlu koltuk sigortası yaptırılmadığından oluşan zarardan sorumludur ve yönetmeliğin 16.maddesi uyarınca Güvence Hesabının adı geçene rücu edebileceği ancak kazaya karışan otobüs sürücüsü ...'ın işleten ya da taşıyıcı sıfatı bulunmadığı, böyle bir iddia da olmadığı, yalnızca aracın şoförü olduğu, kazanın oluşunda kusuru bulunduğu dair dosyada bir delil de bulunmadığından yaklaşık ispat koşulunun oluşmadığı, dolayısı ile ihtiyati haciz şartları oluşmayan ... mirasçıları aleyhindeki istemin reddine karar verilmesi gerekirken bunlar yönüyle de ihtiyati haciz kararı verilmesi usul ve yasaya aykırı olmuştur.

⁴⁷⁸ <https://www.guvencehesabi.org.tr/basvuru-sirasinda-isten-belgeler> (erişim tarihi: 12.06.2024).

- Ölüm belgesi ve ölü muayene otopsi raporu
- Güncel vukuatlı nüfus kayıt örneği
- Ölen kişiye ait kaza tarihi itibarıyla son gelir durum belgesi

2.7.2.2. Engellilik Teminatı İçin Talep Edilen Belgeler

- Kişisel veri rıza beyanı
- Kaza tespit tutanağı, ifade tutanakları, varsa bilirkişi raporu, keşif zaptı veya mahkeme kararı
- Kaza tarihindeki yönetmeliğe göre düzenlenen sağlık kurul raporu
- Epikriz raporu
- Genel adli muayene raporu
- Tüm tetkik ve tedavilere ilişkin raporlar
- Mağdura ait güncel SGK hizmet dökümü belgesi ile varsa hesap tarihi itibarıyla son gelir durum belgesi

Güvence Hesabı tüm zorunlu sigorta türleri için güvence sağladığından yukarıda verilen belgelere ilişkin Koltuk Sigortası niteliği gereği bedeli etkilemeyecek gelir durumuna ilişkin belgelerin Hesaba gönderilmesinin zorunlu olmaması gereklidir.

Koltuk Sigortası'nın sağladığı ölüm, sakatlık teminatları Güvence Hesabı kapsamındadır. Ancak tedavi giderleri her ne kadar Güvence Hesabı kapsamında olsa da gerçek zararın tazmini söz konusu olduğu için Genel Şartlar A.3.3 gereği başka sigortalardan karşılanması durumunda Koltuk Sigortası sigortacısına başvuru imkânı olmadığından söz konusu teminat için Güvence Hesabı'na başvurulamaz.

2.8. Himayenin Sınırlandırılması

2.8.1. Konu Açısından Sınırlandırma

Sigortacılık sisteminde sigortacı rizikoyu, belirli şahıslara/mallara/konulara ilişkin olarak sınırlayabilir. Nitekim Genel Şartlar A.1 maddesine göre sigortacının yurtiçi ve uluslararası yolcu taşımacılığı kapsamında seyahat eden yolcuları, sürücülerini ve yardımcılarını himaye altına alarak hem kişi yönünden hem de faaliyet yönünden sınırlandırmıştır.

Genel şartlarda yer alan yolcu taşımacılığı sınırlandırması nedeniyle özel nitelikteki taşımalar için Koltuk Sigortası yaptırma zorunluluğu yoktur çıkarımı kolaylıkla yapılabilmektedir. Koltuk Sigortası'nın gündeme gelebilmesi için ticari taşıma faaliyeti

gerçekleştiriliyor olmalıdır.⁴⁷⁹ Koltuk Sigortası'nı konu alan uyuşmazlıklarda tespit edilmesi gereken en önemli unsur tarafın bu sigorta türünü yaptırmak zorunda olup olmadığıdır.⁴⁸⁰ Nitekim Koltuk Sigortası yapılmadığı iddiası ile doğan uyuşmazlıklarda davalı şirketin veya Güvence Hesabı'nın savunması ticari faaliyet olmadığı noktasında toplanmaktadır. Bu uyuşmazlıklara yönelik üst derece mahkemeleri de bu hususun tespit edilmesi gerektiği görüşündedir.⁴⁸¹

Yurtiçi veya uluslararası bir taşıma faaliyeti⁴⁸² söz konusu ise Yetki Belgesi Alma Zorunluluğu Ve Taşıma Hizmeti başlıklı KTK m. 5 gereği taşımacılık yapılabilmesi için bakanlıktan taşıma yetki belgesi alınması zorunludur.

Genel Şartlar A.1'e göre taşımacının KTK kapsamında bir taşımanın olması, taşımacının kanuna uygun yetkilendirilmiş olması ve aracın poliçede kayıtlı olması gerekmektedir. Bir başka deyişle Koltuk Sigortasının söz konusu olabilmesi için taşımacılık faaliyetinin bulunması gerekmektedir. Koltuk Sigortası kapsamına girebilecek bir taşımadan söz edebilmek için de yetki belgesi zorunlu koşuldur. Yetki belgesi olmayan gerçek ve tüzel kişilerin bu sigortayı yaptırmaya imkânları bulunmamaktadır.⁴⁸³ Buna göre Koltuk Sigortası

⁴⁷⁹ Cebe, 2020: 65.

⁴⁸⁰ Adana BAM, 3. HD., E. 2021/1578 K. 2022/2004 T. 24.10.2022, Karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası yaptırmaya mecburiyeti ile ilgili muafiyet ve istisnalara ilişkin Hazine Müsteşarlığı'nın çıkardığı 28.06.2010 tarihli genelgede ise "01.07.2010 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, ticari amaçla yapılmayan taşımaların 4925 Sayılı Kanunun 2.maddesinin 2.fıkrası ile kanun kapsamı dışında bırakılan taşımalar ile yine aynı kanunun 2. Maddesinin 3. Fıkrasıyla düzenlenmesi, ilgili mahalli idarelere bırakılan il sınırları içerisindeki taşımalar ile 100 km'ye kadar olan şehirlerarası taşımaların karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası kapsamı dışında olduğu kararlaştırılmıştır" ifadesi vardır. (Yargıtay 17 HD. 2014/19852E. 2016/7943 K.) Açıklanan nedenle; yapılan taşımanın ticari olmayıp özel nitelikte bulunduğu, aracın davaya konu taşıma dışında da herhangi bir ticari taşıma işinde kullanılmadığı, araç malikinin 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu'nun 3.maddesinde tanımlanan "taşımacı" sıfatına haiz olmadığı, yapılan taşımanın aynı kanunun 2.maddesi kapsamında bulunmadığı ve yine aynı kanunun 18.maddesi ile Karayolu Taşıma Yönetmeliği ve Hazine Müsteşarlığı'nın yukarıda belirtilen genelgesi gereğince karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortasının yapılmasının zorunlu bulunmadığı, davalı Güvence Hesabının da bu sebeple sorumlu olmadığı gerekçesi ile davanın reddi şeklinde hüküm kurulması hukuka uygun bulunmuştur. Bu nedenle istinaf başvurusunun reddine karar verilmiştir.

⁴⁸¹ Adana BAM, 3. HD., E. 2021/2316 K. 2023/521 T. 11.4.2023, İlk Derece Mahkemesince taşımanın nasıl yapıldığı, yapılan taşımanın ücretli mi ücretsiz mi olduğu, ücretli ise ücretin kim tarafından karşılandığı ve araştırma sonucu taşımanın ticari taşıma olup olmadığı ve zararın teminat içinde kalıp kalmadığı hususu değerlendirilerek sonuca göre karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ve araştırma yapıldığı, bu nedenle HMK'nın 353/1-a-6. bendine göre davanın esasıyla ilgili gereken delillerin toplanmadığı anlaşıldığından açıklanan nedenlere dayalı birleşen dosya davalısı Güvence Hesabı vekilinin istinaf taleplerinin, sair istinaf sebepleri konusunda bu aşamada inceleme yapılmaksızın HMK'nın 353/1-a/6. maddesi uyarınca kabulüyle kararın kaldırılarak dosyanın mahalline gönderilmesine karar verilmesi gerekmiş olup, aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.

⁴⁸² Görçün, 2010: 354 Taşımacılık faaliyeti ekonomik, seri, elverişli, güvenli, çevreye duyarlı ve kamu yararını gözeterek şekilde serbest rekabet ortamında gerçekleştirilmelidir.

⁴⁸³ Ulaş, 2002: 242.

muafiyet ve istisnalara ilişkin Genelge⁴⁸⁴ ile yetki belgesi kısıtlılığına ilişkin hususlar şöyle açıklanmıştır:

“Ulaştırma Bakanlığınca istihsal edilen Karayolu Taşıma Yönetmeliğinde yolcu taşımaya yönelik olarak tanımlanan yetki belgelerinden ise otomobille yolcu taşımacılığı yapacak gerçek ve tüzel kişilere verilen A1, A2 yetki belgeleri ile otobüsle uluslararası ve yurtiçi yolcu taşımacılığı yapacak gerçek ve tüzel kişilere verilen B1, B2, D1 ve D2 yetki belgeleri kapsamındaki taşımaların (4925 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin 2 nci ve 3 üncü fıkrasında düzenlenen taşımalar hariç) karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası kapsamında, olduğu, sigorta teminatı için açıklanan kapsama dâhil yetki belgesine tâbi bir taşımanın yeterli olduğu ancak taşımanın yetki belgesi olmadan yapılmasının teminatı ortadan kaldırmadığı kararlaştırılmıştır.”

Koltuk Sigortası yurtiçi ve uluslararası yolcu taşımacılığı kapsamında olmak koşuluyla sınırlandırıldığından bu kapsama girmeyen taşımacılık işleri bu sigorta türünün konusunu oluşturmaz.⁴⁸⁵ Böylece yolcu taşımacılığı niteliği yönünden bir sınırlama söz konusudur. Bu yurtiçi ve uluslararası taşımacılık kavramları ise KTK tanımlar kısmında açıklanmıştır.⁴⁸⁶

Belirtmek gerekir ki Koltuk Sigortası’nın uygulanmasına ilişkin Genelge⁴⁸⁷ gereği kapsam, KTK kapsamında taşımanın varlığına bağlıdır. Mevzuat kapsamında taşımanın tespit edilmesi yeterlidir; taşıma yetki belgesinin sonradan iptal edilmesi, yetki belgesinde araca ait kaydın silinmesi veya yetki belgesinin hiç mevcut olmaması teminat kapsamı dışında kalmaya neden olmaz.

2.8.2. Yer Açısından Sınırlandırma

Sigortacı rizikoya ilişkin coğrafi sınır çizerek himayeyi sınırlandırabilir. Nitekim Koltuk Sigortası her ne kadar tanımlandığı Genel Şartlar A.1 maddesinde duraklamalar da dahil olmak

⁴⁸⁴ Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Yaptırma Mecburiyeti İle İlgili Muafiyet ve İstisnalara İlişkin Genelge, No.: 2010/8 Kurum: Hazine Müsteşarlığı Kabul Tarihi: 28.06.2010 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 28.06.2010. https://www.tsb.org.tr/content/Legislations/2010-8_Genelge.pdf (erişim tarihi:01.12.2024)

⁴⁸⁵ Antalya BAM, 11. HD., E. 2018/381 K. 2019/1045 T. 14.5.2019, Genelgede, Karayolları Taşıma Yönetmeliği’nde yolcu taşımaya yönelik olarak tanımlanan ve şehirlerarası veya uluslararası ticari olarak yapılan yolcu taşımaları için verilen A1, A2, B1, B2, D1 ve D2 yetki belgeleri kapsamında yapılan yolcu taşımaları için zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası yaptırılması zorunlu hale getirilmiştir. Diğer taraftan il sınırları içerisinde yapılan yolcu taşımacılığı ile 100 kilometreye kadar olan şehirlerarası yolcu taşımacılığı için verilen (Y) türü yetki belgesi ve bu belgenin yerine geçecek olan ve 11/06/2009 tarihli Karayolu Taşıma Yönetmeliği’nin geçici 7. maddesi ile uygulamaya giren, (D4) türü yetki belgeleri genelge kapsamı dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla 01/07/2010 tarihinden itibaren bu belgeler kapsamında yapılan yolcu taşımacılığı için zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası yaptırma zorunluluğu bulunmamaktadır. Kural olarak 01/07/2010 tarihinden sonra yapılan yolcu taşımalarında, taşımacıların zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası yaptırma mecburiyeti bulunabilmesi için, taşımanın il sınırları içinde yapılmaması, 100 km’nin üzerinde şehirlerarası veya uluslararası taşıma olması ve 2010/8 nolu genelgede açıklanan yetki belgelerinden herhangi birini haiz bulunması şarttır. Aksi halde zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası yaptırma mecburiyeti bulunmamaktadır. Yerleşik Yargıtay uygulaması da bu yöndedir.

⁴⁸⁶ Karayolu Taşıma Kanunu, Şehirlerarası taşıma: Herhangi bir ilin herhangi bir noktasından veya yerleşim biriminden başlayıp diğer bir ilin herhangi bir noktasında veya yerleşim biriminde biten taşımaları, Uluslararası taşıma: Türkiye’den veya Türkiye’ye karayoluyla; Türkiye üzerinden karayoluyla transit, Türkiye’ye denizyolu, demiryolu ve havayolu ile gelip karayolundan üçüncü ülkelere yapılan taşımaları ... ifade eder.

⁴⁸⁷ Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortasının Uygulanmasına İlişkin Genelge.

üzere ifadesiyle yer yönünden bir kısıtlama getirmemiş olsa da Kapsam Dahilindeki Hatların Belirlenmesi başlıklı Genel Şartlar A.5 maddesi kısıtlama yapma yetkisi Ulaştırma Bakanlığına bırakılmış olup sınırlandırılabilir niteliktedir.

Nitekim konuya ilişkin eleştirilere neden olan düzenleme 13.11.2009 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 02.11.2009 tarihli ve 2009/15545 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı dayanak olmak üzere Müsteşarlık tarafından hazırlanan genelgedir. Söz konusu Genelge⁴⁸⁸ ile il sınırı içerisindeki taşımalar ile yüz kilometreye kadar taşımalar aşağıdaki düzenleme ile sigorta güvencesi kapsamı dışarısında bırakılmıştır:

“Ticari amaçla yapılmayan taşımaların 4925 sayılı Kanunun 2’nci maddesinin 2’nci fıkrası ile kanun kapsamı dışında bırakılan taşımalar ile yine aynı kanunun 2’nci maddesinin 3’üncü fıkrasıyla düzenlenmesi ilgili mahalli idarelere bırakılan il sınırları içerisindeki taşımalar ile yüz kilometreye kadar olan şehirlerarası taşımaların karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası kapsamı dışında... olduğu kararlaştırılmıştır.”

Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası’nın kurulmasını sağlayan 25.02.2004 tarih, 25384 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2004/6789 numaralı Bakanlar Kurulu Kararı, aynı zamanda sigortada muafiyet ve istisnaların Ulaştırma Bakanlığınca belirleneceğini düzenlemiştir. Bu düzenleme 13.11.2009 tarih, 27405 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2009/15545 numaralı Bakanlar Kurulu Kararı ile 2004/6789 sayılı Kararda değişiklik yapılmış muafiyet ve istisnaları belirleme yetkisi Ulaştırma Bakanlığı’nın görüşü alınmak suretiyle Hazine Müsteşarlığı’na verilmiştir. Hazine Müsteşarlığı 2009/15545 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’na istinaden 28.06.2010 tarihinde çıkarmış olduğu 2010/8 sayılı Genelge ile zorunlu koltuk ferdi kaza sigortasının kapsam, muafiyet ve istisnalarını yeniden belirlemiştir. Anılan Genelgenin yürürlük tarihi 01.07.2010’dur. Zorunlu Koltuk Sigortasının uygulama tarihinden 01.07.2010 tarihine kadar himaye kısıtlılık söz konusu olmadan uygulanmıştır. Söz konusu genelge birçok uyumsuzlığa neden olmuştur.⁴⁸⁹ Yargıtay bu tarihi temel alarak 01.07.2010 tarihinden önce

⁴⁸⁸ Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Yaptırma Mecburiyeti İle İlgili Muafiyet ve İstisnalara İlişkin Genelge.

⁴⁸⁹ İstanbul BAM, 16. HD., E. 2017/1524 K. 2018/2770 T. 28.12.2018, Kazanın 14/03/2008 tarihinde meydana geldiği ve kaza tarihinde yürürlükte olan 4925 sayılı Taşıma Kanunu ile 25/02/2004 tarih, 25384 sayılı RG’de yayımlanan 2004/6789 numaralı Bakanlar Kurulu kararıyla ihdas edilen Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartlarına göre yurt içi ve uluslararası yolcu taşımalarında görevlendirilecek sürücüler ile bunların yardımcıları ve taşıyacakları yolcular için Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası yaptırmak zorunda olduğu, muafiyet ve istisnaların Ulaştırma Bakanlığı tarafından belirleneceğine ve daha sonra 13/11/2009 tarihli 2009/15545 numaralı Bakanlar Kurulu kararıyla Hazine Müsteşarlığı tarafından belirleneceğine dair karar gereğince Hazine Müsteşarlığının çıkardığı 28/06/2010 tarihli olup "il sınırları içerisindeki taşımalar ile 100 km’ye kadar şehirlerarası taşımaların" kapsam dışına çıkarılmasının kaza tarihinden sonra olduğu ve somut olayda uygulanamayacağı kanaatine varılmıştır.

meydana gelen kazalarda muafiyet söz konusu olmadığından sigortaya ilişkin diğer şartları içeren uyuşmazlıklarda il içi olsa dahi sigortanın sorumlu olduğuna hükmetmiştir.^{490 491 492}

Kural olarak 01.07.2010 tarihinden sonra yapılan yolcu taşımalarında, taşımacıların zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası yaptırma mecburiyeti bulunabilmesi için, taşımanın il sınırları içinde yapılmaması, 100 km'nin üzerinde şehirlerarası veya uluslararası taşıma olması ve 2010/8 numaralı genelgede açıklanan yetki belgelerinden herhangi birini haiz bulunması şarttır. Aksi halde zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası yaptırma mecburiyeti bulunmamaktadır. Yerleşik Yargıtay uygulaması da bu yöndedir.⁴⁹³ Doktrinde bu uygulama eleştirilmiştir.⁴⁹⁴ Bir başka deyişle 01.07.2010 tarihinden itibaren il içi kapsamında yapılan yolcu taşımacılığı için Koltuk Sigortası yaptırma zorunluluğu bulunmamaktadır.

⁴⁹⁰ Yargıtay 4. HD., E. 2022/9036 K. 2023/5193 T. 10.4.2023, Somut olayın incelenmesine göre, kazanın Aydın İli içi taşıma esnasında meydana geldiği hususunda taraflar arasında bir uyuşmazlık yoktur. Davaya konu kaza, Hazine Müsteşarlığı'nın 01.07.2010 tarihinde yürürlüğe giren genelgesinden önce, 27.05.2009 tarihinde gerçekleşmiş olup, henüz bu tarihte il içi taşımaları "Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası" yaptırma mecburiyeti dışında bırakan bir düzenleme bulunmamaktadır. O halde, taşıma ticari olup, kaza tarihi itibarıyla Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası yaptırma mecburiyeti bulunan aracın anılan sigortasının bulunmaması sebebiyle ...'nın sorumluluğunun doğacağı anlaşılmış olmakla, davalı ... aleyhine açılan davanın kabulü yönünde hüküm kurmak gerekirken, yazılı olduğu üzere hatalı gerekçe ile red kararı verilmiş olması doğru değildir.

⁴⁹¹ Yargıtay 17. HD., E. 2014/1076 K. 2015/14780 T. 22.12.2015, Somut olayın incelenmesine göre, kazanın Van İli Muradiye İlçesi ile A1 İlçesi arasında yapılan bir il içi taşıma esnasına meydana geldiği hususunda taraflar arasında bir uyuşmazlık yoktur. Davaya konu kaza, Hazine Müsteşarlığı'nın 01.07.2010 tarihinde yürürlüğe giren genelgesinden önce, 25.05.2008 tarihinde gerçekleşmiş olup, henüz bu tarihte il içi taşımaları "Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası" yaptırma mecburiyeti dışında bırakan bir düzenleme bulunmamaktadır.

⁴⁹² Yargıtay 17. HD., E. 2015/5940 K. 2017/11789 T. 18.12.2017, Somut olayın incelenmesinde; kazanın Diyarbakır'dan Düzce'ye mevsimlik işçi taşıırken meydana geldiği ve şehirlerarası taşıma mahiyetinde olduğu dosya kapsamı ile sabittir. Bunun dışında, az yukarıda yazılı muafiyet ve istisnalara ilişkin diğer düzenlemelerin değerlendirilmesi halinde dahi, davaya konu kazanın Hazine Müsteşarlığı'nın 01.07.2010 tarihinde yürürlüğe giren genelgesinden önce, 06.08.2008 tarihinde gerçekleşmiş olduğu gözetildiğinde, davaya konu aracın "Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası" yaptırma mecburiyeti bulunmamaktadır. O halde, kaza tarihi itibarıyla Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası yaptırma mecburiyeti bulunan araçtan dolayı davalı Güvence Hesabı'nın sorumluluğu bulunduğu gözetilerek, davanın esasına girilmesi ve yapılacak inceleme sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, yazılı olduğu şekilde hatalı gerekçe ile red kararı verilmiş olması doğru değildir.

⁴⁹³ Yargıtay 17. HD., E. 2015/17786 K. 2018/9671 T. 25.10.2018, kazaya karışan araç gerçek kişi adına kayıtlı, hususi amaçlı otobüs olup kaza günü elma toplamaya giden işçileri taşıdığı için, dolayısıyla taşımanın ticari olduğunun anlaşılmasına, aracın yetki belgesi, taşıma kartı olmamasının zorunlu koltuk sigortası kapsamında zarar gören 3.kişi olan yolculara karşı ileri sürülememesine, davaya konu kazanın ... 'ya giderken meydana gelmesine, iller arası bu mesafenin 100 km'nin altında kaldığının anlaşılmasına, kazanın Hazine Müsteşarlığı'nın karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası yaptırma mecburiyetiyle ilgili muafiyet ve istisnalara ilişkin 1.7.2010 tarihinde yürürlüğe giren genelgesinden sonra 31.10.2014 tarihinde meydana gelmesine, dolayısıyla bu tarihte iller arası 100 km'nin altında kalan taşımalara "zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası" yaptırma mecburiyeti getiren bir düzenleme bulunmamasına göre, davacılar vekilinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddedilerek sonucu itibarıyla usul ve yasaya uygun bulunan hükmün ONANMASINA.

⁴⁹⁴ Memiş, 2016: 146 vd. Sonuç olarak burada vurgulamalıyım ki, şehirlerarası taşımaların hepsi, 100 km üzerinde olsun altında olsun, Karayolları Taşıma Kanununa göre zorunlu sigorta kapsamındadır. Bu nedenle Hazine Müsteşarlığı yada Valiliklerce yapılan 100 km. altında kalan taşımalarda zorunlu sigortanın uygulanmasından vazgeçilmesine ilişkin düzenlemeler hukuka uygun değildir. Hukuka uygun olmayan bu düzenlemeler nedeniyle de zarar gören 3. Kişilerin Güvence Hesabına başvurusu elbette engellenemez. Zira idarenin Kanunun ilgili hükümlerini hukuka aykırı bir şekilde uygulaması, zarar görenlerin başvuru haklarını ortadan kaldırması düşünülemez. Güvence Hesabının da ödeme için kendisine yapılan bu başvurularda böyle bir gerekçenin arkasına sığınması mümkün olmamalıdır. Bu çerçevede Güvence Hesabının Karayolları Taşıma Yönetmeliği ve Valilik uygulamalarını dayanak göstererek ödemeleri red kararı, hukuka aykırıdır.

Hat ve güzergâh oluşturulmasına ilişkin usul ve esaslar ise KTY’de ayrıca düzenlenmiştir. KTY m. 58’de taşıma hattı ve hattaki güzergâh tespitine ilişkin düzenleme esasları belirlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ VE UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI

3.1. Sözleşmenin Sona Erme Sebepleri

3.1.1. Genel Olarak

Koltuk Sigortası, sigorta sözleşmesi olması ve tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme olması nedeniyle, hem TTK'nin sigorta sözleşmesine ilişkin genel hükümlerine hem de TBK'nin sözleşmeler hukuku ilkelerine göre sona ermesi mümkündür. Bununla birlikte sigortanın süresi ve sona erme hallerine ilişkin genel şartlarda da ayrıca hükümler yer almaktadır.

Genel Şartlar'da yer alan Tebliğ ve İhbarlar başlıklı C.5 maddesine göre sigorta ettirenin ihbar ve tebliğleri sigortacıya veya aracı acenteye noter kanalı veya taahhütlü mektupla yapılır. Sigortacı ise bildirimlerini sigorta ettirenin poliçede bulunan adresine ya da bildirilen son adresine aynı yollarla yapabilir. Elden teslim mektup ve telgraf, taahhütlü mektup hükmündedir. Taraflar arasında yapılan fesih ihbarı, teslim tarihini izleyen gün hüküm ifade etmektedir. TTK m. 18/3'te tacir olmanın tebliğ ve ihtarlar etkisi açıklanmıştır. Buna göre iki tarafın da tacir olduğu sözleşmelerde temerrüt, fesih, dönme sonucu doğuran ihbar ve ihtarlar noter vasıtasıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik posta sistemi ile yapılabilir. Tebliğler ve Bildirimler başlıklı tüm sigorta sözleşmelerine uygulanacak nitelikteki TTK m. 1416/1, sigorta sözleşmeleri için ayrıca özel hüküm getirmiştir. Buna göre sigorta ettiren tebliğ ve bildirimlerini sigortacı veya aracı acenteye; sigortacı ise sigortalı, lehtar ve sigorta ettirenin bildirilen son adreslerine yapabilir. TTK 1416 madde gerekçesinde belirtildiği gibi Genel Şartlar'da genellikle yer alan ve fiilen uygulanan bir durumun kanunda yer almasının uygun olacağı düşünüldüğünden Genel Şartlar ve TTK birbiriyle paralel düzenlemeler içermektedir. Ancak Genel Şartlar'ın günümüz şartlarıyla yeniden ele alınması gerekliliğini ön plana çıkaran eksiklik şudur ki; kayıtlı elektronik posta veya güvenli elektronik imzayla yöntemleriyle elektronik bildirim şekillerinin Genel Şartlar'da bulunmadığıdır.

İnceleme konumuz açısından zorunlu sigorta söz konusu olması ve buna yönelik yasaklılık hali de bulunduğundan Genel Şartlar C.3'e göre "herhangi bir nedenle sigortanın feshedilmesi halinde sigortacı durumu Ulaştırma Bakanlığına bildirir" düzenlemesinin uygulanması gerekmektedir. 2009/15545 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereği herhangi bir nedenle sigorta sözleşmesinin feshedilmesi halinde sigortacı durumu, gerekçesi ile birlikte izin veya ruhsat veren kuruma ve Sigorta Bilgi Merkezi'ne bildirir.

TTK m. 1419/1 gereği sürenin dolması haricinde sözleşmenin sona erdirildiği durumlarda, kanunda aksi öngörülmemişse, işlemeyen günler için ödenmiş primler sigorta ettirene geri verilir. Madde aynı zamanda TTK m. 1452 gereği sigorta ettiren aleyhine değiştirilemeyecek hükümler arasında yer almaktadır. Bu sebeple kanundaki istisnalar hariç olmak üzere prim iadesinin yapılmayacağı, sözleşme ile kararlaştırılmaz.

3.1.2. Sürenin Dolması

Sigorta sözleşmesinde belirtilen süre sonunda sigorta sözleşmesi herhangi bir usuli işleme tabi olmaksızın kendiliğinden sona erer.⁴⁹⁵ Sözleşmenin başlangıç ve bitiş tarihlerinin açık ve net bir biçimde kararlaştırılması gerekir.⁴⁹⁶ Genel Şartlar'da buna ilişkin sigortanın başlangıcı ve sonuna dair A.6 maddesine göre sigorta poliçesinde başlama ve sona erme tarihleri yer alır. Aksi sözleşmede kararlaştırılmadıkça, başlangıç ve bitiş günleri Türkiye saati ile öğleyin saat 12'yi ifade eder.

Bu özel düzenleme gereği sigorta genel hükümlerinden TTK m. 1410 kullanılsa da sigorta dönemine ilişkin TTK m. 1411 gereği sigorta dönemi bir yıl olarak uygulanmaktadır. Sigorta başlangıç ve bitiş süreleri poliçede yer aldığından sürenin dolması halinde herhangi bir ihbara lüzum yoktur, sözleşme kendiliğinden ortadan kalkar.⁴⁹⁷

3.1.3. Sigorta Konusunun Ortadan Kalkması

Koltuk Sigortası düzenlendiğinde sigortalılar henüz belli olmadığından, sigorta sözleşmesi taşımacılık faaliyetinin işlenmesiyle aktif hale geleceğinden sözleşmede rizikoyu belirleyen unsur araçtır. Örneğin, araç koltuk sayıları rizikonun büyüklüğünü belirleyen bir unsurdur ve bu sayıya göre sigortacı prim tespitinde bulunur. Dolayısıyla aracın bu sigorta konusu faaliyeti gerçekleştiremeyecek biçimde zayı olması nedeniyle sigorta sözleşmesi sona erer.⁴⁹⁸

3.1.4. Anlaşma

Koltuk Sigortası özel hukuk sözleşmesi olduğundan taraflar istedikleri zaman aralarında anlaşarak sözleşmeyi sonlandırabilir.⁴⁹⁹ Karşılıklı ve sürekli borç ilişkisi olduğundan tarafların anlaşması nedeniyle sözleşme sonlandırılır ise bu sonlanmanın ileriye yönelik olarak sonuç

⁴⁹⁵ Bozer, 1965: 143; Ulaş, 2002: 194.

⁴⁹⁶ Kender, 2016: 348.

⁴⁹⁷ Bozer 1965: 143.

⁴⁹⁸ Ayli, 1993: 95.

⁴⁹⁹ Yazıcıoğlu ve Ögüz Şeker, 2021: 193.

doğurması gerekmektedir. Ancak zorunlu sigorta olması nedeniyle fesihte olduğu gibi bu keyfiyetin Ulaştırma Bakanlığı'na, izin ve ruhsat veren kuruma bildirilmesi gerekmektedir.⁵⁰⁰

3.1.5. Sigortacının İflası

Kendiliğinden sona erme hali olan iflasla birlikte sözleşme sona erecektir ancak TTK m. 1418/1 gereği iflas öncesi doğup hak sahibine ödenmeyen borçlar, özel hükümler saklı kalmak üzere SK gereği ayrılması gereken teminatlardan karşılanır. Bu teminatta açık bulunması halinde borçların iflas masası tarafından karşılanması gerekmektedir. İflas masasına ilişkin sıra ise İİK m. 206/4'te düzenlenen özel kanunlarda imtiyazlı olarak belirtilen alacak niteliği ile üçüncü sıra olarak belirlenmiştir.

Teminatlara ilişkin SK m. 17/6'ya göre ise sigortalıların tüm alacakları ödenmeden teminatlar iflas ve tasfiye işlemlerine konu olamaz. Teminatların oluşturulma amacı öncelikle sigortalıların haklarının güvence altına alınması olduğundan şirket tasfiyesine konu edilmez, haczedilmez, ihtiyati haciz ve ihtiyati tedbir konulamaz. Ancak Müsteşarlığın sigortalı alacaklarının korunması amacıyla teminatlara ihtiyati tedbir koydurtma hakkı bulunmaktadır.

Teminatlar öncelikle sigortalı alacaklarını güvence altına alan şekilde düzenlemişlerdir. Buna göre teminatlar iflas durumunda şirket varlığı olarak değerlendirilmemekte, öncelikle sigorta alacaklarını karşılamak için kullanılan bir meblağ olarak değerlendirilmektedir. Teminatlar borçları karşılamaz ise hak, iflas masasında imtiyazlı olarak üçüncü sıradan tahsil edilebileceği düzenlenmiştir.⁵⁰¹

3.1.6. Fesih

Genel Şartlar'a göre sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlali sonrası taraf prim farkını kabul etmez ise, sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü kasten ihlal edilirse sözleşme feshedilmiş sayılır. Bununla birlikte sözleşme süresi içerisinde şartlardaki değişikliklere ilişkin prim farkını kabul etmezse (aynı zamanda TTK 1445/1 maddesi de rizikonun ağırlaşması halinde sigortacının fesih hakkını düzenler); sigorta ettiren değişir ise sigortacı tarafından, faaliyete ilişkin yetkilendirmenin sonlanması halinde de kendiliğinden feshedilmiş sayılır.

3.1.6.1. Konkordato İlanı, Ruhsat İptali Gibi Haller

Sigortacının, konkordato ilan etmesi, ilgili sigorta dalına ilişkin ruhsatının iptal edilmesi veya sözleşme yapma yetkisinin kaldırılması gibi haller için TTK m. 1413 gereği sigorta ettiren bu olguları öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sigorta sözleşmesini feshedebilir.

⁵⁰⁰ Ayli, 1993: 96.

⁵⁰¹ Yazıcıoğlu ve Öğüz Şeker, 2021: 195.

Ruhsat iptal edilmesi ve fesih hakkının kullanılmaması durumunda sigortacıya ilişkin denetim kanundan doğan işlemler de ayrıca sigorta ettirene fesih imkânı sunmaktadır. SK m. 7 hükmü ise ruhsatı iptal edilen şirketler bakımından portföy devri zorunluluğu öngörmektedir. SK m. 10 birleşme, devir ya da portföy devri halinde portföyünü devreden veya bir şirkete devrolunan ya da birleşen şirketlerle sigorta sözleşmesi akdetmiş olan kişilere birleşme, devir ya da portföy devrini öğrendikleri tarihten itibaren üç ay içinde sözleşmeyi fesih imkânı tanımaktadır.

3.1.6.2. Sözleşmenin Kısmi Feshi Hali

Sigortacının haklı bir sebeple kısmen fesih veya cayma hakkını kullandığı takdirde sözleşmenin geri kalan hükümleri ile devam etmek mümkün değilse TTK m. 1415 gereği sigortacı sözleşmeyi feshedebilir.⁵⁰² Sözleşmenin sigortacı tarafından kısmen feshedilmesi veya cayması durumunda sigorta ettiren sözleşmenin tümünü feshedebilir.

3.1.6.3. Acze Düşme, Takibin Semeresiz Kalması, Sigorta Ettirenin İflası Halleri

Sigortacının acze düşmesi veya hakkında yapılan takibin semeresiz kalması durumunda sigorta ettiren teminat isteyip kabul edilmediği takdirde TTK m. 1417 gereği sözleşmeyi feshedebilir. Sigorta ettirenin prim ödemesinden önce acze düşmesi, iflas etmesi veyahut aleyhinde başlatılan takibin semeresiz kalması durumunda sigortacı sözleşmeyi feshedebilir.

3.1.6.4. İzleyen Primlerin Ödenmesinde Temerrüt, İhtar Gönderilmesi Halleri

Taksitli ödemede sonraki primlerin ödenmemesi durumunda, sigorta himayesi bu durumdan doğrudan etkilenmez; sigorta himayesi belirlenen usul izlenerek yapılacak fesih sonuç doğurana kadar devam eder.⁵⁰³ Taksitli ödemede ilk taksitin ödenmesi ile sigorta himayesi başlayacağından sonra gelen taksitlerin sözleşmede kararlaştırılan zamanda ödenmesi gerekmektedir ancak bu zamana riayet edilmediği takdirde himaye kendiliğinden sonlanmaz; ancak o tarihte taksit borcu muaccel hale gelip ayrıca bir ihtar gerek kalmaksızın sigorta ettiren temerrüde düşer. Bu söz konusu şartların oluşması halinde sigortacı noter veyahut iadeli taahhütlü posta yolu ile sigorta ettirene ihtar çekerek 10 günlük süre vermek durumunda olup

⁵⁰² Eriş 2022: 241 "bazı hükümlerine ilişkin" ifadesi muğlak bulunmuş bu sebeple sigortacının fesih hallerinin dar yorumlanması gerektiği düşüncesindedir.

⁵⁰³ Ayli, 1993: 59; Eldeleklioğlu, 2012a: 215; Kayıhan, 2020: 270; Kayıhan ve Günergök, 2020: 235; Kender, 2016: 246.

borç yerine getirilmezse sözleşmenin feshedileceğini bildirir.⁵⁰⁴ Eğer bu süre içinde prim ödenmezse fesih beyanı hüküm ve sonuçlarını doğurur ileriye etkili olarak sona erer.⁵⁰⁵

3.1.7. Cayma

3.1.7.1. Sözleşmeden Kısmen Cayma Hali

Kısmi fesih ve cayma halinde hem feshetme hem cayma hakkı doğmaktadır. (TTK m. 1415) Madde metni ve açıklamalar fesih başlığında verildiğinden tekrar edilmeyecektir ancak hem fesih hem caymanın söz konusu olması nedeniyle uygulamada hukuki yarar göz önüne alınmalıdır.⁵⁰⁶ Zira iki kavrama göre; fesih ileri, cayma geçmişe dönük etki doğurduğundan sonuçlar bakımından farklılık arz edecektir.

3.1.7.2. Sorumluluk Başlamadan Cayma Hali

Prim borcunun yerine getirilmesiyle sigortacının sorumluluğu başlayacağından, sözleşmenin kurulup primin ödenmediği varsayımında sigorta ettiren TTK m. 1430 gereği anlaşılan primin yarısını ödeyerek sözleşmeden cayabilir.

TTK m.1452 gereği sigorta ettiren aleyhine değiştirilemeyecek hükümler arasında yer aldığından sözleşme ile sigorta ettirenin cayma hakkı veyahut primin yarısından fazla ödenmesi gibi sigorta aleyhine hüküm sözleşme ile düzenlenemez.

3.1.7.3. İlk Primin Ödenmesinde Temerrüt Hali

İlk primin ödenmemesi durumunda, sigortacının sorumluluğu da başlamadığından sigortacının ayrıca bir davranışta bulunmasına gerek olmadan sözleşme kendiliğinden 3 ay içinde ortadan kalkar.

Sigortacı, prim borcunun ödenmemesi halinde sadece sözleşmenin feshini isteme hakkına sahip değildir.⁵⁰⁷ Sigortacının sözleşmenin devamına yönelik dava ve takip gibi işlemler yapmayarak üç ay boyunca hareketsiz kaldığı takdirde sözleşmeden cayılmış sayılır. Sigorta priminin tümü veyahut ilk taksitinin ödenmemesi durumunda sigortacı sözleşmeden cayabilir, üç ay içinde borcun yerine getirilmesine yönelik hukuki işlem başlatmaz ise de TTK m. 1434/2 gereğince sözleşmeden cayılmış sayılır.

⁵⁰⁴ Ünan 1998: 122 İhtar esası sigorta ettirene son bir şans vermeye ve onu korumaya yöneliktir.

⁵⁰⁵ Kayıhan, 2020: 270; Kayıhan ve Günergök, 2020: 235.

⁵⁰⁶ Eriş 2022: 241.

⁵⁰⁷ Kayıhan, 2020: 271.

3.1.7.4. Sigorta Ettirenin Sözleşmenin Kurulmasındaki Beyan Görevine Aykırı Davranması Hali

TTK m. 1439 ilk fıkrasına göre sigortacının hakları, sigorta ettirenin kusurunun olup olmadığı sonuca etki etmeyecek şekilde cayma ve prim farkı talep hakkıdır.⁵⁰⁸ Kusursuz olarak ihlal edildiğinde dahi cayma hakkının tanınması sigortanın mahiyetine uygun düşmeyip bu durum Genel Şartlar'da giderilmeye çalışılmıştır.⁵⁰⁹ Cayma hakkını kullanabilmek için öğrenmeden itibaren on beş günlük süre içerisinde hakkı kullandığını sigorta ettirene bildirmesi, prim farkı talep hakkını kullanması için ise yine on beş günlük süre içerisinde istenilen farkın sigorta ettirene bildirilmesi ve sigorta ettirene ödemesi için on günlük süre tanınması gerekmektedir. Süre sonunda talep yerine getirilmez ise cayılmış sayılır.

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlali sonuçlarından cayma (dönme), sözleşmeyi geçmişe etkili olarak sonlandırır.^{510 511} Bunun gereği olarak da genel hukuk kuralları gereği ifa edilen edimlerin iadesi gerekmektedir.⁵¹² Ancak TTK m. 1441 caymanın geçmişe etkili olduğu ve doğurduğu iade hususunu göz önüne alarak “kasıtlı” yükümlülük ihlal edildiği durumda kötü niyete sonuç bağlayıp sigortacının primine hak kazandığını düzenlemiştir.⁵¹³ Hükmün ikinci fıkrasında ise riziko gerçekleştikten sonra öğrenme söz konusu olduğundan ilk fıkranın aksine kusur ve illiyet bağının varlığı ön planda olup söz konusu unsurların olup olmamasına göre sigorta bedelinin/tazminatının kısmen ya da tamamen ödenmesi veyahut hiç ödenmemesi hali düzenlenmektedir.⁵¹⁴

Kusurun her hali ihlal için yeterlidir.⁵¹⁵ Açık soruların anlaşılabilmesi, yabancı dil yetersizliği, beyaza imza, temsilci kullanılması, hataya düşmek kusuru ortadan kaldırmaz.⁵¹⁶

⁵⁰⁸ Aydın 2018: 286.

⁵⁰⁹ Ayli, 1993: 67.

⁵¹⁰ Aydın, 2018: 293 vd. Cayma kavramı yerine kullanılan kavramlar için bkz; dönme, fesih, iptal; Demirayak, 2016: 479; Eldeleklioğlu, 2012b: 731; Kender, 2016: 264 vd.; Ünan, 1998: 160 Burada geçmişe etkili olarak sözleşme ilişkisi çözülmekte ve karşılıklı ifa edilen edimlerin iadesi gerekmektedir.

⁵¹¹ Aksi görüşte Erbaş Açıklık 2021: 906 vd. Kanaatimce hiçbir şarta tabi olmaksızın kullanılabilecek olan caymanın hukuki niteliğinin, sözleşme ilişkisini geçmişe etkili olarak sona erdiren dönme hakkı yerine fesih hakkı olarak değerlendirilmesi, özellikle cayma anına kadar sigorta himayesi sağlamış olan sigortacının bu ediminin iadesinin mümkün olmaması dikkate alındığında daha uygun gözükmemektedir. Caymanın, dönme hakkı olarak kabulü ya hep ya hiç ilkesini uygulayan eski Türk Ticaret Kanunu için mümkün olabilir ise de; bu ilkedan vazgeçen ve oranlama ilkesini benimseyerek PEICL'daki modele yaklaşan TTK'nın ruhuna uygun düşmemektedir.

⁵¹² Ünan 1998: 160.

⁵¹³ Bozer, 1965: 228 Ağır kusur kötüniyet haline dahil değildir. 6102 sayılı kanun düzenlemesi öncesi mülga kanun 1290.maddesi "Sigorta ettiren kimsenin kötü niyeti anlaşıldığı takdirde sigortacı prime hak kazanır.; Kender, 2016: 264.

⁵¹⁴ Aydın 2018: 287.

⁵¹⁵ Aydın 2018: 263.

⁵¹⁶ Ünan 1998: 146-149.

3.2. Sigortacının Halefiyeti

3.2.1. Genel Olarak

Halefiyet kelime anlamı olarak bir kimsenin yerine geçmeyi ifade ederken hukuki anlamda bir başkasının hakkına sahip olarak hukuken o hak sahibinin yerine geçmeyi ifade eder.⁵¹⁷ Halefiyet kurumu bir borçlar hukuku kurumu olup, rücu aracıdır. TBK m. 127 ile genel olarak düzenlenmiştir. Ancak TBK’da özel düzenlemeler saklı tutulmuştur ve nitekim sigorta hukukuna ilişkin düzenleme TTK m. 1486/1 gereği emredici nitelikte olan TTK m. 1472 hükmü aşağıdaki gibidir:⁵¹⁸

“Sigortacı, sigorta tazminatını ödediğinde, hukuken sigortalının yerine geçer. Sigortalının, gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel kadar, sigortacıya intikal eder. Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa, sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin, halefiyet kuralı uyarınca, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek, dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir.”

Zarar sigortalarının en önemli ilkelerinden biri halefiyet ilkesidir. Bu ilkenin kaynağı zenginleşme yasağıdır. Halefiyetin en önemli fonksiyonu ise sigortacının ödediği tazminat nedeniyle kanunen sigorta ettirenin yerine geçmesi nedeniyle prim miktarının düşmesini sağlayıp, sigortalılığı daha ekonomik hale getirmesidir.⁵¹⁹ Sigortacının kanuni halefiyetinin⁵²⁰ amacı; bir yandan tazminat birikimini önlemek, diğer yandan sigorta sözleşmesi sayesinde ve sigortalının iradesine aykırı olarak zarar verenin sorumluluktan kurtulmasını engellemektir.⁵²¹ İlke mal sigortaları için TTK m. 1472, sorumluluk sigortaları için TTK m. 1481’de düzenlenmiştir.

3.2.2. Ölüm Ve Engellilik Teminat Bedellerinde Halefiyet Kurumu

Meblağ sigortalarında zararın tazmin edilmesi ilkesi geçerli değildir. Can sigortaları meblağ sigortası niteliği taşıdığından sigortacının borcu; gerçek zararın tazmini değil, poliçede öngörülen tutarı ödeme borcudur. Örneğin sigorta türü zenginleşme yasağına da tabi olmadığından çifte sigorta da yapılabilir. Sigortalının sağlığının zedelenmesine neden olan olayda sigortalının, hem zarar için sorumlulara hem de sözleşmede yer alan sigorta bedeli için sigortacıya başvuruda bulunabilmesi hukuken mümkündür.⁵²² Benzer şekilde ölüm söz konusu

⁵¹⁷ Nomer, 1997: 243; Oğuzman ve Öz, 2019: 275.

⁵¹⁸ Korkmaz, 2021: 8.

⁵¹⁹ Kayıhan, 2016: 1598; Kender, 2016: 351.

⁵²⁰ Halefiyet türleri için bkz. Nomer, 1997: 247 Alacak ister hak sahibinin tasarrufu ile ister bir kanun hükmü uyarınca veya bir mahkeme kararı ile bir başkasına intikal etsin, alacak hakkı ile birlikte ona bağlı (fer'i) haklar da yeni hak sahibine intikal eder.

⁵²¹ Omağ, 2019: 298.

⁵²² Çeker, 2016: 168; Kayıhan, 2016: 1600, 2020: 280; Kılıçoğlu, 1974: 425.

olduğunda mirasçılar da uğradıkları zarar için zarar sorumlularına başvurabildiği gibi sigorta bedelini tahsil için aynı zamanda Koltuk Sigortası sigortacısına da başvuruda bulunabilir. Kaza sigortalarında zarar sigortalarında olduğu gibi; zenginleşme yasağı, aşkın sigorta, eksik sigorta gibi kurumlar söz konusu olmaz.⁵²³

Koltuk Sigortası'nda halefiyet ilkesi uygulanmaz. Bu nedenle üçüncü kişinin kusuru sonucunda meydana gelen kazalardan dolayı sigorta ettiren sigortacıdan sigorta bedelini aldıktan sonra TBK haksız fiil hükümlerine göre zarar veren kusurlu üçüncü kişiye de zararı tazmin etmek üzere başvuruda bulunabilir.⁵²⁴ Bunun sebebi sigortacının ödediği meblağ ile zararın tazminini gerçekleştirmediği aksine sigorta ettiren ile aralarında bulunan sigorta sözleşmesi gereği rizikonun gerçekleşmesi ile birlikte üstlendiği para ödeme edimini yerine getirdiği söylenebilir. Ödenen bedel zararın tazmini niteliğinde değildir.^{525 526}

3.2.3. Tedavi Giderleri Teminatında Halefiyet Kurumu

Sigortacının kanuni halefiyetinin iki temel şartı vardır. Bunlardan ilki riziko ile doğan zararlar için sigorta ettirenin rizikoya neden olan üçüncü şahıslara karşı tazminat talebi hakkına sahip olması; ikincisi ise sigortacının sigorta tazminatını hak sahibine ödemiş olması kısaca geçerli sigorta sözleşmesinden kaynaklanan kendi borcunu yerine getirmiş olması gerekmektedir.⁵²⁷

Zenginleşme yasağına göre, sigorta hiçbir zaman sigorta ettiren/sigortalı/lehtar için bir kâr/kazanç aracı olamaz.⁵²⁸ Zarar sigortaları bakımından uygulanan zenginleşme yasağı sigorta ettiren veyahut hak sahiplerinin hem sigortaya hem de zarar sorumlusuna başvurmasını engeller.⁵²⁹ Sigorta tazminatının sigortacı tarafından karşılanması durumunda ise zarar sorumlusunun sorumluluğundan kurtulması gibi bir sorun gündeme gelmektedir. Bu sebeple kanuni halefiyet gereği sigortacı ödediği sigorta tazminatı oranında sigorta ettirenin yerine geçerek zarar sorumlusundan tahsil etme imkânına kavuşur.⁵³⁰ TTK m. 1472'nin açık ifadesi

⁵²³ Bozer, 1981: 264; Çeker, 2016: 312; Kayıhan ve Günergök, 2020: 231; Ulaş, 2002: 179 Kaza sigortasında çifte sigorta yasağı bulunmamaktadır ve eksik sigorta, aşkın sigorta kavramlarının kaza sigortasında yeri yoktur.

⁵²⁴ Bozer 1981: 264-265.

⁵²⁵ Yargıtay 4. HD., E. 2021/21659 K. 2023/12 T. 09.01.2023, zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası can ve meblağ sigortası olup doğrudan sigortalı olan yolcu, sürücü ve yardımcıları yararına oluşturulan kişisel bir kaza sigortası olması, koltuk sigortasından alınan tazminatın sürekli iş göremezlik tazminatından indirilememesi, zorunlu koltuk sigortasından tazminat ödeyen sigortacının üçüncü kişilere rücu hakkının da bulunmamasına, hükme esas alınan hesap raporundaki hesap yönteminde bir isabetsizlik bulunmamasına.

⁵²⁶ Ünan, 1998: 17 Eski mevzuat döneminde: zarar sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetini "zenginleşme yasağı" ile açıklamak tatmin edici değildir. Zarardan sorumlu üçüncü kişi ile sigortacı arasında aynı zarar için farklı hukuki sebeplerden kaynaklanan bir eksik teselsül durumu mevcuttur., 2017: 377.

⁵²⁷ Kender, 2016: 353; Yazıcıoğlu ve Öğüz Şeker, 2021: 198.

⁵²⁸ Omağ, 2019: 289.

⁵²⁹ Özdamar ve Doğan 2020: 106.

⁵³⁰ Çeker, 2016: 166; Kayıhan, 2016: 1597.

nedeniyle sigortacı sigorta tazminatını ödedikten sonra sigorta ettirenin yerine geçer. Buna bağlı olarak halefiyetin kullanılması ile açılacak davalarda görevli mahkeme asıl davaya bakmakla görevli mahkeme olmakta, sigortacı sigorta ettirenin sahip olduğu def'ileri ileri sürebilmekte ve zamanaşımı süresi TTK m. 1420'ye göre değil kendisine geçen hakkın zamanaşımı süresi ile aynı olmaktadır. Kısaca hak olduğu gibi sigortacıya geçtiğinden zamanaşımının süresi sigorta ettiren ile zarara sebebiyet veren kişi arasındaki ilişkiye göre belirlenirken, zamanaşımının başlangıç anı da sigorta ettiren adına başladığı andır.⁵³¹ Nitekim TTK m. 1472/1 ve 1481/2 de sigortacının herhangi bir onaya ihtiyacı bulunmadan sorumlulara karşı açılmış dava ve takiplere devam edebilmesini düzenlemiştir.

Koltuk Sigortası teminat türlerinden tedavi giderleri doktor ücreti ile hastane ve diğer sağlık kurumlarında ayakta, yatakta yapılan tedavilere ilişkin giderleri, nakil ücretlerini teminat limitine kadar karşılar. Bu yönüyle her ne kadar Koltuk Sigortası bir can sigortası olması nedeniyle halefiyet ilkesi uygulanamasa da gerçek zararın teminat altına alındığı tedavi giderleri yönünden sigortacının ödediği tazminat oranında sigortalının haklarına halef olacağı ve zarardan sorumluluğu bulunan üçüncü kişilere başvuru hakkını elde edeceği kabul edilmiştir.⁵³² TTK m. 1510 gereği “gerçek zararın sigortacı tarafından karşılanması öngörülmüş ise, zarar sigortalarına ilişkin hükümler, kıyas yoluyla kaza sigortası hakkında da uygulanır.” Söz konusu kanun hükmü gereği halefiyetin Koltuk Sigortası'na kıyas yoluyla uygulanması mümkün olmasına rağmen, Genel Şartlar'da halefiyete yönelik ayrıca bir düzenleme yer almaktadır. Genel Şartlar B.6 maddesinde açıkça “Sigortacı, ödediği tedavi giderleri tazminatı tutarınca, hukuken sigortalının yerine geçer” düzenlemesiyle gerçek zararın himaye altına alındığı tedavi giderlerine ilişkin sigortacının ödediği tazminat kadar sigortalının yerine geçeceği belirtilmiştir.

3.3. Rücu Hakkı

Rücu; borcu ifa ederek alacaklıyı tatmin eden kimsenin, gerçekleştirdiği ifanın tamamını veya bir kısmını bir başka kişiden talep etmesidir. Rücu, sözleşmeden kaynaklanabildiği gibi haksız fiil, sebepsiz zenginleşme veya vekâletsiz iş görmeden de kaynaklanabilir.⁵³³ Koltuk Sigortası her ne kadar can sigortası olması nedeniyle gerek zarar sorumlusuna gerekse sigorta ettirene karşı kural olarak rücu hakkına sahip bulunmasa da Genel Şartlar'da sayılan haller ve tedavi giderleri teminatı bu kuralın istisnalarını oluşturur.⁵³⁴

⁵³¹ Bozer, 1981: 113-116; Kender, 2016: 356.

⁵³² Kayıhan, 2016: 1600.

⁵³³ Nomer, 1997: 248.

⁵³⁴ Çeker, 2016: 168; Ulaş, 2002: 263.

3.3.1. Sigortacının Zarar Sorumlusuna Rücu Hakkı

Koltuk Sigortası sigortacısının, sigortalısına ödediği bedel için sorumlu üçüncü kişiye rücu davası açma hakkı kural olarak yoktur.⁵³⁵ Tedavi giderleri bakımından mal sigortası sözleşmesi hükümleri uygulanıp gerçek zararın karşılanması amacı güdüldüğünden sigortacının kanuni halefiyetten kaynağını alan rücu hakkının olduğu kabul edilmektedir. Sigortacı yalnız tedavi giderleri için ödediği bedel kadar sigortalının yerine geçer.⁵³⁶

Gerçek zararını ödeyerek yükümlülüğünü yerine getiren sigortacı, ödeme yaptığı miktar oranında sigortalının yerine geçerek gerçek zarar sorumlusuna karşı halefiyet yolu ile rücu hakkını kazanır.⁵³⁷ Sigortacı halefiyet suretiyle sahip olduğu tazminat alacağını zarardan sorumlu üçüncü kişiye başvurarak talep eder.⁵³⁸

3.3.2. Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Hakkı

Meblağ sigortası olması nedeniyle ve sigortalının kusurlu olarak kazaya sebep olan üçüncü kişiye dava açma hakkının olması nedeniyle sigortacının rücu hakkının olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak Koltuk Sigortası'nda himayeden sigortalılar faydalandığından sözleşme ve kanun hükümlerinin sigorta ettiren tarafından yerine getirilmemesi nedeniyle sigortalıların bu himayeden yararlanamaması gibi bir durum ortaya çıkmaktadır.

Genel sigortacılık sisteminde sigorta ettirenin yükümlülükleri, gereği gibi yerine getirilmediği takdirde sigortacının fesih, bedelde indirim gibi hakları gündeme gelmektedir. Örneğin; bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme görevinin ihlali nedeniyle TTK m. 1447 gereği "ödenecek tutar artarsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim" zararı önleme ve azaltma görevinin ihlali nedeniyle TTK m. 1448 gereği "aykırılık sigortacı aleyhine bir durum yaratmışsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim" düzenlemeleri sigorta ettirenin ihlalleri nedeniyle sigortacının lehine sonuç yaratan ihlallerdir. Benzer sonuç doğuran hükümler üçüncü kişi lehine yapılan meblağ sigortalarına uygun düzenlenmemiştir.⁵³⁹ Bu duruma engel olmak için Genel Şartlar A.7 maddesi sigortacının sigorta ettirene rücu hakkını düzenlemiştir. Buna göre:

⁵³⁵ Doğanay, 2004: 3530.

⁵³⁶ Gökcan, 2018: 934; Ulaş, 2002: 180.

⁵³⁷ Ulaş, 2002: 263.

⁵³⁸ Çeker, 2006: 3710.

⁵³⁹ Çeker, 2016: 121 Kanaatimizce sigorta ettiren koruma önlemleri almadığı takdirde kasten hareket etmişse yani bilerek ve isteyerek almamışsa sigortadan doğan haklarını kaybeder. Ancak kastı yok ihmali var ise kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılmalıdır; Kender, 2016: 286 TTK 1448 hükmünün sadece zarar sigortalarında uygulanabileceği düşüncesindedir.; Omağ, 2019: 330 "Müeyyide olarak kusurun ağırlığına göre tazminattan indirime gidilmiştir. Burada kusur değil, zarar tutarında indirime gidilmesi, maddenin amacına uygun düşerdi."

“Sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller sigortalılara ve hak sahiplerine karşı ileri sürülemez. Ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene rücu edebilir.”

Buna göre sigorta ettirenin ihlallerinden kaynaklanan sigortacının hakları sigortalılara karşı ileri sürülemez.⁵⁴⁰ Bu ve benzeri durumlarda sigortanın sigortalılara ödeme yapması, herhangi bir kesintiye gitmemesi gerekir. Ancak sigortacı sigorta ettirene yaptığı ihlal oranında rücu davası açarak ihlalden kaynaklan haklarını sigorta ettirenden tahsil edebilir.⁵⁴¹ Başka bir deyişle, sözleşmeye ilişkin ihlaller sebep gösterilerek sigorta bedelinde indirim yapılamaz, ihlallerden doğan sigortacı hakları sigorta bedeline yansıtılamaz. Ödemede bulunan sigortacı bedel ödenmeme veyahut bedelde indirim haklarını sigortalılara ileri süremediğinden; tarafı olduğu sözleşmesine başvurmalı, yani ödeme yapmayacağı oranda sigorta ettirene rücu etmelidir.⁵⁴²

Genel Şartlar’da rücu hakkı doğuran bazı durumlar örnekleme yolu ile sayılmıştır. Sigortacı bu durumların gerçekleşmesi ile birlikte sigorta bedelini sözleşmenin tarafı olmayan sigortalılara indirim yapmadan ödemesi sonrasında, sözleşmenin tarafı olan sigorta ettirene rücu edebilir.⁵⁴³ Bu rücu hakkının zamanaşımı süresi ise yükümlülüğü yerine getirip rücu edilecek kimseyi öğrendikleri tarihten başlayarak iki yıldır.⁵⁴⁴

⁵⁴⁰ Yargıtay 17. HD., E. 2013/19809 K. 2015/7781 T. 26.05.2015, Taşımacı, Yönetmelik hükümleri uyarınca “Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası” yaptırmamışsa, yolcular bir kazaya uğradıklarında, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu sürücü ve yardımcılarının “bir kusurları bulunmasa bile” kaza tarihinde Koltuk Sigortalıları için belirlenen limitler üzerinden tazminat ödemek zorundadır. Aynı şekilde zarar görenler, Güvence Hesabı’na başvurma hakkına da sahiptir. Bunun için ortada kanuna uygun olarak gerçekleştirilen bir taşımanın bulunması gerekmekte olmayıp, ticari taşımanın varlığı yeterlidir. Somut olaya bakıldığında, kaza günü sürücü: okul öğrencilerini turnuva için Bingöl’den Antalya’ya götürdüğü, yani taşıma işi yapıldığı ve aracın zorunlu koltuk ferdi kaza sigortasının yaptırılmadığı hususu sabittir. Aracın yetki belgesiz çalışması ya da o gün için arıza taşıma yapılması, taşımacının zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası yaptırmama zorunluluğunu ortadan kaldırmadığı gibi, sigortanın yapılmaması halinde davalı Güvence Hesabı’nın sorumluluğunu da ortadan kaldırmaz.

⁵⁴¹ Yargıtay 17. HD., E. 2013/19692 K. 2015/8783 T. 16.6.2015, Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere, minibüsün yetki belgesi bulunmadığı ve istiap haddinin aşıldığı yönündeki savunmanın zarar gören yolcuya karşı değil işletene karşı ileri sürülmesinin mümkün bulunmasına, meblağ sigortası niteliğindeki Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası tazminatından zarar sigortası niteliğindeki Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortası tarafından yapılan destekten yoksun kalma tazminatının mahsubunun mümkün olmamasına, davacı vekilinin dava dilekçesinde fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak kısmi alacak ve faiz talebinde bulunması nedeniyle ıslah dilekçesinde faiz talep etmemiş olsa da dava dilekçesinde istenen faizin ıslah dilekçesinde arttırılan alacağı da kapsamına göre, davalı vekilinin yerinde görülme bütünü temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA.

⁵⁴² Gökcan 2018: 934.

⁵⁴³ Ulaş, 2002: 264.

⁵⁴⁴ Memiş, 2016b: 1937; Nomer, 1997: 250 Rücu hakkı halefiyet yoluyla intikal eden alacaktan bağımsız olduğundan, rücu hakkı için ifa anından itibaren müstakil bir zamanaşımı süresi işlemeye başlar. Rücu hakkı hangi ilişkiye dayanıyorsa (akit, sebepsiz zenginleşme, haksız fiil, vekâletsiz iş görme) o ilişkiye ait zamanaşımı süreleri uygulama alanı bulur. Halefiyet yoluyla intikal eden alacak için ise, o alacağa ait zamanaşımı süresi işlemeye devam eder.; Ünân, 2017: 380 kaza sigortasında, bu sigorta zorunlu da olsa, sigortacının rücu hakkı olmamalıdır. Tutar sigortalılarında sigortacının yasal halefligi söz konusu olmadığı gibi, rücu hakkı da bulunmamalıdır.

3.3.2.1. Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Hakkı

- Sigorta bedelini ödeme borcunu meydana getiren olay sigorta ettirenin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kasti bir hareketi veya ağır kusuru sonucunda meydana gelmişse sigortacı sigorta ettirene karşı rücu hakkını kullanabilir.

Sigorta ettirenin kazanın oluşumundaki kusuru ya kast derecesinde olmalı veya ağır kusur sayılabilecek şekilde kazaya sebebiyet vermiş olması aranır. Bunu ispat etme yükümlülüğü ise sigortacıya düşer. Kasti hareket sonucun öngörülmesine rağmen istenerek meydana getirilmesi iken, ağır kusur ise herkesin göstermesi gereken özenin gösterilmemesi olarak ifade edilir. Ayrıca ödemeye sebep olan olay ile kasti ve ağır kusurla gerçekleştirilen hareketler arasında illiyet bağının bulunması gerekir.⁵⁴⁵ Örneğin; bir istinaf mahkemesi kararında, kusurlu olması nedeniyle sürücüye karşı açılmış rücu davası ağır kusur ve kast kanıtlanamadığından reddedilmiştir.⁵⁴⁶

Sigorta ettirenin eylemlerinden sorumlu olduğu kişiler sürücü ve hizmetli adı da verilen taşıma hizmetlerinde süreli veya süresiz çalışan kişilerdir.⁵⁴⁷ Buna bağlı olarak mola yerinde otobüste bir yolcu diğer yolcuya otomatik kapı açması sırasında kaza gerçekleşirse Koltuk Sigortası kazazede yolcuya ödeme gerçekleştirecektir ancak sigorta ettirene rücu gündeme gelmeyecektir.

- Sigorta bedelini ödeme borcunu meydana getiren olay KTK’de yasaklanan hallerden, sigorta ettirenin bu kanun ve ilgili yönetmelikteki yükümlülüklerini yerine getirmemesinden doğmuşsa, sigortacı sigorta ettirene karşı rücu hakkını kullanabilir.

Koltuk Sigortası’nın dayanağı SK olmakla birlikte uygulaması KTK ve Yönetmeliği hükümlerine göre yerine getirilir. Karayolu yolcu taşımacılığı bu kanun ve yönetmelikle düzenlendiğinden faaliyetin gerçekleştirilmesinde sahip olunması gereken şartlar, işletme ve mesleki yeterlilikler, yolcu hakları, araç ve tesis nitelikleri kanun ve yönetmelik

⁵⁴⁵ Eriş, 2022: 383.

⁵⁴⁶ Erzurum BAM, 3. HD., E. 2020/1619 K. 2022/2280 T. 21.12.2022, Mahkemece yapılan araştırmada aracın genel şartların A.7.-c maddesine göre yolcu taşıma belgesine sahip olduğu ve sürücünün de yeterli ehliyet belgesine sahip olduğu da anlaşılmaktadır. Davalı sürücü kazada tam kusurlu ise de genel şartların A.7.-a maddesine göre rücu şartlarının oluşması için kazaya kasti bir hareketi ile sebep olması veya yerleşik Yargıtay kararları uyarınca kasta yakın bir şekilde ağır kusurunun bulunması gerektiği, somut olayda sürücünün kasta yakın ağır bir kusurunun bulunduğu da davacı tarafından kanıtlanmadığından Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartlarına göre davacı şirketin davalı sigortalıya karşı rücu hakkı bulunmadığı gibi, davalı sürücü ile davacı arasında bir sözleşme bulunmadığı, yine yerleşik Yargıtay kararları uyarınca sigorta şirketinin sigorta poliçesine istinaden ancak kendi akidinden rücu tahsil talep edebileceğinden davalı sürücüye karşı da rücu şartlarının oluşmadığından mahkemece davanın reddine karar verilmesinde yasaya uymayan yön bulunmadığından istinaf talebinin reddi gerekir.

⁵⁴⁷ Gökcan 2018: 47-48.

düzenlemelerine göre yapılmaktadır. Bu sebeple yolcu taşıma sözleşmesinin borçlusu sigorta ettirenin öncelikle mevzuatta yer alan düzenlemelere uygun faaliyet göstermesi gerekmektedir. Bu sebeple yollama yapılan kanun ve yönetmelikte belirtilen yükümlülüklerin ihlal edilmesi sebebiyle ödenecek tutar artarsa, zarar görenlere bu sebeple yapılan ödeme ihlaldeki kusuru nispetinde sigortalıdan rücu tahsil edilir. Dolayısı ile bu ihtimalde de esasen sebep-sonuç ilişkisi önemli rol oynar. Örneğin; KTK m. 32 gereği yolcu taşımalarında kalkış ve varışların terminalden yapılması gerekmektedir. Kaza bu kuralın ihlal edilmesi nedeniyle oluştu ise sigorta ettirenin mevzuata aykırı davranışı sebebiyle rücu gündeme gelecektir.

- Sigorta bedelini ödeme borcunu meydana getiren olay taşımacının yetki belgesinde kayıtlı olmayan taşıtlarla yapılan veya yetki belgesi olmadan yapılan taşımalar sonucu meydana gelmişse, sigortacı sigorta ettirene karşı rücu hakkını kullanabilir.

Genel Şartlar'a göre sigortanın konusu KTK hükümlerine göre taşımacılık olduğundan kanunun belirlediği şartlara uygun olmayan faaliyete ilişkin ihlaller rücu hakkını doğuracaktır. KTK m. 5 gereği taşımacılık faaliyetinin yerine getirilebilmesi için Bakanlıktan yetki belgesi alınması zorunludur.⁵⁴⁸ Bu husus sigortalı yolculara karşı ileri sürülemez ancak sigorta, sigorta bedelini ödediği durumda sigorta ettirene rücu edilebilir.⁵⁴⁹ KTY m. 30/1 gereği yetki belgesi sahipleri faaliyeti gerçekleştirirken yalnız kendi taşıt belgesinde kayıtlı taşıtları kullanabilir.

- Sigorta bedelini ödeme borcunu meydana getiren olay taşıtın, mevzuatın gerektirdiği teknik şartlara uygun olmamasından, nitelikli şoför ve hizmetli personeli olmadan sefere çıkarılmasından; güzergâh mesafesini dikkate alarak yeteri kadar sürücü bulundurulmamasından meydana gelmişse, sigortacı sigorta ettirene karşı rücu hakkını kullanabilir.

Mevzuattan birkaç örnek vermek gerekirse; KTY m. 24/ç gereği otobüsle tarifeli veya tarifesiz yurtiçi yolcu taşımacılığı yetkisine kaydedilecek taşıtların on beş yaşından büyük olmaması gerekmektedir. KTY m. 40/33 gereği taşımacılık faaliyeti gösterenler yeteri kadar şoför bulundurmakla birlikte, teknik şartlara uymayan taşıtlarının trafiğe çıkmasına engel

⁵⁴⁸ Görçün, 2010: 355 Sözleşme olmaksızın yolcu ve eşya taşınması yasaklanmıştır ve taşımacı bu sözleşmeye uygun faaliyet göstermelidir.

⁵⁴⁹ Yargıtay 17. HD., E. 2016/17951 K. 2019/9871 T. 23.10.2019, Davacı tarafın dava dilekçesinde kazayı yapan 07 C 1135 plakalı aracın yalnızca şehiriçi taşıma yapılmasına izin verilen (c) plakasının olduğu, yetkisiz şekilde şehirlerarası yolcu taşıma yetkisine sahip araçların yaptırdığı zorunlu koltuk sigortası olmadığını iddiasının Mahkeme tarafından yargılama sırasında araştırılmadığı aracın kayıtları, sigorta poliçeleri sağlanarak bütün bu belgelerin temini sonrası Güvence Yönetmeliği 9 ve 16. maddeleri kapsamı ile yine Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları A.7.c maddeleri kapsamında davacının iddiaları ile rücu nedenlerinin tartışılarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde eksik inceleme ile karar verilmesi doğru görülmemiştir.

olmalıdır. Trafik Yönetmeliği⁵⁵⁰ m. 98 gereği yirmi dört saatlik süre içerisinde 9 saat ve sürekli 4,5 saat boyunca araç sürmek yasaklanmıştır. Dolayısıyla bu ve buna benzer sigorta ettiren ihlallerinde sigortalıya ödenen bedel için sigorta ettirene rücu gündeme gelecektir.

- Sigorta bedelini ödeme borcunu meydana getiren olay ikram edilen yiyecek ve içecekler ile diğer maddelerin sağlık şartlarına uygunluğunun sağlanmaması, yolcuların sağlığının olumsuz etkilenmemesi hususunda taşımacının yükümlülüklerini yerine getirmemesinden doğmuşsa, sigortacı sigorta ettirene karşı rücu hakkını kullanabilir.

KTY m. 41/4 gereği yolcuya ikram edilen yiyecek ve içecek maddelerinin; 5996 sayılı Kanunu'na⁵⁵¹ uygun olması, ürünlerin ambalajlı olması ve sıcak servis yapılmaması gerekmektedir.

- Sigorta bedelini ödeme borcunu meydana getiren olay gerekli ilk tıbbi yardım malzeme ve ilaçların taşıtta bulundurulmaması veya bunlardan derhal istifade edilmesi imkânının sağlanmamış olmasından meydana gelmişse, sigortacı sigorta ettirene karşı rücu hakkını kullanabilir.

Düzenleme esasen TTK m.1448'in düzenlediği ve sigorta ettirene yüklenen zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma yükümlülüğüne ilişkindir. Dolayısıyla nedensellik bağı ile birlikte genel şartların bu hükmü uygulama alanı bulabilir. Örneğin, KTY m. 41/11 gereği faaliyette kullanılan taşıtlarda her 9 koltuk için en az 1 adet boyun korsesi bulundurulmalıdır. Bulundurulması gereken boyun korsesi nedeniyle insan sağlığında zedelenme meydana gelmesi durumunda sigorta ettirene rücu gündeme gelebilecektir.

- Sigorta bedelini ödeme borcunu meydana getiren olay Trafik Kanunu ve ilgili diğer mevzuata göre, taşıtın, gerekli sürücü belgesine sahip kişiler tarafından sevk edilmemesi sonucunda olmuşsa, sigortacı sigorta ettirene karşı rücu hakkını kullanabilir.

Oluşan kaza ile ehliyetsiz araç kullanma arasında uygun sebep-sonuç ilişkisi yani nedensellik bağı kurulabilirse bu durumda sigortacının sigorta ettirenine rücu edebilir hale gelecektir. Zira daha önce belirtildiği gibi sigorta ettiren gerekli sürücü belgesi bulunmayan kişileri taşımacılıkta kullanmamalı ve trafiğe çıkmasına engel olmalıdır. Nitekim uygulamada Yargıtay sigortacının ödediği bedele ilişkin başlattığı rücu davasına yönelik sözleşmeye

⁵⁵⁰ Karayolları Trafik Yönetmeliği, RG. 18.07.1997/23053 Kurum: İçişleri Bakanlığı Yürürlüğe Giriş Tarihi: 18.07.1997 Son Değişiklik Tarihi: 29.11.2024.

⁵⁵¹ Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu, RG. 13.06.2010/27610 No.: 5996 Kabul Tarihi: 11.06.2010 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 13.06.2010 Son Değişiklik Tarihi: 09.11.2022

aykırılık hükümleri çerçevesinde ehliyetsiz ve kusurlu araç nedeniyle sigorta ettirene rücu davasının yöneltilebileceğini karara bağlamıştır.⁵⁵²

- Sigorta bedelini ödeme borcunu meydana getiren olay sürücülerin uyuşturucu veya keyif verici maddeler almış olmasından veya alkollü içki almış olarak aracı güvenli sürme yeteneklerini kaybetmiş bulunmalarından meydana gelmişse, sigortacı sigorta ettirene karşı rücu hakkını kullanabilir.

İşletenler ve özellikle yolcu taşımacılığı yapanlar, otobüs sürücülerini ve yardımcı personeli özenle seçmek, kişilik ve davranışlarını denetlemekle yükümlüdürler. Alkollü araç sürme ile kazanın oluşu arasında “nedensellik bağı” aranmalıdır.⁵⁵³ Genel Şartlar’a göre sigortacının rücu hakkının doğması için kazanın salt alkolün etkisiyle meydana gelmiş olması gerekmektedir; tek başına sürücünün alkollü olması sigortacıya rücu hakkı vermez. Sürücünün, alkolün etkisi altında olup, güvenli sürme yeteneğini kaybetmiş olması, meydana gelen kazanın sürücünün alkollü oluşunun bir sonucu olması gerekir. Yerleşik içtihatlar da bu yöndedir.⁵⁵⁴

- Sigorta bedelini ödeme borcunu meydana getiren olay yetkili makamlarca saptanan istiap haddinden fazla yolcu veya yük taşınmasından veya taşıtın işletilmesine ilişkin diğer yasaklanan hallerden doğmuşsa, sigortacı sigorta ettirene karşı rücu hakkını kullanabilir.

Alkol kullanımına benzer şekilde salt yükleme (istiap) sınırının aşılmış olması, sigortacıya sigorta ettirene rücu hakkı vermez.⁵⁵⁵ Ayrıca, kazanın oluşu ile yükleme sınırının

⁵⁵² Yargıtay 11. HD., E. 2012/15476 K. 2014/5250 T. 18.3.2014, Genel Şartları’nın A-7-g maddesinde, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ve ilgili diğer mevzuata göre, taşıtın, gerekli sürücü belgesine sahip kişiler tarafından sevk edilmemesi sonucu zararın meydana gelmesi halinde sigortacının ödediği tazminatı akidi sigorta ettirene rücu edebileceği hüküm altına alınmıştır. Anılan düzenleme, tarafları bağlayıcı nitelikte olup, sigorta ettirenin ödemiş olduğu tazminatın türü bakımından bir ayırım yapmamıştır. Mahkemenin kabulünün aksine, işbu dava, zarar sorumlusuna karşı da açılmış değildir. Sözleşmeye aykırılık iddiasıyla, zarar gören üçüncü kişiye ödenen tazminatın akitten rucuan tazminine ilişkindir. Bu durum karşısında, davanın taraflar arasındaki sigorta sözleşmelerine aykırılık iddiasıyla açıldığı, davacı sigortacının, Karayolu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigorta Poliçesi kapsamında ölen üçüncü kişi mirasçılara ödemiş olduğu vefat tazminatı bakımından da akde aykırılık iddiasıyla sigorta ettiren davalıdan rücu etmesine engel bir hal bulunmadığı, ehliyetsiz araç kullanıldığının sabit olduğu, sigortalı araç sürücüsünün tam kusurlu bulunduğu dikkate alınarak, bu kalem tazminatın da davalıdan tahsiline karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiş, kararın bozulması gerekmiştir.

⁵⁵³ Berberoğlu Yenipınar, 2024: 103.

⁵⁵⁴ Yargıtay HGK., E. 2013/1199 K. 2014/1018 T. 10.12.2014, Kazadan yaklaşık 1 saat 25 dakika sonra yapılan ölçüm sonucu araç sürücüsünün 0,70 oranında alkollü olduğu saptanmış ise de, yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda sürücünün alkollü olması ve alkolün etkisi altında bu kazayı yapması yalnız başına hasarın teminat dışı kalmasını gerektirmez. Trafik sigortacısının ZMSS Poliçesi Genel Şartları B.4 maddesi uyarınca sigorta ettirene rücu hakkının doğumu için trafik sigortası poliçesi kapsamında yapılan ödemenin meydana geldiği kazanın salt alkolün etkisi altında oluşması ve bu durumun uzman bilirkişilerden oluşan heyet tarafından verilen rapor ile saptanması gerekmektedir.

⁵⁵⁵ Berberoğlu Yenipınar, 2024: 102.

aşılması arasında “sebeep-sonuç ilişkisinin de bulunması gerekmektedir.”⁵⁵⁶ Kazanın yegâne sebebinin istiap haddinin aşılması olması gerekmektedir.⁵⁵⁷

- Sigorta bedelini ödeme borcunu meydana getiren olay sigortalının veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusuru neticesinde aracın çalınması veya gasp edilmesi sonucunda meydana gelmişse ve sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesi halinde Genel Şartlar B.2 maddesinde belirtilen yükümlülükleri yerine getirmemesi nedeniyle, artan zarar miktarı ile sınırlı olmak kaydıyla, zarar miktarında bir artış olmuşsa, sigortacı sigorta ettirene karşı rücu hakkını kullanabilir.

İşleten veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişiler çalınma ve gasp olayından (Trafik Kanunu m. 107/1 çalınan veya gasbedilen araçlarda sorumluluk) bir kusurları bulunmadıklarını kanıtlayamazlarsa, sorumlu olacakları sonucuna ulaşılmaktadır.⁵⁵⁸ Bu sorumluluk yerine getirilmediği takdirde sigortanın öngörebileceği husus bulunmadığından sorumluluğun yansması sigorta ettirene rücu hakkı şeklinde düzenlenmiştir.⁵⁵⁹

3.4. Zamanaşımı

Zamanaşımı, kanun tarafından belirlenmiş şartlara bağlı olarak alacaklının talep hakkını kullanmaması sonucu ifayı isteme yetkisinin sonlanmasıdır.⁵⁶⁰ TBK genel zamanaşımı sürelerine m. 146 ve m. 147’de yer vermiş olup on yıllık ve beş yıllık süreler belirlemiştir. Ancak sigorta sözleşmelerinden doğan talep haklarına ilişkin zamanaşımı süresi sigorta genel hükümleri TTK m. 1420/1’de şu şekilde yer almaktadır:

⁵⁵⁶ Yargıtay 4. HD., E. 2021/10089 K. 2023/5226 T. 11.4.2023, Temyizen incelenen karar, tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dayandıkları belgelere, uyuşmazlığa uygulanması gereken hukuk kuralları ile hukuki ilişkinin nitelendirilmesine, dava şartlarına, yargılama ve ispat kuralları ile kararda belirtilen gerekçelere, sigortacının istiap haddinin aşılması nedeniyle işletene rücu edebilmesi için kazanın münhasıran istiap haddinin aşılmasından kaynaklanmış olması gerektiği gözönünde bulundurularak, konusunda uzman bilirkişi tarafından düzenlenen raporla, davalının kazada tam kusurlu olduğu ancak istiap haddi aşımının kazada tek etken olmadığı tespit edildiği, bu nedenle davacının davalı sigortalısına rücu hakkı bulunmadığına göre davacı vekilinin temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenler kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.

⁵⁵⁷ Yargıtay 17. HD., E. 2014/7898 K. 2016/4048 T. 30.03.2016, sigorta ettirene istiap haddinin aşılması nedeniyle rücu edilebilmesi için kazanın münhasıran istiap haddinin aşımından kaynaklanması gerekmekte olup davaya konu kazanın istiap haddinin aşılması nedeniyle meydana gelmediği bu nedenle davacının rücu hakkının bulunmadığı.

⁵⁵⁸ Gökcan 2018: 339.

⁵⁵⁹ Yargıtay 17. HD., E. 2012/14647 K. 2013/8789 T. 10.6.2013, Davacıya sigortalı aracın yanmasına sebep olan davalıya ait 06... 35 plakalı araç, 13.12.2007 günü park halinde olduğu yerden çalındığı ileri sürülmüştür. Gerçek işleten, ancak çalma ve gasp eyleminin gerçekleşmesinde kendisi veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerden birinin kusuru bulunmadığını ispat etmesi halinde sorumluluktan kurtulabilir. Aksi takdirde gerçek işleten ile farazi işleten (hırsız ve gasp eden)müteselsilen sorumlu olacaktır, işletenin sorumlu sayılmaması için, aracın gözetimi yönünden gerekli tedbirleri almış olması gerekir. İşleten tarafından aracın kapı ve camlarının kapatılmış olması, kontak anahtarının araç üzerinde veya kolayca elde edilebilecek bir yerde bırakmaması, sürücü ve yardımcılarını seçmede, talimat vermede, denetlemede, her türlü özeni gösterdiği hususlarını ispat etmesi gerekmektedir. Bu hususlar araştırılmadan eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.

⁵⁶⁰ Akıntürk ve Ateş, 2022: 195.

“Sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemler, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve 1482 nci madde hükmü saklı kalmak üzere, sigorta tazminatına ve sigorta bedeline ilişkin istemler her hâlde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.”

Burada saklı tutulan TTK m. 1482 sorumluluk sigortasına ilişkin olup inceleme alanımız dışındadır. Kanun sözleşmeden doğan bütün istemleri muacceliyet tarihinden başlayarak iki yıllık bir zamanaşımı süresi öngörmüştür. Bununla birlikte zarar ve meblağ sigortaları ortak olarak için sigorta tazminatı ve sigorta bedeli için geniş zamanaşımı süresini altı yıl olarak belirlemiştir. TBK’de yer alan on yıllık genel zamanaşımı süresine istisna getirilmiştir.⁵⁶¹ Sigorta sözleşmesinden kaynaklanan bütün istemlere ilişkin zamanaşımı süresi sigorta hukuku için genel hükümdür ve bütün sigorta türleri için uygulanır; emredici hüküm şeklinde düzenlenmesi nedeniyle bu hükme aykırı sözleşme şartları geçersizdir.⁵⁶²

TTK’nin öngördüğü zamanaşımı süresi sadece sigorta sözleşmesine taraf olanları bağlar. Sigorta sözleşmesine taraf olmayan kişilerin sigortacı aleyhine açacağı davalarda genel hükümler uygulama alanı bulacaktır.⁵⁶³ Doktrinde TTK hükmüne göre altı yıllık geniş süre sigortalı ve sigortadan faydalananlar için getirildiği görüşü de savunulmaktadır.⁵⁶⁴

TTK m. 1420’de altı yıllık mutlak zamanaşımı riziko tarihinden itibaren başlarken iki yıllık zamanaşımının ise muacceliyet anından başlatılacağı belirtilmiştir. Sigorta taleplerinden sigorta tazminatı veya bedelinin muaccel olması da daha önce ifade ettiğimiz üzere TTK m. 1427’de düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm can sigortaları için muacceliyet süresini on beş gün olarak belirlemiştir. Sigorta tazminatı veyahut bedeli haricinde örneğin prim için muacceliyet anı poliçenin teslim edildiği andır veyahut taksitle ödeme kararlaştırıldı ise her taksitin vade anı o taksit için muacceliyet anıdır.⁵⁶⁵ Yanlış veyahut fazladan ödeme söz konusu ise bu ödemelerin zamanaşımı süresi de iki yıldır.⁵⁶⁶ Bilgi isteme hakkı, sigorta tazminatı ve bedelinden tamamen bağımsız bir hak olup sigorta sözleşmesinden doğan istem kapsamına girmesi nedeniyle, hak iki yıllık zamanaşımı süresine tabidir.⁵⁶⁷

Genel Şartlar C.7 maddesi zamanaşımını şu şekilde düzenlemektedir:

“Sigorta sözleşmesinden doğan her türlü tazminat davası, hak sahibinin zararı ve tazminat yükümlülerini öğrendiği tarihten itibaren iki yıl ve herhalde zarara neden olay tarihinden itibaren on yıl sonra zamanaşımına girer.

Dava, cezayı gerektiren bir fiilden oluşmuşsa ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununda bu fiil için daha uzun bir zaman aşımı süresi öngörülmekte ise tazminat davasında bu zaman aşımı dikkate alınır.

⁵⁶¹ Özdamar ve Doğan 2020: 71.

⁵⁶² Kayıhan, 2020: 276; Sayın, 2023: 982.

⁵⁶³ Kayıhan, 2020: 276; Aral 2001: 197; Bağcı, 2016: 165.

⁵⁶⁴ Memiş, 2016b: 1934; Yazıcıoğlu ve Öğüz Şeker, 2021: 180.

⁵⁶⁵ Bozer, 1965: 151.

⁵⁶⁶ Bozer, 1965: 152; Kayıhan, 2020: 279; Ulaş, 2002: 236.

⁵⁶⁷ Sayın, 2023: 983.

Sigorta ettiren hakkındaki zaman aşımını kesen sebepler, sigortacı hakkında, sigortacı hakkında zaman aşımını kesen sebepler de sigorta ettiren hakkında uygulanır.

Bu sigortada, tazminat yükümlülerinin birbirlerine karşı rücu hakları kendi yükümlülüklerini tam olarak yerine getirdikleri ve rücu edilecek kimseyi öğrendikleri günden başlayarak iki yılda zaman aşımına uğrar.”

Genel Şartlar’da ve kanun hükmünde geçen üç sürenin birbirinden ayrı nitelikleri vardır. Dikkati çeken ilk fark Genel Şartlar’da “hak sahibi” kavramına yer verilmesidir. Genel Şartlar’da 2 yıllık zamanaşımı süresi hak sahibinin zarar ve yükümlüsünü öğrendiği andan itibaren başlarken, kanun hükmünde alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren başlamaktadır. Genel Şartlar’da bulunmayıp kanun hükmünde bulunan altı yıllık süre riziko tarihinden itibaren başlamaktadır. Kanun hükmünde bulunmayıp Genel Şartlar’da bulunan on yıllık süre ise olay tarihinden itibaren başlamaktadır. Nitekim bu husus Genel Şartlar’ın TTK’dan önce uygulanmaya başlaması ve mülga edilmiş eski 6762 sayılı TTK’nin izlerini taşımasındandır. Eski TTK yalnız sigorta sözleşmesinin taraflarını bağlayan şekilde zamanaşımı süresini iki yıl olarak belirlemiş ancak muaccel olma şartlarını ve geniş zamanaşımı süresi düzenlememiştir. Bu nedenle hüküm sözleşmenin tarafları olan sigorta ettiren ve sigortacı arasında sonuç doğuran, muacceliyeti sebepsiz zenginleşme hükümlerine kıyasla öğrenmeden itibaren başlatıp, azami süre olan altı yıllık süreye yer verilmeden genel zamanaşımı süresi uygulanmıştır.⁵⁶⁸

Genel şartlar bu sebeple yürürlüğe girdiği kanun yönüyle uygulamaya yönelik olması nedeniyle olumlu anlamda açıklayıcı düzenlenmesine rağmen geçen süreçte yeni ticaret kanunumuzun gerisinde kalmıştır. Oysa benzer bir zorunlu kaza türü olan ve Bakanlar Kurulu Kararı⁵⁶⁹ ile zorunlu hale getirilen Maden Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları⁵⁷⁰ zamanaşımı maddesi TTK ilkelerine paralel olarak sözleşmeden doğan bütün istemler için; alacağın muacceliyet tarihinden başlayarak iki yıl, her halde riziko tarihinden itibaren altı yıl, sigorta konusu olaydan itibaren on yıl olarak düzenlenmiştir.⁵⁷¹

3.5. Ortaya Çıkan Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları

3.5.1. Görevli Ve Yetkili Mahkeme

Hak sahibi olduğunu düşünen taraf, hakkının korunması veya hakkının kendine tanınması için devletin yargı organlarına başvuruda bulunabilir. Söz konusu başvuru hakkına

⁵⁶⁸ Aral 2001: 197-200.

⁵⁶⁹ Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Hakkında Karar, RG 06.02.2015/29259 No: 2015/7249 Kabul Tarihi: 26.1.2015 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 6.5.2015.

⁵⁷⁰ <https://www.tsb.org.tr/tr/mevzuat/sigortacilik/genel-sartlar/can-sigortalari> (erişim tarihi: 13.08.2024) Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları, Kurum: Hazine Müsteşarlığı Yürürlüğe Giriş Tarihi: 06.05.2015.

⁵⁷¹ Topaloğlu, 2017: 17-18.

sahip hak sahibinin yetkisine dava hakkı denir.⁵⁷² Dava hakkının kullanılmasında görevli ve yetkili mahkemenin tespit edilmesi gerekir. Görev, belirli bir davanın herhangi bir yerde hangi mahkemenin bakacağını belirler.⁵⁷³

Koltuk Sigortası daha önce belirttiğimiz üzere yolcu taşıma sözleşmesi ile ilişkilidir. Sigorta ettiren yolcu taşıma sözleşmesi yaptığı yolcu lehine sigorta yaptırmaktadır. Bu yasal bir zorunluluktur. Bu zorunluluğa uymamak taşıma sözleşmesi açısından da sözleşmeye aykırılık olarak değerlendirilir.⁵⁷⁴ Yolcu taşıma sözleşmesinin tüketicisi sigorta sözleşmesinin ilgilisidir ve riziko sonrası talep hakkına sahiptir. Dolayısıyla sigorta sözleşmesi noktasında herhangi bir tüketici işlemi yoktur. Sigorta sözleşmesinin bir tarafı ticari şirket olan sigortacı, bir tarafı da ticari faaliyet yürüten sigorta ettirendir. Nitekim TTK m. 3 vd. maddeleri gereği ticari işletmeyi ilgilendiren işlem olması ve TTK’de düzenlenen bir sözleşmeye dayanması nedeniyle TTK m. 5 gereği görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesidir.⁵⁷⁵ Nitekim yargı kararları da bu yöndedir.⁵⁷⁶ Koltuk Sigortası’nın niteliğinin yanlış belirlendiği sorumluluk sigortası nedeniyle Ticaret Mahkemeleri’nin görevli görülmesi yönüyle bazı yüksek yargı kararları gerekçe yönünden yanlış olarak değerlendirilmelidir.⁵⁷⁷

Koltuk Sigortası’nın taşımacı tarafından yapılmaması ihtimalinde sigortanın zorunlu olmasından kaynaklı bir sözleşmeye aykırılık gündeme geleceğinden, sigorta himayesinden bu aykırılık nedeniyle mahrum kalan yolcunun taşıma sözleşmesinin tüketicisi olması nedeniyle görevin tüketici mahkemelerinde olması gerekirdi. Zira bu olasılıkta Koltuk Sigortası

⁵⁷² Öztan/Gürpınar, 2022: 214.

⁵⁷³ Pekcanitez vd., 2021: 62; Ruhi ve Ruhi, 2021:17.

⁵⁷⁴ Yargıtay 11. HD., E. 1999/5295 K. 1999/7412 T. 04.10.1999, Bu düzenlemeler ile şehirlerarası yolcu taşımacılığı yapan kişiler, taşıdıkları yolcu ile taşıma sözleşmesi yapmakla bir nevi ferdi kaza sigortası türü olan otobüs zorunlu koltuk sigortasını da yolcular lehine yaptırma yükümlülüğü altına girmiş olmaktadır. Bu yükümlülüklerini yerine getirmeyen taşıyıcının, kaza halinde yolcularının bundan kaynaklanan zararlarını da sözleşmeye aykırılık nedeniyle gidermek zorundadırlar.

⁵⁷⁵ Asliye Ticaret Mahkemeleri görevleri için bkz. Tanrıver, 2022: 158 vd.; Taşdelen, 2021: 63 vd.

⁵⁷⁶ Yargıtay 17. HD., E. 2014/207 K. 2014/1157 T. 04.02.2014, Davacı vekili; müvekkilinin, davalıya sigortalı araçta yolcu iken tek taraflı kaza neticesinde yaralandığını ileri sürerek, fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydı 8.400 TL ferdi kaza sigortası sakatlık tazminatı ile 15.000 TL manevi tazminatın başvuru tarihinden itibaren ticari faiz ile tahsiline karar verilmesini talep etmiştir. Davalı vekili, davanın reddini savunmuştur. Mahkemece, uyuşmazlığın haksız fiilden kaynaklandığından bahisle mahkemenin görevsizliğine, dosyanın görevli Mersin Nöbetçi Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine dair karar verilmiş; hüküm, davacı vekilince temyiz edilmiştir. uyuşmazlığın Asliye Ticaret Mahkemesi görevine girdiği dikkate alınarak davanın esasına girilerek tarafların delillerinin toplanması iddia ve savunmalarının değerlendirilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde davanın görevsizlik nedeniyle usulden reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.

⁵⁷⁷ Yargıtay 17. HD., E. 2014/207 K. 2014/1157 T. 4.2.2014, Somut olayda, talebin sorumluluk sigortası türü olan zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası kapsamında davacının trafik kazası nedeniyle maruz kalınan çalışma gücünün kaybı tazminatının sigorta şirketinden tahsili istemine ilişkin olduğu, davanın, Türk Ticaret Kanunun 1483 vd. maddelerinde sayılan hususlardan olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda uyuşmazlığın Asliye Ticaret Mahkemesi görevine girdiği dikkate alınarak davanın esasına girilerek tarafların delillerinin toplanması iddia ve savunmalarının değerlendirilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde davanın görevsizlik nedeniyle usulden reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.

taşıyıcının kusurlu davranışı nedeniyle hiç kurulmamış olacaktı. Ancak Koltuk Sigortası'nın zorunlu olmasının bir sonucu da Güvence Hesabı ve onun sağladığı güvenceler olduğundan kurum sorumluluğu meydana gelecek ve hak sahipleri taleplerini Güvence Hesabına yöneltebileceklerdir.

Güvence Hesabına karşı dava talep hakkının kullanılması durumunda görevli mahkemenin tespitinde sigorta hukuku ilişkisi geniş yorumlanarak Asliye Ticaret Mahkemelerinin görevli olduğu işlerlik kazanmıştır.⁵⁷⁸ Ancak belirtmek gerekir ki Güvence Hesabı'nın sorumluluğu SK'de belirlenmiştir ve TTK'de düzenlenen sigorta sözleşmesi ise tarafların hak ve yükümlülüklerine ilişkindir. Güvence Hesabı ve ona başvuracak kişi arasında herhangi bir sözleşme bulunmamaktadır.⁵⁷⁹ Güvence Hesabının sorumluluğu sigorta hukukundan kaynaklanmakta (SK) ancak sigorta hukuku TTK 6'ncı kitabında düzenlenmektedir.

Güvence Hesabı'nın rücu hakkının gündeme geldiği ihtimali değerlendirmek gerekirse; Güvence Hesabı tüzel kişiliği olan ancak sigortacı olmayan ve aynı zamanda taraflar arasında sözleşme ilişkisi bulunmayan bir kuruluştur. Güvence Hesabı'nın yaptığı ödeme sonrası zarar sorumlusuna yönelmesi TTK hükümlerindeki halefiyet kurumu ile değil, kendi yönetmeliğinden⁵⁸⁰ kaynağını almaktadır. Sigorta şirketlerinin ödeme gerçekleştirdiği tazminat nedeniyle zarar sorumlusuna rücu davası söz konusu olduğunda kanuni bir halefiyet söz konusu olduğundan halefi olduğu sigortalı ile davalı arasındaki ilişkinin mahiyetine bakılarak görevli mahkeme tespit edilecektir. Yargıtay'ın bu noktada istikrarlı bir görüşü bulunmaktadır.⁵⁸¹

⁵⁷⁸ Yargıtay 20. HD., E. 2016/3421 K. 2016/6440 T. 7.6.2016, Uyuşmazlık, Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı aleyhine açılan menfi tespit istemine ilişkindir. Sigorta Hukuku dava tarihinde yürürlükte bulunan 6102 sayılı TTK'nın 1401 ve devamı maddelerinde düzenlenmiş olup, TTK'nın 4. maddesi uyarınca bu Kanundan doğan uyuşmazlıkların ticari dava sayılacağı belirtilmiştir. Ayrıca, TTK'nın 5/3. maddesi uyarınca ticaret mahkemeleri ile genel mahkemeler arasındaki ilişki görev uyuşmazlığı olarak düzenlenmiştir. Uyuşmazlık, her ne kadar haksız eyleme dayalı ise de davalının sorumluluğu sigorta hukukundan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, davanın asliye ticaret mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.

⁵⁷⁹ Ünan, 2019: 4 Kanımızca, Hesap ile buna başvuru yaparak ödeme isteyen kişiler arasında sigorta sözleşmesi olmadığı için, ticaret mahkemelerinin görevli sayılması zorunluluğundan söz edilemez. Buna rağmen, Hesaptan istemde bulunanlara karşı Hesap, zorunlu sigortaların yaptırılmamış olması halinde, arada bir sigorta sözleşmesi varmış gibi o sigorta sözleşmesini düzenleyen kurallar uyarınca sorumlu olduğu için, ticaret mahkemelerinin görevi kıyas yoluyla genişletilebilir. Bu hususta takdir yargınıdır. Belirtelim ki, Güvence Hesabı'na yöneltilen istemin haksız eylemden kaynaklandığı kabul edilerek, ticari nitelik taşımadığı gerekçesiyle asliye hukuk mahkemesinin görevli olacağı yorumu da yerinde görünmemektedir. Hesap haksız eylem işlediği için değil, haksız eylem dolayısıyla sorumlu olan kişiden talep edilmesi lazım gelen bir zarardan yasa gereğince sorumlu tutulduğu için dava edilmektedir.

⁵⁸⁰ Güvence Hesabı Yönetmeliği, RG. 26.07.2007/26594 Kurum: Başbakanlık (Hazine Müsteşarlığı) Yürürlüğe Giriş Tarihi: 26.07.2007 Son Değişiklik Tarihi: 07.03.2015.

⁵⁸¹ Yargıtay YİBHGK., E. 1939/37 K. 1944/9 T. 22.03.1944, Ticaret Kanununun 965 inci maddesiyle konulmuş bulunan esasa göre sigortacı poliçede yazılı olup da sigortalısına ödediği sigorta bedeli nisbetinde sigortalının yerine geçer. Bu bir kanunî halefiyettir. Binaenaleyh sigortacının haksız fiil failinin karşısına çıkması mutazarrır olan şahsa ödemiş olduğu miktar nispetinde dava külfetinden kurtarmış olduğu içindir. Hatta zararının tamamını sigortadan temin edememiş olan mutazarrırın şirketten aldığı bedelden fazlası için haksız fiil faili aleyhine dava ikame etmiş olması dahi mümkündür. Bu takdirde aynı menbadan çıkan bir tek borcun bir kısmı hukuk

Bununla birlikte kazanın sebebi haksız fiil olduğunda genel hükümler çerçevesinde sorumluluk doğduğundan aksine bir hüküm olmadıkça görevli mahkeme Asliye Hukuk Mahkemesi'dir.⁵⁸²

⁵⁸³ Dolayısıyla haksız fiilden sorumlu kişiler aleyhine rücu davaları (özellikle gerçek kişilere karşı) asliye hukuk mahkemelerinde görülür.⁵⁸⁴ Ancak hem Koltuk Sigortası bedel ödemelerinin haksız fiil kaynaklı değil sözleşme temelli doğması, hem de aynı zamanda halefiyet ilkesinin kaza sigortalarına uygulanmaması nedeniyle sorumluluk sigortalarında yerleşmiş uygulamanın Koltuk Sigortası'nda uygulanması mümkün görünmemektedir.⁵⁸⁵ Yerleşmiş uygulama gerekçesinin temelini oluşturan halefiyet kaynaklı rücu hakkı Koltuk Sigortası'nda bulunmamaktadır. Koltuk Sigortası'nda sigortacının sigorta ettirene yalnız rücu hakkı bulunmaktadır.⁵⁸⁶ Dolayısıyla sigortacı veya Güvence Hesabı'nın sigorta bedelini ödemesi nedeniyle rücu davası söz konusu olduğunda halefiyet nedeniyle dava dışı üçüncü kişiler yerine geçme söz konusu olmadığından ve bağımsız hak olarak kullanılan rücu hakkına ilişkin⁵⁸⁷ görevli mahkemenin Asliye Ticaret Mahkemesi olacağı kanaatindeyiz. Zira aksi düşünce Koltuk Sigortası'nın yapılmadığı ve rizikonun gerçekleştiği olasılıkta, taşıma sözleşmesi adına sözleşmeye aykırılık değerlendirmesiyle bir tüketici işlemini gündeme getirecek, ödenen sigorta bedeline ilişkin rücu talebinin de Tüketici Mahkemeleri'nde görülmesi anlamı taşıyacaktır.

mahkemesinde talep edilmiş olacaktır. İmdi, sigortacının, sigortacılık mutlak bir ticarî muameledir diye kanunî halefiyetine istinaden açacağı rücu davası için ticaret mahkemesinde dava ikame etmesi icap eder, denecek olursa, menşei, mahiyeti ve illeti aynı olan ve haksız fiil faili için tecezzisi mümkün bulunmayan bir borç için iki ayrı kaza merciinde birden dava açılabilmesi kabul edilmiş olur. Bu ise, kanuna ve hukuka uygun düşmez.

⁵⁸² Bulut, 2022: 137 "Aslanan bir davanın genel mahkemede görülmesidir. Özel mahkemeler istisnai niteliktedir."

⁵⁸³ Yargıtay 17. HD., E. 2015/17566 K. 2018/9129 T. 16.10.2018, Somut olayda, davacı ..., Yönetmeliğin 16. maddesinde sayılan hallerde ödediği tazminatı sorumlu davalılara rücu etmektedir. Davalı gerçek kişi olup uyuşmazlık haksız fiilden kaynaklanmaktadır. Bu durumda uyuşmazlığın genel mahkeme olan asliye hukuk mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir. Mahkemece görevsizlik kararı verilmesi doğru görülmemiş olup bu husus bozma sebebi yapılmıştır.

⁵⁸⁴ Kırmızı, 2011: 33.

⁵⁸⁵ Yargıtay YİBHGK., E. 1970/2 K. 1972/1 T. 17.01.1972, Sigorta ettiren ile zarara sebebiyet veren arasında çoğunlukla haksız eylem ilişkisi bulunur. Fakat mesela, mal (nakliyat) sigortasında, mal dolayısıyla uğranılan zarar, mali sorumluluk sigortasının kapsamı dışında kalmakta ise de, taşıyanın sebebiyet verdiği zararda, taşıyıcı ile mal sahibi arasında akit ilişkisi mevcuttur ve sigortacı, sigorta ettirene Ödediği bedel oranında bu akti ilişkiye dayanarak taşıyıcıya rücu edebilir. Bununla beraber can sigortasında 1338 inci madde gereğince rücu imkanı yoktur; bu itibarlarda yolcu taşıma akti ilişkisine dayanılmaz. Bu halde mali sorumluluk sigortası dolayısıyla ödenen meblağ için; haksız eylem ilişkisi Sebebiyle rücu yoluna gidilebilir. Mafih, sigortalı araç içindeki yolcunun ölümüne sebebiyet veren diğer araç sahibi veya şoförü ile sigorta ettiren arasında ender de olsa akti bir ilişki mevcutsa, sigortacının bu ilişkiye de dayanabileceği şüphesizdir.

⁵⁸⁶ Rücu ve halefiyet arasındaki ilişki için bkz. Nomer, 1997: 248 vd. "Rücu hakkı az önce de belirttiğimiz gibi ifade bulunan kimseye alacaklıdan intikal eden bir hak olmayıp, bağımsız bir haktır. Belirtmek gerekir ki bir rücu hakkının bulunması, mutlaka halefiyetin de bulunduğu anlamına gelmez. Kanun koyucu bir rücu hakkını halefiyet yoluyla güçlendirmek istiyorsa bunu açıkça kanunda belirtmelidir. Kanunun belirtmediği hallerde rücu hakkı vardır, ama halefiyet yoktur."

⁵⁸⁷ Nomer, 1997: 248 "Görüldüğü gibi, rücu talebi ifa edilen borçtan bağımsız bir taleptir ve rücu edenle edilen arasındaki ayrı bir ilişkiye dayanır. Rücu talebi, borcun ifa edilmesiyle doğan yeni bir alacak hakkıdır, halefiyetten farklı olarak- ifa ile birlikte alacaklıdan borçluya intikal eden bir hak değildir."

Koltuk Sigortası aynı vakadan kaynağını alan birçok sigorta ve kişi ile iç içe sorumluluklar içerdiğinden ihtiyari dava arkadaşlığı⁵⁸⁸ söz konusu olabilmektedir. Bu durumda gerek borcun kaynağının farklılığı gerek taraf sıfatları nedeniyle birden fazla görevli mahkeme söz konusu olduğu durumlarda tüm talepler yönünden karar verebilecek uzman mahkemeler görevli hale gelecektir. Bu husus usul ekonomisi gereğidir ve görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemesi olacaktır.^{589 590}

Ayrıca dava öncesi TTK m. 5/A maddesi ile ticari davalar açısından zorunlu arabuluculuk şartı olması sebebiyle dava açılmadan önce arabulucuya başvuru zorunluluğu bulunmaktadır.⁵⁹¹

Dava yolunu kullanılırken belirlenmesi gereken diğer öge de yetkidir. Yetki davaya ülkenin coğrafi olarak neresindeki mahkemenin bakacağını ifade eder.⁵⁹² HMK sigorta sözleşmelerinden doğan davalarda yetkiyi m. 15'te belirtmiş olup can sigortalarına ilişkin yetkiyi ise ikinci fıkrasında sigorta ettiren, sigortalı veya lehtarın taraf olduğu davalarda onların yerleşim yerlerini kesin yetkili hale getirmiştir. İlgili hüküm ile kesin yetki kuralı belirtilmiştir.⁵⁹³ Bunun hukuki önemi ise yine HMK m. 18 gereği yetki sözleşmesi yapılmasının mümkün olmaması, dava şartı olması nedeniyle yargılamanın her aşamasında ileri sürülebilmesidir.⁵⁹⁴ Buna göre can sigortası sözleşmesi söz konusu olduğunda davanın leh ve aleyhe olduğu gözetilmeden yetkili mahkeme sigorta ettirenin, sigortalının veya lehtarın yerleşim yeridir.⁵⁹⁵

Kanun koyucunun sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar için kesin yetki kuralı düzenleme gayesi sigortalıları büyük bir ekonomik güce sahip olan sigorta şirketlerine karşı korumaktır.⁵⁹⁶

⁵⁸⁸ Oluşma şekilleri için bkz. Atalı ve Ermenek, 2023: 148 Birden fazla kişinin birlikte dava açması veya birden fazla kişiye karşı birlikte dava açılması halleri ihtiyari dava arkadaşlığı olarak nitelendirilir.; Pekcanitez vd., 2021: 164.

⁵⁸⁹ Yargıtay 20. HD., E. 2016/4899 K. 2016/7239 T. 20.6.2016, O halde, gerek davalı gerçek kişi ve gerekse de davalı sigorta şirketinin sorumluluğu aynı maddi olaydan kaynaklanmış ve zarar tek olmakla, davaların birlikte görülmesi ve bütün talepler yönünden ihtilafın özel mahkeme olan asliye ticaret mahkemesince çözüme kavuşturulması gerekir.

⁵⁹⁰ Bulut, 2022: 138.

⁵⁹¹ Konu bütünlüğü amacıyla arabuluculuk başlığında ayrıntılarıyla değerlendirilecektir.

⁵⁹² Pekcanitez vd., 2021: 72; Ruhi ve Ruhi, 2021: 980.

⁵⁹³ Pekcanitez vd., 2021: 78 Kesin yetki durumunda sadece kanunda öngörülen yerde dava açılabilir.; Tanrıver, 2022: 257 Can sigortalarına ilişkin yetki hukuki niteliği itibarıyla kesin yetki kuralıdır. Terminolojik yeknesaklık açısından TTK ve HMK maddelerinde zarar sigortalı tabiri tazminat sigortalı; can sigortalı tabiri de meblağ sigortalı şeklinde değiştirilmelidir.

⁵⁹⁴ Bulut, 2022: 336.

⁵⁹⁵ Yargıtay 5. HD., E. 2022/16675 K. 2023/3609 T. 10.4.2023, Kural olarak yetki, dava şartı olmayıp ilk itirazdır. Bu sebeple mahkeme yetkiyi kendiliğinden dikkate alamaz. Ancak, kesin yetki hâllerinde, davanın mutlaka yetkili mahkemede açılması gerekir. Kesin yetki, görev gibi bir dava şartıdır. Kanunlarda kesin yetki olduğu anlaşılan hâllerde de başka yerde dava açılmaz. Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası bir can sigortası olup uyumsuzluğun 6100 sayılı Kanun'un 15 inci maddesinin ikinci fıkrası gereğince davacının yerleşim yeri olan Antalya 1. Asliye Ticaret Mahkemesince sonuçlandırılması gerekmektedir.

⁵⁹⁶ Kuru vd., 2011: 145.

Sonradan düzenlenen kanun metni olması nedeniyle Genel Şartlar C.8’de sigortacı aleyhine açılacak davalarda yetkili mahkemeyi, sigorta şirketinin merkezinin veya sigorta sözleşmesine aracılık yapan acentenin; sigortalı aleyhine açılacak davalarda ise davalının ikametgâhının bulunduğu yerdeki mahkemenin yetkili olduğuna ilişkin düzenlemesinin uygulanması mümkün değildir. Kesin yetki söz konusu olduğundan yetki sözleşmesinden de söz edilemeyecektir.⁵⁹⁷ Böylelikle sigorta ettiren Koltuk Sigortasında tacir olmasına rağmen örneğin rücu davaları için yetki sözleşmesi yapamayacaktır. Bu noktada belirtmek gerekir ki kesin yetki hali can sigorta sözleşmelerini ve bu sözleşmeye taraf olanlarla lehtarını kapsamaktadır. Sigorta sözleşmesinin olmaması durumunda Güvence Hesabının sorumluluğu başlayacaktır. Dolayısıyla Güvence Hesabı herhangi bir sözleşmenin tarafı değildir. Bu sebeple Güvence Hesabının taraf olduğu davalarda kesin yetki kuralı söz konusu değildir.⁵⁹⁸ Buna göre yetki, borcun kaynağını oluşturan ilişkiye göre tesis edilecektir.⁵⁹⁹

3.5.2. Hakem Bilirkişi

Riziko gerçekleştiğinde sigortacı tarafından ödenecek olan sigorta bedeli tarafların anlaşmasıyla tespit edilebilir. Ancak tarafların bu hususta anlaşamamaları nedeniyle sigorta bedelinin belirlenmesinde hakem-bilirkişiler belirlenebilir. Genel Şartlar B.3 maddesi bu yöntemi hatalı bir biçimde zarar sigortası ilkelerine uygun biçimde ele almıştır. Madde metninde yer alan tazminat ifadeleri hatalı kullanılmıştır.

Hakem bilirkişinin Koltuk Sigortası’ndaki rolü tazminat miktarını belirlemek değildir. Bu kişilerin oluşturacakları kararlar diğer sigorta kollarında olduğu gibi zarar tespiti anlamına

⁵⁹⁷ Pekcanitez vd., 2021: 81.

⁵⁹⁸ Yargıtay 17. HD., E. 2015/12746 K. 2015/12485 T. 19.11.2015, 29.10.2009 tarihinde İzmir’de meydana gelen trafik kazası sonucunda minibüste yolcu olarak bulunan davacıların kızları Şermin Şahin vefat etmiştir. Kazaya neden olan minibüsün olay tarihinde geçerli bir Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Ferdi Kaza Koltuk Sigorta Poliçesi olmaması sebebi ile ... aleyhine eldeki dava ikame edilmiştir. Mahkemece davacılarının kendi yerleşim yerlerinin İzmir olması, can sigortalarında kesin yetki kuralı gereğince yetkisiz yerde dava açıldığından dava şartı yokluğundan reddedilmiştir. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun (HMK) 15/2 maddesinde can sigortalarında, sigorta ettirenin, sigortalının veya lehtarın leh veya aleyhine açılacak davalarda onların yerleşim yeri mahkemesinin kesin yetkili olduğu düzenlenmiştir. Her ne kadar can sigortaları için kesin yetki kuralı bulunsun da; taraflar arasında sigorta sözleşmesi mevcut olmadığı gibi davacılar ve davalı mevcut bir can sigorta sözleşmesinin tarafı da değildir. Can Sigortalarına ilişkin yetki kuralı;ile sigorta ettiren arasındaki uyuşmazlıklar için geçerli olup, yerel mahkemece işin esasına girilerek hasil olacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken yazı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.

⁵⁹⁹ Yargıtay 17. HD., E. 2015/5793 K. 2018/34 T. 15.1.2018, Somut olayda ise; davacı taraf, davalıların kaza yapan aracın işleteni ve maliki sıfatlarına dayanarak davalılara husumet yöneltmiş olup; davalıların hukuki sorumluluğunun temeli, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nda düzenlenen motorlu araç işletenliğine dayanmaktadır. Anılan Kanun’un 110/2. maddesinde ise, motorlu araç kazalarından doğan hukuki sorumluluğa ilişkin davalarda, kazanın meydana geldiği yer mahkemesinin de yetkili olduğu düzenlenmiştir. Ayrıca, araç maliki ve işleteni sıfatları nedeniyle husumet yöneltilen davalılar, haksız fiil faili olan araç sürücüsünün kusurundan kendi kusurları gibi sorumlu olup, haksız fiil sorumluluğuna ilişkin yetki kuralları da olayda uygulama alanı bulacaktır. Bu itibarla, esasen sigortanın yaptırılmamış olduğu dava konusu alacağın can sigortasına dayandığı ve olayda bu sigorta türüne ilişkin yetki kurallarının geçerli olduğu yönündeki mahkeme değerlendirmesi yerinde değildir.

gelmemektedir. Bu kişilerin kararları rizikonun mahiyetinin A.3'teki teminat türlerinin hangisinin gerçekleştiği noktasında tespit kararı olabilir.⁶⁰⁰ Rizikonun sigorta kapsamında olup olmadığı noktasındaki uyuşmazlık mahkemelerde çözümlenebilir.⁶⁰¹ Delil sözleşmesi⁶⁰² niteliğindedir.⁶⁰³ Hakem bilirkişinin aldığı kararlar tarafları bağlar.

3.5.3. Arabuluculuk

Arabuluculuk uyuşmazlık hakkında görüşmek, müzakere etmek, iletişimi kurmak gibi tüm aşamaları tarafsız ve bağımsız olarak alanında uzman arabulucular⁶⁰⁴ tarafından yürütülen; nihai amacı uyuşmazlığın çözümü olan ancak anlaşamama veya kısmi anlaşmaların da mümkün olabildiği bir süreçtir.⁶⁰⁵ Arabuluculuk sürecinin yargı sürecine göre kısa sürmesi, maliyetinin düşük olması, taraf iradelerine bağlı kalması, taraf menfaatlerinin önemsenmesi, gizlilik içinde yürütülmesi, taraflar arasındaki ilişkinin korunabilmesi, sonucun esnek olması nedenleriyle yöntem olarak önemsenip benimsenmiştir.⁶⁰⁶

Ülkemizde arabuluculuk 07.06.2012 tarihinde kabul edilen Arabuluculuk Kanunu⁶⁰⁷ ile hukukumuzda girmiştir. Kanunda esas olarak ihtiyari arabuluculuk benimsenmiştir ancak süreç içinde arabuluculuğa ilişkin 7036 sayılı Kanun⁶⁰⁸ ile önemli değişiklikler yapılmıştır. Söz konusu kanun ile iş mahkemelerinde zorunlu arabuluculuk süreci başlamıştır. Ardından 7155 sayılı Kanun⁶⁰⁹ ile ticari uyuşmazlıklarda, 7251 sayılı Kanun⁶¹⁰ ile tüketici uyuşmazlıklarında, 7445 sayılı Kanun⁶¹¹ ile kira uyuşmazlıklarında, ortaklığın giderilmesi, komşuluk ve Kat

⁶⁰⁰ Kender, 2016: 332.

⁶⁰¹ Gökcan 2018: 667.

⁶⁰² Delil sözleşmesi niteliği, türleri ve geçerlilik şartları için bkz. Atalı ve Ermenek, 2023 : 250 vd. Delil Sözleşmesi: Dava öncesinde veya sırasında vakıaların belirli bir delille veya kanunun öngördüğü delil haricinde delillerle ispatlanabileceğine dair sözleşme.; Tanrıver, 2022: 885-890.

⁶⁰³ Kubilay, 2003: 173; Pekcanitez vd., 2021: 377 Münhasıran delil sözleşmesinin tipik örneği hakem-bilirkişi sözleşmesidir.

⁶⁰⁴ Atalı - Ermenek, 2023: 405 Arabulucu; arabuluculuk faaliyetini yürüten, sicile kayıtlı, bağımsız ve tarafsız gerçek kişiyi ifade eder.

⁶⁰⁵ Atalı ve Ermenek, 2023: 407; Konca, 2022: 369; Pekcanitez vd., 2021: 631-633; Pürselim Arning, 2019: 79.

⁶⁰⁶ Taşdelen, 2021: 42.

⁶⁰⁷ Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu, RG. 22.06.2012/28331 No.: 6325 Kabul Tarihi: 07.06.2012 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 22.06.2013.

⁶⁰⁸ İş Mahkemeleri Kanunu, RG. 25.10.2017/30221 No.: 7036 Kabul Tarihi: 12.10.2017 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 25.10.2017 Son Değişiklik Tarihi: 14.11.2024.

⁶⁰⁹ Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında Kanun, RG. 19.12.2018/30630 No.: 7155 Kabul Tarihi: 06.12.2018 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 19.12.2018 Son Değişiklik Tarihi: 30.11.2021.

⁶¹⁰ Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, RG. 28.07.2020/31199 Kurum: Türkiye Büyük Millet Meclisi Sınıflandırma: Kanunlar No.: 7251.

⁶¹¹ İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG. 05.04.2023/32154 No.: 7445 Kabul Tarihi: 28.03.2023 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 05.04.2023.

Mülkiyeti Kanunu⁶¹² uygulamasının olduğu uyuşmazlıklarda zorunlu arabuluculuk modeli getirilmiştir.

Arabuluculuk Kanunu m. 18'e göre taraflar ve avukatları ile arabulucunun, ticari uyuşmazlıklar bakımından ise avukatlar ile arabulucunun birlikte imzaladıkları anlaşma belgesi, icra edilebilirlik şerhi aranmaksızın ilam niteliğinde belge sayılır. Taraflar ve arabulucu imzalı belgelere ise dava açılmadan süreç sonlandı ise arabulucunun görev yaptığı yer Sulh Hukuk Mahkemesi'nden; dava sonrası arabuluculuk faaliyeti yürütüldü ise davanın görüldüğü mahkemeden icra edilebilirlik şerhi alabilirler. Mahkeme incelemesi anlaşma konusunun arabuluculuğa, anlaşma metninin ise cebri icraya uygun olup olmaması ile sınırlıdır. İcra edilebilirlik şerhi bulunan belge ilam niteliğinde belge sayılır.⁶¹³

7155 sayılı Kanun ile TTK'ye eklenen 5/A maddesi ile niteliği kanunda belirtilen ticari uyuşmazlıkların çözümünde dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartı haline getirilmiştir. Söz konusu hükümde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun m. 31 ile değiştirilerek "Bu Kanunun 4 üncü maddesinde ve diğer kanunlarda belirtilen ticari davalardan, konusu bir miktar para olan alacak, tazminat, itirazın iptali, menfi tespit ve istirdat davalarında, dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır." emredici hükmü ile son halini almıştır.^{614 615} Hükümün gerekçesinde uyuşmazlıkların kısa sürede sonuçlandırılması, taraflara daha az külfet getirecek masraflarla iradelerinin etkin biçimde çözüme yansıtılma amacının taşındığı belirtilmiştir. Nitekim 5/A maddesi de uyuşmazlığın çözümü için azami bir süre içermekte ve buna göre arabulucu görevlendirildiği tarihten itibaren 6 hafta içinde uyuşmazlığı sonuçlandırmak durumundadır. Bu süre ancak zorunlu durumlarda arabulucu tarafından 2 hafta uzatılabilir.⁶¹⁶

Söz konusu mevzuat değerlendirildiğinde arabuluculuk şartları; kişilerin üzerinde tasarruf yetkisi bulunan özel hukuk uyuşmazlığı olması, bu uyuşmazlığın ticari dava niteliğinde olması ve son olarak konusu bir miktar para olan alacak, tazminat, itirazın iptali, menfi tespit ve istirdat davası söz konusu olduğunda arabuluculuk kurumu dava şartı olmaktadır.

⁶¹² Kat Mülkiyeti Kanunu, RG. 02.07.1965/12038 No.: 634 Kabul Tarihi: 23.06.1965 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 02.01.1966 Son Değişiklik Tarihi: 01.04.2022.

⁶¹³ Pekcanıtez vd., 2021: 641.

⁶¹⁴ Söz konusu düzenleme öncesi arabuluculuk başvuru şartları tartışma konusu olmuştur. Düzenleme öncesi "konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır" hükmü amaçsal yorumlanarak tespit ve itirazın iptali davalarının da arabuluculuğa tabi olduğu görüşü savunulmuştur. Koçyiğit ve Bulur, 2019: 142; aksi görüşte Yardım, 2019: 100 yorumun kanun lafzından sonra ele alınması gerektiği açıkça belirtilen hususlarda amaçsal yorum yapılamayacağı nedeniyle zorunlu arabulucunun tespit ve itirazın iptali davalarında uygulanamayacağı görüşündedir. Nitekim bu ayrılık kanun koyucu tarafından ele alınarak daha açıklayıcı bir düzenleme getirmiştir.

⁶¹⁵ Taşdelen, 2021: 50-52.

⁶¹⁶ Yardım, 2019: 92 HUAK m.18/A zorunlu arabuluculukta genel düzenleme, ilgili kanunlardaki arabuluculuk düzenlemeleri özel madde sayılacaktır. Dolayısıyla önce özel madde kullanılacaktır. TTK düzenlemesi HUAK düzenlemesinden iki katı uzunluğunda bir süre öngörmüştür.

Mahkemenin davanın esasını inceleyebilmesi için varlığı veya yokluğu gerekli olan şartlara dava şartı denmektedir.⁶¹⁷ Dava şartı olan arabuluculuk faaliyeti Arabuluculuk Kanunu 18/A'da düzenlenmiştir. Buna göre arabuluculukta anlaşılammaması durumunda dava yolunu kullanan davacı, dava şartının gerçekleştiğine istinaden anlaşmaya varılmadığına ilişkin tutanağı dava dilekçesi ile mahkemeye vermek zorundadır. Bu hususun eksik olması halinde verilecek bir haftalık kesin sürede son tutanak mahkemeye sunulmazsa dava usulden reddedilir.⁶¹⁸

Ticari davalar TTK m. 4'te belirtilmektedir.⁶¹⁹ Buna göre Koltuk Sigortası sigortacısı sigorta şirketi, sigorta ettireni taşıma faaliyetini üstlenen şirket olduğundan aralarında oluşacak uyuşmazlıklar ticari dava niteliğinde sayılacaktır. Aynı zamanda sigortalı talepleri de bu ilişkiye bağlı olması ve kanunda düzenlenen sigortacıya karşı yalnız talep hakkı bulunması nedeniyle sigortaya ilişkin talepler de ticari dava sayılacaktır. Bununla birlikte taraflar arasındaki rücu ilişkisi veyahut rücu kaynaklı sigorta ettiren sigortacısına Koltuk Sigortası sigortacısının başvurusu ihtimallerinde de ticari iş sayılacak ve tüm bu uyuşmazlıklar için arabuluculuk bir dava şartı olarak değerlendirilecektir.^{620 621}

3.5.4. Tahkim

Tahkim, kullanıldığı birçok alanda o alanı düzenleyen mevzuata da sirayet ettiğinden tahkim yolunu düzenleyen birçok kanun olmakla birlikte temel anlamda HMK on birinci kısımda 407 ile 444 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Tahkim uyuşmazlıkların özel kişilerce gizli ve mücadeleci bir biçimde çözülmesini ifade eder. Tahkim tanımlarına ilişkin müşterek unsurlar; tahkim sözleşmesi⁶²², uyuşmazlık, karar vermek üzere üçüncü kişi, kesin ve bağlayıcı bir karardır. Buna göre tahkim; taraflar arasında belirlenen hakemlerin tarafları bağlayıcı kararlar verebileceğini bir sözleşme ile kabul ettikleri, uyuşmazlıkların özel ve gizli şekilde

⁶¹⁷ Dava şartlarının incelenme esasları için bkz. Pekcanitez vd., 2021: 206 Dava şartı gerçekleşmeden bir davanın esasını incelenemez.; Tanrıver, 2022: 679-683 Bir davanın esastan görülüp karara bağlanmasını engelleyici bir işlevi yerine getiren, davanın her aşamısında mahkeme tarafından re'sen gözetilmesi gereken, taraflarca da her aşamada eksikliği ileri sürülebilen hususlara dava şartı denir.

⁶¹⁸ Akil, 2020: 308; Arslan vd., 2021: 315.

⁶¹⁹ Tanrıver, 2022: 159.

⁶²⁰ Ticari iş ve tüketici işlemlerinin ayrıntıları için bkz. Bahtiyar ve Biçer, 2016: 395-436 Yazarlar TTK ve TKHK hükümlerinin kanun bazında değil, hüküm bazında özel-genel niteliği yapılmalı ve sigorta hukuku açısından ayrıntılı olmakla birlikte uluslararası hukuka uygun düzenlenen TTK hükümlerinin uygulanmasının sigortalı açısından özel hüküm kabul edilebileceği düşüncesindedir.; Sigorta hukukunu ilgilendiren detaylı dava türleri için bkz. Taşdelen, 2021: 291-313.

⁶²¹ Gerek Güvence Hesabının kuruluşu Ticaret Kanununda değil Sigortacılık Kanununda düzenlendiğinden hesaba yöneltilecek talepler gerekse Güvence Hesabının yaptığı ödeme sonrası zarar sorumlusuna yönelmesi TTK hükümlerindeki halefiyet kurumu ile değil kendi yönetmeliğinden kaynağını aldığından ticari dava olarak değerlendirilemeyeceği görüşü için bkz. Açikel, 2019a: 48; Koçyiğit ve Bulur, 2019: 157.

⁶²² Atalı ve Ermenek, 2023: 388 vd. Taahkim sözleşmesinin özellikleri: yazılı yapılması, uyuşmazlığın açıkça belirtilmesi, tahkime elverişli konunun seçilmesi, soyut, kayıtsız ve şartsız olmasıdır.

çözülmesini amaçlayan bir yöntemdir. Tahkimi dava yolundan ayıran en temel fark, tahkimin sözleşmeye dayanması ve hakemlerin taraf iradeleri ile seçilmesidir.⁶²³

Tahkim usul hukukunda HMK m. 116 gereği ilk itiraz olarak değerlendirilir. Tahkim ilk itirazı gelen mahkeme HMK m. 117 gereği itirazı dava şartlarından sonra ön sorunlar gibi inceler ve karara bağlanır. İlk itirazlar en geç cevap dilekçesinde öne sürülmelidir. Elbette farklı süreler belirlenebilir olsa da bir yıl içinde, hakem veya hakem kurulunca esas hakkında karar verilir. Bu karar tarafları bağlar ve icra edilebilir yapıdadır. Hakem kararları şekli anlamda kesin hüküm teşkil eder. İptal davası yoluyla belli sebeplerle mahkeme denetimi yapılabilir. İptal davası olağan kanun yolu veya tahkim yargılamasının devamı niteliğinde görülmemesi gerekmektedir.⁶²⁴

Tahkim hakemi ile hakem-bilirkişi farklı kavramlardır. Hakem-bilirkişiler sadece kendisine sorulan hususlarda görevlidir ve raporları hem taraflar hem mahkeme için bağlayıcıdır, raporları takdiri delil değildir.⁶²⁵

Tahkimin “zorunlu tahkim”, “ihtiyari tahkim”, “milli tahkim”, “milletlerarası tahkim” “ad hoc tahkim” ve “kurumsal” tahkim olmak üzere türleri bulunmaktadır.⁶²⁶ Tahkimin genel olarak faydaları şu şekilde sıralanabilir: Hakemin uyuşmazlık konusunda uzman olması, uyuşmazlığın gizli çözülmesi, usul kurallarının şekli ve katı olmaması, masrafların düşük olması, uyuşmazlığın hızlı çözülmesi, tarafları bağlayıcı karar elde edilmesidir.⁶²⁷

3.5.4.1. Sigorta Tahkim Komisyonu

SK m. 30 vd. maddelerinde yer alan tahkim sistemi, sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların daha kolay, hızlı ve az maliyetli şekilde çözülmesini amaçlayan alternatif⁶²⁸ bir çözüm yoludur.⁶²⁹ Sigorta Tahkim Komisyonu (STK) sisteminin pozitif hukukumuzda girmesinin dayanağı SK m. 30’dur ve bu madde dayanak gösterilerek aynı yılda çıkarılan Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik⁶³⁰ sigortacılıkta tahkim sistemine ilişkin

⁶²³ Atalı ve Ermenek, 2023: 386 Taşınmazlar üzerindeki aynı haklar hariç olmak üzere; her iki tarafın iradesi tabi işlerde uyuşmazlığın mahkemeler dışındaki kurum ve kişilerce çözülmesi tahkim olarak adlandırılır.; Özbek, 2022: 139-142; Pekcanitez vd., 2021: 605-608.

⁶²⁴ Özbek, 2022: 1739-1740.

⁶²⁵ Pekcanitez vd., 2021: 610.

⁶²⁶ Tahkim türlerinin detayları için bkz. Atalı ve Ermenek, 2023: 387; Ekşi, 2020: 7-11.

⁶²⁷ Özbek, 2022: 247-284.

⁶²⁸ Alternatif bir çözüm yolu olmadığına dair kanaatinin kaynağı temyize tabi olmasıdır. Taşdelen, 2021: 42 Tahkim uyuşmazlık çözümünde mahkeme dışı bir yol olduğu açıktır ancak ancak bu yargısal yol olmadığı anlamına gelmez.

⁶²⁹ Güvel ve Güvel, 2018: 248; Özdamar, 2014: 351.

⁶³⁰ Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik, RG. 17.08.2007/26616 Kurum: Başbakanlık (Hazine Müsteşarlığı) Yürürlüğe Giriş Tarihi: 17.08.2007 Son Değişiklik Tarihi: 07.06.2023.

hususları düzenlemektedir.⁶³¹ 2021 yılında yapılan değişiklik⁶³² ile de yönetmelik hükümlerini SEDDK Başkanı yürütmektedir.⁶³³

STK'ye başvuru hakkı olan kişiler sigorta ettiren, sigortalı veya lehtardır. Karşı taraf ise güvence hesabı ve sisteme üye sigorta şirketleridir. Sigortacıya başvurudan istenilen cevabın alınamaması veya ifade bulunulmaması nedeniyle ve bununla birlikte yargı makamlarına uyuşmazlıkla ilgili başvuru yapılmamış olması şartıyla komisyona üye sigorta şirketleriyle uyuşmazlık yaşayan kişi sözleşmesinde tahkime ilişkin hüküm bulunmasa dahi Komisyona başvuru yapılabilir.⁶³⁴

STK verilerine göre komisyona üye 46 sigorta şirketi bulunmaktadır.⁶³⁵ Sigortacının üyeliğinin bulunmaması durumunda taraflar anlaşarak HMK tahkimini uygulayabilmekte ancak SK tahkimine önceden sözleşme bulunmadığından uyuşmazlığı taşıyamamaktadırlar.⁶³⁶

STK kendine münhasır yapısı olan ve buna ilişkin mevzuatı da düzenlenmiş kurumsal tahkim yoludur. Sigortacının sisteme üye olması sonrası hak sahiplerinden gelecek başvuruya karşı sigortacının tahkim usulünü reddetmesi mümkün değildir. STK'ye üye sigorta şirketi, ortaya çıkan uyuşmazlıklarda, tahkim usulünü önceden kabul etmiş sayılmaktadır. Tahkim komisyonuna başvuru ile birlikte tahkim sözleşmesinin de kurulmuş olduğu kabul edilir.⁶³⁷ Üstelik zorunlu sigortalarda sigortacının tahkime üyelik şartı da aranmaz, hak iddia eden kişi STK'ye başvuruda bulunabilir. Uyuşmazlığa düşen kişi mutlaka STK'ye başvurmak zorunda değildir, bu yönüyle STK zorunlu tahkim değildir.⁶³⁸ Doktrinde oluşumuyla birlikte çeşitli görüşler bulunsun da kanaatimizce "ihtiyari tahkim" olarak nitelendirilmesi gerekmektedir. Her ne kadar usulün başlaması bir tarafın başvurusu ile başlasa da sigorta şirketleri de önceden Komisyona üye olarak irade göstermektedirler. Zira STK başvurusuna hazır uyuşmazlık aynı zamanda dava yolu ile de görülmeye başlanabilir.

⁶³¹ Ekşi, 2020: 15.

⁶³² Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, RG. 10.08.2021/31564 Kurum: Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu.

⁶³³ <https://www.seddk.gov.tr/tr/raporlar/kurum-faaliyet> (erişim tarihi: 12.11.2024) SEDDK Faaliyet Raporu, 2022: 45 Sigorta Tahkim Komisyonu, çalışmalarına 14.02.2008 tarihinde başlamıştır. Sigorta Tahkim Komisyonu, hakem listelerinin oluşturulması ve sisteme üyeliklerin tamamlanmasını müteakip, 12.08.2009 tarihinde uyuşmazlık başvurularını kabul etmeye başlamıştır. 31.12.2022 tarihine kadar geçen sürede Komisyona 1.501.432 adet başvuru yapılmıştır. 2022 yılında ise Komisyona 501.032 adet başvuru yapılmış olup söz konusu başvuruların 500.318 adedi (% 99,86) hayat dışı sigorta branşları, 714 adedi (% 0,14) ise hayat sigorta branşları ile ilgilidir.

⁶³⁴ Ekşi, 2020: 184.

⁶³⁵ http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=76&Itemid=91 (erişim tarihi: 22.05.2024)

⁶³⁶ Yaşar, Sigorta Hukukunda Tahkim 2018: 222.

⁶³⁷ Ekşi, 2020: 188; Özdamar ve Doğan, 2020: 35.

⁶³⁸ Ekşi, 2020: 185-187 zorunlu tahkim olmadığı gibi ihtiyari tahkim de değildir. Doktrinde "nispi zorunlu tahkim", "karma tahkim" gibi ifadeler kullanılmıştır.

STK başvurusu için birinci şart uyuşmazlığın mutlaka sigorta sözleşmesinden doğması; ikinci şart sigortacı veya hesaba başvuru yapılmış ancak talebin kısmen veya tamamen reddedilmiş olması; üçüncü şart ise tüketici hakem heyetleri ve dava yoluna başvurulmaması gerekir.⁶³⁹ Tahkim sisteminde zamanaşımı, temerrüt, feragat ve kabul, sulh, ıslah, bilirkişi, keşif, ihbar, kesin hüküm gücü, icra kabiliyeti, tavzih, yargılamanın iadesi gibi devlet yargılamasıyla benzer yönleri bulunmaktadır. Ancak uyuşmazlığın 4 ayda çözüm süresine bağlanması, yargılamanın gizliliği, adli tatil uygulamasının bulunmaması, delil tespiti yapılamaması gibi ayrılan yönleri de bulunmaktadır.

Hakem kararlarının icra edilebilmesi için kesinleşmesine gerek bulunmamaktadır.⁶⁴⁰ Ancak STK nezdinde itiraz yolu da tanınmıştır. SK m. 20/12 hükmüne göre değeri beş bin Türk Lirasının altındaki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararları kesindir. Bu miktarın üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında on gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere STK nezdinde itiraz edilebilir. İtiraz üzerine hakem kararının icrası durur. İtiraza konu uyuşmazlık hakkında karar iki ay içinde verilir. Yapılan itiraz üzerine verilen karar kesindir. Kırk bin Türk Lirasının üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında itiraz üzerine verilen kararlar için temyize gidilebilir.

3.5.5. Sigorta Tahkim Komisyonu ve Arabuluculuk Arasındaki İlişki

Tahkim ve arabuluculuk, mevzuatımızda alanı hızla genişleyen iki alternatif çözüm yoludur. Taraflar dava yoluyla uyuşmazlığı çözme amacı güttüğünde arabuluculuk dava şartı olması nedeniyle başvuru zorunlu halini almaktadır. Yukarıda ilgili başlıkta belirtildiği üzere sigorta tahkimi tamamen taraf iradelerine bırakılmış alternatif bir yoldur.

Sigorta şirketinin komisyona üye olma şartı ile hak sahipleri STK'ye başvuru yapabilirler. Burada dikkate değer husus, uyuşmazlık meydana gelmesinden sonra tahkim sözleşmesinin kurulduğunun varsayılmasıdır. Üyelik ile sigorta şirketi tahkim sözleşmesinde öneri niteliğinde iradesini ortaya koyarken komisyona başvurmak ile de hak sahibi tahkim sözleşmesine kabul iradesini açıklar. Dolayısıyla bu noktada alternatif bir yol seçildiğinden dava şartı olan arabuluculuktan bahsedilemez. Nitekim bu husus Arabuluculuk Kanunu 18/A-18 maddesinde “özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu veya tahkim sözleşmesinin bulunduğu hâllerde, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz” hükmü ile açıkça belirtilmiştir. Ancak sigorta şirketinin üyeliğinin bulunmadığı hallerde tahkim sözleşmesinden bahsedilemeyeceğinden ayrıca çözüm yolları hariç olmak üzere taraflar dava yoluna gitmek

⁶³⁹ Ekşi, 2020: 187.

⁶⁴⁰ Atalı ve Ermenek, 2023: 403.

durumunda kalacağından zorunlu arabuluculuk gündeme gelebilecektir.⁶⁴¹ Ancak SK m. 30 gereği zorunlu sigortalardan kaynaklanan uyuşmazlıklar için ilgili kuruluş sigorta tahkim sistemine üye olmasa dahi hak sahipleri tahkim usulünden faydalanabileceklerdir. Dolayısıyla Koltuk Sigortası nedeniyle uyuşmazlık yaşayan hak sahipleri için sigortacının komisyona üye olup olmadığı önemsizdir.⁶⁴² Sigortacı ile aralarında tahkim sözleşmesi bulunmasa, sigortacı komisyona üye olmasa dahi Koltuk Sigortası hak sahipleri STK'ye başvuruda bulunabilecekleridir.

⁶⁴¹ Erbaş Açıkl, 2019: 49.

⁶⁴² <https://www.seddk.gov.tr/tr/raporlar/kurum-faaliyet> (erişim tarihi: 12.11.2024) SEDDK Faaliyet Raporu, 2020: 27 Komisyon 2020 yılında yapılan 128.881 başvuru arasında Koltuk Sigortası uyuşmazlıkları oranı % 0,21'dir.

SONUÇ

Koltuk sigortası can sigortaları arasında bulunan kaza sigortasının; ferdi olarak kurulan, bir seferde meblağ ödemeli, her türlü kazaya karşı ve zorunlu düzenlenen türüdür. Buradan yola çıkarak daha kapsayıcı ve tüm unsurlarıyla birlikte tanım yapmak gerekirse koltuk sigortası; araç içerisinde veya araç dışında, aracın hareket halinde olup olmadığı önemsiz şekilde, bekleme tesisleri, duraklama yerleri, mola alanları dâhil olmak üzere yolculuğun başlangıcından bitişine kadar olan sürede, fiili olarak taşımanın başlayıp başlamadığı göz ardı edilerek taşımacının hâkimiyet alanına girilmesinin yeterli olduğu zaman diliminde; taşımacılık faaliyeti gerçekleştirenler tarafından yolcular, sürücüler ve yardımcıları yararına bu kişilerin karşılaşacakları yalnız trafik kazalarına veyahut sürdürülen faaliyete ilişkin değil her türlü kazaya karşı yapılması zorunlu ölüm ve sakatlık teminatı sunması nedeniyle can sigortası ilkelerinin, tedavi giderleri teminatı sunması nedeni ile de zarar sigortası ilkelerinin geçerli olduğu bir kaza sigortası türüdür.

Sigorta türünün ulaşım faaliyeti içinde değerlendirilmesi, sigorta kapsamındaki riziko sonrası yararlanan kişilerin çoğunlukla ulaşım faaliyetindeki tüketiciler olması ve lehine sigorta güvencesi sağlanan yolcuların sigorta sözleşmesinin kurulma aşamasında etkin bir rolünün bulunmaması nedeniyle faaliyet içerisinde bulunan diğer sigorta türlerine nazaran bilgi birikiminin en az olduğu sigorta türlerinden biridir. Hâlbuki güvenli karayolu taşımacılığının meydana gelmesini sağlayan unsurların başında değerlendirilmesi gerekmektedir. Öyle ki söz konusu sigorta yapılmadan gerçekleştirilen faaliyet esnasında rizikonun gerçekleşmesi durumunda, yolcu taşıma sözleşmesi içerisinde sözleşmeye aykırılık hükümleri gündeme gelebilecektir. Zira sigorta taşıma faaliyeti sırasında yapılması zorunlu sigorta türüdür.

Koltuk Sigortası ölüm rizikosu gerçekleşirse sigortalının mirasçılara, engellilik rizikosu gerçekleştiğinde sigortalının kendisine; sigorta poliçesinde yazan tutarı veyahut oranını, hak sahiplerine yönelik bir zarar incelemesine girişmeden eksiksiz ve kesintisiz olarak ödenmesi gereken bir kaza sigortası türüdür. Sigorta bedelinin ödenmesinde yaşın, mesleğin veya kazancın önemi yoktur. Ayrıca sağladığı tedavi giderlerine ilişkin himaye nedeniyle gerçek zarar ve kusur tespitine de ihtiyaç duyan zarar sigortası özelliklerini de barındırmaktadır.

Kurulması ve işleyişi kendine has özellikler taşıyan Koltuk Sigortası sahip olduğu unsurlar nedeniyle sigorta hukuku ilkelerinin tümünün bir şekilde kendine yer bulmasına sebep olmaktadır. Kusur sorumluluğu söz konusu olmadığından sigorta ettiren yani taşımacı ve taşımacı sorumluluğu altında faaliyeti yürüten sürücü ve yardımcılarının kusurları olmasa dahi sigortacı sigorta bedeli ile sorumludur. Benzer şekilde sigortalılar arasında bulunan sürücü

kazada kusuru olsa dahi sigorta bedelini talep hakkına sahiptir. Ancak sigortacılık ilkeleri gereği kast yani bilerek kazaya sebep olma himaye kapsamında değildir.

Kusur ve sorumluluktan bağımsız bir bedel ödemesi söz konusu olduğundan sigortacı ödediği bedelin sorumlularına rücu hakkına sahip değildir. Ancak Genel Şartlar'da sigortacının sigorta ettirene rücu halleri düzenlenmiştir. Bunlar mevzuata uygun faaliyet yürütülmemesi nedeniyle kazanın oluşumunda illiyet bağı bulunan hallerdir. Bu şekilde düzenlenmesinin sebebi ise sigorta sözleşmesinden ve mevzuattan kaynaklanan nedenlerle sigortacının bedele yönelik indirim ve ödememe haklarının sigortalılara karşı ileri sürememesidir. Böyle bir durum söz konusu olduğunda sigortalının hak ettiği sigorta bedelinin tamamını sigortacıdan tahsil etmesinin önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Ancak bu durumda sorumluluğunu yerine getiren sigortacı, nedenleri varsa sigorta ettirene rücu edebilir. Bu husus can sigortası ilkelerinde istisna olarak değerlendirilmelidir. Söz konusu düzenlemenin taşımacılık faaliyetinin niteliğini arttırmaya yönelik gerek yolculuğun güvenle yürütülmesini sağlayan iş şartlarında gerekse ikramlardaki saklama koşulları gibi hususlarda öz denetim sağlayarak taşımacılık faaliyetinde dolaylı bir olumlu etkiye sebep olmakta, taşımacının sigorta ilişkisi ile insan taşıma faaliyeti ile kendisinin arasına mesafe koymasını engelleyici amaç taşıdığı düşüncesindeyiz.

Sigorta ettirenden kaynaklı ihlaller nedeniyle sigortacının bulunmaması durumunda sigortalılar, koltuk sigortasının zorunlu sigorta olmasının en önemli sonucu olarak Güvence Hesabı'na başvuruda bulunabilir. Güvence Hesabı'nın amacı zorunlu sigortaları daha işlevsel kılmaktır. Sigortalıların sigorta bedelini tahsil etmesi, zararın tazmini niteliği taşımadığından ayrıca zarar sorumlularına talep hakkı devam eder. Sigortalının zarar sorumlularına başvurma hakkı son bulmadığından halefiyet gündeme gelmez.

Sigortanın yapılmaması nedeniyle Güvence Hesabı'nın söz konusu olduğu durumlarda rücu ilişkisinin ancak taşımacı ile kurulması gerekmektedir. Bu yönüyle bazı yargı kararlarında kusur tespiti ile rücu hakkının tesisini yanlış bir uygulama olarak değerlendirmekteyiz. Zira kazada kusurlu üçüncü kişilerin, salt taşımacılık faaliyeti ile doğan bu sigortadan sorumlu tutmak hakkaniyetli bir durum tesis etmez. Sigorta sözleşmesi yapmak ve bu sigorta güvencesini müşterilerine sağlama yükümlülüğünde olan taraf taşımacıdır.

Özellikle trafik söz konusu olduğunda öznelerin birçok sigorta türü ile karşı karşıya olduğu bilinmektedir. Benzer riziko altında bulunan topluluklar çoğaldıkça yükümlülük altına girebilecek kişi unsurunun daraltıldığı gibi bir anlam düşünülebilse de, özünde sigorta sözleşmelerine katılım riziko benzerliği nedeniyle katılım artmaktadır. Günümüzde birçok

sigorta sözleşme türünün bulunması da bu nedenledir. Birçok paydaşı olan gelişmiş sektörlerde sigortanın da benzer şekilde geliştiği gözlenmiştir.

Koltuk sigortası eleştirilerinin odak noktası diğer sorumluluk sigortaları ile kesiştiği yerlerin oluşu ve bunun zenginleşmeye sebep olduğudur. Ancak sorumluluk sigortaları ve can sigortaları birbirinden tamamen farklı sigorta türleridir. Sorumluluk sigortaları ancak sorumluluğun var olduğu vakalarda işlevsel olmaktadır, ancak yaşanan kazaların hepsinde bir sorumluluğun olduğu düşünülmediği gibi her sorumluluğun sigortalandığı da düşünülemez. Birbirinin yerine geçen sigortalardan ziyade birbirini tamamlayan sigortalar söz konusudur. Sorumluluk hukukunun eksiklik ve zayıf noktalarını güçlendiren ve kapatan bir sigorta olarak koltuk sigortası taşıma faaliyeti öznelere adına ayrı bir öneme sahiptir. Sigortaların benzer teminatlarda müteselsil bir sorumluluğu bulunmamakta, benzer rizikolar söz konusu olduğunda kanun koyucu sıralı bir sorumluluk düzenlemiştir.

Sigorta ettirenin taşımacı olması, hayat akışında büyük öneme sahip kaza sigortası alanının genişletilmesi gayesine üstün tutulmamalıdır. Zira bu sigorta türü ticari faaliyet içerisindeki insan taşımacılığını kapsamaktadır, dolayısıyla sigorta ettirene yüklenen bu yükümlülük hayatın olağan akışı gereği her halükarda bilet fiyatlarının içinde yine yolcular tarafından ödenmektedir. Üstelik senelik yapılmasına rağmen sigortalı kaza halinde o an yolculuk yapan kişilerdir. Dolayısıyla bir sigorta sözleşmesi ile on binlerce kişinin riziko halinde yararlanabileceği bir sigorta himayesi mevcuttur. Bu husus toplumun tehlike paylaşımına iyi bir örnek oluşturmaktadır. Nitekim doktrinde genel bir kaza sigortasının devlet eliyle kurulması dahi savunulmaktadır. Sigortacılığın geliştiği ülkeler düşünüldüğünde sosyo-ekonomik gelişmiş düzeyleriyle paralellik içerdiği görülmektedir ve zorunlu sigorta sayısı ülkemizde gelişmiş ülkelere nazaran oldukça düşüktür. Bu yönüyle sigorta korumasının tüm mevzuatta tehlike sorumluluğu altında değerlendirilmiş karayolu yolcu taşımacılığı için böyle bir çözüme gidilmesi olumlu değerlendirilmelidir. Sigorta ettirenin sorumlu olduğu bir vaka nedeniyle hem sorumluluğa hem sigortaya başvurabilme hususu her ne kadar zenginleşme gibi de görülse, bir meblağ sigortasıdır ve zenginleşme yasağının olduğu bir sigorta türü değildir. Meblağ sigortalarında zarar sigortalarında olduğu gibi çifte sigorta yasağı da bulunmamaktadır. Kişiler birden fazla can sigortası türünü yaptırabilirler.

Modern özel hukuk sigortaları için rizikodan olumsuz etkilenen üçüncü kişilerin güvencesi ön plandadır. Zorunlu riziko türlerinde kamu yararı gözetildiğinden sigortacılığın öncelikle sosyal anlamda rizikoya maruz kalanlara sağladığı himaye ve güvence ön planda tutulmalıdır. Bu sebeple koltuk sigortası, trafikte uygulanan diğer sigorta türlerinden tamamen ayrılmakta, sorumluluk ve kusur etkenlerinden ayrılarak sosyal gereksinimlerin ön planda

olduğu tek sigorta türüdür. İspat, kusur, rücu gibi birçok konuda sorumluluk sigortalarında meblağ sigortası sürati yakalanamayacağından, zaman kazadan sağlığı zedelenmiş kişi için külfete dönüşecektir.

Yürürlükte olan mevzuat değerlendirildiğinde; ülkemizde zorunlu sigorta oluşturulması yöntemi de doktrinde oldukça tartışılmıştır. Müeyyide olmadan zorunlu sigorta türü yaratmak mümkün olmadığından, zorunlu sigortaların kanunla düzenlenmesi gerekmektedir. Zira zorunluluk sözleşmeyi yapma yönüyle sözleşme özgürlüğünü; getirilen müeyyideler yönüyle çalışma özgürlüğünü tehdit edebilmektedir. Bu nedenle zorunlu sigortalara ilişkin kapsayıcı bir kanun düzenlenmeli, salt zorunlu sigorta ilişkisi ile işlerlik kazan Güvence Hesabı gibi kurumlar bu kanun altında düzenlenmelidir.

Koltuk Sigortası'na ilişkin Genel Şartlar'da son düzenleme 2019 yılında yapılmasına rağmen bu düzenleme sakatlık teminatının uygulanmasına ilişkin dar kapsamlı bir eklemedir. Ancak Genel Şartlar'ın oluşturulduğu 2004 tarihinden bu yana TTK ve SK başta olmak üzere mevzuatımızda birçok yapısal değişiklik yapılmış, KTK'nin ilgili hükümleri yürürlükten kaldırılmış ancak bu değişiklikler Genel Şartlar'a yansıtılmamıştır. Terminolojik olarak kanun koyucunun iradesi Genel Şartlar'a yansıtılmamıştır. Örneğin; 2013 yılında açık bir iradenin ürünü olan 6462 Sayılı Kanun ile mevzuatımızda yer alan "sakat", "özürlü" ifadelerinin "engelli" ifadeleriyle değiştirilmesi sonrası Genel Şartlar'da herhangi bir değişim gerçekleştirilmemiştir.

Sigorta hukukuna ilişkin doktrin görüşlerinde kullanımı sıkça eleştirilen "tazminat" terimi Genel Şartlar'da özensiz kullanılıp eleştiriye açıktır. Eleştirilerin kaynağı zarar sigortaları ve meblağ sigortaları arasındaki terminolojik ayrımın sağlanması gayesidir. Nitekim zarar hesaplamasının yapılmadığı koltuk sigortasında Genel Şartlar'ın içerisinde birden çok kez sigortacının ödemesine ilişkin "tazminat" ifadesi yerine "sigorta bedeli" ifadesi kullanılması yerinde bir kullanım olacaktır.

Genel Şartlar A.3.1 maddesinde geçen "sigortalının yardımından mahrum kalan hak sahiplerine ödenir" ifadesi ekonomik zararın kaynağını oluşturan "destek" terimini çağrıştırmaktadır. A.3.2 maddesinde yer alan cetvelde bazı uzuvlara ilişkin teminatın "sağ/sol" olarak ayrılması ve buna göre farklı teminatlar sağlanması yerinde bir düzenleme değildir. Bilinçli bir şekilde yapıldığına ispat olarak bu husus güçlendirilmiş ve "sigortalı solak olduğu takdirde, yukarıda sağ ve sol organlar için belirlenen oranlar ters olarak uygulanır" ifadesine de ayrıca yer verilmiştir. Bu durum beden gücünün yitirilmesi kaynaklı "efor kaybı" ifadesini çağrıştırmakta bu da tazminat ilkelerini dolayısıyla ekonomik bir husus içermektedir. Ancak can sigortaları kapsamında insanın sol eli sağ elinden daha önemsiz değerlendirilemez.

Genel Şartlar B.2’de geçen “Kazazedenin tedavisi ve iyileşmesi ile ilgili olarak sigortacının tayin edeceği bir doktor tarafından yapılacak tavsiyelere ve verilecek direktiflere uyulması şarttır” düzenlemesi ancak ve ancak sağlık durumunu kontrol etme hususunda geçerli değerlendirilmelidir. Zira kişinin sağlığı söz konusu olduğunda bu durumda kuracağı hekim sözleşmesine sigortacının müdahil olabileceği gibi bir anlam içermektedir. Kişinin hekim seçme ve seçtiği hekimin direktiflerinden üstün bir sigortacı iradesi düşünülemez.

Genel Şartlar B.3’te yer alan “Kazanın oluşumunda zarara uğrayan yolcunun kusuru var ise, bu kusur oranında ödenecek tazminattan indirim yapılabilir” ifadesi de zarar sigortalarını çağrıştırmaktadır. Öncelikle ödenen miktarın “tazminat” olarak nitelendirilmemesi gerekmele birlikte “kusur” derecesinin maddede belirtilmesi gerekir. Zira hayatta yaşanan kazaların büyük çoğunluğu kusur kaynaklıdır. Salt kusurun indirim sebebi yapılması söz konusu sigortanın anlamsız bir hale gelmesine neden olacaktır. Burada “kusur” ifadesinin yerine “kastı ve ağır kusuru” ifadelerinin kullanılması hem sigortanın işlevselliğinin korunması hem de sigortacılık temel ilkelerinin korunması açısından denge oluşturacaktır. Bu da indirimden ziyade sigorta bedeline erişememek anlamına gelecektir. Zira bu durumda sigorta bedeline ulaşmak için kasten meydana getirilmiş bir kaza söz konusu olacaktır.

Genel Şart C.8 Yetkili Mahkeme maddesi tamamen usul kanunu ile çelişen bir hal almıştır. Zira can sigortalarında sigorta ettiren, sigortalı ve lehtarın yerleşim yeri kesin yetkilidir. Gerekçesi ise sigorta şirketlerine karşı gerçek kişilerin korunmasıdır. Bu nedenle Genel Şart düzenlemesi uygulanamaz niteliktedir.

Koltuk sigortası tarifesinin son güncellemesi 2014 yılında yapılmıştır. Teminatlar miktarları sigortanın işlevselliğini yitirmemesi adına her yıl düzenli bir biçimde günün şartlarına uygun olarak güncellenmelidir.

KAYNAKÇA

- Açıkel, A. E. (2019a). “Deniz Ticareti ve Sigorta Hukuku Uyuşmazlıkları Bakımından Zorunlu Arabuluculuğun Değerlendirilmesi”. C. Süral Efeçinar ve M. E. Yardım (Ed.), *Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk*. Seçkin Yayıncılık, Ankara, 43-53.
- Açıkel, A. E. (2019b). “Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlali Halinde Sigortacının Sahip Olduğu Haklarla İlgili Bazı Sorunlar”. *Banka ve Ticaret Hukuk Dergisi*, 35(2), 131-168.
- Açıkel, A. E. (2021). Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlaline İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu’nda ve Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku Prensipleri’nde Yer Alan Düzenlemeler Açısından Değerlendirilmesi. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 79(3), 881-928.
- Akdemir, P., ve Kubilay, H. (2017). Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Taraflarının Yükümlülükleri. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 1(10), 455-473.
- Akgün, E. (2016). *Kaza Sigortası Sözleşmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Akgün, E. (2017a). *Ferdi Kaza Sigortası Sözleşmesi*. On İki Levha Yayıncılık. İstanbul.
- Akgün, E. (2017b). “Hayat Sigortası Genel Şartları’nın Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Uygunluğuna İlişkin Bir İnceleme”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 75(2), 557-586.
- Akil, C. (2020). “Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk Hakkında Usûl Hukuku Bakımından Bazı Değerlendirmeler”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 1(41), 307-324.
- Akıntürk, T., ve Ateş, D. (2022). *Borçlar Hukuku*. Beta Yayınları (30), İstanbul.
- Akıntürk, T., ve Ateş, D. (2023). *Medeni Hukuk*. Beta Yayınları (27), İstanbul.
- Alhan, Y. (2023). “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Borç Ve Yükümlülükleri”. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(2), 807-855.
- Aral, İ. (2001). *Ferdi Kaza Sigortası*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Arseven, H. (1987). *Sigorta Hukuku: Ana prensipler, Genel Hükümler*. Beta Yayınları, İstanbul.
- Arslan, R., Yılmaz, E., Taşpınar Ayvaz, S., ve Hanağası, E. (2021). *Medeni Usul Hukuku*. Yetkin Yayınları(7), Ankara.

- Atalı, M., ve Ermenek, İ. (2023). *Medenî Usûl Hukuku*. Seçkin Yayıncılık (5), Ankara.
- Ateş, D. (2021). *Borçlunun Temerrüdünde Aynen İfa*. Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Aydın, S. (2018). *Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlali Ve İhlal Halinde Sigortacının Hakları: Özellikle Oranlama Sistemine Göre Tazminattan İndirim Hakkı*. Seçkin Yayıncılık. Ankara.
- Ayli, A. (1993). *Koltuk Sigortası*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Bağcı, Ö. (2016). Sigorta Sözleşmelerinden Kaynaklanan Taleplerde Zamanaşımı. *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(11), 159-171.
- Bahtiyar, M. (1997). Sigorta Poliçesi Genel Koşulları. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 19(2), 89-108.
- Bahtiyar, M., ve Biçer, L. (2016). Adi İş / Ticari İş / Tüketici İşlemi Ayrımı Ve Bu Ayrımın Önemi. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(3), 395-436.
- Berberoğlu Yenipınar, F. (2024). *Sigortada Rücuen Tazminat Davaları*. Seçkin Yayıncılık, (4), Ankara.
- Bilgeç, H. (2021). “Sözleşme Özgürlüğünün Sınırlandırılmasına İlişkin Anayasal İlkeler Işığında Zorunlu Sigortaların Belirlenmesi Usulünün Değerlendirilmesi”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23(2), 959-1000.
- Bozer, A. (1965). “Sigorta Hukuku, Sigorta Endüstrisi, Sigorta Hukukunun Genel Prensipleri, Tazminat Sigortası Ve Çeşitleri, Can Sigortası Ve Çeşitleri”. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü. Ankara.
- Bozer, A. (1981). “Sigorta Hukuku”. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü. Ankara.
- Bulut, H. (2022). *Yargıtay İçtihatları Işığında Adli Yargıda Dava Şartları*. Seçkin Yayıncılık (1), Ankara.
- Caner, O. (2022). “Kaza Sigortaları”. M. Topaloğlu ve M. Dinç (Ed.), *Sigorta Davaları*. Seçkin Yayıncılık (3), Ankara.
- Can, M. (1991). Yolcu Biletlerinin Hukuki Mahiyeti. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 16, 101-105.
- Cebe, M. S. (2020). *Destekten Yoksunluk Ve İş Göremezlik Tazminatı İle Aktüeryal Hesap Esasları SGŞ 2020 Değişikliğine Uyarlı*. Seçkin Yayıncılık. Ankara.
- Cicim, İ. U. (2011). “Sigorta Hukukunda Güvence Hesabı Kavramı”. *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(1), 105-117.

- Cicim, İ. U., ve Alhan, Y. (2016a). “Alman Sorumluluk Sigortaları İle İlgili Hükümlerin Türk Ticaret Kanunu Açısından Değerlendirilmesi”. *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6, 85-102.
- Cicim, İ. U., ve Alhan, Y. (2016b). “Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukukunda Uzmanlar Grubunun Final Raporu Bölüm V: Mali Sorumluluk Sigortası”. *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1), 253-266.
- Cicim, İ. U., ve Alhan, Y. (2017). “Deniz Yoluyla Yolcu Taşıma Sözleşmesi Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası”. *Legal Hukuk Dergisi* (170), 523-564.
- Çeker, M. (2006). “Sigortacının Rücu Hakkı”. *Legal Hukuk Dergisi* (48), 3707-3718.
- Çeker, M. (2016). *Sigorta Hukuku* (16). Karahan Kitapevi (16). Ankara.
- Çelik, Ç. A. (2019). *Karayoluyla Yolcu Taşıma*. Seçkin Yayıncılık (2). Ankara.
- Çelik, Ç. A. (2021). *Bedensel Zararlar*. Seçkin Yayıncılık. Ankara.
- Demirayak, E. B. (2016). “Sigorta Sözleşmesinin Yapılması Sırasındaki Beyan Yükümlülüğünün İhlalinde Nedensellik Bağı”. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(2), 477-496.
- Doğanay, İ. (2004). *Türk Ticaret Kanunu Şerhi*. Beta Yayıncılık (4), İstanbul.
- Dural, M., ve Ögüz, T. (2019). *Kişiler Hukuku*. Filiz Kitabevi 2(20), İstanbul.
- Ekşi, N. (2020). *Türkiye’de Kurumsal Tahkim*. Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Eldeleklioğlu, İ. A. (2012a). “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu”. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (22), 203-222.
- Eldeleklioğlu, İ. A. (2012b). “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Sözleşme Yapılmasında Beyan Yükümlülüğü”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 18(2), 725-732.
- Eldeleklioğlu, İ. A. (2012c). “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 18(1), 383-402.
- Eren, F. (2022). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Yetkin Yayınları(27), Ankara.
- Eriş, G. (2022). *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigorta Hukuku*. Seçkin Yayıncılık (2), Ankara.
- Er, S. (2022). “Sözleşme Öncesi Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü İle Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü Arasındaki İlişki”. *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 8(2), 385-408.
- Gökcan, H. T. (2018). *Karayolları Trafik Kanunu’na Göre Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları*. Seçkin Yayıncılık (9), Ankara.

- Görçün, Ö. F. (2010). *Yasal Düzenlemeler ve Lojistik Yönetimi Perspektifinden Karayolu Taşımacılığı*. Beta Yayıncılık(2), İstanbul.
- Güvel, E. A., ve Güvel, A. Ö. (2018). *Sigortacılık*. Seçkin Yayıncılık(8), Ankara.
- Helvacı, S. (2021). *Gerçek Kişiler*. Legal Yayınları (9), İstanbul.
- İmre, Z. (1946). “Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(1), 280-301.
- Karaahmetoğlu, İ. Ö. (2022). Sigorta Poliçesi Özel Şartları Üzerine Bir Değerlendirme. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1, 1013-1076
- Karahasan, M. R. (2001). *Tazminat Hukuku: Maddi Tazminat; Öğreti Yargıtay Kararları*. Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Karauz, A. K., ve Cencki, E. (2014). “Türk Ve İsviçre Hukukunda Özel Sağlık Sigortası Genel Şartları Bakımından Tarafların Yükümlülükleri”. *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(2), 141-158.
- Kayam, Ö. S. (2021). “Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırılık Halinde Sigortacının Cayma Hakkının Hukuki Niteliği”. *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(1), 1-28.
- Kayhan, Ş. (2005). “Alman Ve Türk Özel Sigorta Hukukunda Sigorta Ettirenin Kurtarma Ödevi”. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, IX(1-2), 513-541.
- Kayhan, Ş. (2016). “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefîyeti”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(3), 1595-1624.
- Kayhan, Ş. (2020, Ekim). “Hastalık ve Sağlık Sigortası”. *Regesta Ticaret Hukuku Dergisi* (2), 255-282.
- Kayhan, Ş. (2022, Kasım). “Sigorta Sözleşmelerinde Sigortacının Sigorta Tazminatını İfasında Temerrüt ve Hukuki Sonuçları”. *Regesta Ticaret Hukuku Dergisi* (3), 383-422.
- Kayhan, Ş., ve Günergök, Ö. (2020). “Kaza Sigortaları”. *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(9), 221-245.
- Kender, R. (2016). *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*. On İki Levha Yayıncılık(15), İstanbul.
- Kılıçoğlu, A. (1974). Özel Ve Sosyal Sigortalarda Halefîyet Ve Rücu. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 31(1) 395-446.
- Kırmızı, M. (2011). *Hukuk Mahkemelerinde Görev Ve Yetki: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu İle Karşılaştırılmalı*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Koçyiğit, İ., ve Bulur, A. (2019). *Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Arabuluculuk*. Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Arabuluculuk Daire Başkanlığı Yayını.

- Konca, N. K. (2022). “Arabuluculukta Özel Uzmanlık Uygulamasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler”. *Adalet Dergisi*, 68, 367-408.
- Korkmaz, E. (2021). *Türk Borçlar Hukukunda Halefiyet*. On İki Levha Yayıncılık(1), İstanbul.
- Kubilay, H. (2003). *Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku*. Barış Yayınları, (2) Ankara.
- Kubilay, H. (2007). Sigortacılık Mevzuatındaki Bazı Hükümlerle İlgili Değerlendirme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9, 399-408.
- Kuru, B., Arslan, R., ve Yılmaz, E. (2011). *Medeni Usul Hukuku*. Yetkin Yayınları(22), Ankara
- Memiş, T. (2016a). Güvence Hesabının Taşımanın 100km. Altında Olması Nedeniyle Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Kapsamında Ödeme Yapmaya Reddetmesi Hukuka Uygun mudur? *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1), 129-150.
- Memiş, T. (2016b). Sigorta Sözleşmelerinden Kaynaklanan Taleplerde Zamanaşımına İlişkin Eleştiriler Ve Değerlendirmeler. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(3), 1931-1943.
- Metezade, G. M. (2001). *Zorunlu Sigortalar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü. İstanbul.
- Nomer, H. (1997). Halefiyet İle Rücu Hakkı Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar İle Özel Sigortaların Rücu Hakları Bakımından Halefiyetin Rolü. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 55(3), 243-260.
- Oğuzman, K., ve Öz, T. (2019). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Vedat Kitapçılık 1(17), İstanbul.
- Oğuzman, K., ve Öz, T. (2020). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Vedat Kitapçılık 2(15), İstanbul.
- Oğuzman, K., Seliçi, Ö., ve Oktay Özdemir, S. (2018). *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*. Filiz Kitapevi 17 İstanbul.
- Omağ, M. K. (2019). *Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke Ve Kurumlar (1975-2016): Makaleler-Tebliğler*. On İki Levha Yayıncılık. İstanbul.
- Özbek, M. S. (2022). *Tahkim Hukuku*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Özcengiz, D. (2023). Beyin Ölümünün Hukuki Boyutu. *Türk Yoğun Bakım Derneği*.(21), 37-39.
- Özdamar, M. (2008). Sigorta Brokeri ve Hukuki Niteliği. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 57(3), 525-560.
- Özdamar, M. (2014). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlâl Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71(2), 347-360.

- Özdamar, M., ve Doğan, B. (2020). *Sigorta Hukuku*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Öztan, B. (2021). *Kişiler Hukuku Gerçek Kişiler*. Yetkin Yayınları (11), Ankara.
- Öztan, B., ve Gürpınar, D. (2022). *Medeni Hukuk'un Temel Kavramları*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Pekcanıtez, H., Atalay, O., ve Özkes, M. (2021). *Medeni Usul Hukuku*. On İki Levha Yayıncılık(9). İstanbul.
- Pürselim Arning, S. (2019). Zorunlu Arabuluculuk Faaliyetinin Yabancılaşma Unsuru İçeren Uyuşmazlıklara Etkisi. C. Sürat Efeçinar ve M. E. Yardım (Ed.), *Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Ruhi, A. C., ve Ruhi, C. (2021). *Hukuk Yargılamasında Görev, Yetki Ve Yargı Yerin Belirlenmesi*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Salaçin, S. (1996). Trafik Kazası Sonucu Meydana Gelen Ölümelerde Adli Patoloji. *The Bulletin of Legal Medicine*, 32-36.
- Sayın, H. B. (2023). Hastalık Ve Sağlık Sigortası Kapsamında Bilgi İsteme Hakkı. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 31(2) 949-991.
- Şahin Caner, A. (2023). Trafik Kazasından Doğan Belgesiz Tedavi Giderlerinin Tazmini. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 39(4), 1047-1070.
- Şahin, M. (2019). *Sigortacılığa Giriş ve Güncel Sigortacılık Hukuku*. Ekin Yayıncılık. Bursa.
- Şamlı, K. Y. (2016). Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK M. 1423 Hükmüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(3), 2977-3004.
- Şeker, Z. (2000). Sigorta Sözleşmesinin Hukuki Niteliği Üzerine. Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman Anısına Armağan, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1, 1043-1061.
- Şenocak, K. (1995). Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme Ve Azaltma Vecibesi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 44(1). 365-424.
- Tanrıver, S. (2022). *Medeni Usul Hukuku*. Yetkin Yayınları (2), Ankara.
- Taşdelen, N. (2021). *Ticari Uyuşmazlıkların Çözümünde Alternatif Bir Çözüm Yolu Olarak Arabuluculuk*. Yetkin Yayıncılık, Ankara.
- Taşpınar, S. (1996). Fiili Karinelerin İspat Yükünün Dağılımındaki Rolü. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 45(1). 533-572.
- Taşpınar, S. (2001). *Medeni Yargılama Hukukunda İspat Sözleşmeleri*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Tekinay, S. S., Akman, S., Burcuoğlu, H., ve Altop, A. (1993). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Filiz Kitabevi (7), İstanbul.

- Toğrul, E. Ş. E. (2022). Hayat Sigortaları Kapsamında Haciz Hakkı. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(Özel Sayı), 415-439.
- Topaloğlu, M. (2017). Yeni Bir Sigorta Türü: Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası. *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16(2), 247-266.
- Topuz, M. (2011). *İsviçre ve Türk Borçlar Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak Roma Borçlar Hukukunda Maddi Zarar ve Bu Zararın Belirlenmesi*. On İki Levha Yayıncılık. İstanbul.
- Ulaş, I. (2002). *Uygulamalı Can Sigortası Hukuku*. Turhan Kitapevi(2) Ankara.
- Ulaş, I. (2008). Yolcunun Bedeni Zararlarında Sigortacıların Sıralamalı Sorumluluğu Sorunu. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 24(3), 89-102.
- Ulaş, I. (2009). Sigortacılıkta Güvence Hesabı. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 25(2), 75-96.
- Ülgen, H. (2016). Başkası Lehine Sigorta Ve Bu Sigortada Sigortalının Ve Sigorta Ettirenin Talep Ve Dava Hakkı. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(3), 2827-2838.
- Ünal, E. B. D. (2023). Cumhuriyetin Yüzüncü Yılında Türk Sigorta Sözleşmesi Hukukunda Reform İhtiyacı. Alpay, H. (Ed.) *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin Cumhuriyetimizin 100. Yılına Armağanı*. Legal Yayıncılık, İstanbul.
- Ünan, S. (1998). *Hayat Sigortası Sözleşmesi*. Beta Yayınları. İstanbul.
- Ünan, S. (2016). *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I Genel Hükümler*. On İki Levha Yayıncılık. İstanbul.
- Ünan, S. (2017). *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Cilt III Can Sigortaları*. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Ünan, S. (2019). *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt IV Yargıtay Kararları*. On İki Levha Yayıncılık. İstanbul.
- Yardım, M. E. (2019). Usul Hukuku Bakımından Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk. C. Süral Efeçinar ve M. E. Yardım (Ed.), *Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yaşar, T. N. (2018). Sigorta Hukukunda Tahkim. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 36, 211-240.
- Yavaş, M. (2015). Medeni Yargılamanın Amacı Bağlamında İspat Yükü Kavramı. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 21(2), 741-761.
- Yazıcıoğlu, E., ve Öğüz Şeker, Z. (2021). *Sigorta Hukuku*. Filiz Kitapevi (4). İstanbul.
- Yolal, O. (2018). Sigorta Sözleşmesinin Susma Yoluyla Kurulması. *Mali Hukuk Dergisi* (168)14 3323-2384.

İnternet Kaynakları

Güvence	Hesabi	Başvuru	Sırasında	İstenen	Belgeler.
https://www.guvencehesabi.org.tr/basvuru-sirasinda-istenen-belgeler (erişim tarihi: 12.06.2024)					
SEDDK Faaliyet Raporu. (2020). https://www.seddk.gov.tr/tr/raporlar/kurum-faaliyet (erişim tarihi: 12.11.2024)					
SEDDK Faaliyet Raporu. (2022). https://www.seddk.gov.tr/tr/raporlar/kurum-faaliyet (erişim tarihi: 12.11.2024)					
SEDDK Faaliyet Raporu. (2023). https://www.seddk.gov.tr/tr/raporlar/kurum-faaliyet (erişim tarihi: 12.11.2024)					
Sigorta	Tahkim	Komisyonu	Üye	Kuruluşlar.	
http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=76&Itemid=91 (erişim tarihi: 22.05.2024)					
Türkiye Sigorta Birliği Poliçe İstatistikleri https://www.tsb.org.tr/tr/istatistik/genel-sigorta-verileri/police-adet (erişim tarihi: 01.12.2024)					
Türkiye Sigorta Birliği Sayısal İstatistikler https://www.tsb.org.tr/tr/istatistik/motorlu-tasitlar-istatistikleri (erişim tarihi: 01.12.2024)					

Mevzuat Kaynakları

- 477 Sayılı Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, RG. 04.07.2018/30468 No.: 698 Kabul Tarihi: 02.07.2018 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 04.07.2018.
- Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında Kanun, RG. 19.12.2018/30630 No.: 7155 Kabul Tarihi: 06.12.2018 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 19.12.2018 Son Değişiklik Tarihi: 30.11.2021.
- Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, RG. 07.07.2018/30471 2. Mükerrer No.: 700 Kabul Tarihi: 02.07.2018 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 09.07.2018.
- Engelliler Hakkında Kanun, RG. 07.07.2005/25868 No.: 5378 Kabul Tarihi: 01.07.2005 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 07.07.2005 Son Değişiklik Tarihi: 19.09.2023.

- Güvence Hesabı Yönetmeliği, RG. 26.07.2007/26594 Kurum: Başbakanlık (Hazine Müsteşarlığı) Yürürlüğe Giriş Tarihi: 26.07.2007 Son Değişiklik Tarihi: 07.03.2015
- Hukuk Muhakemeleri Kanunu, RG. 04.02.2011/27836 No.: 6100 Kabul Tarihi: 12.01.2011 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 01.10.2011 Son Değişiklik Tarihi: 12.03.2024.
- Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, RG. 28.07.2020/31199 Kurum: Türkiye Büyük Millet Meclisi Sınıflandırma: Kanunlar No.: 7251.
- Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu, RG. 22.06.2012/28331 No.: 6325 Kabul Tarihi: 07.06.2012 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 22.06.2013 Son Değişiklik Tarihi: 18.01.2025.
- İcra ve İflas Kanunu, RG. 19.06.1932/2128 No.: 2004 Kabul Tarihi: 09.06.1932 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 04.09.1932 Son Değişiklik Tarihi: 22.07.2025.
- İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG. 05.04.2023/32154 No.: 7445 Kabul Tarihi: 28.03.2023 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 05.04.2023.
- İş Mahkemeleri Kanunu, RG. 25.10.2017/30221 No.: 7036 Kabul Tarihi: 12.10.2017 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 25.10.2017 Son Değişiklik Tarihi: 14.11.2024.
- Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Yer Alan Engelli Bireylere Yönelik İbarelerin Değiştirilmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG. 03.05.2013/28636 Kurum: Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Sınıflandırma: Kanunlar No.: 6462.
- Karayolları Trafik Kanunu, RG. 18.10.1983/18195 No.: 2918 Kabul Tarihi: 13.10.1983 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 18.10.1984 Son Değişiklik Tarihi: 05.12.2024.
- Karayolları Trafik Yönetmeliği, RG. 18.07.1997/23053 Kurum: İçişleri Bakanlığı Yürürlüğe Giriş Tarihi: 18.07.1997 Son Değişiklik Tarihi: 29.11.2024.
- Karayolu Taşımacılık Faaliyetleri Mesleki Yeterlilik Eğitimi Yönetmeliği, RG. 03.09.2004/25572 Kurum: Ulaştırma Bakanlığı Yürürlüğe Giriş Tarihi: 03.09.2004 Son Değişiklik Tarihi: 15.01.2019.
- Karayolu Taşıma Kanunu, RG. 19.07.2003/25173 No.: 4925 Kabul Tarihi: 10.07.2003 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 19.07.2003 Son Değişiklik Tarihi: 28.12.2023
- Karayolu Taşıma Yönetmeliği, RG. 08.01.2018/30295 Kurum: Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığın Yürürlüğe Giriş Tarihi: 08.01.2018 Son Değişiklik Tarihi: 31.05.2024

- Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları, Kurum: Hazine Müsteşarlığı Kabul Tarihi: 25.03.2004 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 25.03.2004. <https://www.guvencehesabi.org.tr/File/GetPdfFile?id=6e59eeab-6c0b-cbe4-4ea5-3a0d026ab8a8> (Erişim tarihi: 01.12.2024)
- Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Hakkında Karar, RG. 25.02.2004/25384 No.: 2004/6789 Kurum: Bakanlar Kurulu Kabul Tarihi: 22.01.2004 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 25.02.2004.
- Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortasının Uygulanmasına İlişkin Genelge, No.: 2017/15 Kurum: Hazine Müsteşarlığı Kabul Tarihi: 07.11.2017 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 07.11.2017. <https://www.guvencehesabi.org.tr/File/GetPdfFile?id=744d52dd-a354-a986-b160-3a0d0289da2a> (erişim tarihi: 01.12.2024)
- Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Tarife ve Talimatı, RG. 29.12.2005/26038 Kurum: Devlet Bakanlığı Yürürlüğe Giriş Tarihi: 01.01.2006 Son Değişiklik Tarihi: 01.01.2014
- Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Yaptırma Mecburiyeti İle İlgili Muafiyet ve İstisnalara İlişkin Genelge, No.: 2010/8 Kurum: Hazine Müsteşarlığı Kabul Tarihi: 28.06.2010 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 28.06.2010. https://www.tsb.org.tr/content/Legislations/2010-8_Genelge.pdf (erişim tarihi: 01.12.2024)
- Kat Mülkiyeti Kanunu, RG. 02.07.1965/12038 No.: 634 Kabul Tarihi: 23.06.1965 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 02.01.1966 Son Değişiklik Tarihi: 01.04.2022.
- Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları, Kurum: Hazine Müsteşarlığı Yürürlüğe Giriş Tarihi: 06.05.2015. <https://www.tsb.org.tr/tr/mevzuat/sigortacilik/genel-sartlar/can-sigortalari> (erişim tarihi: 13.08.2024)
- Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Hakkında Karar, RG 06.02.2015/29259 No: 2015/7249 Kabul Tarihi: 26.1.2015 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 6.5.2015.
- Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, RG. 12.12.2007/26728 No.: 5718 Kabul Tarihi: 27.11.2007 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 12.12.2007.
- Organ Ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması Ve Nakli Hakkında Kanun, RG. 03.06.1979/16655 No.: 2238 Kabul Tarihi: 29.05.1979 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 03.06.1979 Son Değişiklik Tarihi: 05.12.2018 Bu Sürümün Yürürlük Tarihi: 05.12.2018.

- Sigorta Acenteleri Yönetmeliği, RG. 22.04.2014/28980 Kurum: Başbakanlık (Hazine Müsteşarlığı) Yürürlüğe Giriş Tarihi: 22.04.2014 Son Değişiklik Tarihi: 16.07.2016.
- Sigortacılık Kanunu, RG. 14.06.2007/26552 No.: 5684 Kabul Tarihi: 03.06.2007 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 14.06.2007 Son Değişiklik Tarihi: 12.03.2023 Bu Sürümün Yürürlük Tarihi: 12.03.2023.
- Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik, RG. 17.08.2007/26616 Kurum: Başbakanlık (Hazine Müsteşarlığı) Yürürlüğe Giriş Tarihi: 17.08.2007 Son Değişiklik Tarihi: 07.06.2023.
- Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, RG. 10.08.2021/31564 Kurum: Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu.
- Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, RG. 18.10.2019/30922 No.: 47 Kurum: Cumhurbaşkanlığı Kabul Tarihi: 17.10.2019 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 18.10.2019 Son Değişiklik Tarihi: 10.10.2023.
- Sigorta Murakabe Kanunu (mülga), RG. 30.12.1959/10394 No.: 7397 Kabul Tarihi: 21.12.1959 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 30.12.1959.
- Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik, RG. 14.02.2020/31039 Kurum: Hazine ve Maliye Bakanlığı Yürürlüğe Giriş Tarihi: 14.02.2020.
- Sigorta Şirketleri Ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş Ve Çalışma Esaslarına İlişkin Yönetmelik, RG. 24.08.2007/26623 Kurum: Başbakanlık (Hazine Müsteşarlığı) Yürürlüğe Giriş Tarihi: 24.08.2007 Son Değişiklik Tarihi: 12.05.2011 Bu Sürümün Yürürlük Tarihi: 12.05.2011. <https://doi.org/10.02.2024>
- Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği, RG. 27.05.2015/29368 Kurum: Başbakanlık (Hazine Müsteşarlığı) Yürürlüğe Giriş Tarihi: 27.05.2015 Son Değişiklik Tarihi: 18.01.2024.
- Trafik Kazaları Nedeniyle İlgililere Sunulan Sağlık Hizmet Bedellerinin Tahsiline İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, RG. 27.08.2011/28038 Kurum: Başbakanlık (Hazine Müsteşarlığı) Yürürlüğe Giriş Tarihi: 27.08.2011 Son Değişiklik Tarihi: 26.04.2022 Bu Sürümün Yürürlük Tarihi: 26.04.2022.
- Türk Borçlar Kanunu, RG. 04.02.2011/27836 No.: 6098 Kabul Tarihi: 11.01.2011 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 01.07.2012 Son Değişiklik Tarihi: 15.07.2023 Bu Sürümün Yürürlük Tarihi: 15.07.2023.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, RG. 20.10.1982/17844 No.: 2709 Kabul Tarihi: 18.10.1982
Yürürlüğe Giriş Tarihi: 20.10.1982 Son Değişiklik Tarihi: 11.02.2017.

Türk Medeni Kanunu, RG. 08.12.2001/24607 No.: 4721 Kabul Tarihi: 22.11.2001 Yürürlüğe
Giriş Tarihi: 01.01.2002 Son Değişiklik Tarihi: 16.02.2025 Bu Sürümün Yürürlük
Tarihi: 20.07.2024 - 05.12.2024.

Türk Ticaret Kanunu, RG. 14.02.2011/27846 No.: 6102 Kabul Tarihi: 13.01.2011 Yürürlüğe
Giriş Tarihi: 01.07.2012 Son Değişiklik Tarihi: 09.07.2024 Bu Sürümün Yürürlük
Tarihi: 09.07.2024.

Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu, RG. 13.06.2010/27610 No.: 5996
Kabul Tarihi: 11.06.2010 Yürürlüğe Giriş Tarihi: 13.06.2010 Son Değişiklik Tarihi:
09.11.2022.

Zorunlu Sigorta Takibine İlişkin Yönetmelik, RG. 09.08.2014/29083 Kurum: Başbakanlık
(Hazine Müsteşarlığı) Yürürlüğe Giriş Tarihi: 01.01.2015 Son Değişiklik Tarihi:
27.02.2015 Bu Sürümün Yürürlük Tarihi: 27.02.2015.

Yüksek Yargı Kararları

Yargıtay 4. HD., E. 1985/604 K. 1985/2504 T. 30.03.1985.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 20.10.2024)

Yargıtay 4. HD., E. 2021/9253 K. 2022/3264 T. 23.2.2022.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 12.06.2024)

Yargıtay 4. HD., E. 2021/10001 K. 2023/2090 T. 20.02.2023. UYAP Karar Arama (erişim
tarihi: 14.02.2024)

Yargıtay 4. HD., E. 2021/10089 K. 2023/5226 T. 11.4.2023.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 10.06.2024)

Yargıtay 4. HD., E. 2021/11950 K. 2022/8169 T. 2.6.2022.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 12.06.2024)

Yargıtay 4. HD., E. 2021/14693 K. 2023/4516 T. 28.3.2023.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 18.10.2024)

Yargıtay 4. HD., E. 2021/21659 K. 2023/12 T. 09.01.2023. UYAP Karar Arama (erişim tarihi:
14.02.2024)

Yargıtay 4. HD., E. 2022/9036 K. 2023/5193 T. 10.4.2023.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 10.06.2024)

Yargıtay 5. HD., E. 2022/16675 K. 2023/3609 T. 10.4.2023.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 26.10.2024)

- Yargıtay 11. HD., E. 1999/5295 K. 1999/7412 T. 04.10.1999.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 15.05.2024)
- Yargıtay 11. HD., E. 2000/8500 K. 2000/9899 T. 11.12.2000.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 16.05.2024)
- Yargıtay 11. HD., E. 2000/10348 K. 2001/1415 T. 19.02.2001.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 15.05.2024)
- Yargıtay 11. HD., E. 2003/8714 K. 2003/10119 T. 30.10.2003.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 16.05.2024)
- Yargıtay 11. HD., E. 2006/1036 K. 2006/4617 T. 25.04.2006.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 16.05.2024)
- Yargıtay 11. HD., E. 2007/8848 K. 2008/12278 T. 04.11.2008.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 15.05.2024)
- Yargıtay 11. HD., E. 2007/11938 K. 2009/1073 T. 02.02.2009.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 15.05.2024)
- Yargıtay 11. HD., E. 2010/9179 K. 2012/1390 T. 06.02.2012.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 29.07.2024)
- Yargıtay 11. HD., E. 2012/15476 K. 2014/5250 T. 18.3.2014.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 10.06.2024)
- Yargıtay 11. HD., E. 2013/2624 K. 2014/10010 T. 29.5.2014.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 29.07.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2010/4559 K. 2010/7411 T. 28.09.2010.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 09.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2011/8558 K. 2012/9174 T. 12.09.2012.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 10.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2012/362 K. 2013/578 T. 24.01.2013.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 10.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2012/6379 K. 2013/6180 T. 2.5.2013.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 25.10.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2012/8766 K. 2013/13563 T. 08.10.2013. UYAP Karar Arama (erişim tarihi: 12.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2012/13829 K. 2013/12689 T. 23.09.2013. UYAP Karar Arama (erişim tarihi: 12.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2012/14647 K. 2013/8789 T. 10.6.2013.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 10.06.2024)

- Yargıtay 17. HD., E. 2013/7159 K. 2014/19484 T. 25.12.2014.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 12.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2013/16601 K. 2015/4494 T. 19.03.2015. UYAP Karar Arama (erişim tarihi: 12.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2013/17345 K. 2015/4001 T. 9.3.2015.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 25.10.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2013/19692 K. 2015/8783 T. 16.6.2015. UYAP Karar Arama (erişim tarihi: 12.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2013/19809 K. 2015/7781 T. 26.05.2015. UYAP Karar Arama (erişim tarihi: 12.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2013/21052 K. 2014/17879 T. 08.12.2014. UYAP Karar Arama (erişim tarihi: 12.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2014/207 K. 2014/1157 T. 04.02.2014. UYAP Karar Arama (erişim tarihi: 12.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2014/1076 K. 2015/14780 T. 22.12.2015. UYAP Karar Arama (erişim tarihi: 12.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2014/4934 K. 2015/12060 T. 12.11.2015.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 10.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2014/7898 K. 2016/4048 T. 30.03.2016. UYAP Karar Arama (erişim tarihi: 12.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2014/12732 K. 2016/10396 T. 10.11.2016.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 10.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2014/21990 K. 2017/3743 T. 6.4.2017.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 28.07.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2015/1676 K. 2017/3234 T. 27.03.2017. UYAP Karar Arama (erişim tarihi: 12.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2015/3042 K. 2017/9003 T. 12.10.2017. UYAP Karar Arama (erişim tarihi: 12.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2015/5793 K. 2018/34 T. 15.1.2018.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 27.10.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2015/5940 K. 2017/11789 T. 18.12.2017. UYAP Karar Arama (erişim tarihi: 12.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2015/6345 K. 2017/12027 T. 25.12.2017. UYAP Karar Arama (erişim tarihi: 12.06.2024)

- Yargıtay 17. HD., E. 2015/11960 K. 2018/5882 T. 05.06.2018. UYAP Karar Arama (erişim tarihi: 12.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2015/12746 K. 2015/12485 T. 19.11.2015.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 27.10.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2015/15159 K. 2015/11556 T. 04.11.2015.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 24.10.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2015/17225 K. 2018/11890 T. 10.12.2018.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 29.07.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2015/17566 K. 2018/9129 T. 16.10.2018.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 12.10.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2015/17786 K. 2018/9671 T. 25.10.2018.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 10.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2016/2104 K. 2018/11709 T. 4.12.2018.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 15.05.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2016/5349 K. 2019/2998 T. 14.3.2019.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 18.10.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2016/11139 K. 2017/6388 T. 5.6.2017.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 29.07.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2016/12652 K. 2017/3297 T. 28.03.2017.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 26.10.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2016/17350 K. 2019/8914 T. 03.10.2019. UYAP Karar Arama (erişim tarihi: 12.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2016/17951 K. 2019/9871 T. 23.10.2019.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 10.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2017/1360 K. 2019/10991 T. 25.11.2019.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 12.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2018/1433 K. 2018/7656 T. 12.09.2018. UYAP Karar Arama (erişim tarihi: 12.06.2024)
- Yargıtay 17. HD., E. 2019/1962 K. 2020/7067 T. 16.11.2020.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 10.06.2024)
- Yargıtay 20. HD., E. 2016/3421 K. 2016/6440 T. 7.6.2016.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 13.10.2024)
- Yargıtay 20. HD., E. 2016/4899 K. 2016/7239 T. 20.6.2016.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 26.10.2024)

- Yargıtay HGK., E. 1995/122 K. 1995/430 T. 26.04.1995.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 09.06.2024)
- Yargıtay HGK., E. 2000/1708 K. 2000/1714 T. 22.11.2000.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 15.05.2024)
- Yargıtay HGK., E. 2010/98 K. 2010/120 T. 03.03.2010.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 16.05.2024)
- Yargıtay HGK., E. 2013/1199 K. 2014/1018 T. 10.12.2014.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 10.06.2024)
- Yargıtay HGK., E. 2017/3069 K. 2021/819 T. 22.6.2021.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 26.10.2024)
- Yargıtay HGK., E. 2018/103 K. 2021/1352 T. 4.11.2021.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 04.05.2024)
- Yargıtay HGK., E. 2020/463 K. 2022/586 T. 21.4.2022.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 25.10.2024)
- Yargıtay YIBHGK., E. 1939/37 K. 1944/9 T. 22.03.1944.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 08.11.2024)
- Yargıtay YIBHGK., E. 1970/2 K. 1972/1 T. 17.01.1972. (erişim tarihi: 15.05.2024)
- Danıştay 15. D., E. 2016/6785 K. 2018/3262 T. 3.4.2018.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 01.05.2024)

İstinaf Mahkeme Kararları

- Adana BAM, 3. HD., E. 2021/1578 K. 2022/2004 T. 24.10.2022.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 18.10.2024)
- Adana BAM, 3. HD., E. 2021/2316 K. 2023/521 T. 11.4.2023.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 17.10.2024)
- Adana BAM, 3. HD., E. 2022/380 K. 2023/1940 T. 25.10.2023.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 18.10.2024)
- Ankara BAM, 20. HD., E. 2019/1371 K. 2022/49 T. 26.1.2022.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 15.05.2024)
- Ankara BAM, 35. HD., E. 2022/1206 K. 2023/1500 T. 15.11.2023.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 25.10.2024)
- Antalya BAM, 4. HD., E. 2022/942 K. 2022/364 T. 11.3.2022.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 27.10.2024)

- Antalya BAM, 11. HD., E. 2018/381 K. 2019/1045 T. 14.5.2019.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 10.06.2024)
- Erzurum BAM, 3. HD., E. 2018/1407 K. 2020/1019 T. 13.7.2020.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 27.10.2024)
- Erzurum BAM, 3. HD., E. 2020/1619 K. 2022/2280 T. 21.12.2022.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 10.06.2024)
- Gaziantep BAM, 11. HD., E. 2019/770 K. 2020/1101 T. 17.11.2020.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 27.10.2024)
- İstanbul BAM, 8. HD., E. 2018/907 K. 2020/42 T. 9.1.2020.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 24.10.2024)
- İstanbul BAM, 8. HD., E. 2018/2504 K. 2020/3815 T. 26.11.2020.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 05.06.2024)
- İstanbul BAM, 9. HD., E. 2021/1167 K. 2023/1237 T. 21.6.2023.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 10.06.2024)
- İstanbul BAM, 16. HD., E. 2017/1524 K. 2018/2770 T. 28.12.2018.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 10.06.2024)
- İstanbul BAM, 40. HD., E. 2019/1059 K. 2020/3949 T. 5.10.2020.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 25.01.2024)
- Konya BAM, 3. HD., E. 2020/882 K. 2020/955 T. 27.10.2020.
<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/Arama> (erişim tarihi: 09.06.2024)

Sigorta Tahkim Komisyonu Kararları

- Sigorta Tahkim Komisyonu (2020). *Hakem Karar Dergisi*, (42)
<https://www.sigortatahkim.org/content/CmsFiles/karardrgs42.pdf> (erişim tarihi: 14.02.2024)

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Orçun Yanmaz
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Denizli Lütfi Ege Anadolu Öğretmen Lisesi
Lisans Diploması	Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Yüksek Lisans Tez Konusu	Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	Avukatlık Stajı
Çalıştığı Kurumlar	Adalet Bakanlığı / İcra Müdür Yardımcısı